

การเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้



นายบุญวัฒน์ สว่างวงศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMPARING POLITICAL DEVELOPMENT AND THE ROAD TO DEMOCRACY OF THAILAND
AND SOUTH KOREA

Mr. Boonwat Sawangwong



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Politics and Governance

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้
โดย	นายบุญวัฒน์ สว่างวงศ์
สาขาวิชา	การเมืองและการจัดการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อินทะสี)

บุญวัฒน์ สว่างวงศ์ : การเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้ (COMPARING POLITICAL DEVELOPMENT AND THE ROAD TO DEMOCRACY OF THAILAND AND SOUTH KOREA) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 239 หน้า.

การศึกษา เรื่อง พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าประเทศไทยและได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ (1) รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง และ (2) วัฒนธรรมทางการเมือง

วิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เป็นผลงานทางวิชาการ เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และงานวิชาการในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ผลการศึกษา พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การออกแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองที่สร้างคุณภาพของกลุ่มต่างๆ ในสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดช่องทางการต่อรอง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบในทางการเมือง เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้การพัฒนาทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยกับเกาหลีใต้มีความแตกต่างกัน

นอกจากนั้น ปัจจัยที่สนับสนุนให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้มีผลอย่างต่อเนื่อง คือ ผู้นำทางการเมืองมีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย และบทบาทที่เข้มแข็งของกลุ่มเคลื่อนไหวหรือภาคประชาสังคมที่ผลักดันให้มีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนที่ลุกขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตย การจำกัดอิทธิพลของทหารออกจากการเมือง ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย คือ การแทรกแซงการเมืองของทหาร ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง การออกแบบรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชัน การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยของคนไทยที่เคยชินกับการอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์

ภาควิชา การปกครอง ลายมือชื่อนิติ

สาขาวิชา การเมืองและการจัดการปกครอง ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5581315924 : MAJOR POLITICS AND GOVERNANCE

KEYWORDS: POLITICAL DEVELOPMENT / THE ROAD TO DEMOCRACY / CONSTITUTION / POLITICAL INSTITUTION / POLITICAL CULTURE / THAI POLITIC / SOUTH KOREA POLITIC

BOONWAT SAWANGWONG: COMPARING POLITICAL DEVELOPMENT AND THE ROAD TO DEMOCRACY OF THAILAND AND SOUTH KOREA. ADVISOR: ASSOC. PROF. SIRIPAN NOGSUAN SAWASDEE, Ph.D., 239 pp.

This study entitled “COMPARING POLITICAL DEVELOPMENT AND THE ROAD TO DEMOCRACY OF THAILAND AND SOUTH KOREA” aims to explore why South Korea has been ranked higher in democracy index than Thailand and moved towards a stable democratic country. Thailand's democracy , on the other hand, is yet again back into recession. The study compares two key issues, namely the constitutions and the power relations of political institutions and the mode of political culture in the two countries. The methodology used in the study is qualitative research. The data are collected from academic works such as books, articles, research papers, thesis and papers on electronic media.

The research results revealed that the differences in the road to democracy between Thailand and South Korea were contributed by two major factors; 1) The structure and relationship of the political institutions which provided the balance of power among various groups in society; 2) The political culture that allowed channels of negotiation , participation and political monitoring of those in power. The findings supported the two hypotheses. In addition, the factors supporting the road to democracy in South Korea, a dynamic ongoing democracy, also included political leaders who have faith in democracy, the strong role of the social movements and civil society that push for special legislation to protect the rights of citizens who stand up for democracy, an elimination of the influence of the military from politics, along with the success in economic and social development. Factors affecting Thailand's stumble road to democracy are political interference from the military, polarized disagreements between conflicting groups, weak constitutional design and political institutions that were conducive to corruption, the lack of political participation of the people and an undemocratic political culture of the Thais who are used to be under the patronage system.

Department: Government
 Field of Study: Politics and Governance
 Academic Year: 2014

Student's Signature
 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัย กราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนแนะนำเอกสารที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รศ.ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา คณบดีคณะรัฐศาสตร์และประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากขึ้น ผศ.ดร.วิเชียร อินทะสี จากภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่กรุณามอบหนังสือประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งกรุณาเดินทางมาจากจังหวัดพิษณุโลก เพื่อมาเป็นกรรมการสอบให้ผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเพื่อนร่วมรุ่นหลักสูตรการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือตลอดระยะเวลาในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
1.3 คำถามวิจัย.....	11
1.4 สมมติฐานการศึกษา.....	12
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	12
1.6.1 วิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	12
1.6.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	12
1.7 ขอบเขตการศึกษา.....	13
บทที่ 2.....	14
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	14
2.1.1 แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง.....	14
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย.....	22
2.1.2.1 คำนียามประชาธิปไตย.....	22
2.1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย.....	25
ตารางที่ 2.1 แสดงรูปแบบการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย.....	26
2.1.2.3 ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย.....	28

2.1.2.4 การหวนคืนสู่ระบอบอำนาจนิยม.....	33
2.1.3 แนวคิดทหารกับการเมือง.....	35
ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางการเมืองของคณะทหารกับสถาบันทางการเมือง.....	40
2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง	41
2.1.4.1 ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง	41
2.1.4.2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมือง.....	42
2.1.4.3 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง	44
ตารางที่ 2.3 แสดงรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง	45
2.1.4.4 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย.....	47
2.1.4.5 การอบรมกล่อมเกลாதงการเมือง (Political Socialization).....	49
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3.....	57
3.1 ความนำ.....	57
3.2 การเปรียบเทียบโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้	59
ตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้.....	59
3.3 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย	63
3.3.1 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500.....	63
3.3.1.1 รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500	64
3.3.2 พัฒนาการทางการเมืองของไทยภายใต้การปกครองของเผด็จการทหาร พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516.....	68

3.3.2.1	รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของ ไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516	70
3.3.3	เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516	73
3.3.4	พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2535	74
3.3.4.1	รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของ ไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2535	76
3.3.5	พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน	78
3.3.5.1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	81
3.3.5.1.1	แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง	82
3.3.5.1.2	แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชน	84
3.3.5.2	การปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย	88
3.4	พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้	92
3.4.1	เกาหลีใต้ภายใต้การปกครองแบบอำนาจนิยม	92
3.4.1.1	พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีย็องมัน	93
3.4.1.2	พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคนายกรัฐมนตรึชางเมียงน	97
3.4.1.3	พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีปักจองฮี	99
3.4.1.3.1	รัฐธรรมนูญยูชิน (Yushin Constitution) กับการรวบ อำนาจของผู้นำ	103
3.4.1.3.2	กลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยในยุคประธานาธิบดีปักจองฮี	105
3.4.1.4	พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน	106
3.4.1.4.1	เหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่เมืองควางจู	107
3.4.2	การปฏิรูปการเมืองในเกาหลีใต้	108
3.4.2.1	การต่อสู้ของฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยภายหลังเหตุการณ์ที่ควางจู	108

3.4.2.2 การต่อสู้ระหว่างฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาลชองคุดฮวาน.....	109
3.4.2.3 การชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987.....	111
3.4.2.5 การเรียกร้องบทลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย	115
3.5 สรุปท้ายบท	118
บทที่ 4.....	122
4.1 ความนำ.....	122
4.2 วัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย.....	123
4.2.1 วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย.....	124
4.2.1.1 ระบบเจ้าขุนมูลนาย	124
4.2.1.2 ระบบราชการ	125
4.2.1.3 ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์.....	126
4.2.1.3.1 ความสัมพันธ์รูปแบบผู้นำอาวุโสในพรรคการเมือง	126
4.2.1.3.2 วัฒนธรรมการให้ของขวัญ.....	127
4.2.1.3.3 ความสัมพันธ์ระบบวงศาคณาญาติ	127
4.3 วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำเกาหลีใต้ : การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตย	128
4.3.1 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีคิมยองซัม ...	128
4.3.1.1 การขจัดอิทธิพลของทหารออกจากการเมือง	129
4.3.1.2 การปราบปรามคอร์รัปชัน.....	131
4.3.1.3 การกำหนดให้หนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน .	132
4.3.1.4 การปฏิรูปกฎหมายการเลือกตั้งและกฎหมายปกครองท้องถิ่น.....	133
4.3.2 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง.....	136

4.3.2.1 การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกระงับจากรัฐบาลอำนาจนิยม.....	137
4.3.2.2 การปฏิรูประบบราชการ.....	139
4.3.3 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีโนมุเฮียน.....	140
4.3.3.1 การสร้างความโปร่งใสให้กับระบอบการเมือง.....	141
4.3.4 การแก้ปัญหาประเด็นภูมิภาคนิยม (regionalism).....	144
4.4 ค่านิยมเอเชีย (Asian value).....	147
4.4.1 การผสมผสานระหว่างโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและด้านลบของค่านิยมแห่งเอเชีย.....	150
4.5 สรุปท้ายบท.....	152
บทที่ 5.....	155
5.1 ความนำ.....	155
ตารางที่ 5.1 แสดงร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ และการเลือกตั้งท้องถิ่นของเกาหลีใต้ จำแนกตามปี.....	157
ตารางที่ 5.2 แสดงร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย จำแนกตามปี.....	157
5.2 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทยและกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ.....	158
5.2.1 ปัจจัยสนับสนุน.....	158
5.2.1.1 ปัจจัยด้านการเมือง.....	158
5.2.1.1.1 บทบาทของประชาสังคม.....	159
5.2.1.1.1.1 บทบาทของประชาสังคมจนถึงการประชุมใหญ่ ปี ค.ศ. 1987.....	160
5.2.1.1.1.2 บทบาทของประชาสังคมภายหลังการประชุมใหญ่ใน ค.ศ. 1987.....	164
5.2.1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ.....	166

5.2.1.3	ปัจจัยด้านสังคม.....	168
ตารางที่ 5.3	แสดงแนวโน้มการสนับสนุนของประชาธิปไตยและการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถนะ ของประชาธิปไตย.....	169
5.2.2	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้.....	173
5.2.2.1	การขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง.....	173
5.2.2.2	ความเป็นภูมิภาคนิยม.....	176
ตารางที่ 5.4	แสดงสัดส่วนคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ครั้งที่ 14 ค.ศ. 1992 จำแนกตามพื้นที่.....	177
ตารางที่ 5.5	แสดงสัดส่วนคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ครั้งที่ 15 ค.ศ. 1997 จำแนกตามพื้นที่.....	178
5.2.2.3	อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ.....	178
5.3	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย.....	181
5.3.1	การยึดติดกับรูปแบบของประชาธิปไตย.....	181
5.3.2	การขาดความเป็นสถาบันทางการเมือง.....	183
5.3.3	ผู้นำทางการเมือง.....	185
5.3.4	การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร.....	188
5.3.5	การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	189
ตารางที่ 5.6	แสดงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ต่ำ ระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน.....	191
5.3.6	โลกาภิวัตน์.....	194
บทที่ 6	196
6.1	ความนำ.....	196
6.2	การอภิปรายผลการศึกษา.....	196
6.3	บทสรุป.....	211

6.4	ข้อค้นพบจากการศึกษา	216
6.5	ข้อเสนอแนะ	217
6.5.1	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย	217
6.5.2	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	217
	รายการอ้างอิง	218
	ภาคผนวก.....	227
	ภาคผนวก ก. รัฐธรรมนูญของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	228
	ภาคผนวก ข. การแก้ไขรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้.....	236
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	239



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้ มีความแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ ทั้งประเทศไทยและเกาหลีใต้ เคยอยู่ภายใต้การปกครองแบบอำนาจนิยม หรือมีผู้นำทางการเมืองเป็นฝ่ายทหารอยู่หลายปี แต่เมื่อระบอบการเมืองได้เปลี่ยนไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประเทศเกาหลีใต้ไม่เกิดการรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนระบอบการเมืองกลับไปเป็นแบบอำนาจนิยมดั้งเดิมอีกเลย ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ยังมีประชาธิปไตยที่ไม่มั่นคง มีการยึดอำนาจทำรัฐประหารอยู่หลายครั้ง ประกอบกับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ขัดต่อหลักการของประชาธิปไตย อีกทั้งประเด็นของความขัดแย้งทางการเมือง จึงทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของประเทศไทยที่จะดำเนินไปอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพต้องสะดุดลง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าประเทศไทยและได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ (1) รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง และ (2) วัฒนธรรมทางการเมือง

ประเทศไทย มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาอย่างยาวนานนับต่อเนืองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภา และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระบบและกระบวนการทางการเมืองของไทย กล่าวคือ มีการตั้งสถาบันทางการเมืองที่ไม่เคยมีมาก่อนขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญ รัฐสภา ตลอดจนการเลือกตั้งตามแนวทางประชาธิปไตย นอกจากนี้ แนวคิดทางการเมืองและโลกทัศน์ใหม่ในทางการเมือง เช่น แนวความคิดเรื่องสิทธิ ความเสมอภาค ประชาธิปไตย สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ได้เริ่มก่อตัวขึ้นแม้จะยังแผ่ขยายอยู่ในวงแคบ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545)

การเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2500 อยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำทหาร เป็นส่วนใหญ่ หากเป็นผู้นำพลเรือนก็ต้องได้รับการสนับสนุนจากคณะทหาร พัฒนาการทางการเมืองของไทยในช่วงเวลาต่อมาเข้าสู่ยุคของการหยุดชะงักของกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย โดยที่ผู้ปกครองเรียกยุคสมัยและรูปแบบการปกครองในสมัยดังกล่าวว่าเป็น “ประชาธิปไตยแบบไทย” หรือในทัศนะของนักวิชาการ คือ “การปกครองในระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ” (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526) ซึ่งยุคดังกล่าวเป็นการปกครองโดยเผด็จการทหารที่ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516 นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ทำการรัฐประหารและก้าวขึ้นสู่อำนาจสูงสุดในทางการเมือง จนกระทั่งถึงเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะเป็นการลุกฮือของนักศึกษาและประชาชนจำนวนนับแสน ที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการ ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการนองเลือด นักศึกษาและประชาชน ต้องสูญเสียชีวิตจากการปะทะและการปราบปรามของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็ส่งผลให้ผู้นำเผด็จการในขณะนั้น ซึ่งได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ต้องเดินทางออกนอกประเทศ การโค่นล้มผู้นำเผด็จการทหารที่ครองอำนาจมานานลงได้ นับเป็นการเปิดประวัติศาสตร์บทใหม่ทางการเมืองในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบอำมาตยาธิปไตยมาสู่ประชาธิปไตย และสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าสังคมไทยไม่สามารถจะถูกกดไว้ภายใต้การกุมอำนาจรัฐโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ผลสุดท้ายพลังสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาและประชาชนก็จะออกมาเรียกร้องให้มีการเปิดระบบการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนาคตตนเอง และเป็นยุคประชาธิปไตยเบ่งบานที่นักศึกษาและประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง รัฐบาลพลเรือนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและปกครองประเทศอีกครั้งภายหลังจากที่ทหารได้ยึดอำนาจมาตั้งแต่การรัฐประหาร พ.ศ. 2490

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงแม้ว่ารัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จะเป็นรัฐบาลพลเรือน แต่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาในการบริหารประเทศ ในที่สุดทิศทางการเมืองของไทยก็ไม่สามารถดำเนินไปตามความประสงค์ของเหล่านักศึกษาและประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตยได้ กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยก็ยังไม่สามารถสถาปนาขึ้นมาได้ภายในระยะเวลาอันสั้น บนฐานความคิดทางการเมืองแบบเดิมของฝ่ายทหารและข้าราชการ จนทำให้

เกิดความพยายามที่จะตั้งระบอบการเมืองให้กลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของคณะทหารอีกครั้ง ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และการเมืองไทยได้ปรับเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ที่มีนายกรัฐมนตรีมาจากฝ่ายผู้นำทหารและไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546)

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญ ที่นำมาซึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในประเทศไทย กล่าวคือ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เพื่อประท้วงการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก สุจินดา คราประยูร ภายหลังจากการเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2534 โดยเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มพลังประชาธิปไตยและกลุ่มอำมาตยาธิปไตย กล่าวคือ กลุ่มพลังประชาธิปไตย ได้แก่ กลุ่มประชาชนและพันธมิตรนักธุรกิจรุ่นใหม่ หรือกลุ่มมือบมือถือ (ซึ่งหลายคนเคยผ่าน เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มาแล้ว) กลุ่มคนเหล่านี้ ต้องการประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมือง และโอกาสในการทำธุรกิจอย่างเสมอภาค ส่วนกลุ่มอำมาตยาธิปไตย ได้แก่ กลุ่มข้าราชการทหารที่ต้องการยึดกุมอำนาจไว้ต่อไป เหตุการณ์พฤษภาทมิฬจึงเป็นจุดสำคัญของประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยที่ประชาชนจำนวนมากเชื่อว่าจะเป็นจุดจบของ ยุคเผด็จการทหาร เพราะประชาชนจะไม่ยินยอมให้ทหารมาครองอำนาจต่อไป (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

ภายหลังจากเหตุการณ์นี้ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ทำให้การเมืองไทยก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยเต็มใบ ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้วิจารณ์ว่าระบอบ ประชาธิปไตยดังกล่าวเป็นการเปิดทางให้กลุ่มนักธุรกิจการเมืองเข้ามาเล่นการเมืองเพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ทางธุรกิจ จนมีการขนานนามระบอบการเมืองในยุคนี้ว่า “ระบอบธนาธิปไตย” (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545) ซึ่งกลายเป็นการแปรเปลี่ยนกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ไปสู่กระบวนการธุรกิจการเมืองด้วยการเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐ และใช้ตำแหน่งในการหา ผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยนักการเมืองส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวพันและมีส่วนได้ส่วนเสีย ในผลประโยชน์ทางธุรกิจ รวมถึงโครงการที่รัฐบาลดำเนินการ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานักการเมือง โกงกิน และการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองด้วยการซื้อเสียง จึงมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูป การเมือง จนผลสุดท้ายจึงนำมาสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นทั้งฉบับ เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” และประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 โดยคาดหวัง กันว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะนำพาประเทศไทยไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ได้คนดีที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารประเทศ และสร้างประชาธิปไตยแบบที่มีการตรวจสอบ

(supervisory democracy) ควบคู่กับการสร้างประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม (participatory democracy) รวมทั้งมีกลไกตามรัฐธรรมนูญในการสร้างองค์กระฉับขึ้นมา ควบคุมมิให้มีการใช้เงินซื้อเสียง ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ป้องกันการใช้อำนาจรัฐบังหลวง การละเมิดกฎหมายและการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นการปฏิรูปการเมืองไทยก็ยังไม่ได้สร้างระบบของการตรวจสอบ ที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเมืองภาคพลเมืองยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543) แต่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิรูปการเมืองไทย และ เงื่อนไขทางการเมืองใหม่ ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือ ดร. ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย โดยชนะเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น แต่หลังจากบริหารประเทศไปได้ระยะหนึ่ง รัฐบาลทักษิณถูกวิจารณ์ว่าไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มีลักษณะการบริหารประเทศที่มีแนวโน้มรวบอำนาจเบ็ดเสร็จของ รัฐบาลพรรคไทยรักไทย นักวิชาการจึงได้ให้คำจำกัดความรูปแบบการบริหารประเทศในลักษณะนี้ ว่า “การเมืองระบอบทักษิณ” “ทักษิณาธิปไตย (Thaksinocracy)” “ทรราชเสียงข้างมาก (Tyranny of the majority)” “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิจากการเลือกตั้ง” เป็นต้น และ เรียกระบบเศรษฐกิจซึ่งมีการดำเนินการและเกิดมีผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาลในสมัยนี้ว่า “ระบบทักษิโนมิกส์ (Thaksinomics)” ซึ่งสาเหตุที่เกิดการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ เนื่องจากหัวหน้า พรรคและนายทุนของพรรคล้วนมีพื้นฐานมาจากกลุ่มธุรกิจสัมปทานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นธุรกิจ ที่มีประสบการณ์และมีความคุ้นเคยกับการผูกขาดมาแล้วในลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ธุรกิจสื่อสาร – โทรคมนาคม กลุ่มอุตสาหกรรมพิเศษบางประเภท ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยมีฐานอำนาจ ทางการเงินที่แข็งแกร่งและที่สำคัญ คือ นโยบายประชานิยมที่ให้ผลประโยชน์โดยตรงแก่ชาวบ้าน โดยไม่ต้องผ่านระบบอุปถัมภ์ของนักการเมืองในระดับจังหวัด รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีผลสืบเนื่องกลายเป็นการสลายฐานอำนาจของนักการเมืองในระบบหัวคะแนน แบบที่เคยเป็นมา ข้อได้เปรียบที่ทำให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีเสถียรภาพ นอกจากจะเกิด จากความสามารถในการนำและการจัดการภายในพรรคไทยรักไทยแล้ว ยังเกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ข้อได้เปรียบภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่มุ่งสร้างฝ่ายบริหารให้มีความเข้มแข็ง ทำให้ ดร. ทักษิณ มีอำนาจเหนือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย และมีอำนาจเหนือฝ่ายรัฐสภาไปด้วย นอกจากนี้ ข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งเป็นเวลา 90 วัน ส่งผลให้ ดร. ทักษิณ สามารถรวบอำนาจเบ็ดเสร็จได้ภายในพรรคไทยรักไทย โดยใช้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือควบคุม

ทางการเมืองกับ ส.ส. ให้อยู่ภายใต้อาณัติอย่างเคร่งครัด เพราะอนาคตทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับว่าหัวหน้าพรรคจะส่ง ส.ส. ผู้ขึ้นลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งต่อไปหรือไม่ สรุปได้ว่า วิธีการบริหารการเมืองภายในและภายนอกพรรคของ ดร. ทักษิณ รวมทั้งโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีเสถียรภาพมั่นคง และอำนาจรวมศูนย์มาอยู่ที่ตัวนายกรัฐมนตรี

ในสมัย ดร. ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 2 รัฐบาลพรรคไทยรักไทย ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในหลายประเด็น เช่น ปัญหาคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การแทรกแซงสื่อและองค์กรอิสระ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ การละเมิดสิทธิมนุษยชน สิ่งที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ ดร. ทักษิณ คือ ปัญหาจริยธรรมทางการเมือง โดยเฉพาะกรณีการขายหุ้นชินคอร์ปให้แก่กองทุนเทมาเส็ก ประเทศสิงคโปร์ โดยไม่เสียภาษี ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การยุบสภาของ ดร. ทักษิณ ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมตามมาว่านายกรัฐมนตรีหนีการซักฟอกจากสภาผู้แทนราษฎร ด้วยเหตุนี้การต่อสู้คัดค้านอำนาจ ดร. ทักษิณ และรัฐบาลพรรคไทยรักไทยในแวดวงนักวิชาการ ประชาชน สมาชิกวุฒิสภาสายเอ็นจีโอ และกลุ่มวิชาชีพสื่อมวลชน นำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่และขยายผลไปสู่การไม่เอาระบบทักษิณ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการชุมนุมทางการเมือง นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล โดยใช้ชื่อว่า “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” การต่อสู้ระหว่างพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ไม่มีที่ที่จะลดลงแม้ว่าภายหลังศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินให้การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 เป็นโมฆะก็ตาม เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ ต้องการให้ ดร. ทักษิณ เว้นวรรคทางการเมือง ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทยยืนยันว่า เป็นเรื่องของสิทธิส่วนบุคคลและให้เป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญ ความขัดแย้งทั้งสองฝ่ายจึงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และได้กลายเป็นข้ออ้างให้คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำไปอ้างเป็นเหตุผลในการยึดอำนาจและยกเลิกรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ด้วยเหตุผล คือ รัฐบาลทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชาติ การบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต เกิดการแทรกแซงองค์กรอิสระ และการกระทำที่หมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งพ้องกับความเห็นของประชาชนและกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ด้วยเหตุนี้การก่อรัฐประหารจึงเต็มไปด้วยเสียงชื่นชม ภายหลังจากที่มีการยึดอำนาจแล้ว คณะ คปค. ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” และสนับสนุนให้พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น

เพื่อร่างรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ และเมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ได้มีการนำร่างรัฐธรรมนูญไปขอรับความเห็นชอบจากประชาชนในรูปแบบของการออกเสียงประชามติ ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 (ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาการเมืองในแง่ของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการให้ความเห็นชอบ)

พัฒนาการทางการเมืองของไทยในช่วงต่อมาภายใต้กลไกของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ และได้เลือกให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ จนกระทั่งเกิดการชุมนุมทางการเมืองอีกครั้งโดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปี พ.ศ. 2553 ทำให้กองทัพภายใต้การบัญชาการของรัฐบาลอภิสิทธิ์ต้องออกปราบปรามประชาชน ผู้ประท้วง เป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก

การยุบพรรคการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญจุดหนึ่งของการเมืองไทยในปัจจุบัน ผลในเชิงรูปธรรมที่เห็นชัดที่สุด คือ การเข้ามามีบทบาทในการเมืองแบบตัวแทนของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือกลุ่มการเมืองภาคประชาชนอื่นๆ นอกจากนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เพื่อกำหนดเทคนิควิธีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งผลต่อโครงสร้างการลงคะแนนเสียงที่เปลี่ยนไปและไม่ได้แก้ไขปัญหาการกระจุกตัวของคะแนนเสียงให้ลดลง หรือเปิดพื้นที่ให้กับพรรคการเมืองหน้าใหม่ๆ ขณะที่พรรคการเมืองในปัจจุบันที่กำลังถูกการเมืองแบบมวลชนแทรกตัวเพื่อเข้าสู่อำนาจรัฐ ก็จำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการทางการเมืองให้ตอบสนองต่อทุกฝ่ายได้ดี อีกทั้งโครงสร้างสังคมในชนบทที่เปลี่ยนไปก็ส่งผลต่อการเลือกตั้งและโครงสร้างสังคมการเมืองไทยในระยะยาวอีกด้วย

ความขัดแย้งทางการเมืองยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นน้องสาวของ ดร. ทักษิณ โดยเฉพาะประเด็นที่ สส. ฝ่ายรัฐบาล (พรรคเพื่อไทย) พยายามเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในบางมาตรา เช่น ให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่แต่เดิมมาจากการแต่งตั้งประมาณครึ่งหนึ่ง มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด แต่การแก้ไขดังกล่าวไม่ผ่านการพิจารณาจากศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล ได้เรียกว่า เป็นระบบ

การรัฐประหารโดยคณะตุลาการ หรือ Judicial coup ต่อมาภายหลังการเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ได้เกิดการชุมนุมทางการเมืองอีกครั้ง โดยกลุ่มที่ใช้ชื่อว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งยิ่งเป็นการทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองทวีความรุนแรงมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่กลุ่ม กปปส. ไปปิดล้อมหน่วยเลือกตั้ง จนมีผลให้ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 เป็นโมฆะ การชุมนุมทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. เพื่อต่อต้านรัฐบาลพรรคเพื่อไทย ไม่มีทีท่าจะลดลง แม้ว่าภายหลังกองสว. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จะประกาศยุบสภาแล้วก็ตาม เพราะเป้าหมายสูงสุดของกลุ่ม กปปส. คือต้องการให้รัฐบาลพรรคเพื่อไทยลาออกทั้งคณะ และมีการปฏิรูปการเมืองก่อนการเลือกตั้ง ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลพรรคเพื่อไทยยืนยันว่ารัฐบาลของตนมีความชอบธรรม เพราะมาจากการเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน และให้เป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญ ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายจึงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และได้กลายเป็นข้ออ้างให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก นำไปอ้างเป็นเหตุผลในการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการทำรัฐประหารครั้งที่ 19 นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

ในขณะที่พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ ซึ่งถือว่าได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพนั้น ในอดีตก่อนที่จะมีการสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) ในปี ค.ศ. 1948 นั้น คาบสมุทรเกาหลีมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) เช่นเดียวกับประเทศไทยในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยในสมัยราชวงศ์โชซอนซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายที่ปกครองอาณาจักรโชซอน เป็นยุคที่วัฒนธรรมเกาหลีรุ่งเรืองและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาก แต่อาณาจักรโชซอนก็เสื่อมลง เมื่อสิ้นศตวรรษที่ 18 เนื่องจากมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และเกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ รวมทั้งมีการรุกรานจากภายนอกคือ จีนและญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างเกาหลีกับจีนได้สิ้นสุดลงเมื่อ ค.ศ. 1897 ญี่ปุ่นก็เข้ายึดครองเกาหลี เมื่อ ค.ศ. 1910 จนถึงปี ค.ศ. 1945 จึงได้รับเอกราช และมีรัฐธรรมนูญฉบับแรกบังคับใช้เป็นกฎหมายสูงสุด เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1948

ภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) การเมืองของเกาหลีใต้มีลักษณะไม่แตกต่างจากการเมืองของไทย กล่าวคือ อำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่ที่กลุ่มผู้ปกครอง และผู้ปกครองไม่ว่าจะมาจากฝ่ายทหารหรือพลเรือน ก็ต่างพยายามรักษาอำนาจของตนไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยในช่วงที่นายพลปักจงฮี (Park Chung-hee) ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี (ค.ศ. 1961 - 1979) นั้น ถือเป็นช่วงแห่งการเร่งรัดพัฒนาประเทศและทำให้เกาหลีใต้กลายเป็นประเทศชั้นนำในด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อพิจารณาในด้านการเมือง ประธานาธิบดีปักจงฮีกลับปกครองประเทศแบบเผด็จการ มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งโดยไม่จำกัดวาระ มีการวางแผนกำจัดคู่แข่งทางการเมือง ลิดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง เมื่อสิ้นสุดสมัยประธานาธิบดีปักจงฮี ฝ่ายทหารซึ่งนำโดยนายพลชอนดุษวาน (Chun Doo-hwan) ได้เข้ากุมอำนาจทางการเมืองต่อ จนเกิดการต่อต้านจากนักศึกษาและประชาชน โดยกลุ่มผู้นำทางการเมืองได้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามจนเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น ได้แก่ เหตุการณ์การประท้วงที่ควางจู (Gwangju Uprising) เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 ซึ่งมีผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1980 นายพลชอนดุษวานก็สามารถกุมอำนาจการเมืองได้สำเร็จ และเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของเกาหลีใต้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการเมืองยังถูกผูกขาดอยู่กับบุคคลบางกลุ่ม แต่การพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยประธานาธิบดีปักจงฮี นอกจากจะมีผลทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของเกาหลีใต้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมแล้ว ยังมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและด้านการเมืองตามมา กล่าวคือ จำนวนชนชั้นกลางได้ขยายตัว ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เรียกร้องให้มีการจัดการเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม และเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ถึงแม้รัฐบาลของประธานาธิบดีชอนดุษวานจะใช้วิธีการต่างๆ ในการขัดขวางการชุมนุมเรียกร้องของประชาชน แต่ก็ไม่สามารถตัดทอนพลังการเรียกร้องดังกล่าว ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้ ในที่สุดการชุมนุมใหญ่ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 ได้เป็นผลทำให้รัฐบาลของประธานาธิบดีชอนดุษวานต้องยอมรับข้อเรียกร้องของประชาชน และดำเนินการปฏิรูปการเมือง โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี 5 ปี และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ไม่สามารถกลับมาดำรงตำแหน่งใหม่ได้อีก (ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้เพียงวาระเดียว) นอกจากนี้

กำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นในทุกระดับ ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน การชุมนุมใหญ่ดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการเมืองเกาหลีใต้ เนื่องจาก กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (democratization) ได้เริ่มต้นขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางการเมืองของไทย กล่าวได้ว่า การเมืองของเกาหลีใต้มีพัฒนาการภายใต้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีความต่อเนื่องมากกว่า กล่าวคือ มีการเลือกตั้งในทุกระดับซึ่งได้เกิดขึ้นตามช่วงเวลาผู้นำฝ่ายบริหารและสมาชิกสภาครบวาระการดำรงตำแหน่ง ฝ่ายทหารยุติการแทรกแซงทางการเมือง มีการตรวจสอบนักการเมืองข้าราชการ และนักธุรกิจที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ ดังในกรณีที่ดีตประธานาธิบดีชอนดุษวาน และอดีตประธานาธิบดีโนแทอู (Roh Tae-woo) ถูกศาลลงโทษให้จำคุก ดังนั้น จึงถือได้ว่าระบบการเมืองของเกาหลีใต้ได้ให้หลักประกันในการมีส่วนร่วม และตอบสนองต่อเจตนาารมณ์ของประชาชน อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสังเกตว่า ในเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้นั้นยังคงมีปัญหาคอรัปชันอยู่ เพราะนักการเมืองที่เป็นผู้นำและบุคคลที่ใกล้ชิดยังถูกกล่าวหาว่าเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเรียกรับผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยบุคคลล่าสุด คือ อดีตประธานาธิบดีโนมูฮยูน (Roh Moo-hyun) ที่ได้กระทำอัตวินิบาตกรรม เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2009 เนื่องจากถูกกล่าวหาว่ารับสินบนจากนักธุรกิจ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยกับเกาหลีใต้ มีความแตกต่างกันอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับค่าดัชนีชี้วัดประชาธิปไตย (democracy index) ดังนี้ ในปี ค.ศ. 2013 คณะนักวิจัยในหน่วยวิจัย Economist Intelligence Unit ของนิตยสาร The Economist ของประเทศอังกฤษ ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยเรื่องประชาธิปไตยใน 167 ประเทศในโลก โดยแยกศึกษา 5 ตัวแปร ได้แก่ 1. กระบวนการเลือกตั้งและความหลากหลายเชิงปริมาณ (Electoral Process and Pluralism) 2. โครงสร้างของรัฐบาล (Functioning of Government) 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง (Political Participation) 4. วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) และ 5. เสรีภาพของพลเมือง (Civil Liberty) โดยผลการศึกษาเป็นการรวมค่าเฉลี่ยจากทั้ง 5 ดัชนีจัดกลุ่มประเทศตามคุณภาพของความเป็นประชาธิปไตยเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. ประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ (Full Democracy) 2. ประชาธิปไตยแบบบกพร่อง มีตำหนิ (Flawed Democracy) 3. ประชาธิปไตยแบบผสม หรือ ประชาธิปไตยไม่เต็มใบ (Hybrid Democracy) 4. การปกครองโดยกลุ่มอำนาจ (Authoritarian Regimes) ซึ่งจาก

ผลงานวิจัยดังกล่าว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 ถึงปัจจุบัน พบว่า เกาหลีใต้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศ ที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ (Full Democracy) ในขณะที่ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่ม ประชาธิปไตยแบบบกพร่อง (Flawed Democracy) (คณะนักวิจัยในหน่วยวิจัย Economist Intelligence Unit, 2013)

ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของแคมเบล (Campbell, 2013) ที่จัดลำดับความเป็น ประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ พบว่า ค่าดัชนีชี้วัดประชาธิปไตย (democracy index) ของประเทศเกาหลีใต้อยู่ในลำดับที่ สูงกว่าประเทศไทยมาโดยตลอด โดยลำดับที่ในการจัดลำดับ ในปี ค.ศ. 2013 ประเทศเกาหลีใต้อยู่ในลำดับที่ 26 ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 65 เมื่อนำมาวิเคราะห์ตามแนวความคิดของเคอร์แลนซิค (Kurlantzick, 2013) ที่ได้กล่าวถึงกระแส ของการเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย ในประเทศต่างๆ ซึ่งเขาแบ่งออกเป็นคลื่นที่มาเป็นระลอก ผลประการหนึ่งของการวิเคราะห์ของเคอร์แลนซิค ก็คือ ความคิดของชนชั้นนำไทยบางกลุ่ม ที่คิดว่าการเปลี่ยนแปลงและลักษณะของการเมืองของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะ ความเป็นพิเศษแยกต่างหากจากประเทศอื่นๆ นั้นไม่เป็นความจริงแต่ประการใด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทยเป็นไปตามกระแสโลกดล้นๆ คลื่นลูกแรก ก็มีผลกระทบในประเทศสยามในขณะนั้นอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากความพยายามของ กลุ่มบุคคลต่างๆ ที่พยายามเสนอแนวทางการเปลี่ยนให้เป็นประชาธิปไตยแก่ทั้งรัชกาลที่ห้า และรัชกาลที่หก จนกระทั่งประสบความสำเร็จในสมัยรัชกาลที่เจ็ด อันเป็นผลงานของคณะราษฎร ในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่สองหลายปี อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้ รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ร่วมรบ โดยตรง และไม่ได้เป็นประเทศอาณานิคม แต่เมื่อมาถึง คลื่น ลูกที่สาม การเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ของไทยเกิดขึ้นในเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งสอดคล้อง อย่างมากกับการวิเคราะห์เรื่องคลื่นของประชาธิปไตย อันประกอบไปด้วยการต่อสู้ของประชาชน และการต่อต้านอำนาจทหารที่ได้รับผลประโยชน์จากสงครามเย็น

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่า ระบบประชาธิปไตยจะมีพัฒนาการอย่างมั่นคง และยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 ประการ คือ ตัวแปรที่หนึ่ง สภาพาสังคมเศรษฐกิจ ต้องเอื้ออำนวย กล่าวคือ ต้องอยู่ในสังคมสมัยใหม่พอสมควร ยิ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันยิ่งเป็น การเอื้ออำนวย เพราะมีการไหลเวียนของข่าวสารข้อมูล เกิดชนชั้นกลางมากขึ้น ทำให้สังคมไทย เข้าขั้นหรืออยู่ในขั้นเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ตัวแปรที่สอง คือ โครงสร้างและกระบวนการ โดยโครงสร้างจะออกแบบเป็นประชาธิปไตยแบบไหน ส่วนกระบวนการ เป็นเรื่องของ

การปฏิบัติงานทางการเมือง เช่น เรื่องการเลือกตั้ง ไม่มีการบอยคอต เป็นต้น ตัวแปรที่สาม คือ ต้องมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนและโดยเฉพาะผู้นำ ต้องมีความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ สังคมต้องมีค่านิยมประชาธิปไตยตั้งแต่ในบ้าน ไม่ใช้อำนาจบังคับให้เชื่อ ไม่หลงมกมาย มีความอดทนและศรัทธา (ลิขิต ธีรเวคิน, 2557) เช่น ประเทศเกาหลีใต้ที่ประสบความสำเร็จในเส้นทางสู่ประชาธิปไตย เพราะผู้นำทางการเมืองมีความศรัทธาในประชาธิปไตย ส่วนประเทศไทยนั้นหากนำมาเปรียบเทียบจะเห็นว่า ประชาธิปไตยถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือเข้าสู่อำนาจของผู้นำทางการเมืองมากกว่าการที่ผู้นำทางการเมืองจะมีความศรัทธาในประชาธิปไตยจริงๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะเน้นศึกษาตัวแปรที่สอง และตัวแปรที่สาม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ว่ามีกระบวนการอย่างไร และกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยที่พัฒนาไปอย่างมั่งคั่งนั้น มีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสนับสนุนและปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรค ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาประเด็นเหล่านี้จะนำมาเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย เพื่อแสวงหาแนวทางที่จะทำให้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของไทย มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าประเทศไทยและได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ

1. รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง
2. วัฒนธรรมทางการเมือง

1.3 คำถามวิจัย

ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ

1.4 สมมติฐานการศึกษา

การออกแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองที่สร้างคุณภาพของกลุ่มต่างๆ ในสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดช่องทางทางการเมือง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบในทางการเมือง เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้การพัฒนาทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยกับเกาหลีใต้มีความแตกต่างกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อค้นพบในการศึกษาวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะ ประกอบการศึกษาพัฒนาการเมืองการเมืองของประเทศไทย ในการแสวงหาและการกำหนดแนวทางเพื่อให้กระบวนการสร้างประชาธิปไตยของประเทศไทย ก้าวหน้าไปอย่างมีเสถียรภาพ และยั่งยืน

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

1.6.1 วิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Studying) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ที่เป็นผลงานทางวิชาการ เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และงานวิชาการในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

1.6.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนา ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองต่างๆ เสถียรภาพทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่มีผลต่อพัฒนาการเมืองเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Index) หรือข้อมูลทางสถิติอื่นตามความเหมาะสมแก่กรณี ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติประกอบ

วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองที่สำคัญของไทยกับเกาหลีใต้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบของตัวแปรหรือตัวชี้วัดที่สำคัญในเชิงคุณภาพ ดังนี้

- รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง
- วัฒนธรรมทางการเมือง

1.7 ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตย โดยศึกษาจาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) กับ รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ปี ค.ศ. 1948 (แก้ไข ค.ศ. 1987) เนื่องจากในช่วงเวลาภายใต้กลไกของรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีพลวัตทางการเมืองที่สำคัญของทั้ง 2 ประเทศ โดยจะมีการนำเสนอตัวอย่างหรือข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังช่วงเวลาดังกล่าว มาใช้ประกอบการศึกษาตามความเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลีใต้ ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

2.1.3 แนวคิดทหารกับการเมือง

2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง

ฮันทิงตัน (Huntington, 1965) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทางการเมืองว่าหมายถึง การปกครองแบบประชาธิปไตย การมีเสถียรภาพทางการเมือง การแบ่งแยกหน้าที่ของสถาบันต่างๆ การมุ่งไปสู่ความสำเร็จและบูรณาการแห่งชาติ ส่วนความสำเร็จทางการเมือง ได้แก่ การขยายตัวของเมือง การขยายตัวของการศึกษา การพัฒนาอุตสาหกรรม การเพิ่มรายได้ ความสำเร็จของสื่อมวลชน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ต่อมา ฮันทิงตัน (Huntington, 1965) ได้เสนอความหมายของการพัฒนาการเมืองอีกความหมายหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเขาได้เสนอว่าการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องที่แตกต่างไปจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่เป็นเรื่องของการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อนมากขึ้น (Structural Differentiation) เป็นเรื่องของการขยายอำนาจของรัฐกลางให้ครอบคลุมไปทั่วทุกส่วนในรัฐให้อยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายเดียวกัน (Rationalization of Authority) และเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization)

ให้กับระบบเพื่อให้ระบบสามารถเปลี่ยนแปลงจากจารีตประเพณี มาสู่ความเป็นสมัยใหม่ได้ โดยไม่มีความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ ทว่าระบบไม่สามารถเปลี่ยนแปลงจากระบบเก่าไปสู่ระบบการเมืองแบบใหม่ข้างต้นได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง หลายประเทศประสบกับปัญหาการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง จนการเปลี่ยนแปลงต้องชะงักงันเกิดความเสื่อมทางการเมือง อันหึงตันได้เสนอว่า การทำให้เป็นสมัยใหม่ได้จะต้องสร้างในระบบ และสถาบันมีลักษณะของความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ด้วยลักษณะเช่นนี้เท่านั้น ระบบหรือสถาบันทางการเมืองจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถถ่วงการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี และความเป็นสถาบันดังกล่าวของอันหึงตันก็มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ความสลับซับซ้อน (Complexity) ความเป็นอิสระ (Autonomy) ความเป็นปึกแผ่น (Coherence) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ (Huntington, 1965)

1. ความสามารถในการปรับตัว

ความสามารถในการปรับตัว หมายถึง การที่สถาบันนั้นยังสามารถตอบสนองหรือทำหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องไปได้ แม้ว่าสภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไป วิธีวัดว่าสถาบันนั้นมีการปรับตัวได้มากหรือสามารถทำหน้าที่ของการทำทาสีสิ่งแวดล้อมได้ตลอดเวลา จะพิจารณาได้จาก

1.1 อายุของสถาบันหรือองค์กรนั้น ถ้าสถาบันนั้นมีอายุมาก แสดงว่า สถาบันหรือองค์กรนั้นสามารถปรับตัวได้มาก เพราะการที่สถาบันใดจะมีอายุมากได้ หมายความว่า สถาบันตลอดจนระเบียบวิธีของสถาบันนั้นๆ สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น กรณีของพรรคการเมือง ถ้าพรรคใดพรรคหนึ่งสามารถคงความเป็นพรรคไว้ได้นาน คือ มีอายุของพรรคนาน ในแง่หนึ่งเป็นไปได้ว่าวิธีการของพรรคนั้น สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งก็ไปมีผลทำให้ประชาชนยังคงสนับสนุนการดำเนินการของพรรคต่อไป อย่างไรก็ตามนั้นไม่ได้หมายความว่าสถาบันหรือองค์กรที่มีอายุมากจะมีคุณสมบัติดังกล่าวเสมอไป

1.2 พิจารณาจากอายุของกลุ่มผู้นำสถาบันหรือองค์กรนั้นๆ ถ้าสถาบันหรือองค์กรนั้นยังคงเป็นกลุ่มผู้นำรุ่นแรก ตลอดจนระเบียบที่ใช้ภายในสถาบันยังคงใช้โดยกลุ่มผู้นำรุ่นแรกๆ แสดงว่าความสามารถในการปรับตัวของสถาบันนั้นมีน้อย เพราะการที่กลุ่มผู้นำรุ่นแรกๆ ยังคงมีอำนาจอยู่ได้ หมายความว่า มีปัญหาการสืบทอดและเปลี่ยนตัวกลุ่มผู้นำจากรุ่นแรกที่อยู่มานานมาเป็นรุ่นหลัง ยังไม่สามารถทำได้โดยเรียบร้อย แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามการสืบทอด การเปลี่ยนตัวกลุ่มผู้นำที่อยู่มานานทำได้สำเร็จโดยเรียบร้อยตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ กล่าวได้ว่า สถาบันหรือองค์กรนั้นมีความสามารถในการปรับตัวได้มาก

1.3 พิจารณาจากการทำหน้าที่ของสถาบันขององค์กรนั้นๆ ซึ่งหน้าที่ที่ว่าคือหน้าที่หลัก ซึ่งหมายถึงหน้าที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เฉพาะหรือหน้าที่พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเมื่อใดก็ตามหน้าที่ดังกล่าวนั้นไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไปแล้ว แต่สถาบันหรือองค์กรสามารถสร้างหน้าที่หลักอันใหม่ หรือหน้าที่พิเศษอันใหม่มาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงต่อไปได้ แสดงว่าสถาบันหรือองค์กรนั้นมีความสามารถในการปรับตัวมาก ตัวอย่างเช่น กรณีของสถาบันศาสนา กล่าวคือ วัดของประเทศไทยในอดีตจะต้องทำหน้าที่ หลายอย่าง เช่น เป็นทั้งโรงเรียน ศาล โรงมหรสพ เป็นต้น แต่ต่อมาเมื่อมีสถาบันอื่นเกิดขึ้นมา คือ โรงเรียน ศาล วัดก็หันมาทำหน้าที่ที่มุ่งเน้นเฉพาะทางด้านเป็นผู้นำทางจิตใจ ขณะเดียวกัน ได้หันมาร่วมมือกับสถาบันอื่นในการทำหน้าที่พัฒนาสังคม ผลก็คือทำให้สถาบันนี้ยังคงเจริญ อันนี้แสดงให้เห็นความสามารถในการปรับตัวของสถาบันได้อีกแห่งหนึ่ง

2. ความสลับซับซ้อน

ความสลับซับซ้อน หมายถึง การที่สถาบันหรือองค์กรนั้นมีหน่วยย่อยขององค์กรมากมาย มีการจำแนกโครงสร้าง การทำหน้าที่ตามความสามารถ ตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ตามสายบังคับบัญชา ยกตัวอย่างเช่น พรรคการเมือง กรณีที่ต้องการจะกล่าวได้ว่าพรรคใดพรรคหนึ่งมีความสลับซับซ้อน พรรคดังกล่าวนี้จะต้องมีหน่วยย่อยหรือสาขาของพรรคแผ่ขยายไปทั้งในระดับภูมิภาค ท้องถิ่น นอกเหนือไปจากส่วนกลาง เพราะจะเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้พรรคมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคง เกิดความผูกพันระหว่างพรรคกับสมาชิกของพรรค นอกจากนี้ พรรคจะต้องมีการจัดสายบังคับบัญชา มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในพรรคที่ชัดเจนว่าหัวหน้าพรรคมีหน้าที่อะไร เลขาพรรคมีหน้าที่อะไร กรรมการกลางของพรรคมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแค่ไหน เป็นต้น

3. ความเป็นอิสระ

ความเป็นอิสระ หมายถึง การที่สถาบันหรือองค์กร ตลอดจนระเบียบวิธีการทางการเมืองของสถาบันหรือขององค์กรนั้น ยังคงมีความเป็นสถาบันหรือองค์กรของตนเองได้ คือสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีอำนาจของตนเอง เป็นต้น โดยที่กลุ่มพลังทางสังคม ตลอดจนระเบียบวิธีการทางสังคมอื่นไม่สามารถเข้ามามีอิทธิพลหรือครอบงำโดยสิ้นเชิงได้ ยกตัวอย่าง กรณีของพรรคการเมือง ถ้ามีความเป็นอิสระนั้นหมายความว่าพรรคการเมืองพรรคนั้นจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มอื่นๆ คือ ถ้าพรรคจะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งพรรคยังสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองได้ แต่เมื่อใดก็ตามพรรคไม่สามารถจะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ต้องพึ่งกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มกดดันที่สนับสนุนพรรคตลอดเวลา นั้นแสดงให้เห็นว่าความเป็นอิสระของพรรคไม่มี ซึ่งจะเห็นได้ชัดในกรณีของประเทศที่มี

ระดับของการพัฒนาต่างกัน กล่าวคือ กรณีของประเทศที่พัฒนาแล้วการเข้ามาครอบงำหรือการมีอิทธิพลของกลุ่มพลังทางสังคมทำได้ยาก เพราะ ระบบการเมืองที่มีคุณลักษณะดังกล่าว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบมีมาก แต่กรณีของประเทศที่กำลังพัฒนา การเข้ามาครอบงำทำได้ง่ายกว่า เพราะความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดังกล่าวมีน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ในกรณีของประเทศที่กำลังพัฒนา องค์กรหรือสถาบัน เช่น พรรคการเมืองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มักจะตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือการครอบงำของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้

4. ความเป็นปึกแผ่น

ความเป็นปึกแผ่น หมายถึง การมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับกลุ่มสังคมทุกกลุ่ม เช่น ในกรณีของพรรคการเมือง หมายความว่า ถ้ามติของพรรคเห็นว่าควรจะสนับสนุนรัฐบาลที่กำลังบริหารประเทศต่อไป สมาชิกของพรรคจะต้องเห็นด้วยต่อมติดังกล่าวนั้น กรณีนี้ถือว่าพรรคการเมืองพรรคนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือมีความเป็นปึกแผ่นนั่นเอง แต่ถ้าสมาชิกของพรรคต่างก็มีความเห็นแตกต่างกันออกไป ไม่สนใจว่ามติของพรรคจะเป็นเช่นไร กรณีดังกล่าวถือว่าพรรคไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการมีความเห็นสอดคล้องต้องกัน คือ โดยทั่วไปสถาบันหรือองค์กรที่ได้ชื่อว่ามีประสิทธิภาพนั้น อย่างน้อยที่สุดจะต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกันพอสมควร โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ เพราะว่าเวลามีปัญหาหรือมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น จะได้หาทางแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

แอล มอนด์ และ เพา เวล (Almond, Powell, & Thinapan Nakata, 1975) ได้วางลักษณะของพัฒนาการทางการเมืองไว้ดังนี้

1. การแบ่งแยกความแตกต่างในโครงสร้างทางการเมือง กล่าวคือ ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกไปตามความสามารถเฉพาะอย่าง มีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจง ถือว่าเป็นการแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น มีสภาเป็นผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสินคดี มีระบบราชการซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามความชำนาญ เป็นต้น แต่การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ใช่ก่อให้เกิดการแตกแยก และเป็นอิสระเอกเทศ แต่จะต้องมีการร่วมมือ ประสานงานกัน และต้องสอดคล้องกับการรวมตัวกันในชาติ

2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบของทางโลก (Secularization of Political Culture) กล่าวคือวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมจารีตประเพณีมักเป็นแบบที่ไม่มีเหตุผลยึดถือในเรื่องโชคกลาง หรือความเชื่อที่มีติดต่อกันมาโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ส่วนการทำวัฒนธรรมทางการเมืองให้เป็นแบบทางโลกนั้น หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบมีเหตุผล

มิใช่เป็นเรื่องโชคลางหรือความเชื่ออย่างมงาย เป็นแบบที่ค้ำนึ่งถึงข้อเท็จจริง คือ การเชื่อในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องพิสูจน์จากข้อมูลที่เป็นจริง

3. ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) หมายถึง ความเป็นอิสระของหน่วยงานต่างๆ ในระบบ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ระบบพรรคการเมือง ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์ มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีการจัดองค์กรที่ดี และสามารถดำเนินงานได้มีอิสระพอสมควร

ทินพันธุ์ นาคะตะ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2551) กล่าวถึง การพัฒนาทางการเมือง มีหลายปัจจัยที่เหลื่อมล้ำกันอยู่ กล่าวคือ

ประการแรก ถือว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางกฎหมาย เช่น การมีรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญๆ ในการปกครอง การป้องกันสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคล การคุ้มครองที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย การเลือกตั้งเป็นครั้งคราว และการแยกอำนาจหน้าที่ของสถาบันต่างๆ

ประการที่สอง ถือว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดย Organski (Organski, 1965) กล่าวว่า ชาติที่เจริญทั้งหลายได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนา มาดังนี้ คือ การสร้างชาติ การพัฒนาอุตสาหกรรม รัฐสวัสดิการ และรัฐอุดม ส่วน Lipset (Seymour M Lipset, 1963) พบว่า ประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ในสังคมที่คนส่วนมากร่ำรวยเท่านั้น ในทางตรงข้ามหากสังคมใดมีคนส่วนมากยังยากจนอยู่ ระบบการเมืองของสังคมนั้น ก็จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองแบบทรราชย์ได้โดยง่าย

ประการที่สาม ถือว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับความสามารถทางการบริหาร ในการรักษากฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และในการปฏิบัติตามนโยบายอย่างมีเหตุผล กับมีความเป็นกลาง โดย Heady (Heady, 1966) กล่าวว่า ในประเทศด้อยพัฒนาจะมีปัญหาในเรื่องการให้รัฐบาลมีอำนาจมากเกินไป จึงขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาของสถาบันทางการเมือง และทางการบริหาร ทำให้การควบคุมจากประชาชนไม่ค่อยสำเร็จ

ประการที่สี่ ถือว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับความเจริญของระบบสังคม โดย Lerner (Lerner, 1958) กล่าวว่า การรวมกลุ่มเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมือง นับเป็นปัจจัยสำคัญของความเจริญทางสังคมอีกอย่างหนึ่ง ส่วน Almond and Powell (Almond et al., 1975) กล่าวว่า การพัฒนาทางการเมือง ย่อมขึ้นอยู่กับการแบ่งแยกหน้าที่ของสถาบันต่างๆ เป็นเรื่องของการแบ่งงานกันทำระหว่างบทบาท โครงสร้าง หรือระบบรองทั้งหลายของสังคม

ประการที่ห้า ถือว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับความเจริญของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการที่คนเรามีความคิดอ่านที่มีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์มองโลกตามความเป็นจริง โดย Almond and Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) กล่าวว่า ความอยู่รอดของประชาธิปไตยในสังคมใดๆ ย่อมต้องอาศัยการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย และอาศัยการมีความรู้สึกรู้สีก็นึกคิดในทางมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในสังคมนั้นๆ เป็นสำคัญ สำหรับ Pye and Verba (Lucian W Pye & Verba, 1965) กล่าวว่า การพัฒนาทางการเมือง ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองของส่วนต่างๆ ของสังคม ซึ่งย่อมได้รับอิทธิพลจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของประเทศเป็นอันมาก ส่วน Almond and Powell (Almond et al., 1975) เสนอว่า การมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีเหตุผล เป็นเครื่องชี้อย่างหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง

พาย (Lucian W Pye, 1966) ได้เสนอแนะการมองพัฒนาการทางการเมืองในอีกลักษณะหนึ่ง คือ ให้พิจารณาถึงองค์ประกอบของการพัฒนาการทางการเมือง โดยพาย ได้เสนอองค์ประกอบ 3 ประการของการพัฒนาทางการเมืองไว้ ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548)

(1) ความเท่าเทียมกัน (Equality) ความเท่าเทียมกันนี้มีได้หมายความว่าเฉพาะความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย หรือสิทธิเท่าเทียมกันในทางการเมืองของประชาชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระบบประชาธิปไตย และระบบเผด็จการ เป็นแต่เพียงในระบบเผด็จการ การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการระดมพลังจากรัฐบาล ความเท่าเทียมกัน ยังหมายถึงการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเรื่องความสามารถของบุคคล ไม่ใช่ใช้เรื่องชาติตระกูล เป็นเกณฑ์ เช่น ในอดีตผู้นำประเทศอาทิ เจ้าผู้ครองแคว้น กษัตริย์ หรือบรรดาขุนนาง มักได้รับตำแหน่งโดยการสืบสายโลหิต บิดาเป็นกษัตริย์บุตรก็ได้เป็นกษัตริย์ บิดาเป็นขุนนางบุตรก็ได้เป็นขุนนาง แต่ในระบบการเมืองในปัจจุบันผู้นำประเทศไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ล้วนแล้วแต่เป็นโดยการอาศัยความสามารถส่วนตัวทั้งสิ้น เช่น ผ่านการเลือกตั้งหรือความสามารถทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ กัน ไม่ใช่เป็นเรื่องของการสืบตระกูล

(2) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) ความสามารถนี้เกี่ยวข้องกับ การดำเนินนโยบาย (Output) ของระบบ เป็นเรื่องของความสามารถของระบบว่าจะผลักดันสังคม และระบบเศรษฐกิจให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้นำต้องการมากน้อยเพียงใด เป็นเรื่อง

ประสิทธิภาพการดำเนินการของรัฐบาลของผู้นำทางการเมือง รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล ระบบการเมืองที่มีความสามารถสูงจะสามารถตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี มีความสามารถที่จะให้นโยบายได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำงานของรัฐบาลเป็นเรื่องของอาชีพ ไม่ใช่สมัครเล่น จะต้องยึดความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) และหลักของทางโลก (Secular) ในการบริหารงาน ซึ่งหมายความว่าต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง ไม่ใช่ยึดถือเรื่องของโหราศาสตร์ เรื่องของดวง หรือไสยศาสตร์

(3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกไปตามความสามารถเฉพาะอย่าง มีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจง ถือว่าเป็นการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ เช่น มีสภาเป็นผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสินคดี มีระบบราชการซึ่งแบ่งออกเป็น กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามความชำนาญของตน เป็นต้น แต่การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ใช่ก่อให้เกิดการแตกแยก และเป็นอิสระเอกเทศ แต่จะต้องมีการร่วมมือกันประสานงานกัน และต้องสอดคล้องกับการรวมตัวกันในชาติ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2538) อธิบายว่า พัฒนาการทางการเมืองเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ที่มีผลกระทบต่อระบบและกระบวนการทางการเมือง โดยที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ระบบการเมืองและกระบวนการทางการเมืองสามารถเปิดกว้างให้กลุ่มบุคคลในสังคมที่ต้องการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองสามารถถือครองและใช้อำนาจนี้ รวมทั้งประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองโดยพลังทางสังคม และเศรษฐกิจโดยทั่วไปเป็นตัวผลักดัน

ลิขิต ธีรเวคิน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2530) ได้ให้ความเห็นว่า ระบบการเมืองที่นับได้ว่ามีพัฒนาการทางการเมืองแล้วนั้น จะต้องประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) ความสามารถในการทำให้ระบบการเมืองยอมรับโดยสมาชิกของประชาคมการเมือง
- (2) การรับช่วงอำนาจทางการเมืองอย่างสันติ
- (3) ความต่อเนื่องของระบบการเมือง

จุมพล หนิมพานิช (จุมพล หนิมพานิช, 2548) ได้ให้ความเห็นว่า พัฒนาการทางการเมือง (Political Development) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ประกอบไปด้วยการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านของชีวิตมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ขณะเดียวกันก็ถือว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน และระบบการเมืองใดจะนับได้ว่ามีพัฒนาการทางการเมืองหรือไม่นั้น ก็พิจารณาได้จากการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) กล่าวคือ ยิ่งโครงสร้างทางการเมืองมีหน่วยย่อย ซึ่งทำหน้าที่อันเป็นหน้าที่เฉพาะของหน่วยนั้นๆ มากเพียงใดการพัฒนารวมก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองดังกล่าวก็แบ่งเป็นหลายๆ หน่วยย่อย เช่น ศาล รัฐสภา รัฐบาล พรรคการเมือง สื่อมวลชน กลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งแต่ละหน่วยก็มีหน้าที่ที่ต่างกันออกไป เช่น รัฐสภาที่มีหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมรัฐบาล รัฐบาลก็มีหน้าที่บริหารประเทศ ซึ่งรวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ศาลก็มีหน้าที่เป็นผู้ตัดสินว่าใครถูกใครผิดเวลาเกิดคดี ทั้งนี้ก็โดยถือกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา

โดยสรุป พัฒนาการทางการเมือง (Political Development) จึงหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่มีจุดมุ่งหมายไปที่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย โดยการแบ่งแยกโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่าง มีความชำนาญเฉพาะ มีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจง มีการแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น มีสภาเป็นผู้ออกกฎหมายมาบังคับใช้ มีรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประเทศ มีศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาตัดสินคดีความต่างๆ มีระบบราชการ โดยการแบ่งแยกดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดการแตกแยกและมีความเป็นอิสระ ต้องมีการร่วมมือและประสานงานกัน สามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองให้ไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งสาระสำคัญของพัฒนาการทางการเมือง สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. พัฒนาการทางการเมือง ทำให้เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศเด่นชัดขึ้น พัฒนาการทางการเมืองช่วยให้เห็นว่าอะไรเป็นเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่น่าพึงปรารถนา ทั้งนี้เพราะพัฒนาการทางการเมือง มักจะพูดถึงเรื่องระบบการเมืองสมัยใหม่ ความสามารถของระบบการเมือง ความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง ความเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องทีทุกระบบการเมืองควรถือเป็นจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าบางทีผู้นำทางการเมืองไม่ได้ตระหนักว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้บ้างที่ก็

เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่าผู้นำจะอยากให้มีแต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จึงได้กลายเป็นลักษณะที่ขาดไม่ได้ของระบบการเมืองสมัยใหม่ ปัจจุบันประเทศที่กำลังพัฒนาประสบกับปัญหาทางการเมืองหลายประการ เช่น ความไม่รับผิดชอบของผู้นำทางการเมือง ความระส่ำระสายทางการเมือง สถาบันทางการเมืองขาดประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ พัฒนาการทางการเมืองจะช่วยให้ผู้นำตระหนักว่าปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของความล้มเหลวทางการเมือง ซึ่งต้องรีบแก้ไข และจุดมุ่งหมายที่ควรคำนึงถึงในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ คือ ระบบการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้ว

2. พัฒนาการทางการเมืองมีความสำคัญอย่างมากต่อแนวทางและวิธีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศ การศึกษาพัฒนาการทางการเมืองได้ให้ข้อคิดแก่ผู้นำของประเทศกำลังพัฒนา ถึงแนวทางต่างๆ ที่จะพัฒนาประเทศ ว่าสามารถทำได้หลายแนวทาง เช่น แนวทางประชาธิปไตยแบบอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา พัฒนาแบบเยอรมนีที่นำโดยชนชั้นสูง หรือการปฏิวัติคอมมิวนิสต์แบบสหภาพโซเวียต และจีน เป็นต้น หรืออาจมีแนวทางอื่นๆ อีก สามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแนวทางต่างๆ และความเหมาะสมกับสภาพของประเทศของตนเองมากน้อยเพียงใด

3. พัฒนาการทางการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ต่างฝ่ายต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ถ้าระบบการเมืองใดมีความอ่อนแอ ระส่ำระสายไม่มั่นคง การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็ทำได้ลำบาก ขณะเดียวกันประเทศที่มีความล้มเหลวทางเศรษฐกิจมักประสบปัญหาทางการเมืองอยู่ไม่น้อย ดังนั้น พัฒนาการทางการเมืองจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจก็จะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาได้เร็วขึ้น (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548)

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

2.1.2.1 คำนิยามประชาธิปไตย

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2531) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย จะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ คือ

(1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เพราะฉะนั้น ประชาชนจึงมีอำนาจในการกำหนดตัวผู้ปกครองทั้งการแต่งตั้งและถอดถอน ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง

(2) หลักเสรีภาพ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชน โดยรูสโซ กล่าวว่า การปราศจากเสรีภาพเท่ากับการปราศจากความเป็นมนุษย์ ดังนั้น เสรีภาพ ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นเสรีภาพที่ต้องมีหลักประกัน ก็คือ ไม่ละเมิดซึ่งกันและกัน เคารพเสรีภาพซึ่งกันและกัน เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยครอบคลุมทั้งเสรีภาพในทางการเมือง การนับถือศาสนา การประกอบอาชีพ ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย

(3) หลักความเสมอภาค หมายถึง ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในเรื่องของโอกาส ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในเรื่องความสามารถ ความเสมอภาคในโอกาส นอกจากจะหมายถึงโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคกันตามกฎหมายแล้ว ยังหมายถึงโอกาสที่ประชาชนได้รับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

(4) หลักกฎหมาย ตามปรัชญาของหลักกฎหมายถือว่าชนชั้นใดเป็นผู้บัญญัติกฎหมายยอมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น ดังนั้น เพื่อเป็นหลักการปกครองประชาธิปไตย จึงถือว่าหลักกฎหมายจะต้องประกอบด้วย ที่มาของกฎหมายต้องชอบธรรม ต้องบังคับใช้กับประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ถ้ามีผู้ใดละเมิดจะต้องได้รับโทษอย่างเดียวกัน และประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

(5) หลักเสียงข้างมาก เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมุ่งเน้นที่จะสนองตอบความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้น การตัดสินใจใดๆ ทางการเมืองต้องยึดหลักเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

ดาห์ล (Dahl, 1971) แสดงความเห็นว่ ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองหนึ่งที่รัฐบาลต้องตอบสนองต่อความต้องการ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งหมด โดยระบบการเมืองที่จะถือเป็นประชาธิปไตยนั้น อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบขั้นพื้นฐาน 8 ประการ คือ

- (1) เสรีภาพในการก่อตั้งและเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม (freedom to form and join organizations)
- (2) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of expression)
- (3) สิทธิในการลงคะแนนเสียง (right to vote)
- (4) การได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการดำรงตำแหน่งสาธารณะ (eligibility for public office)

(5) สิทธิของผู้นำการเมืองในการแข่งขันหาความสนับสนุนหรือคะแนนเสียง (rights of political leaders to compete for support or votes)

(6) ความสามารถในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง (alternative sources of information)

(7) การเลือกตั้งที่จัดขึ้นอย่างเสรีและยุติธรรม (free and fair elections)

(8) นโยบายของรัฐบาลต้องเป็นไปตามคะแนนเสียงสนับสนุน และความต้องการของประชาชน (institutions for making government policies depend on votes and other expressions of preference)

ในเวลาต่อมา ดาห์ล ได้ระบุรายละเอียดถึงรัฐบาลประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democratic government) อันเป็นระบบการเมืองในสมัยใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหรือสถาบันการเมือง (political institutions) ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายรัฐบาล ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน (elected officials) การเลือกตั้งต้องจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เสรี และยุติธรรม (free fair and frequent elections) การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยปราศจากการข่มขู่คุกคาม (freedom of expression) การแสวงหาข้อมูลและข่าวสาร ได้หลายช่องทาง (access to alternative sources of information) การมีอิสระในการรวมกลุ่ม (associational autonomy) และประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน (inclusive citizens)

ลิปเซต (Seymour M Lipset, 1983) ได้เสนอคำนิยามโดยพิจารณาจากสังคมที่มีความซับซ้อนว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเป็นกลไกทางสังคม ซึ่งอนุญาตให้ประชาชนที่อาจเป็นส่วนใหญ่ที่สุด มีอิทธิพลในการตัดสินใจประเด็นสำคัญต่างๆ โดยการเลือกผู้สมัครแข่งขันเพื่อดำรงตำแหน่งในทางการเมือง

จากคำนิยามของประชาธิปไตยดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน โดยประชาชนต้องได้รับโอกาสในการแสดงออกด้านความคิดเห็น ความต้องการและการตัดสินใจ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ของรัฐ การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของบุคคลต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมของประชาชน ซึ่งก็รวมไปถึงประชาชนสามารถเปลี่ยนตัวบุคคลที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ ในประเด็นนี้ จึงแตกต่างจากระบบอำนาจนิยมที่ผู้นำไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้วิธีการต่างๆ

ในการปราบปรามผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้ปกครองหรือผู้นำการเมืองจากการที่ประชาชนเป็นตัวแสดงสำคัญในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น คำนิยามของประชาธิปไตยซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบเชิงสถาบันและกฎหมาย จึงต้องวางอยู่บนหลักการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ หลักความเท่าเทียมกันในทางการเมือง (political equality) ซึ่งก็หมายถึงประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกกฎหมาย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหนึ่งคนหนึ่งเสียง (one man one vote) และหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (popular sovereignty) นั่นก็คือ กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ ต้องตราขึ้นโดยประชาชนที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมายนั้น (Eriksen, 2009)

2.1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย

กรูเอล (Gruel, 2002) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย โดยถ้าพิจารณาในเชิงความหมายที่แคบ กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยได้แก่ การเลือกตั้งที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และบริสุทธิ์ยุติธรรม ส่วนวิธีการที่จะทำให้เกิดการเลือกตั้ง ในลักษณะดังกล่าวได้ จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักปทัสถานเบื้องต้น เช่น ต้องมีพรรคการเมืองอย่างน้อย 2 พรรคในการแข่งขัน และการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกชน เช่น เสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือชุมนุม การนับถือศาสนา และด้านสื่อสารมวลชน นอกจากนี้เขาได้มองกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในความหมายที่กว้าง โดยมองที่การให้และการขยายสิทธิความเป็นพลเมือง และการสร้างรัฐประชาธิปไตย ส่วนผลของกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยจะเป็นไปในลักษณะใด ต้องถือว่ามีความสัมพันธ์กับมิติการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ รัฐ ประชาสังคม (civil society) และการจัดระเบียบโลกหรือโลกาภิวัตน์ แต่ในมิติดังกล่าวจำเป็นต้องมองในทุกแง่มุม

ดังมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า โลกาภิวัตน์เกื้อหนุนต่อความเป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่กิจกรรมในเชิงประชาธิปไตยที่อยู่นอกขอบเขตของสถาบันภาครัฐ แต่ในอีกด้านหนึ่งประชาธิปไตยโดยผ่านประชาสังคมในระดับโลกเท่าที่ยังเป็นอยู่นั้น ประเด็นการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Scholte, 2000)

คาร์ล (Karl, 1990) ได้เสนอรูปแบบอธิบายการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย (model of transition to democracy) โดยมองว่าประชาธิปไตยเป็นผลมาจากกลยุทธ์ (strategy) ระหว่างการประนีประนอม (compromise) หรือการใช้กำลังบังคับ (force) กับตัวแสดงที่มีอำนาจ ซึ่งได้แก่ ผู้นำ (elite ascendant) กับมวลชน (mass ascendant)

โดยดูว่าใครมีอำนาจในเชิงเปรียบเทียบมากกว่ากัน ผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันก็จะได้รูปแบบการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยสี่ลักษณะ คือ การปฏิรูป (reform) การปฏิวัติ (revolution) การบังคับ (imposition) และการให้คำมั่นสัญญา (pact) ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงรูปแบบการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

		กลยุทธ์การเปลี่ยนผ่าน	
ความเข้มแข็ง ของตัวแสดงใน เชิงเปรียบเทียบ		การประนีประนอม	การใช้กำลังบังคับ
	ผู้นำ	การให้คำมั่นสัญญา	การบังคับ
	มวลชน	การปฏิรูป	การปฏิวัติ

ที่มา : (Karl, 1990)

เกตเดส (Geddes, 1999) ได้ศึกษาการเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมไปสู่ประชาธิปไตย โดยมองว่า ระบอบอำนาจนิยมสามารถจำแนกออกเป็นหลายประเภท โดยแต่ละประเภทก็มีกระบวนการตัดสินใจ การสรรหาผู้นำ และการตอบสนองต่อสังคมและประชาชนแตกต่างกันออกไป ลักษณะที่แตกต่างกันเช่นนี้ มีผลทำให้ระบอบอำนาจนิยมแต่ละประเภทสิ้นสุดหรือแตกสลายลงไม่เหมือนกัน จากลักษณะดังกล่าว เขาจึงพัฒนากรอบเพื่ออธิบายการเปลี่ยนผ่าน โดยจำแนกระบอบอำนาจนิยมออกเป็นระบอบทหาร (military regime) ระบอบพรรคเดียว (single-party) ระบอบอิงตัวบุคคล (personalist regime) และระบอบผสม โดยนำลักษณะใดลักษณะหนึ่งของทั้งสามลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกัน

สำหรับระบอบทหาร ผู้ที่มีอำนาจกำหนดกฎเกณฑ์และควบคุมนโยบาย คือ บรรดาผู้นำทหาร การเปลี่ยนผ่านจากระบอบทหารไปเป็นประชาธิปไตย โดยทั่วไปมักเกิดจากความแตกแยกระหว่างบรรดาผู้นำทหารที่เข้ามายึดกุมอำนาจ นายทหารโดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพและความเข้มแข็งของสถาบันทหารมากกว่าการยึดกุมอำนาจการเมือง ดังนั้น การถอนตัวของกองทัพจากการเมืองจึงเกิดขึ้นในรูปของการเจรจาและการต่อรอง ส่วนระบอบพรรคเดียวนั้น หมายถึง การกำหนดนโยบายและการยึดครองตำแหน่งทางการเมือง ถูกครอบงำหรือผูกขาดไว้ที่พรรคการเมืองเดียว แม้จะมีพรรคการเมืองอื่นที่ส่งผู้สมัครแข่งขันในการเลือกตั้งก็ตาม (Geddes, 1999) เป้าหมายของผู้มีบทบาทสำคัญในพรรค คือ ความต้องการควบคุม

นโยบาย ความต้องการมีอำนาจและอิทธิพล และบางส่วนอาจต้องการทรัพย์สินและความมั่งคั่ง อันเป็นการได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การสิ้นสุดของระบอบพรรคเดียวจะเกิดขึ้นด้วยการเจรจา เมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์กดดันจากผู้สนับสนุนและประชาชน ส่วนระบอบอิงตัวบุคคล ถือว่าแตกต่างจากระบอบทหารและระบอบพรรคเดียว เพราะการเข้าสู่และอยู่ในตำแหน่งขึ้นอยู่กับตัวผู้นำ โดยผู้นำอาจมาจากกองทัพและอาจตั้งพรรคการเมืองเพื่อสนับสนุนตนเอง แต่ทั้งกองทัพและพรรคการเมืองจะไม่มีอำนาจการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ จากความทะเยอทะยานหรือความปรารถนาส่วนตัวของผู้นำ เมื่อผู้นำสามารถยึดกุมอำนาจได้แล้ว โดยทั่วไปก็จะสร้างเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยเพื่อนฝูง เครือญาติ และพันธมิตร ในขณะเดียวกันก็จะสร้างหลักประกันในด้านการสนับสนุนและความภักดี โดยการแจกจ่ายผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ผู้นำมักพยายามอยู่ในอำนาจให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่โดยทั่วไปมักจะสิ้นสุดด้วยการรัฐประหาร การกบฏ การลอบสังหาร การลุกฮือของประชาชน หรือไม่ก็การรุกรานจากภายนอก (วิเชียร อินทะสี, 2556)

รัสโทว์ (Rustow, 1970a) เป็นผู้ศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ โดยปฏิเสธทฤษฎีเรื่องโครงสร้าง แต่สนใจคำอธิบายเชิงพฤติกรรมที่เกิดจากการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (rational choices) เขาได้เสนอตัวแบบที่มีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบประชาธิปไตย โดยรัสโทว์ให้ความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่ใช่สิ่งที่ตรงไปตรงมาที่เกิดจากการวิวัฒนาการของการพัฒนาสังคม - เศรษฐกิจ ไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย แต่เป็นขบวนการที่ค่อนข้างจะอ้อมค้อมและขึ้นอยู่กับความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำ

ทฤษฎีของรัสโทว์ ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่ระบบประชาธิปไตยว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ

(1) การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ในกลุ่มผู้นำการเมือง (strategic decision-making)

(2) ความแตกแยกทางความคิดระหว่างฝ่ายปฏิรูปและฝ่ายอนุรักษนิยมภายในรัฐบาลเผด็จการ

(3) การเคลื่อนไหวของกลุ่มสังคมต่างๆ

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองและสังคม จะเกิดความแตกแยกทางความคิดออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ผลลัพธ์หรือตัวแปรตาม คือ ข้อตกลงชุดหนึ่งระหว่างฝ่ายเสรีนิยมภายในรัฐบาลและพันธมิตร / ผู้สนับสนุนในสังคมกลุ่มหนึ่ง และฝ่ายอนุรักษนิยมในรัฐบาลอีกกลุ่มหนึ่ง ถ้ากลุ่มแรกเห็นว่าการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยจะช่วยหลีกเลี่ยงการต่อสู้และความขัดแย้งในสังคมที่อาจจะเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง มากกว่า

การดีอแพงบริหารประเทศแบบเผด็จการ พวกเขาตกลงที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างสถาบันสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการแข่งขัน ซึ่งโซเรนเซน (Sorensen, 1993) ได้เรียกข้อตกลงเช่นนี้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยที่มีข้อจำกัด ซึ่งเปิดระบบและจำกัดขอบเขตระบบการเมืองแก่สมาชิกในระยะแรกเริ่ม

ทฤษฎีการเมืองโดยทั่วๆ ไปจะแบ่งขบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเป็นเสรีนิยม (liberalization) และ ขั้นตอนการเป็นประชาธิปไตย (democratization) ขั้นตอนการเป็นเสรีนิยมเป็นขั้นตอนที่มีการเสริมสร้างสิทธิพลเมือง (civil rights) และเสรีภาพ และให้หลักประกันการปกป้องจากการใช้อำนาจของรัฐในทางที่ผิด ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างการสนับสนุนจากประชาชน ต่อรัฐบาลหรือต่อนโยบายปฏิรูปที่รัฐบาลเสนอ แต่การให้เสรีภาพอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงได้ เพราะ การให้เสรีภาพเป็นการอนุญาตให้ทำกิจกรรมการเมืองต่างๆ โดยเสรี รวมทั้งกิจกรรมที่ต่อต้านรัฐบาล การให้เสรีภาพจึงนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ระหว่างฝ่ายประชาธิปไตยและฝ่ายอนุรักษนิยม และระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ และผู้นำการเมืองเกี่ยวกับขอบข่ายของการเป็นประชาธิปไตย

ขั้นตอนการเป็นประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นเมื่อขบวนการเลือกตั้งผู้นำประเทศถูกทำให้เป็นสถาบันหรือเป็นระบบกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ เมื่อผู้ปกครองตัดสินใจว่าจะเป็นแนวทางที่เป็นผลประโยชน์สำหรับพวกเขา รัฐไทยได้อธิบายว่าระบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นเมื่อนักการเมืองตกลงที่จะจัดระเบียบความขัดแย้งภายหลังการต่อสู้เพื่ออำนาจอันยาวนานและไม่รู้ผลโดยแน่ชัด ฝ่ายเสรี ผู้สนับสนุนในสังคม และฝ่ายอนุรักษนิยมในรัฐบาล ตกลงถึงความจำเป็นในการทำให้ขบวนการประชาธิปไตยเป็นสถาบัน หรือโดยวิธีการต่อสู้ทางการเมืองไม่เกิดการฆ่าล้างกัน (Rustow, 1970a)

2.1.2.3 ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย

การเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยไปเป็นประชาธิปไตยนั้น ย่อมต้องมีปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้ระบอบการเมืองเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบใหม่ ซึ่งในที่นี้ก็คือประชาธิปไตย ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงย่อมตัดสินใจแล้วว่าระบอบเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่วนผู้นำการเมืองในระบอบเดิมอาจยินยอมตาม หรือไม่ก็อาจปฏิเสธ ส่วนจะเป็นทางเลือกไหนก็ย่อมขึ้นอยู่กับทรัพยากรและความสนับสนุนที่มี ถ้าหากฝ่ายต้องการเปลี่ยนแปลงมีพลังมากกว่า ก็ย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจของผู้นำและระบอบเดิม สำหรับปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย อันเป็นระบอบ

ที่คนส่วนใหญ่มีสิทธิเสรีภาพ สามารถเข้าร่วมตัดสินใจทางการเมือง และตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำการเมืองและรัฐบาลได้นั้น สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ปัจจัยด้านการเมือง

ในทฤษฎีของรัสโทว์ (Rustow, 1970b) เงื่อนไขในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย หรือทำให้ประชาธิปไตยมั่นคงนั้น ความเป็นเอกภาพภายในชาติหรือประเทศ (national unity) ถือเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ต้องมาก่อนปัจจัยอื่นๆ โดยที่เขาได้เสนอรูปแบบการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ซึ่งมีข้อกำหนดที่สำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้สำหรับการก่อตัวหรือพัฒนาประชาธิปไตย นั่นก็คือ ความเป็นเอกภาพของชาติ การแก้ไขความขัดแย้ง และการรับหลักการประชาธิปไตยมาใช้ โดยทั้งนักการเมืองและประชาชนต้องถือปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ประการที่ 2 องค์ประกอบต่างๆ ดังที่กล่าวมาต้องประกอบเข้าด้วยกันในช่วงเวลาหนึ่ง และประการที่ 3 รูปแบบอธิบายกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นต่อนจากเอกภาพของชาติ อันเป็นภูมิหลังขั้นพื้นฐาน ไปสู่การต่อสู้ การประนีประนอม และการถือปฏิบัติตามหลักการของประชาธิปไตย

นอกจากเงื่อนไขตามทีรัสโทว์เสนอไว้ การเรียนรู้ทางการเมืองก็เป็นปัจจัยสนับสนุนอีกประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง เนื่องจากการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งอยู่บนฐานคติที่ว่า ความคิดหรือความเชื่อไม่ใช่เป็นสิ่งตายตัว จึงสามารถที่จะถูกแทนที่หรือเปลี่ยนแปลงได้ และถึงแม้การเรียนรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นในทุกระดับของสังคม แต่ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของผู้นำการเมือง ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่ผู้นำในระบบเบ็ดเตล็ดการหรืออำนาจนิยมย่อมประจักษ์ว่าการเคลื่อนไหว การชุมนุม และการต่อสู้ของประชาชน มักจะนำไปสู่วิกฤตและการสิ้นสุดของระบอบ (Bermeo, 1992) นอกจากนี้เงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ประชาสังคม (civil society) ถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ช่วยให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง เพราะกลุ่มต่างๆ ที่เป็นประชาสังคม เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ มีความเป็นอิสระจากรัฐ และผูกพันกันโดยระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เห็นพ้องร่วมกัน ประชาสังคมจึงเปรียบได้กับองค์กรที่อยู่ตรงกลางระหว่างเอกชนกับรัฐ การที่ประชาสังคมมีบทบาทเข้มแข็งขึ้น ย่อมช่วยจำกัดขอบเขตอำนาจ และตรวจสอบการกระทำที่อาจเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐบาล (Diamond, 1994)

(2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ลิปเซ็ท (Seymour M Lipset, 2003) ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าประเทศใดมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่งคั่ง ประชาธิปไตยในประเทศนั้นก็จะมีแนวโน้ม โดยเขาจำแนกตัวชี้วัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจออกเป็น ความมั่งคั่ง (wealth) กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ความเป็นเมือง (urbanization) และการศึกษา (education) และใช้ชนชั้นกลาง วัฒนธรรมของพลเรือน (civic culture) และประชาสังคม (civil society) เป็นดัชนีในการวิเคราะห์พัฒนาการของระบบประชาธิปไตย

โดยทั่วไปทฤษฎีนี้มองว่าการพัฒนาเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นประชาธิปไตย หรือก่อให้เกิดวัฒนธรรมพลเรือน (civic culture) และเกิดประชาสังคม (civil society) (Seymour M Lipset, 2003) เนื่องจาก

(1) การพัฒนาเศรษฐกิจเอื้ออำนวยต่อการเกิดทัศนคติแบบประชาธิปไตย ที่มีทัศนคติไม่นิยมความรุนแรงและมีความอดทน (moderation and toleration)

(2) การพัฒนาเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นทำให้ระดับการศึกษาในสังคมสูงขึ้น ลดขนาดของชนชั้นล่าง และทัศนคติที่นิยมความรุนแรงทางการเมือง และนโยบายการเมืองที่รุนแรงของชนชั้นล่าง

(3) ความมั่งคั่งที่มีเพิ่มมากขึ้นและความมั่นคงทางการเมืองที่เพิ่มขึ้น ทำให้ชนชั้นที่ร่ำรวย (ชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง) มีทัศนคติที่ใจกว้างต่อชนชั้นล่างที่ยากจน ความมั่งคั่งยังทำให้ชนชั้นปกครองมีทรัพยากรทางการเมืองเพิ่มขึ้น (political resources) ทำให้การต่อสู้เกมสการเมืองไม่รุนแรงแบบเขาเป็นเอาตาย ที่ทำให้ไม่ยินยอมประนีประนอม และก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (clientilistic ties)

(4) ความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการยอมรับในเรื่องความคิดเห็นที่ตรงข้าม (loyal opposition) และประเพณีสากล เช่น การปกครองโดยกฎหมายมีความเป็นไปได้

(5) การพัฒนาอุตสาหกรรม และเกิดเป็นชุมชนเมือง (industrialization and suburbanization) เกื้อหนุนต่อการจัดตั้งองค์กรมวลชนซึ่งจะเป็นรากฐานทางสังคมของระบบประชาธิปไตย

เช่นเดียวกับพาย (Lucian W Pye, 1990) ให้ความเห็นว่า การเกิดขึ้นของชนชั้นกลาง และการที่ประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น จะนำไปสู่การก่อตัวของอำนาจใหม่ อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ซึ่งก็หมายถึงอำนาจในการปกครองและอำนาจในการบังคับ (coercion) ของฝ่ายอำนาจนิยม ไดมอนด์ (Diamond, 1992) ได้ประเมิน

ข้อสังเกตที่ลิปเซท (Seymour M Lipset, 2003) ให้ไว้เมื่อ 30 ปีที่ผ่านมาว่า ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนเกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยสองนัยยะด้วยกัน เมื่อมีประชาธิปไตย การพัฒนาที่ยั่งยืนก็จะช่วยสร้างความชอบธรรมและความมั่นคงให้แก่ประชาธิปไตย แต่ถ้ายังไม่มีประชาธิปไตย การพัฒนานั้นก็จะนำไปสู่การมีประชาธิปไตยในไม่ช้าก็เร็ว

บาร์โร (Barro, 1999) ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าการเติบโตทางเศรษฐกิจมีมากเท่าใด ก็จะมีส่วนทำให้ประชาธิปไตยอยู่รอดมากเท่านั้น สำหรับในประเทศที่ยากจนที่สุดประชาธิปไตย ก็สามารถที่จะอยู่รอดได้ ถ้าประเทศเหล่านั้นดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ ลดความแตกต่างด้านรายได้ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเกื้อหนุน และการมีสถาบันรัฐสภา ซึ่งก็หมายถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน ถึงแม้การพัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่สนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ถ้าการพัฒนานำไปให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ แน่แน่นอนว่าสภาพดังกล่าวย่อมก่อผลในแง่ลบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

(3) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

ฮันติงตัน (Huntington, 1984) ได้แสดงทฤษฎีว่า โครงสร้างทางสังคมอันเป็นเงื่อนไขให้ประชาธิปไตยพัฒนา ต้องประกอบด้วยกลุ่มที่มีโครงสร้างแตกต่างและค่อนข้างมีความเป็นอิสระ ซึ่งได้แก่ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับภูมิภาค กลุ่มอาชีพ กลุ่มเชื้อชาติ และศาสนา เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะช่วยท้าทายหรือจำกัดอำนาจของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็จะทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจ ถ้าในสังคมใดขาดกลุ่มที่เป็นอิสระดังกล่าว ก็จะทำให้สังคมนั้นถูกปกครองโดยผู้นำที่ใช้อำนาจอย่างไม่จำกัด ดังเช่น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบอบอำนาจนิยม

นอกจากปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อาจมีบางปัจจัยที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มปัจจัยใดๆ ได้ ซึ่งได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่อิทธิพลของข้อมูลข่าวสารที่มาจากภายนอกประเทศ ส่งผลให้ระบอบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ต้องปรับตัวตาม รวมทั้งข้อกำหนดใหม่ๆ ที่ผูกโยงด้านการค้าและการลงทุน ก็อาจเป็นเหตุนำไปสู่การตัดสิทธิพิเศษทางการค้า

Rudra (Rudra, 2005) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างโลกาภิวัตน์กับประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า การค้าและการไหลเข้า ของทุนมีส่วนสัมพันธ์กับประชาธิปไตย ถ้ากลุ่มต่างๆ ในสังคมได้รับการชดเชยอันเหมาะสมกับสิ่งที่สูญเสีย ในขณะที่เดียวกันประชาธิปไตยย่อมเข้มแข็งขึ้น ถ้าชนชั้นนายทุนยอมเพิ่มค่าใช้จ่ายที่เป็นสวัสดิการ

เพื่อหลีกเลี่ยงการทำทลายที่จะเกิดขึ้นต่อสถานภาพของพวกเขา อันเป็นผลมาจากการบูรณาการของตลาด และในอีกด้านหนึ่ง เสรีภาพของบุคคลและเสรีภาพในทางการเมืองอาจถูกกลืนรอนลง ถ้าฝ่ายที่มีอำนาจเดิมเห็นว่าการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายเพื่อส่วนรวมก่อผลกระทบต่อทรัพย์สิน ซึ่งจากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการที่ประเทศเปิดประตูสู่โลกภายนอกมากขึ้น ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และส่งผลในด้านบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่นเดียวกับการที่อำนาจตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ที่รวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาล แต่เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สังคมและเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การที่องค์กรของรัฐในพื้นที่ต่างๆ รอคอยตัดสินใจจากรัฐบาลที่ส่วนกลาง ย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง หรือตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จึงเกิดความจำเป็นในการมอบอำนาจให้แก่องค์กรปกครองในระดับท้องถิ่นให้มีอำนาจในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อหน่วยงานในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นได้รับมอบอำนาจในระดับหนึ่งแล้ว การบริหารงานและการตัดสินใจจะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบประกอบกันด้วย (Rudra, 2005) ดังนั้น ในการศึกษากระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว การที่จะอธิบายสภาพดังกล่าวได้ย่อมจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายประการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของฮันทิงตัน ที่กล่าวว่า ประการแรก ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียวที่เพียงพอในการอธิบายพัฒนาการของประชาธิปไตยในทุกประเทศ หรือในประเทศใดประเทศหนึ่ง ประการที่ 2 ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในทุกประเทศ ประการที่ 3 กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละประเทศเป็นผลมาจากหลายมูลเหตุหรือหลายปัจจัยรวมกัน ประการที่ 4 มูลเหตุร่วมกันก่อให้เกิดประชาธิปไตยแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ประการที่ 5 มูลเหตุร่วมกันก่อให้เกิดกระแสกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (wave of democratization) ในช่วงหนึ่ง ย่อมแตกต่างกันไปจากมูลเหตุร่วมกันในช่วงอื่นๆ และประการที่ 6 มูลเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบในช่วงแรก ถือว่าแตกต่างจากมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบในช่วงปลาย (Huntington, 1991)

2.1.2.4 การหวนคืนสู่ระบอบอำนาจนิยม

ถึงแม้ว่ากระบวนการความเป็นประชาธิปไตยได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงโดยหลายประเทศที่เคยมีระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม ไม่ว่าจะเป็นเผด็จการแบบทหาร หรือแบบคอมมิวนิสต์ ต่างได้เปลี่ยนสู่ประชาธิปไตย แต่ก็ยังมีอีกบางประเทศที่ยังคงเป็นแบบอำนาจนิยม หรือไม่ก็เปลี่ยนสู่ประชาธิปไตยได้ไม่เท่าไรก็หวนกลับไปเป็นแบบเผด็จการอีกสำหรับประเทศที่เพิ่งเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั้น เมื่อพิจารณาที่สาระสำคัญของระบอบการเมือง ก็อาจแตกต่างไปจากประเทศประชาธิปไตยต้นแบบ หรือในกรณีของประเทศที่ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ประชาชนอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง เพราะองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ เช่น วุฒิสภา สมาชิกอาจมาจากการแต่งตั้งทั้งหมดหรือบางส่วน หรือในกรณีที่ข้าราชการประจำสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ จึงทำให้นโยบายและแผนต่างๆ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการตรวจสอบกระทำได้อย่างจำกัด ด้วยเหตุนี้เอง โครงสร้างและเนื้อหาของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านี้จึงแตกต่างไปจากหลักการประชาธิปไตย ตามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ หรือตามหลักการในประเทศต้นแบบ

คอลลิเออร์ และ เลวิตสกี (Collier & Steven, 1997) ได้ให้ความหมายและคำอธิบายระบอบการเมืองในประเทศซึ่งได้รับเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้ แต่ได้เบี่ยงเบนไปจากหลักการดังกล่าว โดยเขาทั้งสองได้ระบุว่าระบอบประชาธิปไตย (democratic regime) อาจแบ่งออกเป็นประเภทย่อย (subtype) โดยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ระบอบพลเรือน (civil regime) ระบอบที่มีการแข่งขัน (competitive regime) และระบอบการเลือกตั้ง (electoral regime) หรืออาจจำแนกออกเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (parliamentary democracy) ประชาธิปไตยในระบบ 2 พรรค (two-party democracy) และประชาธิปไตยในระบบสหพันธรัฐ (federal democracy) หรือการจำแนกออกเป็นประเภทที่ย่อยลงไปอีก (diminished subtype) โดยเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประชาธิปไตยประเภทนั้นขาดคุณลักษณะเฉพาะบางอย่าง จึงทำให้มีการจำแนกประเภทย่อยตามคุณลักษณะที่เป็นอยู่ ดังเช่น ถ้าเป็นประชาธิปไตยที่ขาดการให้สิทธิทั่วไปในการเลือกตั้ง (full suffrage) แก่ประชาชน ก็จะถูกจัดประเภทเป็นประชาธิปไตยแบบจำกัด (limited democracy) ประชาธิปไตยโดยผู้ชาย (male democracy) และประชาธิปไตยแบบคนาธิปไตย (oligarchical democracy)

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปเป็นประชาธิปไตยยังคงพบลักษณะที่สำคัญร่วมกัน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่ระบอบการเมืองเป็นแบบอำนาจนิยมมาก่อน

จึงทำให้อำนาจทางการเมืองยังคงอยู่ที่ชนชั้นนำ ในขณะที่เดียวกันชนชั้นนำยังสามารถกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ เนื่องจากกลุ่มธุรกิจขาดพลังอำนาจในการต่อรอง อันเป็นเหตุให้ต้องร่วมมือหรือเอาอกเอาใจชนชั้นนำ เพื่อที่จะได้รับทุนหรือการจัดสรรทรัพยากร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ ในขณะที่ชนชั้นนำก็จะได้รับประโยชน์จากกลุ่มธุรกิจเป็นการแลกเปลี่ยน เพื่อใช้ในการค้าจนอำนาจ หรือกรณีที่หลากหลายประเทศพยายามให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม จึงมอบให้ฝ่ายบริหารจัดการเลือกตั้ง และให้ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้รับรอง แต่ในบางประเทศกลับพบว่า พรรคการเมืองและนักการเมืองที่เป็นฝ่ายรัฐบาล และสามารถกุมคะแนนเสียงข้างมากในสภา ได้ใช้กลวิธีต่างๆ ในการรักษาอำนาจ จึงเป็นเหตุให้การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ ดังนั้นพลวัตความเป็นประชาธิปไตยจึงไม่อาจดำเนินไปอย่างราบรื่น (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ถ้าหากการศึกษาเน้นความสนใจไปที่บทบาทของผู้ปกครองเมือง ก็พบว่า ความอยู่รอดทางการเมือง (political survival) เป็นสิ่งที่ผู้นำการเมืองต่างให้ความสำคัญอยู่ในลำดับต้น ดังนั้น ผู้นำการเมืองต้องแสวงหาวิธีการ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สนับสนุนตนหันเหไปอยู่กับฝ่ายอื่นหรือยุติการสนับสนุน ในกรณีที่ผู้นำการเมืองเป็นฝ่ายรัฐบาล วิธีการที่นำมาใช้กันก็คือ การกำหนดนโยบายสาธารณะ (public policy) ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้สนับสนุน ซึ่งอยู่ในรูปของสินค้าและบริการสาธารณะ (public goods) ไม่ว่าจะเป็นหลักการปกครองโดยเคารพกติกากฎและกฎเกณฑ์ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การจัดการศึกษา การป้องกันมลภาวะ และการสร้างโครงสร้างขั้นพื้นฐาน เป็นต้น และอยู่ในรูปของสินค้าเอกชน (private goods) ซึ่งหมายถึง สินค้าและบริการที่แจกจ่าย หรือก่อประโยชน์ต่อเฉพาะบุคคลบางกลุ่มที่ให้การสนับสนุนผู้นำการเมืองหรือระบอบ เช่น การกำหนดนโยบายภาษีหรือการค้าที่ทำให้บุคคลบางกลุ่มได้รับประโยชน์ แต่ส่วนรวมเป็นฝ่ายรับภาระ ซึ่งลักษณะประการหลังนี้เอง ได้ก่อให้เกิดการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย และการแสวงหาประโยชน์เพื่อพวกพ้อง อันเป็นการเหนี่ยวรั้งกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ดังที่นำเสนอมาอย่างย่อแสดงให้เห็นว่า แม้ระบอบการเมืองของหลายประเทศในภูมิภาคต่างๆ ได้เปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย ทั้งอาจโดยสันติหรือวิธีการรุนแรง แต่การพัฒนาไปเป็นประชาธิปไตยของแต่ละประเทศย่อมใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกัน บางประเทศอาจใช้เวลาไม่นานก็มีความเป็นประชาธิปไตย ในขณะที่บางประเทศอาจอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลาน ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศมีสภาพแวดล้อม และปัจจัยสนับสนุนที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้แม้ว่าประชาธิปไตยจะเป็นระบอบที่ประเทศจำนวนมากต่างใช้เป็นแนวทางในการปกครอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าประชาธิปไตยจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหาร

และวัฒนธรรมได้ทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ ในเชิงเศรษฐกิจมากกว่ารูปแบบหรือรัฐบาลประเภทอื่น ไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ ในเชิงการบริหาร การมีฉันทามติ และความมั่นคง ถึงแม้ประชาธิปไตยจะมีสังคมและการเมือง ที่เปิดต่อโลกภายนอกมากกว่าระบอบอำนาจนิยมซึ่งถูกแทนที่ แต่ก็ไม่จำเป็นที่ประชาธิปไตย ต้องมีเศรษฐกิจแบบเปิดต่อโลกภายนอกมากกว่า (Philippe C Schmitter & Terry Lynn Karl, 1991)

2.1.3 แนวคิดทหารกับการเมือง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530) ได้อธิบายบทบาทของทหารกับการเมือง ในประเด็นของการเข้าแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยแนวความคิดต่างๆ รวม 6 แนวความคิด ดังนี้

แนวความคิดที่ 1 องค์การทางทหารเป็นองค์การที่มีการจัดตั้งเข้มแข็งกว่าองค์การทางสังคม อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีปัญหามากมายหลายด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียด และวิกฤตการณ์อยู่เป็นระยะ วิกฤตการณ์นี้ทำให้รัฐบาลไม่สามารถที่จะใช้อำนาจในการบริหารประเทศได้ จึงมีผลให้ทหาร ซึ่งเป็นองค์การในสังคมที่มีการจัดตั้งดีที่สุด และมีกำลังอาวุธสามารถเข้าทำงานแทรกแซงทางการเมือง โดยการปฏิวัติรัฐประหารได้ คณะทหารจึงเข้ายึดอำนาจ เพราะรัฐบาลหรือ กลุ่มผู้นำอื่นๆ ไม่สามารถที่จะแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้

แนวความคิดที่ 2 โครงสร้างทางสังคมเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการมีบทบาททางการเมืองของทหารมากกว่าลักษณะขององค์การทางทหาร ทั้งนี้ เนื่องจากคณะทหาร ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีบทบาททางการเมืองเหมือนสถาบันทางการเมืองอื่นๆ อยู่แล้ว แต่การที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ทางการเมือง ถ้าสังคมมีความแตกต่างทางชนชั้น เชื้อชาติ และอุดมการณ์ ที่คณะทหารเองก็จะได้รับผลกระทบ จากความแตกต่างเหล่านี้ด้วย

แนวความคิดที่ 3 คณะทหารเป็นกลุ่มผลประโยชน์ประเภทหนึ่งเหมือนกับ กลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ และจะรักษาผลประโยชน์ของคณะทหารได้รับความกระทบกระเทือน คณะทหารก็จะปกป้องผลประโยชน์นั้น เช่น จะต่อรองกับรัฐบาลในการเสนอขอของบประมาณ ของกองทัพ ร่วมพิจารณานโยบายต่างประเทศและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เป็นต้น แนวคิดนี้จึงเห็นว่าการที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเข้าแทรกแซงทางการเมือง

ด้วยการปฏิวัติ รัฐประหารนั้น เป็นเพราะความต้องการที่จะปกป้องหรือขยายผลประโยชน์ของกลุ่ม

แนวความคิดที่ 4 คณะทหารหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของคณะทหาร มิใช่เป็นองค์กรที่มีเอกภาพ แต่มีการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อยๆ หรือเป็นฝักฝ่าย แต่ละกลุ่มต่างก็มีผู้นำซึ่งแข่งขันกับกลุ่มอื่นๆ แนวคิดนี้จึงเห็นว่ามีมูลเหตุทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองของทหารน่าจะเกิดจากความทะเยอทะยานส่วนบุคคล หรือไม่พึงพอใจส่วนบุคคล หรือกลุ่มมากกว่าเรื่องอื่น ดังนั้น คณะทหารจึงมิได้ทำการปฏิวัติรัฐประหาร เพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกองทัพ แต่ทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพรรคพวกเท่านั้น

แนวความคิดที่ 5 จากการที่คณะทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองจนถึงขั้นทำการยึดอำนาจการปกครองนั้น เป็นเพราะความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลพลเรือน ซึ่งเกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ

(1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

(2) ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยล้มเหลว สถาบันทางการเมืองอ่อนแอ พรรคการเมืองขาดรากฐานความสนับสนุนจากประชาชน และประชาชนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือไม่ก็ขาดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง

(3) ระบบการเมืองเกิดช่องว่างทางอำนาจ อันเนื่องมาจากสถาบันทางการเมืองอ่อนแอ ขาดเสถียรภาพ

(4) ระบบการเมืองขาดความต่อเนื่อง สาเหตุที่คณะทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองนั้น เป็นเพราะสังคมที่กำลังพัฒนาเป็นสังคมที่มีระบบการเมืองที่ไม่ต่อเนื่องกัน เหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะกติกามารยาททางการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กลไกทางการเมือง เช่น รัฐสภาและพรรคการเมืองไม่อาจใช้เป็นเวทีในการตกลง ตีกรอบผลประโยชน์ และแก้ไขความขัดแย้งได้ ดังนั้น คณะทหารจึงเข้าแทรกแซง เพื่อจัดระเบียบทางสังคมและการเมืองเสียใหม่

แนวความคิดที่ 6 สาเหตุที่คณะทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองด้วยการยึดอำนาจเกิดจากมูลเหตุจูงใจส่วนบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในการตัดสินใจที่จะใช้กำลัง

ปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในกองทัพ และปัจจัยภายนอกกองทัพ ตามแนวคิดของ Welch and Smith อ้างถึงใน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530) ดังนี้

ปัจจัยภายในที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง

(1) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมากขึ้น ถ้ากองทัพเข้าไปเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ หรือต้องปราบปรามผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ

(2) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมากขึ้น ถ้าทหารได้รับคำสั่งให้ใช้กำลังความรุนแรงเข้าปราบปรามฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลทั้งที่นายทหารระดับสูงไม่เห็นด้วย

(3) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมาก ถ้าทหารมีความเห็นว่าการรับใช้รัฐบาลนั้นต่างกับการรับใช้ชาติ

(4) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมาก ถ้ากองทัพมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ถ้าขาดเอกภาพภายในกองทัพทหารจะมีความสามารถในการแทรกแซงทางการเมืองด้วย และกองทัพที่ขาดเอกภาพเมื่อทำรัฐประหาร ก็มักจะถูกทำรัฐประหารซ้อน

(5) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมาก ในกรณีที่ฝ่ายนักการเมืองเข้าไปเปลี่ยนแปลง หรือมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของทหารในเรื่องที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของทหาร และเมื่อทหารได้ทักท้วงแล้วก็ยังไม่เป็นผล

(6) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมาก ถ้ากองทัพได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งมีผลทำให้กองทัพสามารถขยายบทบาท และมีความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพางบประมาณของประเทศมากนัก

(7) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีน้อย ถ้าทหารในกองทัพมาจากชนชั้นทางสังคมเช่นเดียวกับชนชั้นทางสังคมของผู้นำทางการเมือง แต่ถ้าทหารกับนักการเมืองมาจากชนชั้นที่ต่างกันทหารก็มีแนวโน้มในการแทรกแซงทางการเมืองสูง

(8) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีน้อย ถ้ากองทัพมุ่งที่จะทำหน้าที่ป้องกันประเทศเป็นหลัก

(9) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีน้อย ถ้ากองทัพมีส่วนร่วมในการทำโครงการเพื่อพัฒนาประเทศ

(10) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองจะมีมาก ถ้าระบบการศึกษาของทหารขยายขอบเขตไปครอบคลุมวิชาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมด้วย

(11) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีน้อย ถ้ากองทัพมีการแบ่งแยก แจกแจงโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน

(12) การแทรกแซงทางการเมืองของทหารมักเป็นการวางแผน และปฏิบัติการโดยนายทหารระดับกลางที่คุมกำลังมากกว่านายทหารระดับสูง (นายพล) หรือทหารระดับต่ำ (พลทหาร , นายสิบ)

(13) การแทรกแซงทางการเมืองของทหารมักกระทำโดยนายทหารที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ต่อต้านรัฐบาล

(14) การพ่ายแพ้สงคราม โดยเฉพาะถ้าการแพ้สงครามนั้น เป็นเพราะรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนับสนุนแก่กองทัพอย่างเพียงพอ จะทำให้ทหารมีแนวโน้มที่จะแทรกแซงทางการเมืองสูงขึ้น

(15) ในกรณีที่การแทรกแซงทางการเมืองของทหารที่เกิดจากความไม่พอใจในนโยบายบางอย่างของรัฐบาล ทหารจะถอนตัวออกไปจากการควบคุมอำนาจทางการเมือง หลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นแล้ว แต่ถ้าการแทรกแซงของทหารเกิดจากความไม่เชื่อในระบบการเมืองทั้งระบบ ก็จะทำให้ทหารไม่ปล่อยอำนาจ แต่จะเป็นผู้ปกครองเสียเอง

ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง (ชโยนนันต์ สมุทวณิช, 2530)

(1) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองจะมีมาก ถ้าความขัดแย้งระหว่างเผ่าชน เชื้อชาติ หรือชนชั้นมีสูง

(2) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองจะมีมาก ถ้าทหารมีความรู้สึกว่สภาพการณ์ภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาคได้ หรือเป็นเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ

(3) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองมีมาก ถ้าในระบบการเมืองขาดกติกาทางการเมือง หรือมีความขัดแย้งกันมากเกี่ยวกับทางการเมืองที่เหมาะสม

(4) โอกาสที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองจะมีมาก ถ้ากลุ่มนักรบการเมืองต่างแสวงหาความสนับสนุนจากกองทัพ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

(5) ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่า นักการเมืองและรัฐบาลพลเรือนได้รับความสนับสนุนจากประชาชน และมีความชอบธรรม มากน้อยเพียงใด

รูปแบบการแทรกแซงทางการเมืองของคณะทหาร มี 4 รูปแบบ (ชัยอนันต์ สมุท วณิช, 2530) คือ

(1) การใช้สิทธิพลกีดตันนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นเรื่องปกติ ของทหาร เพราะคณะทหารเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและระบบการเมือง และคณะทหาร มีผลประโยชน์ร่วมของกองทัพที่จะต้องปกป้องรักษา เช่น นโยบายความมั่นคง การใช้สิทธิพล เพื่อให้เกิดผลตามความต้องการของคณะทหาร จึงเป็นการแทรกแซงทางการเมืองที่เป็นมาตรการ อ่อนที่สุด โดยปกติแล้วการใช้สิทธิพลเพื่อกีดตันนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นเรื่อง ที่คณะทหารสามารถกระทำได้อย่างชอบธรรม ถ้าเรื่องเหล่านั้นเป็นกิจการที่เกี่ยวกับกิจการทหาร การพิจารณางบประมาณของกองทัพ การพัฒนานโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคง ล้วนเป็นเรื่องที่คณะทหารมีตัวแทนเข้าร่วมพิจารณากับฝ่ายรัฐบาลอยู่แล้ว และรัฐบาลก็ต้อง พังเสียงจากทหารมากเช่นเป็นกรรมาการในสภาความมั่นคงแห่งชาติ

(2) การขู่ว่าจะใช้กำลัง เป็นการแสดงออกในขั้นต่อไปหากความพยายาม ที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาลไม่ประสบผลสำเร็จ วิธีการนี้อาจทำได้ หลายวิธี เช่น การสั่งเตรียมพร้อมการเตรียมย้ายกำลัง หรือขู่ด้วยคำพูดว่าจะใช้กำลัง

(3) การเปลี่ยนตัวผู้บริหาร เป็นวิธีที่ใช้เพื่อให้คณะรัฐบาลแก้ไขสถานการณ์ หรือ ปัญหาในเรื่องสำคัญ เช่น รัฐมนตรีคอร์รัปชัน ทหารจะได้เสนอแนะหรือกีดตันหัวหน้าคณะ รัฐบาลให้ดำเนินการขจัดรัฐมนตรีที่มีพฤติกรรมนี้ออกไป

(4) การยึดอำนาจและเปลี่ยนคณะรัฐบาลทั้งชุด (ปฏิวัติรัฐประหาร) แต่ทั้งนี้อาจจะ เป็นการยื่นข้อเสนอลให้หัวหน้าคณะรัฐบาลหรือคณะรัฐบาลลาออกทั้งชุดโดยไม่ต้องมีการ ยึดอำนาจก็ได้

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางการเมืองของคณะทหารกับสถาบันทางการเมือง

ลักษณะ	คณะทหาร	สถาบันทางการเมือง
1. กลไกสำคัญในการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง	การรัฐประหาร	การเลือกตั้ง
2. สถาบันหลัก	กองทัพ	พรรคการเมือง
3. ฐานอำนาจทางการเมือง	การคุมกำลัง	การได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งและที่นั่งในสภา
4. การเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร	การเป็นผู้นำกองทัพ	การเป็นผู้นำพรรค
5. ฐานอำนาจ	มีเอกภาพสูง	กระจัดกระจาย
6. องค์การ	มีเอกภาพระเบียบวินัยสูง	ไม่ค่อยมีระเบียบวินัย

ที่มา : (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530)

โดยสรุป องค์การทางทหารมีความได้เปรียบกว่าสถาบันทางการเมืองอยู่มาก โดยเฉพาะเรื่อง ความเป็นเอกภาพและระเบียบวินัยสูง ทหารจึงมีกำลังอำนาจที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในระบบการเมืองไทยได้มากและเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่าสถาบันทางการเมือง

2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

2.1.4.1 ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) เพื่ออธิบายแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมต่างๆ Almond อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

Rosenbaum (Rosenbaum, 1975) อธิบายวัฒนธรรมทางการเมือง มี 3 ลักษณะ คือ

(1) วัฒนธรรมทางการเมืองที่เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อของสมาชิกในสังคมต่อระบบการเมือง เช่น ความชื่นชมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การยกย่องเสรีภาพและความเสมอภาค

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการกระทำ เป็นแบบแผนวิธีการปฏิบัติในทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การหาเสียง การประท้วง

(3) วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งระบบสังคมได้คิดขึ้น เช่น สถาบันทางการเมืองต่างๆ อาทิ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์

จากความหมายวัฒนธรรมทางการเมืองที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์ประกอบต่างๆ ทางการเมืองเป็นผลมาจากระบบความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่ได้รับการปลูกฝัง อบรม และถ่ายทอดสืบต่อกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น การที่บุคคลใดจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใด ไม่ว่าจะเป็นแบบอำนาจนิยม หรือเป็นแบบประชาธิปไตย จึงขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้และอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองที่กลุ่มคนในสังคมเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมา

วัฒนธรรมทางการเมืองตามกระบวนการทางการเมือง อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

(1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (authoritative political culture) เป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยมหรือแบบเผด็จการ อำนาจการปกครองทั้งหมดเป็นของผู้ปกครองหรือเรียกว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนถูกตัดขาดจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ประชาชนถูกปลูกฝังให้เชื่อว่าประชาชนที่ดีต้องเชื่อฟัง ยอมรับ และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนด

นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประชาชนนิยมเชื่อถือในตัวบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผล นับถือระบบอาวุโสมากกว่าความรู้ความสามารถของบุคคล ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล เชื่อเรื่องของบุญวาสนาจะแข่งขันไม่ได้

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democratic political culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ก็คือ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน

2.1.4.2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) ชี้ให้เห็นว่าแบบแผนของทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง พิจารณาได้จากความโน้มเอียงใน 3 ลักษณะ คือ

(1) ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้ (cognitive orientation) เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

(2) ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้สึก (affective orientation) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

(3) ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินค่า (evaluative orientation) เป็นการใช้ดุลยพินิจ และการตัดสินใจในการให้ความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมือง

ต่อมา Almond ได้ทำการศึกษาร่วมกับ Verba และได้อธิบายว่า ความโน้มเอียงของบุคลการทางการเมืองดังกล่าว สามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ คือ (G. A. Almond & Verba, 1965)

(1) บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับชาติและระบบการเมืองโดยทั่วๆ ไปของเขาอย่างไร เช่น ประวัติความเป็นมาของชาติ ขนาดพื้นที่ของประเทศ ลักษณะอำนาจทางการเมือง รัฐธรรมนูญ และอื่นๆ

(2) บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของผู้บริหารเมืองอย่างไร และบุคคลมีข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายอย่างไร

(3) บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับตามนโยบายสาธารณะ โครงสร้างตัวบุคคล และการตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการที่มาจากรัฐบาลอย่างไร

(4) บุคคลมองตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของระบบการเมืองอย่างไร บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ อำนาจหน้าที่ และวิธีการต่างๆ ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างไร

ถ้าบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าต่อระบบการเมืองอย่างไร นั่นก็คือ แบบแผนทัศนคติทางการเมืองของบุคคลนั้นนั่นเอง

นอกจากนี้ Rosenbaum (Rosenbaum, 1975) ได้แบ่งองค์ประกอบร่วม (Core Components) ของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งจะมีความสำคัญโดยเป็นพื้นฐานในการสร้างระเบียบแบบแผนทางการเมืองของคนในชาติหนึ่งๆ ส่วนประกอบที่เป็นแกนของแนวโน้มทัศนคติ หรือความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยต่างๆ ในทางการเมืองนี้ประกอบด้วย

(1) ความโน้มเอียงที่มีต่อโครงสร้างของการปกครอง แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

(ก) ความโน้มเอียงที่มีต่อระบอบการปกครอง (Regime Orientation) เป็นความรู้สึกที่เป็นปัจเจกชน ประเมินค่า และสนองต่อสถาบันการปกครองหลักของสังคมเป็นอย่างไร (Rosenbaum, 1975)

(ข) ความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลผลิต (Orientations Toward Governmental Inputs and Outputs) เป็นเรื่องที่ปัจเจกชนรู้สึก และสนองต่อข้อเรียกร้องต่างๆ ซึ่งมุ่งหวังจะให้ได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจนโยบาย โดยรัฐบาล โดยจะขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับการดำเนินการหรือกระบวนการเรียกร้องต่อรัฐบาล (Rosenbaum, 1975)

(2) ความโน้มเอียงที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในระบอบการเมือง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมือง (Political Identification) เป็นความรู้สึกที่มีต่อหน่วยทางการเมือง เช่น ชาติ รัฐ เมือง ชุมชน โดยรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ที่จะต้องมีความจงรักภักดี ผูกพัน มีภาระหน้าที่ (Rosenbaum, 1975)

(ข) ความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) คือ ขอบเขตของทัศนคติที่อดกลั้น ร่วมมือ ใจกว้าง ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในฐานะที่ตนเป็นพลเมืองเฉพาะอย่างยิ่ง ความไว้วางใจในทางการเมืองนี้ แสดงออกถึงความเชื่อของบุคคลว่า บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นมีความหมายต่อเขาในทางที่ดีในชีวิตทางการเมือง (Rosenbaum, 1975)

3) ความโน้มเอียงที่มีต่อกิจกรรมทางการเมือง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) ความมีสมรรถนะทางการเมือง (Political Competence) คือ บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะที่ตนเป็นพลเมืองบ่อยครั้งเพียงใด และมีทรัพยากรทางการเมือง

(Political Resources) รวมทั้งการประเมินค่าในความ!เกี่ยวกับทรัพยากรทางการเมืองอย่างไร (Rosenbaum, 1975)

(ข) ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมือง (Political Efficacy) คือ ความรู้สึกว่า กิจกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลสามารถจะทำให้มีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง ซึ่งหมายถึง ความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ อันหมายถึง บุคคลที่มีความสำนึกในประสิทธิภาพทางการเมือง (Rosenbaum, 1975)

2.1.4.3 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba ได้จำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองโดยใช้แนวทาง ในการค้นหาความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลโดยวัดจากปัจจัย 4 ประการ (G. A. Almond & Verba, 1965) คือ

(1) บุคคลนั้นมีความรู้เกี่ยวกับชาติของเขา และเกี่ยวกับระบบการเมืองของเขา โดยทั่วไปอย่างไรตลอดจนเขามีความรู้ต่อลักษณะต่างๆ ไปของระบบอย่างไร เขามีความคิดเห็น หรือการตัดสินใจว่าระบบอย่างนี้เป็นอย่างไร

(2) บุคคลผู้นั้นมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองและบทบาทของการเมือง ของชนชั้นปกครองอย่างไร เขามีความรู้สึกและความคิดเห็นต่อโครงสร้างบทบาทของผู้นำ และนโยบายของรัฐบาลอย่างไร

(3) บุคคลนั้นมีความรู้สึกเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐอย่างไร มีความรู้เกี่ยวกับสถาบัน ตัวบุคคล และกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการบริหารนั้นอย่างไร และมีความรู้สึก ความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไร

(4) บุคคลผู้นั้นมองตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งในระบบการเมือง เขามีความรู้ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ หน้าที่และวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนความรู้ของเขาว่า สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายของการตัดสินใจ ของรัฐบาลหรือไม่ อย่างไร

จากปัจจัย 4 ประการนี้ Almond และ Verba ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะ วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มคนในสังคมต่างๆ และพบว่ามึลักษณะที่แตกต่างกัน 3 ลักษณะ (G. A. Almond & Verba, 1965) คือ

(1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (The parochial political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเลย ไม่มีการรับรู้ ไม่มีความเห็น และไม่ใส่ใจต่อระบบการเมือง ไม่คิดว่าตนเองมีความจำเป็นต้อง

มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะพบได้ในกลุ่มคนที่ยากจนและไร้การศึกษา เป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการรับรู้และเข้าใจบทบาทของตนต่อระบบการเมือง

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร์ฟ้า (The subject political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการ และไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง บุคคลเหล่านี้ยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ จะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลาง เป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่มีความเชื่อว่าอำนาจรัฐเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น

(3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (The participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองเป็นอย่างดี เห็นคุณค่า และความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อควบคุม กำกับ และตรวจสอบ ให้ผู้ปกครองทำการปกครองเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน จะพบเห็นได้ในชนชั้นกลางส่วนใหญ่ของประเทศอุตสาหกรรม หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

ตารางที่ 2.3 แสดงรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง	ความรู้ระบบโดยทั่วไป	ความเข้าใจปัจจัยนำเข้า	ความรู้สึกผูกพันปัจจัยส่งออก	และรู้ประเมินค่าต่อตนเองในฐานะที่มีส่วนร่วม
แบบคัดแคบ	0	0	0	0
แบบไพร์ฟ้า	1	0	1	0
แบบมีส่วนร่วม	1	1	1	1

ที่มา : (G. A. Almond & Verba, 1965)

อย่างไรก็ตาม Almond และ Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) ซึ่งให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นว่า ในสังคมต่างๆ ประชาชนทั้งประเทศมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะ ประชาชนในสังคมต่างๆ มักมีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะมีผลต่อ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเหล่านั้นด้วย Almond และ Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) สรุปว่า ในสังคมต่างๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน (mixed political culture) ได้แก่

(1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (The parochial-subject culture) เป็นแบบที่ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับอำนาจของผู้นำและรัฐบาลกลางที่อยู่เหนือกว่า แต่ประชาชนก็ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง รวมถึงไม่คิดว่าตนจะมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม (The subject-participant culture) เป็นแบบที่ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยคิดว่าตนมีบทบาทและมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองขึ้น แต่ในขณะเดียวกันยังมีประชาชนบางส่วนยังคงเมินเฉยและไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

(3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมแบบมีส่วนร่วม (The parochial-participant culture) เป็นรูปแบบที่เกิดในประเทศที่เกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ของเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง

Almond และ Verba ยังได้เสนอวัฒนธรรมพลเรือน (Civic Culture) ซึ่งเน้นพฤติกรรมของคนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โดยผู้ที่สนใจการเมืองจะกระตือรือร้นเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง และจะต้องคิดอย่างรอบคอบ โดยการประเมินจากพยานหลักฐาน และการตรวจสอบเปรียบเทียบที่จะเลือกตัดสินใจจากทางเลือกที่มีอยู่หลายทาง (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544)

2.1.4.4 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

Almond and Verba (G. A. Almond & Verba, 1965) ได้เสนอลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ว่า วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย นอกจากจะมีลักษณะส่วนร่วม (Participant Political Culture) สูงแล้ว ยังต้องมีความผสมกลมกลืนในสังคมระหว่างกลุ่มที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างและธำรงไว้ซึ่งคุณภาพของพลังและกลไกทางการเมือง ประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุด กลุ่มคนส่วนใหญ่จำเป็นต้องมีความสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตน กล่าวคือ เชื่อว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และจะพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น และตามช่องทางที่เหมาะสม ซึ่งลักษณะที่เรียกว่า Civic Culture ถือเป็นส่วนผสมของทัศนคติ ความเชื่อ 2 อย่างควบคู่กันไป คือ การเคารพเชื่อฟังยอมรับในอำนาจอย่างหนึ่ง และความเป็นอิสระอย่างมั่นคงอีกอย่างหนึ่ง

วัฒนธรรมประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่มีแบบแผนเป็นลักษณะเฉพาะตนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย Wit (Wit, 1967) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมประชาธิปไตย ว่าประกอบด้วย

(1) การมีทัศนคติที่ดีที่แต่ละคนมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งเป็นการมองโลกในแง่ดี โดยมีพื้นฐานจากความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถเอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ และเอาชนะความสามารถสนองตอบความต้องการของแต่ละคนได้

(2) มีทัศนคติที่ว่า รัฐบาลเป็นเครื่องมือของสังคม กล่าวคือ รัฐบาลสามารถสนองตอบความต้องการของแต่ละคนได้ การเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นมิใช่สิ่งสกปรกจะมีแต่การคอร์รัปชันรวมทั้งยังเป็นเรื่องของประชาชนโดยตรงอีกด้วย

(3) มีความเชื่อว่า สิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ติดมาพร้อม ๆ กับความเป็นมนุษย์ ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(4) มีทัศนคติที่ว่า ประชาชนสามารถล้มล้างรัฐบาลได้ ถ้ารัฐบาลกระทำตนเป็นนายของประชาชน และไม่กระทำตามความประสงค์ของมวลชน

ทินพันท์ นาคาคตะ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2517) ได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ คือ

(1) จะต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธา ต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนในสังคมนั้น ๆ ต้องการให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากกว่าระบอบอื่น และเห็นด้วย

ในหลักการของระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน

(2) จะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน

(3) เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุกๆ ฝ่าย ทั้งนี้ จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ไขปัญหานั้นๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม โดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค นอกจากนั้น ยังต้องปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม เคารพในกฎหมายและสิทธิของบุคคล

(4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวคราวกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นต่างๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการใช้สิทธิการเลือกตั้ง

(5) ต้องเป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

(6) มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่ และสถาบันของทางราชการ เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือ ร่วมใจ และไว้วางใจกัน ประชาชนจะต้องเชื่อมั่นและศรัทธาว่าระบอบประชาธิปไตยจะช่วยแก้ปัญหาและภาวะวิกฤตต่างๆ ได้ และมนุษย์สามารถปกครองตนเองได้

(7) การวิพากษ์วิจารณ์ต้องมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ กล่าวคือ ประชาชนจะต้องคอยตรวจสอบการใช้อำนาจของข้าราชการและผู้มีอำนาจทางการเมืองอยู่เสมอ โดยการตรวจสอบคัดค้านและเหนี่ยวรั้ง มิฉะนั้นอาจนำความหายนะมาสู่สังคมได้

(8) จะต้องเป็นผู้ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่ระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้ เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อม ยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ นิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเรา และมักยึดมั่นในค่านิยมแบบเดิม

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2538) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย พบว่า ชนชั้นกลางในสังคมไทยมีสมรรถนะในการใช้เหตุผลเพื่อเรียนรู้ และเข้าใจคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยในระดับสูง และยังพบว่า เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าระบอบประชาธิปไตยต่ำกว่าเพศชาย และชนชั้นกลางที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 16-20 ปี จะมีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่าทุกกลุ่ม และชนชั้นกลางที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ มีโอกาสได้รับข่าวสารข้อมูลมากกว่าชนชั้นกลางที่อยู่ในต่างจังหวัด

2.1.4.5 การอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง (Political Socialization)

ในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ทำให้ทราบว่า การที่ชนชาติใดหรือความเป็นชาติจะดำรงอยู่ต่อไปได้ คนรุ่นก่อนต้องส่งต่อหรือมอบมรดกทางคุณค่าให้แก่คนรุ่นต่อไป และมรดกทางคุณค่าดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนปรัชญาการศึกษา ปรัชญาศาสนา รวมทั้งปทัสถานของสังคมสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อในสังคมนั้นๆ ทำให้คนในสังคมสามารถใช้ชีวิตกับผู้อื่นเข้ากับผู้อื่นในสังคมโดยทั่วๆ ไปได้ และการที่สิ่งต่างๆ มีอิทธิพลต่อกันในสังคมหล่อหลอมคนในสังคมให้มีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และมีบุคลิกภาพต่างๆ นั้น เกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคม โดยผ่านการอบรมกล่อมเกลาทองการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลาทองสังคม ที่เป็นการอบรมสั่งสอน สืบต่อถ่ายทอดการเรียนรู้ และพฤติกรรมต่างๆ ของสมาชิกในสังคม อันหมายถึง การสั่งสอนสมาชิกในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านครอบครัว เศรษฐกิจ อนามัย ศาสนา นันทนาการ ภาษาและสื่อสาร การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูมิปัญญา รวมถึงเรื่องการเมือง กระบวนการกล่อมเกลาทองการเมือง คือ กระบวนการที่บุคคลเรียนและฝึกฝนด้าน การเมือง รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพด้านการเมืองของตน โดยที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรม จนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่าพฤติกรรมของมนุษย์กับบุคลิกภาพทางการเมือง ความสัมพันธ์นี้จะมีการถ่ายทอดสืบต่อจนเป็นระบบ โดยจะสืบทอดผ่าน

ตัวนำในการกล่อมเกล่า เช่น ครอบครัว โรงเรียน สถาบันการศึกษา พรรคการเมือง และ สื่อสารมวลชน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544)

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่ได้ให้ความหมายของกระบวนการกล่อมเกล่าและเรียนรู้ทางการเมือง ได้แก่

Easton and Dennis อ้างถึงใน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544) ได้ให้คำนิยามกระบวนการกล่อมเกล่าและเรียนรู้ทางการเมือง ว่าหมายถึง วิธีที่สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองต่างๆ ได้แก่ ความรู้ ทศนคติ ปทัสถาน และค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ สมาชิกของระบบการเมืองก็ต้องแสวงหาแบบแผนของความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อความคงอยู่ของระบบการเมืองนั้น ๆ ดังนั้น กระบวนการกล่อมเกล่าและเรียนรู้ทางการเมือง จึงเป็นกระบวนการเชิงพัฒนา ซึ่งทำให้คนได้รับความรู้เบื้องต้นทางการเมืองและทราบถึงแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของตน Rush and Athoff อ้างถึงใน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544) ได้นิยามความหมายของกระบวนการกล่อมเกล่าและเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลรู้ว่าตนอยู่ในระบบการเมือง และมีความเข้าใจ (Perception) หรือมีปฏิกริยาต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง กระบวนการนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ และยังเกิดจากความสัมพันธ์ของบุคคลิกภาพและประสบการณ์ของปัจเจกชนด้วย

Almond and Powell อ้างถึงใน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544) ได้ให้คำนิยามกระบวนการกล่อมเกล่าและเรียนรู้ทางการเมืองไว้ ว่าหมายถึง กระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน เป็นกระบวนการก่อต่อหรือส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมือง การกล่อมเกล่า และเรียนรู้ทางการเมือง อาจจะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมใดๆ ของวัฒนธรรมทางการเมืองที่สังคมนั้นๆ เคยมีมาก่อน หรืออาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง ค่านิยมในแบบแผนของวัฒนธรรมทางการเมืองให้แตกต่างไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม และในบางกรณีก็อาจเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนก็เป็นได้

โดยสรุป กระบวนการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมือง คือ กระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอด วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคม ที่ส่งต่อไปยังสมาชิกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนเป็นผลมาจากกระบวนการกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมือง ซึ่งบุคคลได้รับการถ่ายทอดมาโดยผ่านองค์การหรือตัวการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางถ่ายทอด ตลอดจนพัฒนาเปลี่ยนแปลงความโน้มเอียงทางการเมืองของสมาชิกที่สังกัดองค์การ หรือตัวการนี้ (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544) ได้แก่

(1) ครอบครัว เป็นกระบวนการกล่อมเกลาริเริ่มขั้นปฐมภูมิของบุคคลโดยในวัยเด็กบุคคลจะเริ่มเรียนรู้มาในเบื้องต้น ซึ่งจะส่งผลต่อบทบาทและความคิดทางการเมืองของบุคคลต่อไป อิทธิพลที่สำคัญของครอบครัวก็คือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจ กล่าวคือ ถ้าภายในครอบครัวมีลักษณะการตัดสินใจร่วม จะส่งผลต่อความรู้สึก มีความสามารถทางการเมืองและนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต แต่ถ้าภายในครอบครัวเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กมีบุคลิกภาพแบบเผด็จการ ไม่กล้าแสดงออกและนิยมในอำนาจ

(2) สถาบันการศึกษา โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เด็กจะได้รับการถ่ายทอดความเชื่อและทัศนคติทางการเมืองจากโรงเรียน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544) เป็นดังนี้

(ก) ลักษณะและวิธีการในการให้ความรู้ คือ ถ้าเป็นโรงเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแล้วเด็กจะไม่มี ความกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น

(ข) เกิดจากการสอนเนื้อหาโดยตรง เช่น วิชาที่สอนเกี่ยวกับการเมืองก็จะช่วยสร้างความเชื่อและค่านิยมบางอย่างให้แก่เด็ก เช่น อาจสอนความหมายของคำว่าประชาธิปไตย หรือวิวัฒนาการของระบบการเมือง เป็นต้น

(3) กลุ่มเพื่อน เป็นหน่วยที่ทำหน้าที่กล่อมเกลารวมทั้งขั้นปฐมภูมิ อีกหน่วยหนึ่งกลุ่มเพื่อนจะขัดเกลารวมทั้งทางการเมืองแก่สมาชิก โดยอาศัยแรงจูงใจและแรงกดดันเพื่อให้บุคคลเกิดทัศนคติและพฤติกรรมตามที่กลุ่มยอมรับ

(4) กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มทั้งที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง ซึ่งผูกพันกันด้วยอาชีพการงาน เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมอาชีพต่างๆ กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวการในการให้ข่าวสาร ตลอดจนความเชื่อในเรื่องต่างๆ เมื่อบุคคลเข้าร่วมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็จะยอมรับปทัสถานของกลุ่ม และประเมินคำสั่งต่างๆ ในแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มตน กลุ่มอาชีพใดที่มีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่นและได้รับความจงรักภักดีสูงจากสมาชิกก็จะมีบทบาทในการสร้างค่านิยมทางการเมืองแก่สมาชิกในทางเดียวกันสูงขึ้นตามไปด้วย

(5) สื่อมวลชน ในยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เช่น ปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ทำให้มีการติดต่อสื่อสารและรับข่าวสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมต่างๆ ระหว่างคนในชาติและคนต่างชาติ โดยทำหน้าที่ผ่านความเชื่อ ค่านิยมที่สำคัญในสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้ยังมีส่วนในการสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกัน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้สร้างความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของตน

(6) สถาบันการเมืองเป็นตัวการที่ทำให้ประชาชนได้มีความรอบรู้เกี่ยวกับการเมือง มีความสนใจในทางการเมือง และที่สำคัญ คือ บทบาทในการสร้างความใหม่เอียงที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองในสถาบันการเมืองต่างๆ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544)

กล่าวโดยสรุป การอบรมกลุ่มเอกลาทางการเมืองเป็นขบวนการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนรุ่นต่อไป โดยผ่านตัวกลางหรือสื่อได้แก่ สถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และสถาบันการเมือง ทำให้บุคคลได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับระบบการเมืองที่สังคมนั้นยึดถืออยู่ และไปปฏิบัติเป็นบุคลิกภาพทางการเมืองเกิดเป็นลักษณะทางการเมืองของสังคมนั้น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เปรสซอสกี และ โบวา (Przeworki & Bova, 1991) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาธิปไตยในยุโรปตะวันออก พบว่า ทันทึ่ที่เกิดการจลาจลของฝูงชน ฝ่ายปฏิรูปในรัฐบาลเริ่มมองที่สังคมเพื่อหามิตรไปต่อสู้กับฝ่ายอนุรักษณ์ในรัฐบาล ขณะที่การแตกแยกทางการเมืองระหว่างกลุ่มสมาชิกรัฐบาลได้ทำให้ประชาชนมีความกล้าหาญเพิ่มขึ้นในการรวมกลุ่มสังคม โดยอิสระ เปรสซอสกีและโบวา ได้อธิบายว่า พลังสังคมถูกกระตุ้นมากขึ้นเมื่อประชาชนมองเห็นโอกาสของทางเลือกทางการเมืองมีมากขึ้น แทนที่จะมองว่ารัฐบาลเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้อีกต่อไป พวกเขามองเห็นว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ใน 2 ทาง คือ ประการแรกกลุ่มพันธมิตรของฝ่ายปฏิรูปอาจก่อตั้งสถาบันประชาธิปไตย โดยการยินยอมของฝ่ายอนุรักษณ์นิยม และกลุ่มต่างๆ ของฝ่ายเผด็จการ หรือทหารจะถูกนำมาเข้าร่วมกลุ่มด้วยเพื่อป้องกันไม่ให้ขบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นประชาธิปไตยเกิดความรุนแรงและช่วยรักษาระเบียบของสังคม

ประการที่สอง ฝ่ายหัวรุนแรงอาจพยายามยึดครองอำนาจไว้ต่อไป อย่างไรก็ตาม เปรตซอสกีและโบวา ได้ยอมรับว่าปัจจัยเรื่องการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพัฒนาการของระบบทุนนิยม รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจภายนอก มีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศยุโรปตะวันออก ในขณะที่สมิตเตอร์และคาร์ล (Philippe C. Schmitter & Karl, 1992) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยระหว่างกลุ่มประเทศลาตินอเมริกากับกลุ่มประเทศยุโรปใต้และยุโรปตะวันออก ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การพัฒนาของสังคมและเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน และโครงสร้างอาชีพ มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย นอกจากนี้บทบาทของสหภาพโซเวียตยังมีผลต่อพฤติกรรมการเมืองของประเทศยุโรปตะวันออก ในขณะที่ไฟรด์แมน (Friedman, 1994) อธิบายว่า สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก

ปัทมา สุปก่าบั้ง (ปัทมา สุปก่าบั้ง, 2551) ศึกษาวิเคราะห์ระบบการเมืองการปกครองรัฐสภา รวมทั้งระบบสนับสนุนการทำงานของรัฐสภาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสภาแห่งชาติของสาธารณรัฐเกาหลี ผลการศึกษาพบว่า ระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานของรัฐสภา เป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา โดยเฉพาะระบบสนับสนุน ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานสนับสนุนที่มีศักยภาพและสอดคล้องกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา ระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาแห่งชาติสาธารณรัฐเกาหลีอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับดูแลของประธานสภาแห่งชาติ โดยประธานสภาแห่งชาติมีอำนาจในการแต่งตั้งถอดถอน ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานสนับสนุน อาทิเช่น เลขาธิการสำนักงานเลขาธิการสภาแห่งชาติ ประธานสำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการหน่วยสนับสนุนด้านการวิจัย อย่างไรก็ตาม ในการใช้อำนาจดังกล่าวนี้มีกลไกช่วยในการพิจารณาก่อนการตัดสินใจของประธานสภาแห่งชาติ อีกส่วนหนึ่งด้วย เช่น การให้ความเห็นชอบโดยที่ประชุมสภาแห่งชาติหรือคณะกรรมการกลั่นกรอง (The Steering Committee) ในขณะที่ระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานของรัฐสภาไทยนั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นหน่วยงานสนับสนุนสภาผู้แทนราษฎร หัวหน้าสูงสุด คือ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการภายใต้การควบคุมกำกับดูแลของ ประธานสภาผู้แทนราษฎร (ซึ่งเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง) และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นหน่วยงานสนับสนุนวุฒิสภา หัวหน้าสูงสุด คือ เลขาธิการวุฒิสภา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลของประธานวุฒิสภา นอกจากนี้ โดยภาพรวม “คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา”

หรือ “ก.ร.” เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกฎระเบียบ รวมทั้งกำกับดูแลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีการกำหนดองค์กรเฉพาะ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของในงงานของรัฐสภาเอง ให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง หรือให้คุณให้โทษข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์ (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2540) ทำการศึกษาการกระจายอำนาจและการปฏิรูปการเมืองในเกาหลี ผลการศึกษา พบว่า การปฏิรูปการเมืองในเกาหลี รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเดินหน้าไปอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในเกาหลีก็มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งได้จัดให้มีการเลือกตั้งระดับผู้ว่าราชการจังหวัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2538 ซึ่งการเลือกตั้งนี้ เป็นการเลือกตั้งตามหลัก “ความเป็นอิสระของท้องถิ่น (local autonomy)” อย่างแท้จริง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น และเลือกตั้งหัวหน้าบริหารท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกับนายกเทศมนตรีของนครขนาดใหญ่ซึ่งมีฐานะเทียบเท่าจังหวัด

วิเชียร อินทะสี (วิเชียร อินทะสี, 2554) ทำการวิจัย เรื่อง พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : สองทศวรรษภายหลังการชุมนุมใหญ่ใน ค.ศ. 1987 โดยมีประเด็นคำถามของการวิจัย คือ ทำไมกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ จึงพัฒนาไปอย่างก้าวหน้าสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบ และมีปัจจัยใดที่เกื้อหนุนและที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงจากอำนาจนิยมไปเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ เกิดขึ้นจากการต่อสู้ของกลุ่มนักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน องค์กรทางศาสนา และประชาชน กับกลุ่มผู้นำการเมืองที่ต้องการรักษาสถานภาพเดิมเอาไว้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการใช้ความรุนแรงปราบปรามขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน ที่ต่อต้านระบอบอำนาจนิยม ดังเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ ควางจู เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้นำการเมืองจำเป็นต้องยอมรับข้อเรียกร้องในการปฏิรูปการเมือง เมื่อเกิดการชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 แม้การต่อสู้ได้บรรลุเป้าหมาย แต่กลุ่มเคลื่อนไหวหรือประชาสังคม ก็ไม่ได้หยุดยั้งการดำเนินกิจกรรม โดยยังแสดงบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาธิปไตย ดังการเรียกร้องให้สร้างความเป็นธรรมและความยุติธรรม การลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตย การให้กองทัพยุติการแทรกแซงการเมือง การขจัดคอร์รัปชัน และการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นอีกว่า บทบาทของประชาสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปเป็นอุตสาหกรรม และการที่สังคมชนบทพัฒนาไปเป็นสังคมเมือง ถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนกระบวนการความเป็น

ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ นอกจากนี้ ยังรวมถึงปัจจัยภายนอกและอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ส่วนการขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง และความเป็นภูมิภาคนิยม ถือเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค สำหรับคำสอนบางส่วนของลัทธิขงจื้อ แม้ถูกมองว่าขัดต่อหลักการประชาธิปไตย แต่ก็ไม่ถึงกับสรุปว่าเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

สตติธร ธนานิธิโชติ (สตติธร ธนานิธิโชติ, 2555) ทำการศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองของประเทศเกาหลีใต้ภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงจากการเรียกร้องประชาธิปไตยในปี 1980 ที่เมืองกวางจู เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้กระบวนการชำระสะสางความผิดพลาดที่รัฐบาลในขณะนั้นได้กระทำไว้ในเหตุการณ์ดังกล่าว ที่สามารถเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่สังคมที่ประชาชนสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง โดยผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยดังกล่าว คือ การจัดการกับความจริงและการสร้างความยุติธรรมในสังคมภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรง หรือที่ผู้วิจัย เรียกว่า การสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย การค้นหาความจริง การนิรโทษกรรม การลงโทษผู้กระทำผิด การเยียวยาขาดชยผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง การปฏิรูปองค์กรหรือสถาบันที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของสังคม เป็นต้น มาใช้ในการสร้างความปรองดองในชาติ กล่าวคือ ความปรองดองของเกาหลีใต้เกิดขึ้นภายหลังจากการมีกฎหมายพิเศษที่ออกมาเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตย และการดำเนินคดีกับรัฐบาลที่สั่งปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ที่เมืองกวางจู ในปี 1980 คือกฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) ซึ่งมีประชาชนจำนวนมากออกมาเคลื่อนไหวเพื่อทวงความเป็นธรรมให้กับเหยื่อที่ต่อสู้ในเหตุการณ์ที่กรุงโซล การยื่นอุทธรณ์ต่อคำตัดสินและคำวินิจฉัยที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนมีการก่อตั้งองค์กรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีการชุมนุมยึดเยื่อบริเวณสุสานในเมืองกวางจู เป็นเวลา 180 วัน อีกประการหนึ่ง คือ มีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยดังกล่าว คือ กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยการชำระประวัติศาสตร์เพื่อความถูกต้องและปรองดอง (The Basic Act for Rectifying the Past History for Truth and Reconciliation) ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการฟ้องร้องและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ใช้อำนาจรัฐไปในทางที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยสรุป กระบวนการที่ใช้ในการสร้างความปรองดองของเกาหลีใต้ มีทั้ง การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดที่ใช้อำนาจละเมิดรัฐธรรมนูญ และ

การเยียวยาแก่ผู้เสียหายควบคู่กันไป รวมทั้งการไม่สืบสาวข้อมูลเพิ่มเติมภายหลังจาก
การพิจารณาคดีสิ้นสุดลง



บทที่ 3

รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง ของไทยและเกาหลีใต้

3.1 ความนำ

พัฒนาการทางการเมือง ตามที่พาย (Lucian W Pye, 1966) ได้รวบรวมไว้ มีความหมายที่หลากหลาย กล่าวคือ พัฒนาการทางการเมือง นอกจากจะหมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ การระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การพัฒนาระบบประชาธิปไตย พัฒนาการทางการเมือง ยังหมายถึง การสร้างภาวะความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง (Institutionalization)

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางการเมือง ในแง่ของการสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง ก็คือ ฮันติงตัน (Huntington, 1965) ที่เสนอว่า พัฒนาการทางการเมือง หมายถึง การสร้างภาวะความเป็นสถาบัน หรือ การสร้างสถาบันทางการเมือง ที่มีลักษณะยืดหยุ่นหรือมีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) มีความสลับซับซ้อน (Complexity) มีความเป็นอิสระ (Autonomy) และมีความเป็นปึกแผ่น (Cohesion) ที่สามารถควบคุมการขยายตัวของการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนมีความสามารถที่จะส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง จะต้องมึลักษณะ 4 ประการดังกล่าวข้างต้น คือ จะต้องมึลักษณะยืดหยุ่น หรือ มีความสามารถในการปรับตัว มีความสลับซับซ้อน มีความเป็นอิสระ และมีความเป็นปึกแผ่น

ประการที่สอง สถาบันทางการเมืองที่ได้รับการสร้างหรือพัฒนา จะต้องจัดระเบียบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตลอดจนสามารถที่จะส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ประการที่สาม ระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จะต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ขณะเดียวกันสถาบันหรือโครงสร้างทางการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จะต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ นั่นคือ สถาบันหรือโครงสร้างทางการเมืองจะต้องมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ประชาชนไม่เพียงแต่จะเคารพหรือเชื่อมั่นในกฎหมาย

ของชาติและการดำเนินงานทางการเมืองของระบบเท่านั้น แต่จะต้องให้ความสำคัญสนับสนุนต่อระบบ เป็นอย่างดีด้วย ระบบจึงจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของความเป็นสถาบัน ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ก็จะต้องสามารถจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่า ในสังคม เพื่อให้สนองตอบกับความคาดหวังทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นๆ ได้ทำให้สถาบันสามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งโดยนัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านสถาบันทางการเมืองนั้น มีผลโดยตรงต่อพัฒนาการทางการเมือง (Huntington, 1965)

ก่อนที่ระบอบการเมืองในประเทศใดประเทศหนึ่งเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยนั้น ระบอบการเมืองของประเทศดังกล่าวย่อมไม่ใช่ประชาธิปไตย ซึ่งก็คือ เผด็จการหรืออำนาจนิยม ต่อมาเมื่อระบอบเดิมได้ล่มสลายหรือสิ้นสุดลง โดยอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การลุกฮือขึ้นต่อต้านของประชาชน ผู้นำการเมืองสละอำนาจ หรือไม่ก็พ่ายแพ้ในสงครามกับประเทศอื่น จึงเปิดทางให้ผู้นำการเมืองกลุ่มใหม่เข้ามาใช้อำนาจ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองสู่ระบอบใหม่ ดังเช่นการนำหลักการประชาธิปไตยมาเป็นแนวทางในทางการเมือง หรือไม่ก็อาจเป็นไปได้ที่ผู้นำในระบอบอำนาจนิยมเดิมสิ้นสุดอำนาจ เกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายใน และขยายตัวเป็นสงครามกลางเมือง เมื่อฝ่ายที่มีกำลังมากกว่าประสพชัยชนะ ผู้นำการเมืองคนใหม่ก็อาจเลือกดำเนินตามระบอบเดิม แทนที่จะรับเอาแนวทางประชาธิปไตยมาใช้ ดังนั้น ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมไปสู่ประชาธิปไตย จึงย่อมมีตัวแสดงและปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถ้าผู้นำการเมืองไม่เผชิญภัยคุกคามหรือเหตุการณ์อันเป็นเหตุให้ต้องก้าวลงจากตำแหน่งหรือต้องพ้นจากอำนาจ การเปลี่ยนแปลงก็อาจไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าเกิดภาวะความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต และนำไปสู่การชุมนุมประท้วง แต่กลุ่มผู้นำได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามจนนำไปสู่การปะทะกัน และความไม่พอใจขยายวงกว้างไปสู่การขับไล่รัฐบาล และการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองในที่สุด ผู้นำการเมืองอาจต้องพ้นจากอำนาจ เกิดการแก้ไขกติกาการเมืองและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม

จากวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ ซึ่งประเด็นแรก คือ รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง ดังนั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงพัฒนาการ

ทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้ โดยอ้างอิงจากประวัติศาสตร์การเมือง ซึ่งได้หล่อหลอมสถาบันทางการเมืองขึ้น

3.2 การเปรียบเทียบโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้

ตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้

ประเด็น	ไทย	เกาหลีใต้
1. รัฐธรรมนูญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)	รัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1948 (แก้ไข ค.ศ. 1987)
2. หัวหน้าฝ่ายบริหาร	นายกรัฐมนตรี	ประธานาธิบดี
3. ระบบของรัฐสภา	<p>- (Parliamentary system)</p> <p>ระบบที่ผู้นำฝ่ายบริหารต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>- ประกอบด้วย 2 สภา</p> <p>สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา</p>	<p>- รูปแบบสภาเดี่ยว (Unicameral) คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (National Assembly หรือ Gukhoe) เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ</p> <p>- สภาจะเลือกประธาน (Speaker) และรองประธาน (Vice-Speaker) จำนวน 2 คน</p> <p>- อำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญระบุไว้ว่าสามารถถอดถอนนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดีได้</p> <p>หากสมาชิกรัฐสภา 1 ใน 3 เสนอขอ และสมาชิกสภาข้างมากเห็นชอบตามเสนอซึ่งในกรณีการถอดถอนประธานาธิบดีนั้น ต้องเสนอโดยเสียงข้างมากและสมาชิกสภา 2 ใน 3 ให้ความเห็นชอบ</p>

4. รูปแบบของประชาธิปไตย	ประชาธิปไตยทางอ้อม คือ ประชาชนเลือก ส.ส.และ ส.ส.เลือกนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุด	ประชาธิปไตยทางตรง คือ มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง
5. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	500 คน	299 คน
6. ประเภทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	แบ่งเป็น 2 แบบ (1) แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน (2) แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คน	แบ่งเป็น 2 แบบ (1) การเลือกตั้งโดยตรง จำนวน 245 คน (2) จัดสรรตามสัดส่วนของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง จำนวน 54 คน
7. วาระการดำรงตำแหน่ง	4 ปี	4 ปี
8. สมาชิกวุฒิสภา	สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนรวม 150 คน มาจากการเลือกตั้ง ในแต่ละจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน คือ 76 คน และมาจากการสรรหา 74 คน	ไม่มีวุฒิสภา เคยมีสภาสูงหรือสภาไต่สวน แต่ได้ยกเลิกไป
9. ที่มาของฝ่ายบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - นายกรัฐมนตรี มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม คือ ประชาชนเลือก ส.ส. และ ส.ส. ทำหน้าที่เลือกนายกรัฐมนตรี - นายกรัฐมนตรีจัดคณะบริหารหรือ ครม. โดยรัฐมนตรีไม่ต้องมาจาก ส.ส. ก็ได้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจยุบสภา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด รวมทั้งเป็นผู้มีอำนาจ ในการประกาศกฎอัยการศึก และมาตรการจำเป็นในยามฉุกเฉิน - มาจากการเลือกตั้งโดยตรง แต่ไม่สามารถลงสมัครแข่งขันเป็นครั้งที่ 2 ได้ เพื่อป้องกันการขยายอำนาจ - มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี - ไม่มีอำนาจยุบสภา - นายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี

		<p>และนายกรัฐมนตรีจัดตั้งคณะบริหาร หรือ คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีซึ่งประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้ง โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา</p> <p>- นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ช่วยประธานาธิบดีในด้านบริหารประเทศ รวมทั้งมีอำนาจในการพิจารณานโยบายต่าง ๆ ของประเทศ และการเข้าร่วมประชุมรัฐสภา</p> <p>คณะรัฐมนตรีมีจำนวน 20 คน</p>
10. บทบาท อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ	<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่</p> <p>(1) ออกกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชน</p> <p>(2) เป็นผู้เลือก ส.ส. ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี</p> <p>(3) ควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล โดยมีคณะกรรมการ 35 คณะ</p> <p>(4) อนุมัติงบประมาณแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ</p> <p>(5) นำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนเสนอต่อรัฐบาล</p>	<p>ใน ส ก า แ ห่ ง ช า ตี มี คณะกรรมการ 16 คณะ และ คณะกรรมการพิเศษ ซึ่งจะประชุมกัน 2 ครั้งต่อเดือน และ ส.ส. สามารถตั้งกระทู้ในสภาได้</p> <p>คนละ 20 นาที</p>
11. ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรทางการเมืองอื่น	<p>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ให้อำนาจ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ ป.ป.ช.</p> <p>ในการตรวจสอบทรัพย์สินของ</p>	<p>นอกจากคณะกรรมการ และการกระทำของ ส.ส. ต่อรัฐมนตรีแล้ว ศาลและอัยการสูงสุดทำหน้าที่ตรวจสอบ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และ ส.ส. แต่เนื่องจากเกาหลีไม่มี</p>

	<p>ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว.ข้าราชการการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภา ท้องถิ่น โดยให้อำนาจ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 เข้าชื่อร้องขอต่อวุฒิสภาให้ถอด ถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ส.ว. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 เข้าชื่อร้องต่อประธาน วุฒิสภาเพื่อถอดถอนบุคคลออก จากตำแหน่ง และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 2 หมื่นคนเข้าชื่อกัน ร้องขอให้ถอดถอนบุคคลออกจาก ตำแหน่ง นอกจากนี้ยังมีองค์อธิสระตาม รัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการ การเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ป.ป.ช. และคณะกรรมการตรวจ เงินแผ่นดิน</p>	<p>ระบบการถอดถอน เพราะฉะนั้น อัยการสูงสุดจะติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรมเก็บสะสม เอาไว้ เมื่อหมดวาระการดำรง ตำแหน่ง จึงดำเนินการ - นอกจากศาล และอัยการ สูงสุดแล้ว บทบาทของนักศึกษา และประชาชนก็เข้ามาตรวจสอบ รัฐบาลมากขึ้น เนื่องจาก ประชาชน มีการศึกษาที่ สูงขึ้น โดยจะมี เครือข่ายเว็บไซต์ ที่เป็น สื่อสำคัญในการตรวจสอบการ ทำงานของรัฐบาลและสภา - ศาลรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ใน การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยให้ความคุ้มครองสิทธิ ขั้นพื้นฐานของประชาชน และมี อำนาจในการพิจารณาว่า กฎหมายฉบับใดที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญให้ถือเป็นโมฆะ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการเริ่ม จากศาลรัฐธรรมนูญได้รับการ ร้องขอจากศาลชั้นต้นหรือจาก กลุ่มบุคคลที่ขอเรียนได้รับ การพิจารณาจากศาลชั้นต้น ให้พิจารณากฎหมายดังกล่าว - ศาลรัฐธรรมนูญยังเป็น องค์กรที่มีหน้าที่ตัดสิน ความถูกต้องทางกฎหมาย ของ กระบวนการถอดถอนเจ้าหน้าที่ ระดับสูงของรัฐ ได้แก่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และผู้พิพากษา รวมทั้งมีอำนาจ</p>
--	--	--

		ส่งยุบพรรคการเมืองตาม ข้อเสนอของฝ่ายบริหาร หากพบว่าพรรคการเมือง ดังกล่าวดำเนินกิจกรรมที่ผิด กฎหมาย
--	--	--

3.3 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย

สาเหตุที่มาของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการเมือง มาจากผลของการพัฒนาประเทศ ให้มีความทันสมัย (Modernization) ซึ่งได้ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เพราะระบบการเมืองการปกครองเดิมไม่เปิดโอกาส โดยคนรุ่นใหม่ ดังกล่าว ได้แก่ คนในกลุ่มราชวงศ์ที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก ได้ถวายนความคิดเห็น ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ที่มีรัฐธรรมนูญและรัฐสภาต่อรัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2428 ทั้งนี้ เพื่อจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มคนรุ่นใหม่ดังกล่าวยังเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดศูนย์กลางอำนาจมากที่สุด และการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่เหล่านี้ ต่อมาได้ขยายตัวออกไปและดำเนินการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในแง่ของการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบ การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ จนกระทั่งมาประสบความสำเร็จในสมัยรัชกาลที่ 7 ดังจะกล่าวต่อไป ในหัวข้อถัดไป

3.3.1 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500

ในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ. 2475 นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบกษัตริย์ภายใต้กฎหมาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระบบและกระบวนการทางการเมืองของไทย มีการตั้งสถาบันทางการเมืองใหม่ๆ เช่น รัฐสภา รัฐธรรมนูญ ตลอดจนการเลือกตั้งตามแนวทางประชาธิปไตย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545)

เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ. 2475 เป็นผลพวงมาจากการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการปกครอง

ให้ทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ 5 การพัฒนาให้ทันสมัยและการปฏิรูปในทุกๆ ด้านของรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดการขยายตัวของระบบราชการและการรับแนวความคิดทางการปกครองแบบตะวันตกสู่สยาม ในที่สุดจึงนำมาซึ่งการเรียกกรุงพระราชูปถัมภ์ โดยกลุ่มข้าราชการ ทหาร และพลเรือน ในยุคสมัยต่อมา

ในด้านของกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของไทย มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคณะผู้ก่อการยึดอำนาจการปกครองจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วยนายทหารและข้าราชการจำนวน 99 นาย ซึ่งเรียกตัวเองว่า คณะราษฎร โดยความคิดเห็นของคณะราษฎรที่มีต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นคือ ระบอบดังกล่าวล้าสมัย ขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ไม่ได้รับการแก้ไขในระบอบการปกครองแบบเก่า และเชื่อว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบใหม่แล้วจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้และทำให้ประเทศ มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็วทัดเทียมอารยประเทศฝ่ายตะวันตก (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531)

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วแทนที่คณะราษฎรจะได้สถาปนากการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามที่กำหนดความมุ่งหมายเอาไว้ แต่กลับกลายเป็นการปกครองโดยข้าราชการด้วยกันเอง ไม่ได้มีการพัฒนาสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมืองและรัฐสภา ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นสถาบันหลัก ในส่วนของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดถูกลดอำนาจลง เป็นแต่เพียงประมุขของประเทศ ไม่มีอำนาจและบทบาทในการบริหารประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้อำนาจทางการเมืองการปกครองจึงตกอยู่ในมือของข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือนในระดับสูงที่ทำการปกครองประเทศโดยใช้ระบบราชการเป็นฐานอำนาจ (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

3.3.1.1 รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ผูกขาดอำนาจ โดยไม่ยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ระบอบประชาธิปไตยของสยาม / ประเทศไทยยังอยู่ในวงจำกัด ส.ส. ครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง อย่างไรก็ตามความพยายามในการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ปรากฏในรูปแบบของสมาคมคณะราษฎร ซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ริเริ่ม และจดทะเบียนเป็นสมาคมการเมืองต่อกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2475 ต่อมากลุ่มอำนาจเก่าได้เคลื่อนไหวจัดตั้งสมาคมคณะชาติ โดยยื่นเรื่องขอจดทะเบียนต่อกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 9 มกราคม

พ.ศ. 2476 การเคลื่อนไหวจัดตั้งพรรคการเมืองของกลุ่มอำนาจเก่า ทำให้ความขัดแย้งระหว่าง คณะราษฎรและคณะชาติรุนแรงยิ่งขึ้น และเป็นสาเหตุให้มีการลอบยิงบุคคลสำคัญของคณะชาติ รัฐบาลภายใต้การนำของพระยามโนปกรณโกรงว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติ จึงไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งสมาคมคณะชาติ นอกจากนั้นยังได้เปลี่ยนแปลงฐานะของสมาคมคณะราษฎรจากสมาคมการเมืองมาเป็นสมาคมเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ในเวลาต่อมาด้วย ซึ่งการปิดกั้นการจัดตั้งพรรคการเมืองดังกล่าว ทำให้พรรคการเมืองใหม่เกิดขึ้นไม่ได้ และขณะเดียวกันพรรคการเมืองที่จัดตั้งอยู่ก่อนแล้วต้องถูกยกเลิกไปด้วย โดยที่พรรคการเมืองยังไม่ทันได้มีโอกาสทำกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด (นิยม รัฐอมฤต, 2542)

นอกจากนั้น ยังปรากฏชัดว่าการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500 อยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำทหารเป็นส่วนใหญ่ หากเป็นผู้นำพลเรือนก็ต้องได้รับการสนับสนุนจากคณะทหาร อย่างไรก็ตามกระแสเสรีนิยมในประเทศไทยมีความเข้มข้นขึ้นมากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามหลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ การจัดตั้งพรรคการเมืองภายใต้รัฐบาลพลเรือนเริ่มต้นในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ในปี พ.ศ. 2489 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489 มีบทบัญญัติที่อนุญาตให้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นได้ พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นในยุคนั้น ได้แก่ พรรคก้าวหน้า พรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ พรรคประชาธิปไตย พรรคประชาชน พรรคกสิกร พรรคธรรมาธิปไตย พรรคสังคมประชาธิปไตย พรรคกสิกรรมกร (สมุทวนิช & พีรศักย จันทวรินทร์, 2524)

ในปี พ.ศ. 2498 จอมพล ป. ได้หันมาสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองเข้าสู่สภา ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการและประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2498 พรรคการเมืองที่จดทะเบียนก่อนการเลือกตั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ได้แก่ พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคประชาธิปไตย พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคเศรษฐกิจ พรรคธรรมาธิปไตย พรรคกรรมกร พรรคชาวนา พรรคสังคมประชาธิปไตย พรรค ขบวนการไฮด์ปาร์ค พรรคชาติประชาธิปไตย พรรคหนุ่มไทย พรรคสหพันธ์เกษตรกร พรรคราษฎร และพรรคคนดี (สมุทวนิช & พีรศักย จันทวรินทร์, 2524) และภายหลังการเลือกตั้งมีการโจมตีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2500 ว่าเป็นการเลือกตั้งที่สกปรก มีการโกงการเลือกตั้ง ในหลายรูปแบบ ซึ่งต่อมาไม่นานจอมพล ป. ก็ถูกยึดอำนาจโดยจอมพลสฤษดิ์ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2500 เป็นการปิดฉากการเมืองของกลุ่มคณะราษฎรที่ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ. 2475 สำหรับประเด็นเรื่องรัฐธรรมนูญ ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2500 มีเหตุการณ์

ที่สำคัญ คือ ในภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ 3 วัน คือ ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ร่าง นับได้ว่าเป็นการมอบอำนาจการปกครองให้แก่คณะราษฎรเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้ามาปกครองประเทศตามรัฐธรรมนูญ เมื่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้วเสร็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นผลให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าสมาชิกสภาจะยังเป็นชุดเดิม และทำให้คณะกรรมการราษฎรสิ้นสุดลง (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500 คณะราษฎรซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในขณะนั้น ซึ่งทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการยกเลิกรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นบ่อยครั้งภายหลังการทำรัฐประหาร โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีรัฐธรรมนูญถึง 6 ฉบับ ได้แก่

1. ฉบับวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475
2. ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475
3. ฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489
4. ฉบับวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490
5. ฉบับวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2492
6. ฉบับวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2495

วิชัย สังข์ประไพ (วิชัย สังข์ประไพ, 2543) ได้กล่าวถึงรัฐธรรมนูญทั้ง 6 ฉบับดังกล่าวว่า รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 มีชื่อว่า พระราชธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ซึ่งกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจ ได้แก่ คณะราษฎรจำนวน 70 คนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ไปทำหน้าที่ในสภาที่เรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งดูเหมือนว่าไม่มีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นเพียงแค่การเปลี่ยนอำนาจจากพระมหากษัตริย์มาอยู่ที่คณะราษฎรเท่านั้น แต่เมื่อคณะราษฎรได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ชื่อว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 จะพบว่า สภาผู้แทนราษฎรมิได้มาจากการแต่งตั้งเพียงอย่างเดียว แต่มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนส่วนหนึ่ง ถึงแม้จะมีการเลือกตั้งทางอ้อมก็ตาม และอีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งจำนวนเท่ากัน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เป็นพี่เลี้ยงในการเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตย

หลังจากการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้จอมพล ป. พิบูลสงคราม แนวทางการใช้อำนาจก็เปลี่ยนไปเป็นเผด็จการทหาร ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก เพราะระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์การใช้อำนาจจะต้องมาจากประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 (10 ธันวาคม พ.ศ. 2475) ใช้มาเป็นเวลา 13 ปีเศษ จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 (9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489) ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้การปกครองของไทยเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาเช่นเดิม โดยมี 2 สภา ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 178 คน เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และวุฒิสมาชิกมาจากการแต่งตั้งอีก 80 คน จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า คณะผู้บริหารประเทศในขณะนั้นพยายามที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ มากขึ้น โดยบัญญัติให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้งจากประชาชนถึง 178 คนและสมาชิกแต่งตั้งเพียง 80 คนเท่านั้น แต่หลังจากใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 3 ได้เพียง 1 ปี 6 เดือน ก็ต้องเลิกใช้ เพราะอำนาจที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ไม่สามารถแก้ปัญหาของชาติในขณะนั้นได้ คณะทหารจึงทำการปฏิวัติและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 เรียกว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ผู้ร่างได้พยายามบัญญัติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่เคยมีมาในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ โดยบัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภามีถึง 100 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเพียง 99 คน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นเสียงสนับสนุนรัฐบาลให้มั่นคง แต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 นี้ เป็นเพียงรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเท่านั้น จึงใช้เพียง 1 ปี 4 เดือนเศษ การร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 (23 มีนาคม พ.ศ. 2492) ก็แล้วเสร็จเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่ร่างขึ้นโดย สภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงประกาศใช้โดยมี 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร จำนวน 120 คน และวุฒิสภา จำนวน 100 คน แต่การใช้อำนาจบริหารประเทศตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะทหารจึงทำการปฏิวัติยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 และนำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 มาแก้ไขปรับปรุง และประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 (8 มีนาคม พ.ศ. 2495) และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้นานถึง 6 ปีเศษ จึงได้ถูก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 (วิชัยสิทธิ์ประไพ, 2543)

เมื่อพิจารณาจากการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 ถึงการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 เป็นเวลาประมาณ 26 ปี โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง

ทางการเมืองหลายประการ โดยเฉพาะเกิดการรัฐประหารโดยใช้กำลังทหารหลายครั้ง แต่กลุ่มผู้มีอำนาจในขณะนั้นยังรักษาไว้ซึ่งความเป็นประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นตามลำดับ แต่ยังไม่ทันประสบผลสำเร็จได้ถูกจอมพลสฤษดิ์ นำกำลังทหารเข้ารัฐประหาร และยกเลิกรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศและได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับต่อไปอีก (วิชัย สังข์ประไพ, 2543)

3.3.2 พัฒนาการทางการเมืองของไทยภายใต้การปกครองของเผด็จการทหาร พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516

พัฒนาการทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตยของไทยในช่วงนี้ มีนัยยะสำคัญ คือ ในปี พ.ศ. 2500 มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ คือ การยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งส่งผลให้อิทธิพลของผู้นำคณะราษฎรที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 สิ้นสุดบทบาททางการเมืองลง และในเวลาต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ได้ทำรัฐประหารอีกครั้งในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญที่ทำให้การเมืองไทยเข้าสู่ยุคของการหยุดชะงักของกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย เป็นการปกครองในระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ หรือเป็นประชาธิปไตยแบบไทย (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526) ซึ่งยุคดังกล่าวเป็นการปกครองโดยเผด็จการทหารที่ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516 นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ได้ทำรัฐประหารและก้าวขึ้นสู่อำนาจสูงสุดในทางการเมือง ต่อมาภายหลังการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ในปี พ.ศ. 2506 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้สืบทอดอำนาจต่อจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

การรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นั้น ทำให้จอมพลสฤษดิ์สามารถสถาปนาระบบราชการขึ้นมาที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างที่ระบบราชการไม่เคยทำได้มาก่อน รัฐระบบราชการที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ มีลักษณะสำคัญอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก ได้แก่ การรวมศูนย์อำนาจของระบบราชการ และประการที่สอง การขยายตัวของระบบราชการ (สุรชัย ศิริไกร, 2548) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประการแรก การรวมศูนย์อำนาจรัฐระบบราชการ จากการศึกษาของชัยอนันต์ สมุทวณิช อ้างถึงใน (สุรชัย ศิริไกร, 2548) เรื่อง 100 ปีแห่งการปฏิรูประบบราชการ วิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจการเมือง ซึ่งกล่าวถึงประเด็นความเปลี่ยนแปลงของระบบราชการและอำนาจทางการเมืองในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ดังนี้

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา นอกจากระบอบรัฐธรรมนูญและระบอบรัฐสภา จะถูกล้มเลิกไปยาวนานถึงเกือบ 10 ปีแล้ว ที่สำคัญก็คือ แนวคิดและธรรมเนียมปฏิบัติ ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางราชการ ซึ่งแต่เดิมได้เคย ยึดถือตามระบอบรัฐสภาได้ถูกทำลายไปด้วย การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอำนาจของฝ่ายบริหาร ตามกฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดินนี้อาจถือได้ว่าเป็นการวางรากฐานทางอำนาจ ทางราชการที่สำคัญยิ่ง การสร้างกลไกอำนาจทางฝ่ายราชการพลเรือนให้มา รวมศูนย์อยู่ที่ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น จัดว่าเป็นการฉีกกำลังอำนาจที่เข้มข้นที่สุดในประวัติศาสตร์ การเมืองไทย การรวมศูนย์อำนาจระบบราชการเกิดขึ้นพร้อมกับการสร้างกระบวนการตัดสินใจ ใน การใช้ทรัพยากรสาธารณะที่ขึ้นตรงต่อระบบราชการโดยตรง จอมพลสฤษดิ์ได้จัดตั้งสำนัก บปรมาณที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และสำนักงบประมาณได้กลายมาเป็นแหล่งอำนาจใหม่ ทางราชการภายใต้อำนาจของนายกรัฐมนตรีนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ที่สำคัญจอมพลสฤษดิ์ ได้จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ในปี พ.ศ. 2502 ซึ่งได้เริ่มต้นวางแผนการพัฒนา เศรษฐกิจขึ้นมาเป็นครั้งแรก การจัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นมาี้ มีความหมาย อย่างชัดเจนถึงการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของการดำเนินงานทางเศรษฐกิจโดยกลไก ระบบราชการไทย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสำนึก อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของคนไทย

ประการที่สอง การขยายตัวของระบบราชการนั้นมีความหมายอย่างน้อยสองด้าน ได้แก่ การขยายตัวของหน่วยงานและกลไกของระบบราชการ และการขยายตัวครอบคลุมพื้นที่และ ปริมาณพลของชีวิตประชาชนมากขึ้น นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้น มา มีการขยายตัวของหน่วยงานและกลไกของระบบราชการมาโดยตลอด รวมถึงการขยายตัว ของรัฐวิสาหกิจ แต่การขยายตัวของหน่วยงานและกลไกของระบบราชการนั้น ได้ปรากฏ อย่างมากในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ จากการศึกษาการขยายตัวของระบบราชการ ได้ชี้ให้เห็น ถึงการขยายตัวของกรมกอง หน่วยงานราชการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาที่เกิดขึ้นอย่างมาก ซึ่งการขยายตัวของกรมกองต่างๆ ที่เริ่มเกิดขึ้นในสมัยนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงกระบวนการ ตกผลึกของระบบราชการที่กลายเป็นแก่นแท้ของประเทศไทยขึ้นมา เพราะหน่วยราชการที่ขยายมากขึ้น พร้อมกับการรวมศูนย์อำนาจมากขึ้นนั้น หมายถึงการขึ้นมามีอำนาจเด็ดขาดของระบบราชการ ในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรว่าจะให้แก่ใคร ที่ไหน เท่าไร และอย่างไรนั่นเอง

3.3.2.1 รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2516

การปฏิวัติ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ได้ยกเลิกระบอบการปกครองเดิมที่สืบเนื่องจากการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2495 ยุบสภาผู้แทนราษฎร ยุบพรรคการเมือง และโค่นรัฐบาลที่ได้บริหารประเทศมา นับจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 ไปสู่การปฏิวัติ พ.ศ. 2501 โดยจอมพลสฤษดิ์ เป็นช่วงเวลาเพียงปีเดียวที่ได้พยายามปกครองโดยใช้ระบบเดิมที่สืบทอดมาจากยุค พ.ศ. 2475 - 2500 ทั้งนี้เพราะจอมพลสฤษดิ์ ตระหนักว่าตนจะไม่สามารถปฏิบัติการได้อย่างเสรีและบรรลุตามเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการค้ำจุนราชบัลลังก์ได้ด้วยวิธีการปกครองในระบอบเดิม และยังให้เหตุผลในการปฏิวัติว่า รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 นั้นไม่รัดกุมพอที่จะแก้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ และจำเป็นต้องสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ให้รัดกุมพอที่จะต่อสู้กับภัยเฉพาะหน้า (รอง ศยามานนท์, 2520) ด้วยเหตุนี้ จอมพลสฤษดิ์จึงได้ทำการปฏิวัติ ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 250 เพื่อสร้างระบบการเมืองตามอุดมการณ์อันเป็นจุดมุ่งหมายของตนและประกาศว่าเป็นการปฏิวัติครั้งที่สองของประเทศไทย (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526)

การปฏิวัติ (หรือการรัฐประหาร) ครั้งนี้ มีผลทำให้การเมืองการปกครองของไทย ต้องเข้าสู่รูปแบบของเผด็จการอำนาจนิยม (authoritarianism) เป็นเวลานานถึง 15 ปี และทำให้ทหารโดยเฉพาอย่างยิ่งทหารบก มีบทบาทอย่างสูงต่อการเมืองการปกครองไทย ในระยะเวลาต่อมา (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546) โดยการปกครองด้วยระบอบเผด็จการและแนวคิดของการพัฒนาสู่ความเป็นประชาธิปไตยแบบไทยๆ ของจอมพลสฤษดิ์ นั้นมีความเชื่อว่าการปกครองในระบอบเผด็จการจะสร้างเสถียรภาพและสร้างเงื่อนไขอันเป็นการปูทางไปสู่พัฒนาการของประชาธิปไตยแบบไทยๆ ในอนาคต การพูดถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะย่ำถึงลักษณะประชาธิปไตยแบบไทยๆ ในขณะเดียวกันก็ได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นวิธีถ่วงเวลาและสร้างความชอบธรรมให้กับระบบเผด็จการของตน (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2542)

ระยะของการปกครองโดยทหารหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธีรเวคิน นำกำลังทหารทำการปฏิวัติรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตามคำเรียกร้องของประชาชน ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 ซึ่งในเวลาต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มาตรา 17 เป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่บัญญัติให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่นายกรัฐมนตรี

โดยมีสภาคณะปฏิวัติแต่งตั้งจากหัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นสภาให้ความเห็นชอบ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกเรียกว่าเป็นรัฐธรรมนูญเผด็จการที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะการจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง แต่สถานการณ์ทั้งภายนอกประเทศและภายในประเทศที่ต้องต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์นั้น เป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลอำนาจนิยมสามารถบริหารประเทศได้ (วิชัย สังข์ประไพ, 2543)

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 (หรือธรรมนูญการปกครอง 2502 ในยุคจอมพลสฤษดิ์) บัญญัติให้มีสภาเดียว คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิก 240 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ ทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติ และร่างรัฐธรรมนูญด้วยในเวลาเดียวกัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2502 ถึงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 รวมเวลา 9 ปีเศษ (วิชัย สังข์ประไพ, 2543)

ภายหลังจากการสัณนิษฐานของจอมพลสฤษดิ์ ประชาชนเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ในขณะนั้น จึงประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 เรียกว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มี 2 สภา คือ สมาชิกสภาผู้แทน เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน 219 คน และวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง 164 คน ถ้าพิจารณาจากหลักการดังกล่าวเสมือนว่าจะเป็นหลักการของระบอบประชาธิปไตย เพราะอำนาจมาจากประชาชน แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มอำนาจทางทหารยังมีบทบาทสูง ทำให้คณะทหารได้เข้ามาบริหารประเทศตามรัฐธรรมนูญอีก หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกัน โดยห้ามสมาชิกวุฒิสภา คือทั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนเป็นรัฐมนตรี ซึ่งหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ตั้งพรรคการเมืองขึ้น โดยใช้ชื่อว่า พรรคสหประชาไทย เป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคณะปฏิวัติซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศเดิมมีความประสงค์ที่จะสานต่ออำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 แม้พรรคสหประชาไทยจะได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล และทำให้จอมพลถนอมได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่การบริหารเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากมีปัญหาทั้งในและนอกสภา การบริหารประเทศทำได้เพียง 3 ปี 4 เดือนเศษ คณะทหารนำโดยจอมพลถนอม ได้ทำการปฏิวัติตัวเองและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 เพื่อจะนำการเมืองในระบบเผด็จการกลับมาใช้ (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2515 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ซึ่งมีบทบัญญัติคล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 โดยให้อำนาจเด็ดขาดแก่คณะปฏิวัติ และในที่สุดการใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 รัฐบาลทหารถูกกดดันจากกลุ่มต่อต้านอย่างมาก จนทำให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ขึ้น ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งทางความคิดของคนในชาติ จึงเกิดการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธระหว่างทหารกับกลุ่มต่อต้าน ในที่สุดรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ได้เดินทางออกนอกประเทศและพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 ที่เกิดจากคณะปฏิวัติให้ร่างขึ้น ต่อมาอีกกระยะหนึ่ง จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

ในด้านของปัจจัยเกี่ยวกับการเมืองในระบบพรรคที่จะเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในยุคของจอมพลสฤษดิ์นั้น ในช่วงแรกก่อนการปฏิวัติปี พ.ศ. 2501 ร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่เสนอในยุคของจอมพล ป. ยังมีผลบังคับใช้อยู่ ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 สมาชิกพรรคสหภูมิได้รับเลือกเป็น ส.ส. 45 คน พรรคประชาธิปไตย 39 คน พรรคเศรษฐกิจ 6 คน พรรคเสรีประชาธิปไตย 5 คน พรรคเสริมบังคับศึกษา 4 คน พรรคอิสระ 1 คน และไม่สังกัดพรรคใดๆ 58 คน (รอง ศยามานนท์, 2520) ทว่าต่อมาภายหลังการปฏิวัติยึดอำนาจอีกครั้งใน พ.ศ. 2501 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 8 ได้มีการยกเลิกพรรคการเมือง ด้วยคณะปฏิวัติเห็นว่าสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้นไม่สมควรที่จะให้มีพรรคการเมือง ฉะนั้น จึงให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 และบรรดาพรรคการเมืองที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วให้เป็นอันสิ้นสุด (รอง ศยามานนท์, 2520) จนกระทั่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2511 ซึ่งร่างโดย สภาร่างรัฐธรรมนูญในสมัยที่นายทวี บุณยเกตุเป็นประธาน ได้เร่งรัดการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 จนเสร็จเรียบร้อยในสมัยจอมพลถนอม ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 แล้ว รัฐบาลจอมพลถนอม ได้ดำเนินการเตรียมการเลือกตั้ง ส.ส. โดยจัดการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2511 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 โดยจอมพลถนอมและรัฐมนตรีอีกหลายคน เช่น พลเอกประภาส นายพจน์ สารสิน พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาล ได้ตั้งพรรคการเมืองชื่อว่าพรรคสหประชาไทยขึ้น โดยมีจอมพลถนอมเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่กำเนิดในยุคนั้น ได้แก่ พรรคประชาธิปไตยภายใต้การนำของ ม.ร.ว. เส็นยี

ปราโมช และพรรคเล็กอีก 15 พรรค เช่น พรรคแนวร่วมเศรษฐกิจ พรรคแนวประชาธิปไตย พรรคชาวกว๊านงว๊านา เป็นต้น (นิยม รัฐอมฤต, 2542)

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคสหประชาไทย ของจอมพลถนอมได้ 76 ที่นั่ง พรรคประชาธิปัตย์ได้ 57 ที่นั่ง ผู้สมัครอิสระได้ 71 ที่นั่ง และพรรคอื่นๆ ได้ 15 ที่นั่ง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543) พรรคสหประชาไทยซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลได้ที่นั่งมากที่สุด จึงสามารถชักชวนพรรคการเมืองอื่น รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้สังกัดพรรคจำนวนมากมาร่วมให้การสนับสนุน และเสนอให้จอมพลถนอม ซึ่งไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน (นิยม รัฐอมฤต, 2542) การเมืองในระบบพรรคดำรงอยู่ได้เพียง 2 ปี ก็ต้องยุติลงเมื่อจอมพลถนอมทำรัฐประหารตัวเอง ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ที่ไม่เพียงมีผลทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรซึ่งใช้เวลาร่างร่วมหนึ่งทศวรรษถูกยกเลิกไป แต่ยังมีผลให้สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุด พรรคการเมืองถูกยุบเลิก และการชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คนกระทำไม่ได้ ถือเป็นกาปิดกั้นการพัฒนาประชาธิปไตยอีกครั้ง จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

3.3.3 เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์การเมืองของไทย เพราะเป็นการลุกฮือของนักศึกษาและประชาชนจำนวนมากที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อด้านการปกครองแบบเผด็จการ ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการนองเลือดในแผ่นดินไทย นักศึกษาและประชาชนต้องเสียชีวิตจากการปะทะและการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เหตุการณ์นี้ก็ส่งผลให้ผู้นำเผด็จการ ซึ่งได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกถนอมวงศ์ กิตติขจร ต้องเดินทางออกนอกประเทศ

สาเหตุสำคัญที่นำมาสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 สืบเนื่องมาจากความเสื่อมของระบอบสฤษดิ์และความเติบโตของกลุ่มธุรกิจพ่อค้าซึ่งเป็นชนชั้นกลางในเมือง การเสื่อมของระบอบสฤษดิ์นำมาซึ่งความแตกแยกในกลุ่มผู้นำทหาร อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จอมพลถนอมต้องถูกโค่นอำนาจลงในที่สุด ส่วนผลสืบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เริ่มในยุคของจอมพลสฤษดิ์นั้น ทำให้ภาคเอกชนซึ่งเป็นพลังนอกระบบราชการขยายตัวขึ้น จึงเกิดการปะทะกันของ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐที่กำลังเสื่อมลง กับฝ่ายเอกชนที่กำลังเติบโตขึ้น ทำให้เกิดการเสียดุลของโครงสร้างทั้งสาม คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ

มีความพยายามที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเกิดขึ้นของพลังนอกระบบราชการ ในขณะที่ระบบการเมืองเป็นระบบเผด็จการ เกิดการเสียดุลขึ้น ทำให้ขาดกลไกที่จะสนองตอบข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว สถานะนี้ย่อมเป็นฐานอันดีสำหรับการปลุกกระตมให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลและระบบ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่กลุ่มผู้กุมอำนาจทางการเมืองกำลังขัดแย้งกัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546)

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นสัญญาณของการปิดฉากยุคประชาธิปไตยที่อ้างความชอบธรรมจากการปกครองโดยระบอบรัฐธรรมนูญแต่อำนาจแท้จริงอยู่ในมือของผู้นำทหาร เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงสะท้อนถึงพลังของประชาชนที่ไม่ต้องการถูกปกครองโดยอำนาจเผด็จการอีกต่อไป หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงแม้ว่ารัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จะเป็นรัฐบาลพลเรือน มีพลเรือนเป็นรัฐมนตรีถึง 19 คน โดยมีตำรวจและทหารเพียง 5 คน มีการยกเลิกคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติราชการ (กตป.) ซึ่งมีพันเอกณรงค์ กิตติขจร เป็นเลขาธิการ แต่ก็ต้องเผชิญปัญหาในการบริหารประเทศ ในที่สุดทิศทางการเมืองไทยก็ไม่สามารถดำเนินไปตามความประสงค์ของเหล่านักศึกษาและประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตย กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยก็ยังไม่สามารถสถาปนาขึ้นมาได้ภายในเวลาอันสั้นบนฐานความคิดทางการเมืองแบบเดิมของฝ่ายทหารและข้าราชการ จนทำให้เกิดความพยายามที่จะดึงระบอบกลับไปภายใต้การปกครองของคณะทหารอีกครั้งในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และการเมืองไทยได้ปรับเข้าสู่ “ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ” ที่มีนายกรัฐมนตรีมาจากฝ่ายผู้นำทหารและไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

3.3.4 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2535

การเมืองไทยในช่วงประชาธิปไตยเบ่งบานได้เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2519 ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 การเมืองไทยในช่วงนี้มีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่แท้จริง กลุ่มธุรกิจนายทุนสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง โดยในการเลือกตั้งในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีภูมิหลังอาชีพด้านธุรกิจถึงร้อยละ 34.6 (93 คน) และในการเลือกตั้งในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 มีนักธุรกิจได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ร้อยละ 29.4 (82 คน) ดังนั้น กลุ่มธุรกิจจึงสามารถมีบทบาททางการเมืองโดยตรงและโดยเปิดเผย โดยการสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. การให้ความสนับสนุนทางการเงินต่อ

พรรคการเมืองที่ตนมีความสนิทสนม และการเข้าไปดำรงตำแหน่งบริหารของพรรคการเมืองต่างๆ (สุรชัย ศิริไกร, 2548) เมื่อพิจารณาในประเด็นของระดับการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระหว่างกลุ่มธุรกิจกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ จะเห็นว่า กลุ่มธุรกิจมีสถานภาพที่เด่นชัดและได้เปรียบกว่ากลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นๆ ในระบบการเมืองไทยเป็นอย่างมาก กลุ่มธุรกิจจึงเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีพลังอิทธิพลและอำนาจต่อรองทางการเมืองในระดับสูงทัดเทียมกับกลุ่มผู้นำทางทหารและกลุ่มข้าราชการพลเรือน

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในประเทศไทย กล่าวคือ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เพื่อประท้วงการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร ภายหลังจากเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬนั้นเป็นการต่อสู้กันระหว่างพลังประชาธิปไตยและอำนาจยาธิปไตย โดยกลุ่มพลังประชาธิปไตยได้แก่ กลุ่มประชาชนและพันธมิตรนักธุรกิจรุ่นใหม่ หรือกลุ่มมือบมือถือ (ซึ่งหลายคนเคยผ่านเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มาแล้ว) กลุ่มคนเหล่านี้ต้องการประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมือง และโอกาสในการทำธุรกิจอย่างเสมอภาค ส่วนกลุ่มอำนาจยาธิปไตย ได้แก่ กลุ่มข้าราชการทหารที่ต้องการยึดกุมอำนาจไว้ต่อไป เหตุการณ์พฤษภาทมิฬจึงเป็นจุดสำคัญของประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยที่ประชาชนจำนวนมากเชื่อว่าจะเป็นจุดจบของยุคเผด็จการทหาร เพราะประชาชนจะไม่ยินยอมให้ทหารมาครองอำนาจต่อไป ภายหลังจากเหตุการณ์มีการแก้ไขกฎหมายให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ทำให้การเมืองไทยก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยเต็มใบ ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้วิจารณ์ว่าระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวเป็นการเปิดทางให้กลุ่มนักธุรกิจการเมืองเข้ามาเล่นการเมือง เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ จนมีการขนานนามระบบการเมืองในยุคนี้ว่าระบอบธนาธิปไตย กลายเป็นการแปรเปลี่ยนกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไปสู่กระบวนการธุรกิจการเมืองด้วยการเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐ และใช้ตำแหน่งในการหาผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยนักการเมืองส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวพันและมีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ทางธุรกิจ รวมถึงโครงการที่รัฐบาลดำเนินการ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545) เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานักการเมืองโกงกิน การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองด้วยการซื้อเสียง จึงมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง จนผลสุดท้ายจึงนำมาสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นทั้งฉบับ เรียกว่า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 โดยคาดหวังกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะนำพาประเทศไทยไปสู่

การพัฒนาประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ได้คนที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารประเทศ และสร้างประชาธิปไตยแบบที่มีการตรวจสอบ (supervisory democracy) ควบคู่กับการสร้างประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม (participatory democracy) รวมทั้งมีกลไกตามรัฐธรรมนูญ ในการสร้างองค์กระอึสระขึ้นมาควบคุมมิให้มีการใช้เงินซื้อเสียง ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ป้องกันการฉ้อราษฎร์บังหลวง การละเมิดกฎหมายและการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

3.3.4.1 รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2535

คณะรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ในขณะนั้น ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517) เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2517 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดเท่าที่เคยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 9 ฉบับ บทบัญญัติต่างๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งไปสู่การรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ อีกทั้งวางหลักในการป้องกันการใช้อำนาจของรัฐที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนไว้ด้วย (วิชัย สังข์ประไพ, 2543)

ในขณะที่มีการวิเคราะห์ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มีความเป็นประชาธิปไตยมาก แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ก็แสดงถึงความตกต่ำในด้านเกียรติภูมิของข้าราชการประจำอย่างเด่นชัด โดยมีบทบัญญัติว่าผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการประจำจะดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้ นอกจากนี้ นักการเมืองอาชีพยังได้เข้าเกี่ยวข้องกับกิจการด้านต่างๆ ภายในกองทัพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลื่อนขั้น การกำหนดนโยบายความมั่นคงของชาติ และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ (เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, 2533) อย่างไรก็ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 นี้ไม่เอื้ออำนวยต่อปัญหาของชาติในขณะนั้น ทำให้คณะทหารซึ่งนำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ทำการปฏิวัติรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 10 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519) เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเนื้อหาสาระคล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 และฉบับที่ 9 (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548)

การเมืองของมวลชนในระบบรัฐสภาโดยรัฐบาลพลเรือน ซึ่งมีโอกาสได้เริ่มต้นได้ไม่นาน ก็ต้องสะดุดหยุดลงด้วยอำนาจของผู้ถืออาวุธ ทหารทำการยึดอำนาจในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยมีการประกาศล้มล้างรัฐธรรมนูญ รัฐสภา และพรรคการเมืองอีกครั้ง และนำระบบประชาธิปไตยครึ่งใบมาใช้ โดยรัฐธรรมนูญมีมาตราที่ยังควบคุมอำนาจและบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง และให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง คอยถ่วงอำนาจ สมาชิกวุฒิสภาอาจเป็นข้าราชการประจำอยู่ด้วย จึงเปรียบเสมือนเป็น พรรครัฐบาลที่คอยค้ำจุนเสถียรภาพรัฐบาล (สุรชัย ศิริไกร, 2548) ในสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินปี พ.ศ. 2519 มีนายทหารประจำการได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกถึง 141 คน คิดเป็นร้อยละ 41.47 และคณะทหารยังดำรงตำแหน่งในสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้วย ส่วนสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติปี พ.ศ. 2520 ก็มีนายทหารเป็นจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 56.94% โดยคณะปฏิวัติได้แปลงรูปเป็นสภานโยบายแห่งชาติ บรรดานายทหารได้กลับเข้าสู่เวทีการเมืองอย่างเต็มตัวและกองทัพได้กลายเป็นสถาบันหลักในการปกครองประเทศ (เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, 2533) ส่วนธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรปี พ.ศ. 2520 ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สภานโยบายแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติ ภายในธรรมนูญนี้สะท้อนให้เห็นระบบอำนาจคู่ที่ทำให้คณะปฏิวัติ (คณะทหาร) ดำรงอยู่ควบคู่สถาบันฝ่ายการเมือง คือ รัฐบาล โดยสร้างรัฐธรรมนูญเป็นฐานรองรับตามกฎหมาย ในระบบนี้พรรคทหารสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดกาล ในขณะที่รัฐบาลอาจเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ รัฐบาลต้องได้รับการยอมรับจากกลุ่มทหาร นอกจากนั้น ในสมัยรัฐบาลธานินทร์ คนจำนวนมากได้เข้าร่วมกับ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และรัฐบาลก็ใช้มาตรการปราบปรามอย่างรุนแรงด้วยกำลัง อาวุธ โดยแนวคิดแบบรัฐนิยมและชาตินิยมจัดเช่นนี้ ได้สร้างโลกทัศน์แบบชาวดำขึ้น ซึ่งนำไปสู่ ความแตกแยก อย่างชัดเจน หลังจากคณะปฏิวัติได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519) ได้ประมาณ 11 เดือนเศษ คณะปฏิวัติชุดเดิม ได้ทำการปฏิวัติรัฐบาลที่ตนสนับสนุนอีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อยกเลิกการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 11 เปลี่ยนแนวทางในการปกครองประเทศใหม่ ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ของชาติขณะนั้น จึงประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 ไปพลางก่อน ขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 (รัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ได้เพียง 1 ปี 1 เดือนเศษ รัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521) ก็ร่างเสร็จสิ้น และประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นระยะของ

การปกครองกึ่งทหารกึ่งประชาธิปไตย บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นที่ยอมรับว่า ยึดหลักการของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างมาก ซึ่งสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีสองสภา คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 301 คน และสมาชิกวุฒิสภา มาจากการแต่งตั้ง 225 คน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นระบอบประชาธิปไตยที่ดี นับจากได้ วางเว้นแนวทางของระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระยะเวลายาวนาน อย่างไรก็ตามผู้ที่ขึ้นมา บริหารประเทศยังคงเป็นทหาร แต่ใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามระบอบ ประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากความมั่นคงของรัฐบาลยังคงต้องการความคุ้มครองจากทหารอยู่ (วิชัย สังข์ประไพ, 2543)

ประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2521 ในส่วนแรกเป็นของสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งแข่งขันกันในการเข้าควบคุมอำนาจทางการเมือง ในส่วนที่สองเป็น ส่วนของกองทัพที่มีได้ลดบทบาททางการเมืองลงแต่ประการใด หากแต่พยายามเสนอความคิด ที่จะเข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองอย่างชอบธรรมมากขึ้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ยังกำหนดให้มี 2 สภา โดยรัฐบาลเป็นผู้เสนอแต่งตั้งวุฒิสมาชิก หรือ ส.ว. ซึ่งมีอำนาจในการยับยั้ง พระราชบัญญัติที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรอย่างค่อนข้างเด็ดขาด (เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, 2533)

ผู้นำทางทหารเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองปกครองตามรัฐธรรมนูญนานถึง 8 ปี ซึ่งทำให้ ระบอบประชาธิปไตยของไทยพัฒนาไปมากพอสมควร หลังจากนั้นนักการเมืองอาชีพได้เข้ามา บริหารประเทศ เป็นผลทำให้เกิดการใช้อำนาจทางการเมืองก้าวก้าวข้าราชการประจำ และ ใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้คณะทหารกลับทำการปฏิวัติรัฐประหารอีกครั้ง คือ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) แต่คณะปฏิวัติไม่กล้าใช้อำนาจเผด็จการทหาร เข้าปกครองประเทศตลอดไป ทั้งนี้เพราะเกิดกระแสต่อต้านเผด็จการทั้งในและนอกประเทศ จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 (ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534) ซึ่งถูกทำขึ้นโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ทำการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 เพื่อจัดอำนาจที่มีอยู่เดิมตามรัฐธรรมนูญให้หมดไปและกำหนดอำนาจใหม่ แต่ต่อมาไม่นานก็ เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ขึ้น (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

3.3.5 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน

ในทัศนะของชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2538) ประเด็นหลักของ การปฏิรูปการเมือง คือ การพยายามรักษาระดับของการปฏิรูปการเมืองไว้อย่าให้กระแตก และ จะต้องมีความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินั้น การปฏิรูปการเมืองไทยก็ยังไม่สร้าง

ระบอบของการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเมืองภาคพลเมืองยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิรูปการเมืองไทย และ เงื่อนไขทางการเมืองใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือ ดร. ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย โดยได้สร้างประวัติศาสตร์โฉมหน้าใหม่ให้กับการเมืองไทย กล่าวคือ เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งรัฐบาลแรกที่มีผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทยเพียงพรรคเดียว โดยชนะเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ถึงสองสมัยติดต่อกันผ่านการเลือกตั้งทั่วไป คือ ในปี พ.ศ. 2544 และการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลทักษิณถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มีลักษณะการบริหารประเทศที่มีแนวโน้มรวบอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย นักวิชาการในขณะนั้นจึงให้คำจำกัดความรูปแบบการบริหารประเทศในลักษณะนี้ว่าการเมืองระบอบทักษิณ ทักษิณาธิปไตย (Thaksinocracy) ทหาราชาเสียงข้างมาก (Tyranny of the majority) ระบอบสมบูรณาญาสิทธิจากการเลือกตั้ง เป็นต้น และเรียกระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีการดำเนินการและเกิดมีผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาลในสมัยนี้ว่าระบบทักษิโนมิกส์ (Thaksinomics) ซึ่งสาเหตุที่เกิดการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ เนื่องจากหัวหน้าพรรคและนายทุนของพรรคล้วนมีพื้นฐานมาจากกลุ่มธุรกิจสัมปทานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีประสิทธิภาพและมีความคุ้นเคยกับการผูกขาดมาแล้วในลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ธุรกิจสื่อสาร - โทรคมนาคม กลุ่มอุตสาหกรรมพิเศษบางประเภท ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยมีฐานอำนาจทางการเงินที่แข็งแกร่ง และที่สำคัญ คือ นโยบายประชานิยมที่ให้ผลประโยชน์โดยตรงให้แก่ชาวบ้าน โดยไม่ต้องผ่านระบบอุปถัมภ์ของนักการเมืองในระดับจังหวัด รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีผลสืบเนื่องกลายเป็นการสลายฐานอำนาจของนักการเมืองในระบบหัวคะแนนแบบที่เคยเป็นมา ข้อได้เปรียบที่ทำให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีเสถียรภาพ นอกจากจะเกิดจากความสามารรถในการนำและการจัดการภายในพรรคไทยรักไทยแล้ว ยังเกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ข้อได้เปรียบภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งสร้างฝ่ายบริหารให้มีความเข้มแข็ง ทำให้ ดร. ทักษิณ มีอำนาจเหนือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย และมีอำนาจเหนือฝ่ายรัฐสภาไปด้วย นอกจากนี้ ข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งเป็นเวลา 90 วัน ส่งผลให้ ดร. ทักษิณ สามารถรวบอำนาจเบ็ดเสร็จได้ภายในไทยรักไทยโดยใช้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือควบคุมทางการเมืองกับ ส.ส. ให้อยู่ภายใต้อาณัติอย่างเคร่งครัด เพราะอนาคตทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับว่าหัวหน้าพรรคจะส่ง ส.ส. ผู้นั้นลงสมัครรับเลือกตั้งครั้ง

ต่อไปหรือไม่ สรุปได้ว่า วิธีการบริหารการเมืองภายในและภายนอกพรรคของ ดร. ทักษิณ รวมทั้งโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทย มีเสถียรภาพมั่นคง และอำนาจรวมศูนย์มาอยู่ที่ตัวนายกรัฐมนตรี

ในสมัย ดร. ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 2 รัฐบาลพรรคไทยรักไทย ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในหลายประเด็น เช่น ปัญหาคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การแทรกแซงสื่อและองค์กรอิสระ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ การละเมิดสิทธิมนุษยชน สิ่งที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ ดร. ทักษิณ คือ ปัญหาจริยธรรมทางการเมือง โดยเฉพาะกรณีการขายหุ้นชินคอร์ป ให้แก่กองทุนเทมาเส็ก ประเทศสิงคโปร์โดยไม่เสียภาษี ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การยุบสภาของ ดร. ทักษิณ ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมตามมาว่านายกรัฐมนตรีนี้การชักฟอกจากสภาผู้แทนราษฎร ด้วยเหตุนี้การต่อสู้คัดค้านอำนาจ ดร. ทักษิณ และรัฐบาลพรรคไทยรักไทยในแวดวงนักวิชาการ ประชาชน สมาชิกวุฒิสภาสายเอ็นจีโอ และกลุ่มวิชาชีพสื่อมวลชน นำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่และขยายผลไปสู่การไม่เอาะบบทักษิณ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการชุมนุมทางการเมือง นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล โดยใช้ชื่อว่า “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” การต่อสู้ระหว่างพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ไม่มีทีท่าจะลดลง แม้ว่าภายหลังศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินให้การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 เป็นโมฆะก็ตาม เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ ต้องการให้ ดร. ทักษิณ เว้นวรรคทางการเมือง ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทยยืนยันว่า เป็นเรื่องของสิทธิส่วนบุคคลและให้เป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญ ความขัดแย้งทั้งสองฝ่ายจึงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และได้กลายเป็นข้ออ้างอันชอบธรรมให้คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำไปอ้างเป็นเหตุผลในการยึดอำนาจและยกเลิกรัฐธรรมนูญในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ด้วยเหตุผล คือ รัฐบาลทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชาติ การบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต เกิดการแทรกแซงองค์กรอิสระ และการกระทำที่หมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งฟ้องกับความเห็นของประชาชนและกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ด้วยเหตุนี้การก่อรัฐประหารจึงเต็มไปด้วยเสียงชื่นชม ภายหลังจากที่มีการยึดอำนาจแล้ว คณะ คปค. ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” และสนับสนุนให้พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เพื่อร่างรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ และเมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ได้มีการนำร่างรัฐธรรมนูญไปขอรับความเห็นชอบจากประชาชนในรูปแบบของการ

ออกเสียงประชามติ ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 (ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาการเมืองในแง่ของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการให้ความเห็นชอบ)

3.3.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยของไทยที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบันนี้เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) ที่ในระยะหลังเริ่มมีผู้เห็นว่าประชาธิปไตยในรูปแบบดังกล่าวเพียงอย่างเดียว ยังไม่สามารถนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงได้ จึงทำให้เป็นที่มาของบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง หรือส่งเสริมให้มีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ในรูปของการให้สิทธิกับประชาชนในการดำเนินการประชาพิจารณ์หรือเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองออกจากตำแหน่ง หรือให้ประชาชนริเริ่มกฎหมายเข้าสู่สภาได้โดยตรง เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่เพียงให้ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนเท่านั้น หากแต่มุ่งจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงด้วย จนทำให้มีการกล่าวกันว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งการมีส่วนร่วม เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการวางแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเอาไว้ชัดเจนที่สุดเท่าที่ผ่านมา

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้ผ่านรัฐสภาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคมปีเดียวกัน ในช่วงรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนฉบับนี้อาจกล่าวได้ว่าได้บรรลุเนื้อหาแห่งการปฏิรูปในทางการเมืองไว้ และมีนวัตกรรมหลายประการเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา กล่าวคือ

ประการแรก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในส่วนของการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้จัดให้เป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสม ระหว่างระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมาก คนเดียวเขตเดียว จำนวน 400 ที่นั่ง และระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation - PR) หรือที่เรียกว่าระบบ Party List จำนวน 100 คน ในส่วนของสมาชิกวุฒิสภานั้น ให้เป็นระบบเลือกตั้งโดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง จำนวน 200 คน

ประการที่สอง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ให้อย่างเด่นชัดและครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลในด้านต่างๆ หรือสิทธิของชุมชน

ทั้งยังได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน โดยให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระของรัฐที่เป็นอิสระ

ประการที่สาม ได้มีการให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรในการตรวจสอบและถ่วงดุล ไม่ว่าจะเป็นบทบาทหรือองค์ประกอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลปกครอง และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งจะต้องเป็นอิสระและเป็นกลาง

3.3.5.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมที่นอกจากจะให้ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนแล้วยังมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย กล่าวคือ พยายามให้ประชาชนเป็นตัวแสดงหลักในรูปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ดังที่ปรากฏในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 ซึ่งบัญญัติว่า (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2547)

“รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”

ในประเด็นดังกล่าว ทำให้มีการย้ายอำนาจการตัดสินใจมาสู่ภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจในแนวนอน (Horizontal) มีการสร้างกลไกในการตัดสินใจนโยบายบางอย่าง คือ ประชาชนสามารถเสนอปัญหาและสร้างประเด็นสาธารณะ (Public Issues) ผ่านกลไกของรัฐธรรมนูญ เช่นองค์กรอิสระ การอาศัยกลไกการเสนอกฎหมาย โดยกระบวนการเข้าชื่อ 50,000 รายชื่อ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในอีกหลายมาตรา ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นรูปธรรม ในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ซึ่งจะขอยกมาเป็นตัวอย่างในบางมาตรา (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2547) ดังนี้

(1) การรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น...”

(2) การรับรองเสรีภาพในการชุมนุม ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ...”

(3) การรับรองเสรีภาพในการรวมกัน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 45 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่ม เกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น...”

(4) การรับรองเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 47 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้...”

(5) การรับรองสิทธิในการรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 58 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น...”

(6) การรับรองสิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง เหตุผล จากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสิทธิในการแสดงความคิดเห็นตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 59 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

(7) การรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 60 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน..”

(8) การรับรองสิทธิในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 62 ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง...”

(9) การกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”

(10) การรับรองสิทธิในการเสนอกฎหมาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 70 ว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้...”

(11) การเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 214 ว่า “ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติ หรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภา ผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้...”

(12) การรับรองสิทธิในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 286 ว่า “ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มา เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง”

(13) การรับรองสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 287 ว่า “ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้...”

3.3.5.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชน

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญกับการเมืองรูปแบบใหม่ (ดังที่กล่าวมาในหัวข้อ 3.3.5.1.1) หรือการพยายามให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงดังกล่าว ก็เพื่อจะทำให้ระบบการเมืองไทยเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชนในระบบการเมืองไทย ที่มีองค์ประกอบหลายส่วน อาทิ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ สื่อมวลชนต่างๆ สถาบัน วิชาการและปัญญาชนอิสระ กลุ่มสิทธิ และกลุ่มเพื่อกิจกรรมเฉพาะต่างๆ รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ โดยทั่วไปการเมืองภาคประชาชนดังกล่าว มีชื่อเรียกหลายชื่อตามเป้าหมายที่แตกต่างกัน อาทิ

(1) การเมืองภาคสาธารณะ (Public Sphere) ที่มุ่งสร้างพื้นที่ เวที กลไกส่วนกลางที่ไม่ใช่รัฐสภา ที่จะถกเถียง สร้างประเด็นต่างๆ ขยายสิทธิอำนาจต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

(2) การเมืองภาคประชาสังคม (Civil Society) หรือ การเมืองภาคพลเมือง (Citizen Politics) ที่เน้นการมีส่วนร่วมที่แข็งขันของบุคคล องค์กรต่างๆ ในสังคม ที่จะถกเถียง และบรรลุข้อตกลงในประเด็นปัญหาต่างๆ หรือผลักดันบางประเด็นให้เป็นนโยบายของรัฐ

(3) การเมืองภาคประชาชน (Peoples Politics) หรือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements) ที่มุ่งเคลื่อนไหวสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในประเด็นผลประโยชน์ร่วมของมนุษยชาติ อันได้แก่ สภาพแวดล้อมโลก การควบคุมทุนโลก การคัดค้านโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

บทบาทที่สำคัญของการเมืองภาคประชาชน ประกอบด้วย

ประการที่หนึ่ง การเมืองภาคประชาชน เป็นกระบวนการของประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งจะช่วยจัดการปัญหาที่ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ก่อขึ้น หรือรับผิดชอบได้ไม่ทั่วถึงในการนี้จะเท่ากับการโอนอำนาจอธิปไตยที่ตกค้างอยู่กับรัฐมาสู่ประชาชนมากขึ้น ตลอดจนช่วยขยายระบอบประชาธิปไตยออกไปจากระบบของชนชั้นนำให้เป็นระบอบที่ประชาชนมีอำนาจอย่างแท้จริง

ประการที่สอง การเมืองภาคประชาชน โดยธรรมชาติแล้วเป็นขบวนการพหุลักษณะ (Pluralistic Movement) ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มประชาชนที่มีเอกลักษณ์ (Identity) วิถีชีวิต และผลประโยชน์ที่แตกต่างหลากหลาย ด้วยเหตุนี้ การเมืองภาคประชาชนจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนิยามผลประโยชน์แห่งชาติขึ้นมาใหม่ในลักษณะการรวบรวมผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสภาพดังกล่าวจะทำให้เกิดกระบวนการสร้างฉันทานุมัติ (Consensus) แบบใหม่ ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ ที่จะเป็นรากฐานความชอบธรรมใหม่ในกระบวนการใช้อำนาจของรัฐ

ประการที่สาม การเมืองภาคประชาชน เป็นกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือก (Alternative Development) ซึ่งไม่สามารถขึ้นต่อกลไกตลาดเสรีตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism) โดยปราศจากเงื่อนไขและไม่สามารถเดินตามแนวทางบริโภคนิยมของระบบทุนโลกาภิวัตน์อย่างไร้ขอบเขต ด้วยเหตุนี้ จึงมีบทบาททั้งการถ่วงดุลอิทธิพลของทุนข้ามชาติ พิตักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแก้ไขปัญหาความยากจนในเชิงโครงสร้างไปในเวลาเดียวกัน

ซึ่งโดยทั่วไปการเมืองภาคประชาชนดังกล่าว จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) เป็นการเมืองรูปแบบใหม่ โดยมีการย้ายศูนย์กลางไปที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ซึ่งการเคลื่อนไหวนี้ภาคประชาชนจะเป็นผู้แสดงออก ซึ่งความต้องการที่จะกำหนดประเด็นต่างๆ ในสังคม โดยพื้นที่ของการเคลื่อนไหวจะอยู่นอกการเมืองภาครัฐ (นอกรัฐสภา นอกทำเนียบรัฐบาล นอกศาล นอกองค์กรอิสระกลาง รวมทั้งนอกรัฐธรรมนูญ) ในลักษณะของประชาชนล้อมรัฐ

(2) เป็นการเมืองที่มุ่งตอบสนองผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ กลุ่มนักวิชาการเพื่อสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) และองค์กรประชาชน

(3) เป็นการสร้างกลุ่ม หรือ กระบวนการทางสังคม ให้เป็นขั้วอำนาจที่สามขึ้นมาแทนที่พรรคการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างรัฐกับสังคม

(4) เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ขัดแย้งใหม่ คือ ภาคสังคม กับ รัฐ โดยปฏิเสธการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งมุ่งหวังว่าภาคสังคมที่อยู่นอกรัฐสามารถทำให้รัฐตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้

(5) เป็นรูปแบบการต่อสู้ที่แปรเปลี่ยนมาจากพลังการต่อสู้ขนาดใหญ่ (พลังปฏิวัติในอดีต) มาเป็นขบวนการแบบใหม่ที่มีการกระจายตัวแบบหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือวิกฤตมากมายที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นพลังการต่อสู้ในเชิงปฏิรูป อนุรักษ์ และสังคมสังเคราะห์ (มุ่งแก้วิกฤตทางสังคมเป็นสำคัญ) ซึ่งเรียกการเคลื่อนไหวแนวใหม่นี้ว่าการเคลื่อนไหวในปัญหาสังคม

(6) บทบาทที่สำคัญที่สุดของการเมืองภาคประชาชน คือ การรวบรวมปัญหาความทุกข์ต่างๆ ในส่วนของสังคม เสนอต่อผู้รับผิดชอบ คือ รัฐบาล ตลอดจนผลักดันให้มีการปรับปรุงประเทศในระดับโครงสร้างและนโยบายต่างๆ รวมทั้งกระบวนการใช้อำนาจของรัฐบาลให้ตั้งอยู่ในทำนองคลองธรรม

(7) เป็นการเมืองที่จะต้องเลิกพึ่งพาประชาธิปไตยตัวแทน แต่เป็นการเมืองรูปแบบใหม่ที่เคลื่อนย้ายไปสู่ตัวเราเป็นตัวแทนให้กับตัวเรา ซึ่งเรียกว่าประชาธิปไตยโดยตรงที่เป็นการผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยแบบตัวแทน กับ ประชาธิปไตยทางตรง ให้มาอยู่ในระบบเดียวกัน

(8) เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของการเมืองให้เป็นเรื่องของพลเมือง โดยรัฐธรรมนูญจะต้องมีหลักสำคัญสองประการ คือ การรับรองสิทธิเสรีภาพและการกำหนดหน้าที่ของพลเมือง และการก่อตั้งองค์กร กลไกและกระบวนการที่ใช้ในการควบคุมตรวจสอบการตัดสินใจในการกระทำขององค์กรทางการเมืองและข้าราชการประจำ เพื่อให้การใช้อำนาจนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย มีความเป็นธรรมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การเมืองไทยกับการเป็นการเมืองภาคประชาชน หรือการเมืองของพลเมือง ตามแนวคิดของการเมืองรูปแบบใหม่นั้น ผลของการเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชนในการเมืองไทยมีการเคลื่อนไหว ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้

ในเชิงปริมาณ การเมืองภาคประชาชนที่เกิดขึ้นในการเมืองไทย ปรากฏในรูปของการเดินขบวนของประชาชนในประเด็นต่างๆ จากสถิติที่มีการรวบรวมไว้ระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2545 ปรากฏว่าก่อนเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวน 170 ครั้ง แต่หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2537 มีจำนวน 737 ครั้ง ปี พ.ศ. 2538 จำนวน 683 ครั้ง และปี พ.ศ. 2539 จำนวน 772 ครั้ง หลังการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ. 2540 การเดินขบวนของประชาชนในประเด็นต่างๆ มีจำนวน 786 ครั้ง ปี พ.ศ. 2543 จำนวน 915 ครั้ง ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 797 ครั้ง โดยประเด็นที่มีการชุมนุมเรียกร้องที่สำคัญ ได้แก่ ประเด็นเรื่องที่ทำกินการเกษตร กลุ่มผลประโยชน์ / กลุ่มประกอบอาชีพ เจ้าหน้าที่ของรัฐ แรงงานสิ่งแวดล้อม การคัดค้านโครงการของรัฐ ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

หลังการปฏิรูปการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2545 การเมืองภาคประชาชนมีแนวโน้มมากไปกว่าการต่อต้านหรือคัดค้านอำนาจรัฐ และการกดดันให้รัฐตัดสินใจตามข้อเรียกร้อง ส่วนที่เห็นชัดและมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้น คือ การกดดันในเชิงนโยบายและกฎหมาย โดยทำประเด็นปัญหาให้เป็นเรื่องการเมืองและการผลักดันเป็นนโยบาย (รัฐธรรมนูญในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ) ในแง่ของรูปแบบการเมืองภาคประชาชน ส่วนใหญ่คือความพยายามที่จะขอมีส่วนร่วมในกลไกของรัฐ การเข้ามาแก้ปัญหของตน โดยรูปแบบที่ทำมากที่สุด คือ การตั้งคณะกรรมการรวมเพื่อแก้ไขปัญหา การขอให้มีหรือยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี การขอให้แก้ไขเพื่ออำนวยความสะดวกการแก้ปัญหา การขอให้มีนโยบายยี่สิบปัญหาชาวบ้านเป็นตัวตั้ง (ไม่ใช่ยึดกฎหมายเป็นตัวตั้ง) การขอให้เปิดเผยข้อมูลหรือให้ยกเลิกโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

ในเชิงคุณภาพ การเมืองภาคประชาชนได้พัฒนาการเคลื่อนไหวให้เป็นระบบดีขึ้น มีการใช้ความคิดวิจารณ์ญาณมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันมีการสื่อสารข้อมูล (ประเด็นปัญหา) สู่อำนาจ เพื่อการรับรู้และเข้าใจที่ตรงกัน มีการอ้างอิงกฎหมาย (โดยเจตนาสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ) มากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้สังคมโดยรวมลดระดับจากการมองว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นการก่อความวุ่นวายหรือทำลายบรรยากาศ (การลงทุน) และความมั่นคงลง โดยสังคมยอมรับว่านั่นเป็นสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลหรือเป็นเรื่องของสังคม หน่วยงานหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การก่อรูปของการเมืองภาคประชาชนที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่การเผชิญหน้า และความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน เช่น การใช้ความรุนแรงในการจัดการมวลชน การเผชิญหน้า ระหว่างชาวบ้านกับนายทุน การปิดล้อมหน่วยราชการ และที่ขยายตัวมากขึ้นคือการตีแผ่เป็นต้น

3.3.5.2 การปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

การปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เกิดขึ้น จากข้อเท็จจริงที่ว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สังคมไทยพยายามพัฒนาขึ้นนั้น มีปัญหาหลายประการที่นำไปสู่ความจำเป็นที่ต้องทำการแก้ไข เนื่องจากทางเลือกที่จะใช้ระบอบการเมืองอื่นๆ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร หรือการใช้ระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม เป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำได้ โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและ จำเป็นต้องมีการปฏิรูป (ไตรสิทธิ์ สนิทสมบูรณ์ทอง, 2556) ได้แก่

- (1) ปัญหาการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมเนื่องจากมีการใช้เงินซื้อเสียง
- (2) ปัญหาการแย่งชิงกันดำรงตำแหน่งบริหารในกระทรวงต่างๆ
- (3) ปัญหาการแทรกแซงการบริหารงานของข้าราชการประจำ
- (4) ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง (คอร์รัปชัน)
- (5) การเสนอโครงการใหญ่ๆ เพื่อผลประโยชน์จากการได้ค่าตอบแทน

ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการเมืองได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบธุรกิจ การเงินซื้อเสียง การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีอำนาจ การหาผลประโยชน์ จากตำแหน่งต่างๆ ด้วยการละเมิดกฎหมาย กฎระเบียบ จึงเป็นปัญหาหลักที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือที่เรียกว่าการเมืองภาคประชาชน การร่างรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) จึงวางอยู่บนกรอบ 4 กรอบ (คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง, 2539) คือ

กรอบที่ 1 ได้แก่ สิทธิเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการประกันสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนอย่างครอบคลุม มีการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคของมนุษย์ และสิทธิทางการเมืองต่างๆ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม เป็นต้น

กรอบที่ 2 ได้แก่ การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เป็นครั้งแรก จำนวน 200 คน และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบเขตเดียวคนเดียว 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน ที่สำคัญนายกรัฐมนตรีต้องมาจากการลงคะแนนเสียงในสภาโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน การลงคะแนนเสียงต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งทำให้วัฒนธรรมที่ให้พรรคที่ได้เสียงมากที่สุดจัดตั้งรัฐบาลไม่เป็นหลักปฏิบัติอีกต่อไป นอกจากนั้นกฎหมายพรรคการเมืองได้ทำให้การจัดตั้งพรรคการเมืองกระทำได้ง่ายขึ้น และมีคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ในการบริหารการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์และเที่ยงธรรม

กรอบที่ 3 ได้แก่ การควบคุมการใช้อำนาจ การประกันหลักนิติธรรม การผดุงไว้ซึ่งหลักการแห่งนิติรัฐ และการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยตำแหน่งหน้าที่หรือการใช้อำนาจรั้งหลวง การเคารพสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ซึ่งกลไกการควบคุมการใช้อำนาจนี้ที่เด่นชัดที่สุดก็คือ ให้มีการประกาศทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การรักษาหลักนิติธรรมและหลักกฎหมายโดยให้มีกลไกในการทำหน้าที่วินิจฉัย ซึ่งได้นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ศาลปกครอง คณะกรรมการโทรคมนาคมแห่งชาติ คณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติ นอกจากนั้นยังมีกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่ง และสำหรับผู้กระทำความผิดอาจจะต้องถูกดำเนินคดีอาญาสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาโดยไม่มีการอุทธรณ์

กรอบที่ 4 ได้แก่ การเมืองภาคประชาชน นอกจากสิทธิเสรีภาพตามกรอบที่ 1 แล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชน 50,000 คน เข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาได้ ถ้าเป็นร่างกฎหมายที่อยู่ในหมวด 3 และหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพของประชาชน และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ นอกจากนั้นประชาชนยังมีสิทธิเข้าชื่อ 50,000 รายชื่อ เพื่อเสนอให้วุฒิสภาถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่งในกรอบของกฎหมาย อีกทั้งประชาชนยังมีสิทธิแสดงประชามติและมีส่วนร่วมในการแสดงประชามติ

ที่สำคัญยังมีการพูดถึงการกระจายอำนาจตามมาตรา 78 และมาตรา 282 - 290 ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการปกครองตนเอง

โดยสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย 336 มาตรา จัดทำโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) โดยมีนายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานสภา ร่างรัฐธรรมนูญร่วมกับสมาชิกอีก 99 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งตามจังหวัดต่างๆ 76 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 23 คน สืบเนื่องมาจากพรรคการเมืองหลายพรรคหาเสียงให้มั่นโยบาย การปฏิรูปการเมือง ดังนั้น นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นรัฐบาล จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปทางการเมืองขึ้น โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาทางการเมืองให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ และการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมถึงวิธีการปฏิรูปการเมืองและ วิธีการพิจารณาแนวทางการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

ต่อมารัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในมาตรา 211 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ คือ กำหนดระยะเวลาในการยกร่างให้แล้วเสร็จ ภายใน 240 วัน ตลอดเวลานั้นได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยทั่วไป จนผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากรัฐสภาท่ามกลางเสียงสนับสนุนของธงเขียวและเสียงคัดค้าน ของธงเหลือง

ในที่สุด นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาและคณะ ได้นำร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ ทูลเกล้าถวายฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลง พระปรมาภิไธย และประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้ง แบบบัญชีรายชื่อ 100 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน และวุฒิสภา มาจากเลือกตั้ง 200 คน โดยคำนวณเกณฑ์ วุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีเช่นเดียวกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดให้มีองค์กรอิสระต่างๆ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เป็นต้น นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติชัดเจนเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ผลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้การบริหารราชการนั้นเกิดช่องว่าง จนเป็นปัญหาเชิงนโยบาย เนื่องจากมีการแทรกแซงอำนาจขององค์กรอิสระบางองค์กร ทำให้ไม่สามารถจัดตั้งได้ หรือไม่มีความเป็นอิสระตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

เชื่อว่าไม่โปร่งใสในการบริหารราชการ ไม่สามารถจัดการปัญหาได้ จนนำไปสู่เหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพันธมิตรฯ (พธม.) ขยายผลเป็นการเรียกร้องให้รัฐบาลชี้แจงและลาออก

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก พร้อมผู้บัญชาการเหล่าทัพเรือ อากาศ และตำรวจ ได้ทำการยึดอำนาจรัฐประหารรัฐบาลทักษิณ ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อแก้ไขความเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดินและความไร้ประสิทธิภาพ ตลอดจนการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยไม่อาจหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ อันเป็นวิกฤตการณ์ร้ายแรงทางการเมืองการปกครอง และปัญหาความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกยุยงให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย อันเป็นวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางสังคม แม้ว่าหลายภาคส่วนจะได้ใช้ความพยายามในการแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่ก็ไม่เป็นผล อีกทั้งกลับมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนถึงขั้นใช้กำลังเข้าปะทะกัน เกิดการสูญเสียชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีระยะเวลาการใช้เพียง 9 ปี 5 เดือน โดยมี รัฐบาล 3 ชุด ดังนี้

รัฐบาลชุดที่ 1 มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี (จากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534) ช่วงวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 - 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ด้วยเหตุเนื่องจากรัฐบาลยุบสภาในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐบาลชุดที่ 2 มี ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - 9 มีนาคม พ.ศ. 2548 สิ้นสุดด้วยเหตุสภาผู้แทนราษฎรครบวาระ 4 ปี และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรก โดยมีพรรคการเมืองชนะเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียว ก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องความโปร่งใสในระบอบประชาธิปไตย

รัฐบาลชุดที่ 3 มี ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2548 - 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สิ้นสุดด้วยเหตุถูกยึดอำนาจทำรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ

3.4 พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้

3.4.1 เกาหลีใต้ภายใต้การปกครองแบบอำนาจนิยม

เมื่อองค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเกาหลีส่วนใต้ในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1948 เพื่อเลือกผู้แทนจำนวน 210 คน เข้าไปจัดตั้งสมัชชาแห่งชาติ (National Assembly) และทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญของประเทศหรือแทฮันมินกุก (Daehanminguk) รวมทั้งจัดตั้งรัฐบาล สมาชิกสมัชชาแห่งชาติโดยส่วนใหญ่สนับสนุนรูปแบบรัฐบาลในระบบรัฐสภา แต่ด้วยการใช้อิทธิพลของอิชิ่งมัน สมาชิกสมัชชาแห่งชาติจึงได้เปลี่ยนไปสนับสนุนระบบประธานาธิบดี และที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติได้เลือกอิชิ่งมันขึ้นเป็นประธานาธิบดี และมีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้น ต่อมาหัวหน้ารัฐบาลทหารอเมริกันซึ่งทำหน้าที่ปกครองเกาหลี ระหว่างปี ค.ศ. 1945 - 1948 ก็ได้ประกาศมอบอำนาจในการบริหารประเทศให้แก่รัฐบาลใหม่ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1948 ซึ่งในวันนี้เองที่ถือกันว่าเป็นวันกำเนิดของสาธารณรัฐที่หนึ่งของประเทศเกาหลีใต้ และรัฐบาลได้ถือเป็นวันชาตินับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (วิเชียร อินทะสี, 2554)

การเมืองในยุคต้นของสาธารณรัฐที่หนึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตยมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐเกาหลี และเป็นปรากฏการณ์ที่มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจยิ่งในระบบการเมืองของประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ กล่าวคือ

1. การเลือกตั้งทั่วไปเป็นการแข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้นำหรือวีรบุรุษของชาติ ที่เคยต่อสู้กับผู้ปกครองจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยได้ดำเนินการต่อสู้ทั้งกลุ่มที่อพยพหนีไปอยู่ต่างประเทศ และกลุ่มใต้ดินภายในประเทศ ดังนั้น ผู้นำของแต่ละกลุ่มจึงได้รับการยกย่องจากประชาชนเกาหลีเป็นอันมาก เช่น อิชิ่งมัน คิมชุง คิมคู อันไซฮอง และปักเอิน เป็นต้น

ในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปอย่างขาวสะอาด ปราศจากการใช้อำนาจอื่นใดแอบแฝง เพราะทุกคนที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ต่างเริ่มต้นจากจุดเดียวกันทั้งสิ้น ผลของการเลือกตั้งปรากฏว่า ผู้สมัครอิสระได้รับเลือก 85 ที่นั่ง กลุ่มของอิชิ่งมัน ได้รับเลือก 55 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตยเกาหลี (Korean Democratic Party) ได้ 28 ที่นั่ง และผู้สมัครจากพรรคเล็กๆ ได้ 32 ที่นั่ง แต่สมัชชาแห่งชาติได้เลือกอิชิ่งมัน เป็นผู้นำประเทศ เนื่องจาก เป็นบุคคลที่ได้เสียสละและยืนหยัดต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชของชาติแม้ต้องลี้ภัยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้ตั้งตัวเป็นผู้นำและร่วมมือกับเพื่อนร่วมชาติทุกกลุ่มในการต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่น

2. เป้าหมายหลักของพรรคและกลุ่มการเมืองทุกกลุ่ม คือ การสร้างชาติโดยคนเกาหลีเอง ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหลักนี้ จึงได้มอบอำนาจให้กับประธานาธิบดีเพื่อสร้างประเทศให้เป็นปึกแผ่นและเข้มแข็ง

3. การแบ่งแยกเกาหลีออกเป็นสองส่วน ยังผลให้การเมืองเกาหลีได้ปลอดจากการทำทลายจากกลุ่มซ้ายจัด เพราะฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ได้แยกตัวออกไปปกครองเกาหลีเหนือ ในขณะที่เดียวกันผู้นำของเกาหลีใต้ต้องร่วมกันพิสูจน์ให้เห็นว่า การนำระบบทุนนิยมประชาธิปไตยมาใช้เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ จะทำให้ประเทศชาติพัฒนาได้ดีและรวดเร็วกว่าการปกครองตามลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้เอกลักษณ์ของชาติจึงได้ถูกจัดสร้างขึ้นมาอย่างรีบด่วนโดยอิงแม่แบบการเมืองการปกครองของประเทศเสรีประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจที่คอยปกป้องและช่วยเหลือเกาหลีได้มาตั้งแต่ต้นรวมทั้งเป็นผู้ให้การปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบทุนนิยมด้วย

3.4.1.1 พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีอีซึงมัน

อีซึงมัน (Syngman Rhee) ถือเป็นประธานาธิบดีคนแรกของเกาหลีใต้ตามผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่จัดขึ้นใน ค.ศ. 1948 โดยก่อนที่เขาจะได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำ อีซึงมันเคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐบาลพลัดถิ่นของเกาหลี (Korean Provisional Government) ที่เซียงไฮ้ ใน ค.ศ. 1919 เพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นซึ่งยึดครองเกาหลีเป็นอาณานิคม ต่อมาได้เข้าไปเคลื่อนไหวในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเขาสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุดจากสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลให้เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีไหวพริบและบุคลิกลักษณะดี แต่ในอีกด้านหนึ่งเขากลับมีแนวโน้มเป็นคนเย่อหยิ่งและดื้อรั้น รวมทั้งการขาดทักษะหรือความสามารถในการทำงาน ภายใต้กรอบของการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขาโน้มเอียงไปในการเป็นผู้นำแบบอำนาจนิยม และใช้วิธีการปราบปราม นับตั้งแต่เข้าดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ (Buzo, 2007)

ถ้าพิจารณาตามรัฐธรรมนูญเกาหลีใต้ที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1948 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย โดยให้หลักประกันด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน สมัชชาแห่งชาติ (National Assembly) ทำหน้าที่เลือกประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี โดยมีวาระอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี รวมทั้งการทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายประธานาธิบดีและคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่อีซึงมันเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เขาได้ออกมาตรการและใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อการรักษาอำนาจของตนไว้เพื่อให้สามารถดำรงตำแหน่งได้โดยไม่จำกัดวาระ จึงถือเป็นการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย

เนื่องจากการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างฉ้อฉล โดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ความพยายามในการรักษาอำนาจทางการเมืองของประธานาธิบดีอีซึงมัน ได้เริ่มต้นในช่วงระยะเวลาที่ใกล้ครบวาระการดำรงตำแหน่ง เพราะเขาตระหนักว่าอำนาจทางการเมืองและโอกาสในการได้รับเลือกจากสมาชิกแห่งชาติอีกครั้งมีความไม่แน่นอน เนื่องจากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างประธานาธิบดีอีซึงมันกับพรรคประชาธิปไตยเกาหลี (Korean Democratic Party - KDP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านในขณะนั้น และถ้าการเลือกประธานาธิบดีครั้งถัดไป สมาชิกแห่งชาติยังมีอำนาจในการเลือก เขาอาจพ่ายแพ้ในกรณีที่ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนไม่มากพอ จากความหวั่นเกรงดังกล่าว ประธานาธิบดีอีซึงมันจึงเสนอญัตติแก้ไขวิธีการเลือกประธานาธิบดี โดยให้ประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยตรง เพื่อให้บรรลุป่าหมายดังกล่าว ประธานาธิบดีอีซึงมันจึงก่อตั้งพรรคเสรี (Liberal Party) หรือชายูตัง ขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1951 (วิเชียร อินทะสี, 2556) พรรคการเมืองนี้จึงเป็นพรรคที่รัฐบาลให้การสนับสนุน หรือกล่าวได้ว่าเป็นพรรคที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล พรรคเสรีได้เป็นพรรครัฐบาลจนถึงอีซึงมันพ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดี โดยประธานาธิบดีอีซึงมันเป็นผู้เดียวที่กำหนดทิศทางและแนวนโยบายของพรรค และยังเป็นเพียงบุคคลเดียวที่เป็นผู้นำของพรรค

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1951 รัฐบาลอีซึงมันได้เสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง และให้สมาชิกแห่งชาติประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1952 สมาชิกสมาชิกแห่งชาติ จำนวน 163 คน ได้ลงมติยอมรับเพียง 19 เสียงและมีผู้คัดค้าน 143 เสียง และงดออกเสียง 1 เสียง ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับผู้ที่จะเห็นด้วยมีความแตกต่างกันมาก (ซองฮิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1952 รัฐบาลได้ยื่นร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงไปยังสมาชิกแห่งชาติซ้ำอีกครั้ง ซึ่งได้นำไปสู่เหตุการณ์กิลยูกการเมืองที่พูซาน (Pusan Political Crisis) (Kil, 2001) เนื่องจากรัฐบาลต้องการให้ได้คะแนนเสียงสนับสนุนจำนวน 2 ใน 3 เพื่อผ่านร่างการแก้ไข ประธานาธิบดีอีซึงมันจึงอาศัยจังหวะที่ประเทศอยู่ในช่วงสงครามเกาหลี (Korean War) ประกาศกฎอัยการศึกขึ้นบริเวณโดยรอบเมืองพูซาน อันเป็นที่ทำการของรัฐบาลในขณะนั้น โดยสมาชิกสมาชิกแห่งชาติถูกขู่บังคับให้ลงคะแนนเสียงสนับสนุน ผลการลงคะแนนจึงมีผู้เห็นชอบด้วยกับร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ จำนวน

163 คน จากสมาชิกทั้งหมด 166 คน โดยมีผู้งดออกเสียง 3 คน (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ในเวลาต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1952 วิธีการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีโดยตรงก็ได้ถูกนำมาใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ซึ่งผลการเลือกตั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ครั้งที่ 2 อีซึงมันจากพรรคเสรีได้รับชัยชนะ โดยได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 74.6 ชนะคู่แข่ง คือ โชพงอัม (Cho Bong-am) ที่ได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละ 11.4 (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ถึงแม้ประธานาธิบดีอีซึงมันสามารถดำรงตำแหน่งเป็นสมัยที่ 2 โดยผ่านการเลือกตั้งโดยตรง แต่เขาก็ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งได้เพียง 2 วาระ เพราะถ้าไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เขาจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งต่อเป็นสมัยที่ 3 ได้ ดังนั้น รัฐบาลของประธานาธิบดีอีซึงมันจึงยื่นญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อยกเลิกการกำหนดวาระผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี โดยในการลงมติแก้ไขรัฐธรรมนูญของพรรคเสรี ในวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1954 แม้จะไม่ผ่านความเห็นชอบ แต่ก็ขาดคะแนนเสียงเพียงหนึ่งคะแนน เพื่อที่จะทำให้มันนั้นผ่านความเห็นชอบในวันที่ 29 พฤศจิกายน ซึ่งมีการประชุมสมัชชาแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้มีการประกาศว่ามติการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ได้ผ่านความเห็นชอบแล้ว ความสำเร็จในการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงเป็นผลให้ประธานาธิบดีอีซึงมันสามารถดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้อีกเป็นสมัยที่ 3 ตามผลการเลือกตั้งในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1956 โดยได้รับคะแนนเสียงประมาณ 5,400,000 คะแนน โชพงอัมจากพรรคก้าวหน้า ได้ 2,160,000 คะแนน และเป็นคะแนนที่ไม่มีผลจำนวน 1,850,000 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่ลงให้ชินอิกฮี ส่วนผลการเลือกตั้งรองประธานาธิบดี ชางเมียน (Chang Myon) แห่งพรรคประชาธิปไตย ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าอึคึบุงจากพรรคเสรี ประมาณ 200,000 คะแนน ดังนั้น ผลจากคะแนนที่ได้รับเลือกตั้งแล้วโดยนัยถือว่าพรรคเสรีพ่ายแพ้การเลือกตั้ง (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

การแก้ไขรัฐธรรมนูญแม้ได้เปิดช่องทางให้ประธานาธิบดีอีซึงมันสามารถดำรงตำแหน่งผู้นำได้โดยไม่จำกัดวาระ แต่วิธีการดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นหลักประกันอย่างแน่นอนว่าประธานาธิบดีอีซึงมันจะได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก เพราะเมื่อวันเวลาผ่านไปประชาชนยอมรับรู้ว่ารัฐบาลที่มีประธานาธิบดีอีซึงมันเป็นผู้นำ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง กระทำสิ่งที่ผิดกฎหมายเสียเอง ดังกรณีการใช้กฎหมายความมั่นคงเพื่อกำจัดผู้ที่มีความคิดเห็น

แตกต่าง โดยใช้การจับกุมและกักขัง และในกระบวนการพิจารณาคดีก็ไม่เปิดโอกาสให้จำเลยมีทนายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีผลให้คะแนนเสียงสนับสนุนของประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันลดลง และเท่ากับเปิดโอกาสให้นักการเมืองฝ่ายค้านได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนเพิ่มขึ้น เมื่อต้องเผชิญกับสภาพเช่นนี้ ประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันและรัฐบาลของเขาจึงได้เลือกใช้วิธีการทุจริตการเลือกตั้ง (วิเชียร อินทะสี, กันยายน 2550 - กุมภาพันธ์ 2551)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การที่ประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันใช้อำนาจแบบเผด็จการและการใช้วิธีการอันมิชอบ ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันให้ประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันสามารถอยู่ในตำแหน่งได้อย่างยาวนาน เนื่องจาก ประชาชนส่วนใหญ่ไม่อาจอดทนต่อพฤติกรรมของผู้นำรัฐบาลในขณะนั้นได้ กล่าวคือ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่จัดขึ้นในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 1960 ประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันซึ่งในขณะนั้นอายุ 85 ปี ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง พรรคเสรีได้หวังเกรงว่าอาจจะพ่ายแพ้ต่อผู้สมัครพรรคฝ่ายค้าน จึงได้ใช้แผนการยัดไส้บัตรเลือกตั้ง และทำให้บัตรเลือกตั้งซึ่งลงคะแนนให้ผู้สมัครฝ่ายค้านเป็นบัตรเสีย โดยพรรคเสรีได้ใช้กลไกของรัฐบาล โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการโกงการเลือกตั้ง รวมทั้งใช้เงินจำนวนมหาศาลที่ได้จากนักธุรกิจที่มีผลประโยชน์อิงแอบกับพรรครัฐบาล ในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นปรากฏว่าประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันได้รับชัยชนะ โดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 88.7 (K.-b. Lee, 1984) เมื่อผลการเลือกตั้งออกมาดังกล่าว ประชาชนที่ให้การสนับสนุนพรรคฝ่ายค้าน จึงออกมาชุมนุมแสดงความไม่พอใจต่อพฤติกรรมของรัฐบาล โดยการชุมนุมประท้วงได้เกิดขึ้นที่เมืองมาซาน (Masan) ในจังหวัดเคียงซังใต้ (South Gyeongsang) ในวันเดียวกันกับวันที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งตำรวจได้ยิงปืนใส่ผู้ชุมนุมจนทำให้มีผู้เสียชีวิต 8 คน ต่อมาในวันที่ 11 เมษายน ได้มีการพบศพนักศึกษาซึ่งเสียชีวิตอันเนื่องมาจากการทรมานของตำรวจ ซึ่งสร้างความโกรธแค้นให้แก่ประชาชนและได้นำไปสู่การชุมนุมใหญ่ขึ้น และต่อมาเหตุการณ์ได้ลุกลามไปยังกรุงโซล เมื่อนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยโคเรีย (Korea University) ออกมาชุมนุมประณามการกระทำของตำรวจ เรียกร้องให้ยกเลิกผลการเลือกตั้งประธานาธิบดี และจัดการเลือกตั้งใหม่ โดยได้ถูกตำรวจสกัดกั้นโดยยิงปืนเข้าใส่ จนเป็นผลให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตอีกหลายร้อยคน ผลจากความรุนแรงดังกล่าว ได้นำไปสู่การชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกในเวลาต่อมา ถึงแม้รัฐบาลได้สั่งให้กองทัพใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุม แต่กองทัพได้ปฏิเสธในการปฏิบัติตามคำสั่ง ในขณะที่เดียวกัน เสียงสนับสนุนที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลได้ลดลงอย่างมาก รวมทั้งสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มมาตรการกดดัน จนในที่สุดประธานาธิบดีอึ้งซึ่งมันได้ประกาศลาออก

จากตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ในวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 1960 และเดินทางลี้ภัยไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาในวันที่ 29 เมษายน ส่วนนายอีกีบุง (Yi Ki-bung) ซึ่งเป็นว่าที่รองประธานาธิบดี และเป็นบุคคลที่ประธานาธิบดีอีซึงมันวางตัวให้เป็นทายาทการเมืองพร้อมภรรยาและบุตรชายอีก 2 คนได้ฆ่าตัวตาย (Henderson, 1968) การโค่นล้มรัฐบาลอำนาจนิยมโดยพลังนักศึกษา ปัญญาชน และประชาชน จึงถือว่ามีคามหมายอย่างสำคัญต่อเกาหลีใต้ เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่า แม้ผู้ปกครองมีอำนาจในการใช้กลไกของรัฐเพื่อกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตน แต่ก็ไม่อาจสามารถต้านทานพลังการเรียกร้องเพื่อความเป็นธรรมและความถูกต้องของประชาชนได้ ดังนั้น คนเกาหลีใต้จึงได้เรียกเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1960 ว่า การปฏิวัติเดือนเมษายน (April Revolution) เนื่องจากพลังต่อต้านรัฐบาลและพลังเรียกร้องประชาธิปไตย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นโดยผู้นำแบบเผด็จการจำเป็นต้องสละอำนาจ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

3.4.1.2 พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคนายกรัฐมนตรียางเมียน

รัฐบาลอีซึงมันได้ปกครองเกาหลีใต้แบบเผด็จการมาอย่างยาวนาน ก่อให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน การผูกขาดอำนาจทางการเมือง ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ และความวุ่นวายทางสังคม ความสนับสนุนจากประชาชนที่เคยได้รับจึงลดลง พรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านจึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ประธานาธิบดีอีซึงมันจึงต้องพยายามรักษาอำนาจทางการเมืองที่เริ่มเปราะบาง โดยใช้วิธีการที่รุนแรงและการปราบปราม แต่กลับละเลยการปฏิรูปสิ่งที่เป็นพื้นฐานทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาอำนาจทางการเมืองไว้จึงเป็นสิ่งที่ยากลำบาก

หลังจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1960 หรือ การปฏิวัติเดือนเมษายน (April Revolution) ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ที่ประชาสังคมก่อการท้าทายระบอบการเมืองหรือรัฐบาล จนในที่สุดนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการต่อสู้กันระหว่างพลังประชาธิปไตยกับพลังอำนาจนิยม โดยที่ฝ่ายสนับสนุนประชาธิปไตยได้รับชัยชนะ ดังนั้น เหตุการณ์นี้จึงเป็นการลุกฮือของประชาชนที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อย่างไรก็ตาม อำนาจหรือพลังที่จะรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างการเมืองดังกล่าวถือว่ายังไม่มี ด้วยเหตุนี้ การล่มสลายลงของระบอบอำนาจนิยมพลเรือนอีซึงมันนั้น จึงเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ทดลองประชาธิปไตยในช่วงสั้นๆ ซึ่งในเวลาต่อมาระบอบอำนาจนิยมของฝ่ายทหารก็เข้ามาแทน (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีฮงชอง (Ho Chong) ได้เข้ามาทำหน้าที่ผู้นำรัฐบาลรักษาการณ โดยตัวของเขาทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีและรักษาการในตำแหน่งประธานาธิบดีด้วย โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกันฝ่ายที่เรียกตัวเองว่าประชาธิปไตยก็ได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลรักษาการ เพื่อไม่ให้ประเทศตกอยู่ในภาวะอนาธิปไตย และจากความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ได้เป็นผลให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยผ่านความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ และประกาศใช้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1960 โดยมีสาระสำคัญ คือ ลดอำนาจของประธานาธิบดีโดยให้ทำหน้าที่ประมุขของประเทศ นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร และสถาปนาเป็นแบบสภาคู่ (bicameral system) ซึ่งการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจะกระทำในการประชุมร่วมของสภาทั้งสอง ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาล่าง ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1960 พรรคประชาธิปไตยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 233 คน ได้รับเลือกตั้งจำนวน 175 คน และจากจำนวนสมาชิกวุฒิสภา 58 คน ได้รับเลือกตั้งจำนวน 31 คน จากผลการเลือกตั้งดังกล่าว จึงทำให้ยูนโพซอน (Yun Bo-seon) ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดี และชางเมียง (Chang Myon) ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีชางเมียง ต้องเผชิญปัญหาสำคัญบางประการ อันเป็นเหตุทำให้รัฐบาลอ่อนแอ และไม่สามารถดำเนินการปฏิรูปตามแผนและนโยบายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ความแตกแยกภายในพรรคประชาธิปไตยระหว่างกลุ่มเก่า (Old Faction) ที่นำโดยประธานาธิบดียูนโพซอน กับ กลุ่มใหม่ (New Faction) ที่นำโดยนายกรัฐมนตรีชางเมียง ซึ่งในเดือนกันยายน ค.ศ. 1960 กลุ่มเก่าได้แยกตัวออกจากพรรคประชาธิปไตยแล้วไปตั้งพรรคประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Party) ขึ้น จึงทำให้รัฐบาลนายกรัฐมนตรีชางเมียงต้องสูญเสียคะแนนเสียงสนับสนุนบางส่วนในสภาไป อันเป็นเหตุจำเป็นให้ต้องแสวงหาเสียงสนับสนุนในสภาเพิ่ม และในขณะเดียวกันก็ต้องปรับเปลี่ยนรัฐมนตรี นอกจากนั้น สมาชิกสมัชชาแห่งชาติส่วนใหญ่ก็ยังเป็นกลุ่มชนชั้นนำเดิม รวมทั้งรัฐมนตรีบางส่วนที่เป็นฝ่ายอนุรักษนิยม ดังนั้น การที่จะกำจัดหรือลดโทษนักการเมืองและข้าราชการที่ทุจริต ในช่วงที่อดีตประธานาธิบดีฮงชองเป็นผู้นำ จึงไม่อาจกระทำได้อย่างจริงจัง แต่ภายใต้การกดดันจากประชาชน รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีชางเมียงจำเป็นต้องให้ตำรวจประมาณ 17,000 คน ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากข้อกล่าวหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Seth, 2010)

อนึ่ง รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีย่างเมียนได้ตระหนักถึงการเติบโตของกลุ่มที่มีความคิดก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักศึกษา นักการเมือง และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน จึงมีความพยายามในการควบคุมและสกัดกั้นการเคลื่อนไหว ดังการเสนอกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ (anticommunist special law) เพื่อจะใช้ควบคู่กับกฎหมายด้านความมั่นคงในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุม รวมทั้งการเสนอกฎหมายจัดระเบียบการชุมนุม (demonstration regulation law) อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักศึกษา กลุ่มเยาวชน และกลุ่มต่างๆ ที่มีแนวความคิดก้าวหน้า ได้รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อต่อสู้กับกฎหมายที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (National Committee for Fighting against the Antidemocratic Laws) และจัดการชุมนุมขึ้นทั่วทั้งประเทศ (S. Kim, 2000) โดยในวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1961 ได้จัดชุมนุมต่อต้านครั้งใหญ่ขึ้นในกรุงโซล อันเป็นผลให้นายกรัฐมนตรีย่างเมียนต้องยุติความพยายามในการผ่านร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว

จากสภาพที่กลุ่มต่างๆ ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการตามความต้องการในขณะเดียวกันรัฐบาลไม่มีเสียงข้างมากในสภา เพื่อที่จะผ่านนโยบายและแผนการปฏิรูป ย่อมสร้างความไม่พอใจให้แก่บางกลุ่ม ในกรณีที่ข้อเรียกร้องของฝ่ายตนไม่ได้รับการตอบสนอง เมื่อเกิดสภาพที่ทำให้มองว่ารัฐบาลมีความอ่อนแอ และในขณะที่กลุ่มซึ่งมีความคิดก้าวหน้าทางการเมืองนับวันจะเติบโตขึ้น ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากสงครามเกาหลีที่ยุติการสู้รบ และคูกรณีของสงครามยังไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ สภาพดังกล่าวจึงเอื้อต่อกลุ่มที่มีศักยภาพในการจัดระเบียบทางการเมือง ซึ่งเน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความมั่นคงใช้เป็นช่วงจังหวะในการยึดอำนาจ ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1961 ทหารที่นำโดยนายพลปักจองฮีได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลย่างเมียน (วิเชียร อินทะสี, 2556) จึงเท่ากับเป็นการสิ้นสุดช่วงของการมีรัฐบาลที่ปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย และเกาหลีใต้ต้องกลับไปสู่การปกครองโดยรัฐบาลอำนาจนิยมอีกครั้ง

3.4.1.3 พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีปักจองฮี

การก่อรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1961 นอกเหนือจากปัญหาคอร์รัปชันแล้ว นายพลปักจองฮียังได้ระบุว่า การยึดอำนาจของเขามีเป้าหมายเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ สร้างความมั่นคงทางการเมืองและฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยในการทำให้การเมืองมีความมั่นคง คณะรัฐประหารได้ประกาศใช้กฎหมายเพื่อสร้างความบริสุทธิ์หรือชำระสะสางทางการเมือง (Political Purification Act) ขึ้น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1962 โดยกำหนด

เป้าหมายเพื่อสกัดกลุ่มนักการเมืองเดิมไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองเป็นเวลา 6 ปี แต่เจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายฉบับนี้ก็เพื่อเตรียมการสำหรับนายพลปักจองฮีที่จะก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้คนถัดไป ผลของกฎหมายมีผู้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นจำนวนกว่า 4,000 คน เนื่องจากถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบ แม้ในปีถัดมาบางส่วนได้รับสิทธิกลับคืนมาก็ตาม (Eckert, Lee, Lew, Robinson, & Wagner, 1990) นอกจากนี้ นักการเมืองแล้วคณะรัฐประหารยังได้จับกุมและบีบบังคับให้ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ และทหาร ซึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับนายพลปักจองฮีลาออกจากตำแหน่ง เพื่อเปิดทางให้ผู้สนับสนุนหรือผู้จะเป็นกำลังสำคัญ ให้แก่นายพลปักจองฮีเข้าดำรงตำแหน่งแทน เช่นเดียวกับผู้ที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ได้ถูกจับกุมคุมขัง สำหรับสื่อมวลชนก็ถูกปิดกั้นเสรีภาพในการเสนอข่าวสารข้อมูล โดยคณะรัฐประหารได้ตรวจสอบเนื้อหาข่าวสารก่อนที่จะมีการเผยแพร่ออกไป

ในด้านการบริหาร คณะรัฐประหารได้จัดตั้งสภาสูงสุดเพื่อการฟื้นฟูบูรณะชาติ (Supreme Council for National Reconstruction – SCNR) เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรด้านการบริหารราชการ และเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด เพราะตามกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษสำหรับการฟื้นฟูบูรณะชาติ (Law Regarding Extraordinary Measures for National Reconstruction) ซึ่งประกาศใช้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1961 (วิเชียร อินทะสี, 2556) ระบุว่า ถ้ากฎหมายรัฐธรรมนูญขัดกับกฎหมายนี้ให้ยึดถือตามกฎหมายนี้แทน ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐประหารและนายพลปักจองฮี ในฐานะประธานสภาสูงสุดเพื่อการฟื้นฟูบูรณะชาติ จึงมีอำนาจเบ็ดเสร็จ การตรวจสอบการทำหน้าที่ของสภาสูงสุดเพื่อการฟื้นฟูบูรณะชาติ ก็ไม่อาจกระทำได้ เพราะคณะรัฐประหารได้มีคำสั่งยุบสมัชชาแห่งชาติ ยุบพรรคการเมืองและการรวมกลุ่ม รวมทั้งการสั่งห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

นอกเหนือจากการใช้กลไกต่างๆ เพื่อรวบอำนาจทางการเมืองแล้ว นายพลปักจองฮี จำเป็นต้องแสดงออกให้เป็นที่ประจักษ์ว่าเขาไม่ได้ยึดอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง พร้อมกับเตรียมการที่จะถ่ายโอนอำนาจไปให้รัฐบาลพลเรือน เพราะนอกจากประชาชนเกาหลีใต้ที่เฝ้าติดตามท่าทีของนายพลปักจองฮีแล้ว สหรัฐอเมริกาในฐานะมิตรประเทศก็ไม่ได้แสดงท่าทีต่อต้านการรัฐประหารของนายพลปักจองฮี แม้สหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เห็นประชาคมระหว่างประเทศรับรู้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่สนับสนุนการเมืองและการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากนายพลปักจองฮีแถลงไว้ชัดเจนแล้วว่า วัตถุประสงค์หนึ่งในการยึดอำนาจ คือ การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์

ดังนั้น ย่อมเป็นหลักประกันว่าเกาหลีใต้ยังร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการปิดล้อมการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาอาจต้องเผชิญแรงต่อต้านจากประชาชนเกาหลีใต้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีแนวความคิดก้าวหน้า ที่มองว่าสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนคณะรัฐประหารในการใช้อำนาจการปกครองแบบเผด็จการ ด้วยเหตุนี้เอง สหรัฐอเมริกาจึงต้องกดดันนายพลปักจองฮีให้จัดการเลือกตั้งขึ้นและคืนอำนาจให้รัฐบาลพลเรือน เครื่องมือที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการกดดันผู้นำคณะรัฐประหาร ในขณะนั้นก็คือ ความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาให้แก่เกาหลีใต้ เพราะงบประมาณแผ่นดินของเกาหลีใต้มากกว่าร้อยละ 50 มาจากเงินช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งงบประมาณด้านการป้องกันประเทศมากกว่าร้อยละ 72.4 ก็มาจากเงินช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาเช่นกัน (J. Kim, 1997)

ดังนั้น ในช่วงที่มีการเจรจาด้านความช่วยเหลือระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีใต้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1961 สหรัฐอเมริกาจึงได้ยื่นเงื่อนไขให้นายพลปักจองฮีถือปฏิบัติ 2 ประการ คือ การปล่อยนักโทษการเมือง และการให้ข้อมูลมัดต่อสาธารณะว่าจะคืนอำนาจให้แก่ฝ่ายพลเรือนโดยเร็ว ผลจากเงื่อนไขในเดือนสิงหาคมถัดมา นายพลปักจองฮีต้องแถลงว่า คณะรัฐประหารจะคืนอำนาจการเมืองการปกครองให้แก่รัฐบาลพลเรือนใน ค.ศ. 1963 พร้อมกันนั้นได้ออกคำสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง ในข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการเมือง และยกเลิกข้อกล่าวหาอดีตสมาชิกของคณะรัฐบาลขางเมียง ต่อมาในช่วงที่นายพลปักจองฮีเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1961 ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) ผู้นำสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นได้แสดงความพอใจต่อท่าทีของนายพลปักจองฮี และให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเกาหลีใต้ (J. Kim, 1997)

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1962 คณะทหารได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้นในเดือนธันวาคมถัดมา ได้มีการนำรัฐธรรมนูญที่แก้ไขไปให้ประชาชนลงประชามติตามเนื้อหาของรัฐธรรมนูญได้กำหนดรูปแบบการเมืองการปกครองของเกาหลีใต้เป็นแบบประธานาธิบดี ไม่มีตำแหน่งรองประธานาธิบดี แต่มีตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี เมื่อสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งในวาระแรกแล้ว สามารถที่จะดำรงตำแหน่งในวาระถัดไปได้ ระบบสภาเป็นแบบสภาเดียว และในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1963 กฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติได้มีผลบังคับใช้ โดยเนื้อหากำหนดให้สมาชิกสภาแห่งชาติจำนวนทั้งสิ้น 175 คน เป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นตัวแทนพื้นที่ 131 คน และตัวแทนสัดส่วน 44 คน สำหรับในส่วน

ของตัวแทนสัดส่วน มีเป้าหมายเพื่อให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงข้างมาก มีคะแนนเสียงที่มั่นคง (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

เมื่อนายพลปักจองฮีเกิดความมั่นใจในเส้นทางก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ ไม่มีอุปสรรคกีดขวางแล้ว จึงได้ประกาศต่อสาธารณชนในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1962 ถึงแผนการลาออกจากกองทัพเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดี แต่การได้รับชัยชนะและการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศยังไม่อาจได้รับหลักประกันในการใช้อำนาจให้เป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้น ฝ่ายกองทัพและนายพลปักจองฮีจึงต้องการควบคุมสมัชชาแห่งชาติ เพื่อให้การออกกฎหมายเป็นไปในทิศทางที่ฝ่ายบริหารต้องการ และไม่ให้นำขัดขวางการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร คิมจงพิล (Kim Jong-pil) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองในขณะนั้น จึงอาศัยเครือข่ายและกลไกของสำนักข่าวกรอง และเงินทุนที่ได้จากกลุ่มธุรกิจ ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน ก่อตั้งพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party – DPR) หรือ มินจู คงฮวดังขึ้น พร้อมกันกับการประกาศยกเลิกคำสั่งห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีในวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1963 ปรากฏว่านายพลปักจองฮี ซึ่งสมัครในนามพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 46.6 มากกว่ายูนโพซอน จากพรรคประชาธิปไตย ซึ่งได้คะแนนเสียงร้อยละ 45.1 ถัดมาในเดือนพฤศจิกายน พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยก็ประสบชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปอีกเช่นกัน โดยได้ที่นั่งในสมัชชาแห่งชาติจำนวน 110 ที่นั่ง จากจำนวนที่นั่งทั้งหมด 175 ที่นั่ง จึงถือว่ามีคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่ง (J. Kim, 1997) และเมื่อครบวาระ 4 ปีในการดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดีปักจองฮีได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1967 ซึ่งก็ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อใกล้ครบวาระการดำรงตำแหน่งในสมัยที่ 2 ประธานาธิบดีปักจองฮีได้ดำเนินแผนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อเปิดโอกาสให้เขาสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในวาระที่ 3 ได้ โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 1969 ญัตติการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาแห่งชาติ แต่ถูกต่อต้านจากนักศึกษาซึ่งออกมาชุมนุมประท้วงรวมทั้งพรรคฝ่ายค้าน โดยสมาชิกได้เข้ายึดเวทีการอภิปรายในสมัชชาแห่งชาติ เพื่อไม่ให้เกิดการลงคะแนนเสียงผ่านมติการแก้ไข แต่สมาชิกสมัชชาแห่งชาติสังกัดพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยของประธานาธิบดีปักจองฮีได้จัดการประชุมของตนเองขึ้น ซึ่งเป็นเวลา 2 นาฬิกา 30 นาที ของวันที่ 14 กันยายน ในอีกอาคารหนึ่งของสมัชชาแห่งชาติ ในขณะที่สมาชิก

พรรคฝ่ายค้านกำลังหลบอยู่ที่เวทีการอภิปรายในสมัชชาแห่งชาติ ผลการลงมติของสมาชิกจำนวน 122 คนต่างให้ความเห็นชอบร่างการแก้ไข โดยไม่มีผู้ใดออกเสียงคัดค้าน จึงเป็นผลให้ประธานาธิบดีปักจองฮีสามารถแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดีเป็นครั้งที่ 3 แม้การลงมติดังกล่าวถูกกล่าวหาว่าไม่ชอบด้วยกฎระเบียบ แต่ร่างแก้ไขก็ได้ถูกนำไปให้ประชาชนลงมติในเดือนตุลาคมถัดมา ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบโดยมีการกล่าวอ้างกันว่าพรรครัฐบาลได้ใช้วิธีการซื้อคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิลงประชามติ โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของพรรคในแต่ละพื้นที่ (Eckert et al., 1990)

แม้ประธานาธิบดีปักจองฮีประสบความสำเร็จในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ในอีกด้านหนึ่งพลังของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจแบบฉ้อฉลของเขาได้มีเพิ่มขึ้น โดยในฝั่งของนักการเมืองฝ่ายค้านโดยเฉพาะพรรคประชาธิปไตยซึ่งเกิดการแตกแยก และกลับมารวมตัวกันเป็นพรรคประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Party) ได้มีนักการเมืองรุ่นใหม่ เช่น คิมยองซัม (Kim Yong-sam) และคิมแดจุง (Kim Dae-Jung) เข้ามาจับบทบาทแทนนักการเมืองรุ่นเก่า และได้กลายเป็นพลังที่ท้าทายประธานาธิบดีปักจองฮีในเวลาต่อมา (วิเชียร อินทะสี, 2556)

การเลือกตั้งประธานาธิบดีของเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 1971 ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายนักสำหรับประธานาธิบดีปักจองฮี ในการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีติดต่อกันเป็นสมัยที่ 3 ทั้งนี้เพราะประชาชนเริ่มประจักษ์ว่า ผู้นำการเมืองพยายามรักษาอำนาจ เพื่อดำรงตำแหน่งต่อไปได้อย่างยาวนาน และที่สำคัญก็คือการรักษาอำนาจดังกล่าวได้ใช้วิธีการฉ้อฉลโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรม ด้วยเหตุนี้ คิมแดจุงซึ่งเป็นผู้สมัครสังกัดพรรคฝ่ายค้านจึงได้คะแนนเสียงอย่างท่วมท้นจากผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง โดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 52 โดยพื้นที่เขตกรุงโซลเขาได้รับคะแนนเสียงเกือบร้อยละ 60 ถึงแม้ว่าจะพ่ายแพ้ต่อประธานาธิบดีปักจองฮี เมื่อนับคะแนนรวมจากทุกเขตการเลือกตั้งแล้วก็ตาม (Eckert et al., 1990)

3.4.1.3.1 รัฐธรรมนูญยูชิน (Yushin Constitution) กับการรวบอำนาจของผู้นำ

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1971 ประธานาธิบดีปักจองฮี ตัดสินใจประกาศภาวะฉุกเฉิน (state of emergency) ขึ้น โดยงดการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ยุบสมัชชาแห่งชาติ และพรรคการเมือง ห้ามการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ ของประชาชน ต่อมารัฐบาลปักจองฮีได้จัดการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และได้ผ่านการลงประชามติของประชาชน ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1972 ในขณะที่ยังประกาศภาวะฉุกเฉินอยู่

โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 17 ธันวาคมถัดมา ซึ่งรู้จักกันในชื่อรัฐธรรมนูญยูซิน (Yushin Constitution) ซึ่งมีความหมายว่า การปรับปรุงหรือการรื้อฟื้นให้มีชีวิตชีวา (revitalizing reform) แต่ในข้อเท็จจริงรัฐธรรมนูญนี้ได้เพิ่มความเป็นเผด็จการให้แก่ประธานาธิบดี โดยประชาชนแทบไม่มีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ดังนั้น จึงกลายเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริต และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ทั้งฝ่ายนักการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับรัฐธรรมนูญยูซิน อันเป็นผลมาจากการใช้อำนาจการเมืองอย่างขาดความชอบธรรมในการแก้ไข และในเวลาต่อมาได้กลายเป็นเครื่องมือที่ผู้นำการเมืองใช้แสวงหาประโยชน์เพื่อการอยู่ในอำนาจนั้น ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ (Kil, 2001) ประการแรก รัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศ (National Council for Reunification) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เลือกประธานาธิบดี เลือกบุคคลจำนวน 1 ใน 3 ให้ทำหน้าที่สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และให้ความเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่สมัชชาแห่งชาติเสนอ ประการที่ 2 รัฐธรรมนูญให้อำนาจประธานาธิบดีในการยุบสมัชชาแห่งชาติ การประกาศใช้มาตรการฉุกเฉิน และสิทธิในการเสนอชื่อบุคคลจำนวน 1 ใน 3 เพื่อเป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ โดยประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี และไม่มีการจำกัดวาระ และประการที่ 3 สมัชชาแห่งชาติถูกลดทอนอำนาจ ทั้งในด้านกาหนดคสัการประมุขั้ันลง และการตรวจสอบรัฐบาลแทบกระทำไม่ได้ ผลจากการที่ประธานาธิบดีมีอำนาจอย่างเหลืออ้น และฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจตรวจสอบฝ่ายบริหารได้ กอปรกับองค์กรที่ทำหน้าที่เลือกผู้นำประเทศไม่มีอิสระ ดังนั้น การเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1972 และ ค.ศ. 1978 สภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศจึงได้ออกเสียงอย่างเป็นทางการเลือกตั้งประธานาธิบดีปักจงฮี เป็นผู้นำเกาหลีใต้ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ผลจากการที่ประธานาธิบดีปักจงฮีรวอำนาจการเมืองไว้ที่ตนเอง ในขณะที่สมัชชาแห่งชาติโดยเฉพาะสมาชิกพรรคฝ่ายค้านไม่อยู่ในสถานะที่จะถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายรัฐบาลได้ กระแสการต่อต้านรัฐบาลจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนรัฐบาลปักจงฮีต้องกำหนดมาตรการต่างๆ ขึ้นมาตอบโต้ ดังในเดือนมกราคม ค.ศ. 1974 รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการประกาศมาตรการฉุกเฉินฉบับที่ 1 โดยเนื้อหา กำหนดไม่ให้มีการถกเถียงเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในขณะที่เดียวกันได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลฉุกเฉิน ต่อมาได้ประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินฉบับที่ 2 เพื่อจัดการกับการต่อต้านการวิพากษ์วิจารณ์ การเรียกร้องให้ทบทวน และการยกเลิกรัฐธรรมนูญยูซิน รวมถึงการห้าม

การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผู้ฝ่าฝืนจะไม่ได้รับการประกันตัวจากศาลเมื่อถูกจับกุม ผู้กระทำผิดมีอัตราโทษจำคุก 15 ปี สำหรับการไต่สวนจะเป็นไปตามอำนาจที่ระบุไว้ในมาตรการฉุกเฉิน โดยการวิพากษ์วิจารณ์ผลการตัดสินไม่อาจกระทำได้ (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557) อนึ่ง การรณรงค์ให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ ทั้งกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ทำให้ประธานาธิบดีปักจองฮีต้องออกมาแสดงจุดยืนในวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1975 ว่ารัฐธรรมนูญยูซินมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้าน ดังนั้น จึงควรสอบถามความคิดเห็นของประชาชนโดยการลงประชามติก่อน พรรคประชาธิปไตยใหม่และกลุ่มต่อต้านรัฐธรรมนูญยูซินได้ปฏิเสธในการเข้าร่วมการลงประชามติ ต่อมาในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ รัฐบาลได้จัดให้มีการลงประชามติ โดยมีผู้ไปลงประชามติร้อยละ 79.84 และให้การสนับสนุนรัฐธรรมนูญยูซิน คิดเป็นร้อยละ 73.1 (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

3.4.1.3.2 กลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยในยุคประธานาธิบดีปักจองฮี

การโค่นล้มรัฐบาลพลเรือนโดยคณะรัฐประหาร เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1961 ได้ทำให้ความหวังของผู้ใช้แรงงาน นักศึกษา ปัญญาชนและประชาชนที่ต้องการให้เกาหลีได้ปกครองตามแนวทางประชาธิปไตยต้องสิ้นสุดลง เพราะในช่วงที่ประธานาธิบดีปักจองฮีดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีได้ในระยะแรก ประชาชนโดยทั่วไปเข้าใจว่าอดีตนายพลทหารซึ่งลาออกจากตำแหน่งในกองทัพและได้เป็นผู้นำการเมืองในเวลาต่อมา มีความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ดังการลงโทษข้าราชการที่ทุจริตและประพฤติมิชอบ การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 5 ปีฉบับแรกใน ค.ศ. 1962 (วิเชียร อินทะสี, 2556) อย่างไรก็ตาม เมื่อระยะเวลาผ่านไป นักศึกษา ปัญญาชน ผู้ใช้แรงงาน และประชาชน ได้ประจักษ์ว่าประธานาธิบดีปักจองฮีกลับแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้องมากกว่า ดังการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อขยายวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี การอยู่ในตำแหน่งโดยไม่จำกัดวาระ และการปราบปรามผู้มีความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐบาล จากสภาพดังกล่าวจึงได้เป็นเหตุนำไปสู่การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล และการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อมีเนื้อหาเป็นประชาธิปไตย

การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลปักจองฮี และการเรียกร้องประชาธิปไตย ได้เกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1969 โดยนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และนักการเมืองฝ่ายค้านได้เดินขบวนเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยต่อท่าทีของรัฐบาล และพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อเปิดโอกาสให้ประธานาธิบดีปักจองฮีลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 3 การชุมนุมประท้วงได้เกิดขึ้นเป็นระยะๆ จนถึงเดือนกันยายน อันเป็นช่วงเวลาที่ยุติข้อแก้ไข

ได้ผ่านความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ สำหรับการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลปักกิ่งฮี้และการเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งมีกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมจำนวนมาก โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะนักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายค้าน ได้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ประธานาธิบดีปักกิ่งฮี้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญยูซินใน ค.ศ. 1972 อันเป็นผลให้เกิดการยุบสมัชชาแห่งชาติ ยุบพรรคการเมือง และห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยกลุ่มการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตยประกอบด้วยนักเคลื่อนไหวทางสังคม นักการเมือง นักเขียน กลุ่มคนหนุ่มสาว สื่อสารมวลชน และนักกฎหมาย ซึ่งเมื่อรวมกับกลุ่มนักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายค้าน จึงทำให้การเรียกร้องมีพลังที่เข้มแข็งขึ้น กลุ่มการเคลื่อนไหวเหล่านี้ได้กลายเป็นที่รู้จักกันในนามแชเยา (Chaeya) (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ถึงแม้การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตยไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้ระบอบยูซินสิ้นสุด แต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มเหล่านี้ถือว่ามีบทบาทสำคัญที่ทำให้สาธารณชนได้ทราบถึงการใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมของผู้ว่าการเมืองและรัฐบาลไม่ว่าการเรียกร้องให้ยุติการบังคับใช้รัฐธรรมนูญยูซิน การยกเลิกมาตรการฉุกเฉิน การปล่อยตัวนักโทษการเมือง การฟื้นฟูอำนาจของสมัชชาแห่งชาติ และการมีเสรีภาพในการชุมนุม ในขณะที่เดียวกันการชุมนุมเรียกร้องก็ได้สร้างความสั่นคลอนให้แก่รัฐบาลปักกิ่งฮี้ ดังกรณีการรณรงค์ล่าลายมือชื่อหนึ่งล้านชื่อเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ (One Million Signature Campaign for Constitutional Change) ที่ดำเนินการในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1973 (วิเชียร อินทะสี, 2556) ในขณะที่เดียวกันผลจากการที่ผู้นำทางการเมืองใช้วิธีการแข็งกร้าวต่อประชาชนผู้แสดงออกถึงความต้องการและความเดือดร้อน รวมทั้งการใช้ความพยายามที่จะต้านทานกระแสการเปลี่ยนแปลง เพราะหวังเกรงถึงผลกระทบที่จะมีต่อสถานภาพเดิมของตนและพวกพ้องก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญญา จนนำไปสู่การเผชิญหน้าทางการเมืองโดยตรงระหว่างนักการเมืองฝ่ายค้านกับประธานาธิบดีปักกิ่งฮี้ และสถานการณ์ได้เลวร้ายลงจนเกิดการชุมนุมประท้วงของนักศึกษาขึ้นที่พูซานและมาซาน และเกิดความคิดเห็นแตกต่างเกี่ยวกับแนวทางการจัดการกับผู้ชุมนุมในกลุ่มผู้มีอำนาจด้วยตนเอง สุดท้ายประธานาธิบดีปักกิ่งฮี้ต้องถูกสังหารโดยบุคคลที่ตนเองไว้วางใจ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

3.4.1.4 พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ในยุคประธานาธิบดีชอนดุษวาน

นายพลชอนดุษวาน ได้รับเลือกจากสภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้คนใหม่ เมื่อได้ก้าวเป็นผู้นำเกาหลีใต้แล้ว ประธานาธิบดีชอนดุษวานได้ตระหนักถึงพลังต่อต้านรัฐบาลที่มีมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลปักกิ่งฮี้ อันเป็นผลสืบเนื่อง

จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้ชนชั้นกลางขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว และการส่งเสริมการศึกษา อันเป็นผลให้จำนวนนักศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต่างต้องการสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และต้องการให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งจะทำให้รัฐบาลกำหนดนโยบายตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและในขณะเดียวกันก็เพื่อตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล อันเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ดังนั้น ประธานาธิบดีชอนดูฮวานจึงดำเนินแผนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยจัดให้มีสภาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Council for Constitutional Amendment) และรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขได้ผ่านการลงประชามติจากประชาชนในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1980 อันเป็นช่วงที่ยังมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกอยู่ ซึ่งสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอยู่ในวาระ 7 ปี เมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วไม่สามารถกลับมาดำรงตำแหน่งใหม่ได้อีก ส่วนสมาชิกสภาแห่งชาติได้มีการฟื้นฟูอำนาจขึ้นใหม่ (วิเชียร อินทะสี, 2556) และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1981 คณะผู้เลือกตั้งประธานาธิบดี (Presidential Electoral College) ได้เลือกชอนดูฮวานให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีได้อีกครั้ง

นอกจากการใช้อำนาจปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลยังคงมุ่งปราบปรามบุคคล กลุ่มหรือองค์กรที่มีความเห็นแตกต่าง เพราะเชื่อว่ากลุ่มเหล่านี้มีส่วนทำให้ความเชื่อถือนับในรัฐบาลลดลง อันเป็นผลจากการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงาน รายงานในสิ่งที่รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจได้กระทำ ซึ่งเข้าข่ายกระทำผิด หรือการเล่นพรรคเล่นพวกในการบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายบุคคล ทั้งในส่วนของพลเรือนและกองทัพ รวมทั้งการเรียกร้องรับสินบนต่างๆ ดังนั้น เมื่อนายพลชอนดูฮวานสามารถรวบอำนาจการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์ที่ควางจู เขาจึงเริ่มต้นการรณรงค์สะล้าง (purification campaign) ในส่วนของสื่อสารมวลชนขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคมกับสิงหาคม ค.ศ. 1980 (วิเชียร อินทะสี, 2556) เหตุผลก็เพื่อปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มิให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยให้รับข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลเห็นว่าจะก่อประโยชน์ต่อฝ่ายตนเท่านั้น

3.4.1.4.1 เหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่เมืองควางจู

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นที่ควางจู กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากรัฐบาลและฝ่ายทหารใช้ความรุนแรงในการปราบปรามผู้ชุมนุมซึ่งไม่มีอาวุธ ด้วยจุดมุ่งหมายที่ไม่ต้องการให้เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจูกลายเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาและประชาชนในเมืองต่างๆ ลูกฮือต่อต้านรัฐบาล เพราะถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นย่อมทำให้นายพลชอนดูฮวานและผู้สนับสนุน

ไม่อาจกุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมที่ความจู้ให้เด็ดขาด ด้วยเหตุนี้ ความสูญเสียในด้านชีวิตและทรัพย์สินจึงมีอยู่มาก การใช้อาวุธต่อประชาชนได้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า การที่ผู้ชุมนุมต้องติดอาวุธเพื่อป้องกันตนเองจึงไม่ได้รับการต่อต้านจากประชาชน เพราะถ้าหากผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจขาดความชอบธรรม ประชาชนก็ย่อมมีสิทธิปฏิเสศที่จะเชื่อฟังคำสั่ง และถึงแม้รัฐบาลและฝ่ายทหารได้รับชัยชนะในการสลายการชุมนุม แต่ในท้ายที่สุด บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงต่อผู้ชุมนุมต่างตกเป็นจำเลย ในข้อหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ เมื่อมีการนำคดีการปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ความจู้เข้าสู่การพิจารณาในกระบวนการยุติธรรม

อนึ่ง การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของนักศึกษาและประชาชนที่ความจู้ อันนำไปสู่การใช้ความรุนแรงของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายทหารนี้ ได้ถูกพิจารณาเป็นหลากหลายลักษณะ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกรอบการมองของแต่ละฝ่าย โดยมีทั้งการมองว่าเป็นการลุกฮือของประชาชน (uprising) การสังหารหมู่ (massacre) การกบฏต่อต้านฟาสซิสต์ (anti-fascist rebellion) การก่อจลาจล (riot) ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยของประชาชน (people's democratization movement) การก่อการกระด้างกระเดื่องที่ยุยงโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ (communist-led insurrection) การปฏิวัติที่ไม่สำเร็จ (abortive revolution) การต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยแห่งชาติ (national liberation struggle) การยุยงปลุกปั่นของเกาหลีเหนือ (North Korean provocation) และการสังหารหมู่ (holocaust) หรือแม้แต่เป็นการกระทำที่เป็นการทำลายล้าง (act of genocide) อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงและการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรม เหตุการณ์ที่ความจู้ได้ถูกอธิบายอย่างเป็นทางการว่าเป็นปฏิบัติการของประชาชนในการป้องกันตนเอง อันเนื่องมาจากการที่กองทัพใช้กำลังอาวุธเกินความจำเป็น ซึ่งไม่ใช่เป็นการก่อความวุ่นวายหรือการยุยงจากฝ่ายเกาหลีเหนือตามที่คณะผู้นำทหารภายใต้การนำของนายพลชอนดุษวานกล่าวอ้างแต่อย่างใด (West, January 1997)

3.4.2 การปฏิรูปการเมืองในเกาหลีใต้

3.4.2.1 การต่อสู้ของฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยภายหลังเหตุการณ์ที่ความจู้

ถึงแม้การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ความจู้จะไม่สามารถทำให้ฝ่ายทหารและรัฐบาลเกาหลีใต้ ในขณะนั้นยอมรับฟังข้อเรียกร้อง ในทางตรงกันข้ามฝ่ายทหารและฝ่ายรัฐบาลกลับใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง จนนำไปสู่การเสียชีวิต การบาดเจ็บ และการถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก แต่สภาพที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยสิ้นสุดลง เพราะนักศึกษา ปัญญาชน ผู้ใช้แรงงาน และประชาชนยังคงมีความไม่พอใจ

ต่อฝ่ายทหารที่ใช้กำลังเกินกว่าเหตุในการปราบปรามผู้ชุมนุม รวมทั้งประจักษ์พยานในเวลาต่อมา แสดงให้เห็นว่านายพลชอนดุษวานและผู้สนับสนุนไม่ได้ดำเนินการ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่างแท้จริง เนื่องจากภายหลังเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมไม่นานนัก เขาก็ได้บีบบังคับ ให้ประธานาธิบดีเซ-คยูฮาลาออก และก้าวเข้าดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้แทน ด้วยเหตุนี้เอง นักศึกษา องค์กรทางศาสนา และผู้ใช้แรงงาน จึงได้จัดองค์กรของตนเองให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการเรียกร้องและกดดันรัฐบาลให้ปฏิรูปการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย

ในด้านการรวมพลังเพื่อการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษา สหภาพแรงงาน องค์กรทางศาสนา องค์กรยูวชน และขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ นั้น ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1984 ได้มีการตกลงกันในการประสานความร่วมมือเพื่อให้การเคลื่อนไหวมีผลกดดันรัฐบาลมากขึ้น โดยการก่อตั้งสภาขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนและประชาธิปไตย (Council of Movement for People and Democracy - CMPD) ขึ้น ต่อมาไม่นาน ก็มีขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ รวมตัวกันเป็นสมาพันธ์ขบวนการประชาชน เพื่อการรวมประเทศและประชาธิปไตย (National Congress for Democracy and Reunification - NCDR) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางและประสานงานในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (S. Kim, 2000) นอกจากประชาสังคมหรือขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยดังกล่าวแล้ว การก่อตัวของพรรคการเมืองซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายค้าน ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจรัฐบาลชอนดุษวาน กล่าวคือ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1985 นักการเมืองส่วนหนึ่งได้รวมตัวกันก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ (New Korea Democratic Party) เพื่อส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ถัดไป ซึ่งมีนายคิมยงซัม และ นายคิมแดจุง ในฐานะนักการเมืองผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านรัฐบาลทหาร เป็นผู้ให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่นี้ นอกจากจะได้ที่นั่งในสภาเป็นลำดับที่ 2 ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ค.ศ. 1985 รองจากพรรคยุติธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลแล้ว ยังได้มีบทบาทสำคัญในการเปิดประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมาด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ก่อนหน้านี้พรรคที่ทำหน้าที่ฝ่ายค้าน คือ พรรคเกาหลีประชาธิปไตย (Democratic Korea Party) และพรรคชาติเกาหลี (Korean National Party) (วิเชียร อินทะสี, 2556) แต่ในข้อเท็จจริงทั้ง 2 พรรคกลับอยู่ภายใต้การควบคุมและการสนับสนุนของรัฐบาลและฝ่ายทหาร จึงเป็นผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลรัฐบาลได้

3.4.2.2 การต่อสู้ระหว่างฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาลชอนดุษวาน

นับตั้งแต่การสิ้นสุดของรัฐบาลปักจองฮีในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1979 การต่อต้านฝ่ายทหารและรัฐบาลอำนาจนิยมก็ยังคงเกิดขึ้นในเกาหลีใต้ ดังนั้น นายพลชอนดุษวาน

จึงเผชิญกับการต่อต้านจากขบวนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ทั้งในช่วงหลังการยึดอำนาจในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 และในช่วงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เมื่อเขาสามารถใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยได้สำเร็จ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การดำรงตำแหน่งผู้นำการเมืองดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ควางจู และพลังการเรียกร้องประชาธิปไตยยังคงท้าทายความสามารถของเขาในการจัดการ และแน่นอนว่าการใช้วิธีการเหมือนดังที่ผู้นำเกาหลีได้ก่อนหน้าเขาเคยใช้มีโอกาสที่จะล้มเหลวสูง

ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1981 การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยถือว่ายังไม่คึกคักในระยะแรก แต่ภายหลังจากก่อตั้งสภาเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตยขึ้นในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 โดยกลุ่มผู้สนับสนุนคิมแดจุง และคิมยงซัม ซึ่งอาจถือเป็นการเริ่มต้นขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยขึ้นอย่างเต็มรูปแบบอีกครั้ง โดยทางกลุ่มได้ตกลงกันว่าในการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีขึ้นในปีหน้า เห็นสมควรเลือกเอาพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ (New Korean Democratic Party) เป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

เมื่อถึงวันเลือกตั้ง ผลการลงคะแนนปรากฏว่าพรรคยุติธรรมประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรครัฐบาลได้ 88 ที่นั่ง (เมื่อรวมคะแนนสัดส่วนทั่วประเทศแล้วได้ 149 ที่นั่ง) พรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ 50 ที่นั่ง (67 ที่นั่ง) พรรคเกาหลีประชาธิปไตย 26 ที่นั่ง (35 ที่นั่ง) และพรรคชาติเกาหลี 14 ที่นั่ง (19 ที่นั่ง) ถึงแม้พรรคยุติธรรมประชาธิปไตยได้ที่นั่งมากเป็นลำดับที่ 1 แต่ในข้อเท็จจริงต้องถือเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ในขณะที่พรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ซึ่งก่อตั้งขึ้น 1 เดือนก่อนการเลือกตั้ง ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นในกรุงโซลและเมืองอื่นๆ จึงกลายเป็นพรรคฝ่ายค้านลำดับที่ 1 ดังนั้น จุดศูนย์รวมความสนใจของประชาชนจึงไปอยู่ที่ ผู้ได้รับการเลือกตั้งของพรรคเกาหลีประชาธิปไตยกับพรรคชาติเกาหลี จะย้ายไปรวมตัวกับพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่หรือไม่ ซึ่งจะทำให้มีที่นั่งเกินกว่า 100 ที่นั่ง (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ต้องถือว่าสร้างความผิดหวังให้กับประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน เพราะการเลือกตั้งครั้งนี้พรรครัฐบาลได้คะแนนลดลง ยิ่งไปกว่านั้นพรรคฝ่ายค้านได้ลงแข่งขันในการเลือกตั้งมากกว่า 3 พรรค แต่พรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่กลับสร้างความสำเร็จหรือหวาในการเลือกตั้ง โดยได้คะแนนเสียงมากกว่าที่ทางพรรคคาดไว้ 30 ที่นั่งจากในพื้นที่ซึ่งพรรคฝ่ายค้านมีคะแนนเสียงสนับสนุนหนาแน่น เช่นเดียวกับพรรคเกาหลีประชาธิปไตยที่คาดหวังว่าจะคงสถานภาพการเป็นพรรคฝ่ายค้านอันดับ 1 ไว้ แต่คะแนนเสียงได้

ลดลงกว่าครึ่ง (C. I. E. Kim, January 1986) ดังนั้น ผลการเลือกตั้งจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ความคาดหวังของรัฐบาลกับความคิดเห็นของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่แตกต่างกัน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งในวัยหนุ่มสาวที่เป็นโสด และอายุอยู่ในช่วง 20 และ 30 ปี กับกลุ่มวิชาชีพประเภท คอปกเลื่อขาวซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองได้มีจุดยืนร่วมกันอย่างเด่นชัด คือ การต่อต้านรัฐบาล ชอนดูฮวาน การปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย และการที่กองทัพจะต้องถอยห่างจากการเมือง (วิเชียร อินทะสี, 2556) นอกจากนี้ผลการเลือกตั้งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า พรรคฝ่ายค้านและประชาสังคมได้ปรากฏขึ้นในฐานะตัวแสดงที่จะมีบทบาทสำคัญต่อไป

3.4.2.3 การชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987

ก่อนการเกิดเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งใหญ่ใน ค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตย โดยมุ่งเป้าไปที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้เริ่มคึกคักขึ้น ตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 1985 และเมื่อถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 พรรคประชาธิปไตย เกาหลีใหม่ได้ประกาศว่ามีผู้ลงชื่อเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญจำนวน 10 ล้านคน จึงทำให้การรณรงค์ เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญกลายเป็นประเด็นที่ร้อนแรงขึ้น โดยพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ ได้ร่วมมือกับแนวร่วมขบวนการประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (People's Movement Coalition for Democracy and Reunification - PMCDR) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของสภาขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนและประชาธิปไตย (CMPD) และสมาพันธ์ขบวนการประชาชนเพื่อการรวมประเทศและประชาธิปไตย (NCDR) ใน ค.ศ. 1985 จัดชุมนุมตามเมืองสำคัญของเกาหลีใต้ เช่น พูซาน ควางจู และแทกู ในช่วงเดือนมีนาคมและต้นเดือนเมษายน เพื่อต่อต้านเผด็จการ และเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง (วิเชียร อินทะสี, 2556) ซึ่งการรณรงค์นี้ได้มีประชาชนจำนวนมากเข้าร่วม

ถึงแม้พรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวกับฝ่ายนักศึกษาและ ผู้ใช้แรงงาน แต่ทั้ง 2 ฝ่ายได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น เนื่องจากในช่วงเดือนเมษายน ค.ศ. 1986 รัฐบาลชอนดูฮวาน ได้เสนอแนวคิดในการจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Special Committee on Constitutional Revision) ขึ้น ใน ส ม ั ช ข า แ ห่ ง ข า ตี ซึ่งพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ได้ตอบรับข้อเสนอดังกล่าว ซึ่งอาจมองว่ารัฐบาลชอนดูฮวาน ประสบความสำเร็จอีกระดับหนึ่ง ในความพยายามดึงพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ออกจาก ขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและผู้ใช้แรงงาน อันจะเป็นผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้าน รัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตยอ่อนกำลังลง การเปลี่ยนแปลงท่าทีดังกล่าวทำให้แนวร่วม

ขบวนการประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (PMCDR) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของสภาขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนและประชาธิปไตย (CMPD) และสมาพันธ์ขบวนการประชาชนเพื่อการรวมประเทศและประชาธิปไตย (NCDR) ใน ค.ศ. 1985 ลาออกจากแนวร่วมแห่งชาติเพื่อขบวนการประชาธิปไตย (National Coalition for Democracy Movement) ซึ่งเป็นองค์กรประสานความร่วมมือระหว่างพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่กับแนวร่วมขบวนการประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (PMCDR) โดยแนวร่วมขบวนการประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ ได้ประกาศจุดยืนในการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลอยู่ต่อไปตราบเท่าที่รัฐบาลยังไม่ปฏิรูปการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ด้านความคืบหน้าของการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ในวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1986 พรรคยูติธรรมประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรครัฐบาลและพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ รวมทั้งพรรคการเมืองอื่นๆ ได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้นในสมัชชาแห่งชาติ ในการพิจารณาประเด็นการแก้ไข ทางพรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ได้เรียกร้องให้แก้ไขในประเด็นการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยตรง แต่คณะกรรมการพิเศษไม่ยอมรับข้อเรียกร้องนี้ เพราะพรรคยูติธรรมประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาลชอนดุกฮวานเสนอให้แก้ไขรูปแบบการเมืองของประเทศเป็นแบบรัฐสภา ซึ่งในระบบรัฐสภา ถ้าพรรคยูติธรรมประชาธิปไตยครองเสียงข้างมากในสมัชชาแห่งชาติ ก็ย่อมสามารถกุมอำนาจการเมืองไว้ได้ แต่ถ้าหากเป็นการเลือกตั้งประธานาธิบดีก็อาจพ่ายแพ้ต่อคิมแดจุงและคิมยงซัม เพราะบุคคลทั้งสองนี้เป็นผู้นำประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ในช่วงเวลาต่อมา เกาหลีใต้ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดี เพื่อดำรงตำแหน่งต่อจากประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน พรรคยูติธรรมประชาธิปไตยได้ประกาศชื่อผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี คือ โนแทอู (Roh Tae-Woo) ในขณะเดียวกัน ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วกรุงโซล ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยได้จัดปราศรัยเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้น การชุมนุมดังกล่าวต้องเผชิญกับการขัดขวางของตำรวจ โดยมีผู้ชุมนุมจำนวนหนึ่งถูกจับกุมกักขัง ซึ่งในเวลาต่อมาประธานาธิบดีชอนดุกฮวานได้ประชุมนายทหารระดับสูงและมีคำสั่งให้วางแผนเกี่ยวกับการส่งกำลังทหารเข้าควบคุมสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉิน แต่แผนการนี้ได้ถูกยับยั้งเพราะสหรัฐอเมริกาได้เข้าแทรกแซงโดยเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำเกาหลีใต้ได้เข้าพบและหารือกับประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน เมื่อเผชิญกับข้อท้วงติงของสหรัฐอเมริกา รัฐบาล

ขออนุญาตจึงต้องปรับทำให้อ่อนลง ในช่วงเวลาเดียวกันพรรคประชาธิปัตย์รวมประเทศได้เสนอให้พรรคฝ่ายค้านและพรรครัฐบาลเปิดการเจรจา ดังนั้น ความสนใจจึงได้พุ่งไปที่การเจรจาระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ภายใต้สถานการณ์ชุมนุมประท้วงของฝ่ายเรียกร้องประชาธิปัตย์ ซึ่งไม่มีแนวโน้มว่าจะยุติลง ถ้าข้อเรียกร้องยังไม่ได้รับการตอบรับจากฝ่ายรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ โนแทอูในฐานะตัวแทนพรรคยุติธรรมประชาธิปัตย์ จึงได้ออกแถลงการณ์พิเศษจำนวน 8 ข้อ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ ประการแรก การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งต้องดำเนินการภายในสิ้นปี ประการที่ 2 การแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งประธานาธิบดี เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ประการที่ 3 ยกเลิกโทษการประหารชีวิตคิมแดง และให้ปล่อยตัวผู้ได้รับโทษอาญาที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม ประการที่ 4 ให้เสรีภาพแก่สื่อสารมวลชน ประการที่ 5 ให้สิทธิขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ แก่ประชาชนเพิ่มขึ้น ประการที่ 6 ให้หลักประกันด้านความมีอิสระขององค์กรปกครองท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ประการที่ 7 ให้หลักประกันความมีอิสระแก่พรรคการเมืองในการดำเนินกิจกรรม อันเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศในการเจรจาและการประนีประนอม และประการที่ 8 สนับสนุนการพัฒนาและการสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคม จากสาระสำคัญที่ระบุในแถลงการณ์นี้ จึงถือเป็นการสนับสนุนต่อกระบวนการความเป็นประชาธิปัตย์ และประเด็นการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง ได้ถือเป็นแกนกลางของการประนีประนอม ซึ่งฝ่ายประชาชน คิมแดง และคิมยงซัม รวมทั้งกลุ่มการเคลื่อนไหวต่างๆ ได้แสดงท่าทีสนับสนุนแถลงการณ์นี้ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

3.4.2.4 การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปัตย์ ในปี ค.ศ. 1987

ปี ค.ศ. 1987 ถือได้ว่าเป็นการเริ่มบทใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ เนื่องจาก มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปัตย์ที่เข้มแข็ง มีการยกเลิกบางมาตราในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องหลักประกันสิทธิของประชาชน เช่น “ดังที่มีกำหนดไว้ในกฎหมาย” หรือ “ยกเว้นจากที่มีกำหนดไว้โดยกฎหมาย” ดังในรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1948 ที่กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับหลักประกันในรัฐธรรมนูญนั้น สามารถยกเลิกได้ตามที่ฝ่ายบริหารตัดสินใจหากเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสาธารณชน หรือเพื่อสวัสดิการของชุมชน

การที่โนแทอูซึ่งถือเป็นตัวแทนของฝ่ายรัฐบาล ได้ออกแถลงการณ์ยอมรับข้อเรียกร้อง ของผู้ชุมนุม ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไม่อาจต้านทานกระแสความต้องการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่ต้องการให้รัฐบาลอยู่ภายใต้การตรวจสอบ และมีความรับผิดชอบ

ต่อประชาชน การอยู่ในตำแหน่งหรือในอำนาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจ ดังนั้น ภายหลังจากที่รัฐบาลออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน อันมีผลให้การชุมนุมครั้งใหญ่ของประชาชนในการเรียกร้องประชาธิปไตยยุติลง ตัวแทนของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านจึงได้ร่วมมือกัน เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปตามคำแถลงการณ์ โดยโนแทนูและคิมยงซัมได้ประชุมร่วมกัน และตกลงให้ตั้งคณะกรรมการจำนวน 8 คน เพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่จะแก้ไข และคณะกรรมการได้ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นในวันที่ 30 สิงหาคม หลังจากนั้นได้นำเสนอต่อสมัชชาแห่งชาติเพื่อพิจารณา (วิเชียร อินทะสี, 2556) นอกจากนี้โนแทนูและคิมยงซัมยังได้พบปะกันอีก เพื่อกำหนดกรอบเวลาในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยต่างเห็นว่าการลงประชามติรัฐธรรมนูญที่ผ่านการแก้ไขให้กระทำก่อนสิ้นเดือนตุลาคม ส่วนการเลือกตั้งประธานาธิบดีให้กระทำก่อนวันที่ 20 ธันวาคม

สมัชชาแห่งชาติได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างที่แก้ไขในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1987 ด้วยคะแนนเสียง 254 ต่อ 4 และนำไปให้ประชาชนลงมติในวันที่ 27 ตุลาคม ถัดมา โดยมีผู้ให้ความเห็นชอบ ร้อยละ 93.1 สำหรับสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า เกาหลีใต้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน กองทัพซึ่งเคยเข้าแทรกแซงการเมือง และถูกผู้นำการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามนั้น ตามรัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไข กำหนดให้กองทัพทำหน้าที่ด้านความมั่นคง ปกป้องดินแดน และให้วางตัวเป็นกลางในทางการเมือง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับสาระสำคัญที่เกี่ยวกับประธานาธิบดี กำหนดให้ประธานาธิบดีต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ ในด้านของสมัชชาแห่งชาติ นอกจากปฏิบัติหน้าที่ในด้านการออกกฎหมายแล้ว ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร โดยสมัชชาแห่งชาติหรือคณะกรรมการมีอำนาจเรียกบุคคลในฝ่ายบริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนมาตอบข้อซักถามในที่ประชุมได้ (ศุภนิศย์ & วิเชียร อินทะสี, 2544)

จากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงเป็นหลักประกันสำคัญที่ผู้นำการเมืองไม่อาจที่จะใช้วิธีการขู่ขอล เพื่อให้ตนอยู่ในตำแหน่งที่ยาวนานได้อีก เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้ดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว สมัชชาแห่งชาติมีอำนาจในการตรวจสอบ และถ่วงดุลการบริหารงานของประธานาธิบดี ส่วนกองทัพ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีความเป็นกลางทางการเมือง

สำหรับสื่อสารมวลชน รัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำหน้าที่ ด้วยเหตุนี้ แต่ละฝ่ายจึงสามารถตรวจสอบการทำงาน และใช้อำนาจถ่วงดุลกันได้

การเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ 13 ตามรัฐธรรมนูญที่แก้ไขใหม่ ได้จัดขึ้นในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1987 นับได้ว่าเป็นเป็นการเลือกตั้งครั้งสำคัญ เนื่องจากเป็นการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งเป็นผลมาจากการต่อสู้ของนักศึกษา ประชาชน และกลุ่มต่างๆ ของประชาสังคม ที่ต้องการให้การเมืองเกาหลีใต้ปลอดจากการครอบงำของฝ่ายทหาร แต่ผลการเลือกตั้งต้องนำมาซึ่งความผิดหวังต่อผู้ที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เนื่องจากนักการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งก็คือคิมแดจุงและคิมยองซัมไม่สามารถตกลงกันได้ว่าบุคคลใดควรเป็นตัวแทนในการสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดี ในที่สุดบุคคลทั้งสองได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงเป็นเหตุให้แย่งคะแนนเสียงกันเองในฝ่ายกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผลให้โนแทอู ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ทหารยึดอำนาจในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 และการปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยสังกัดพรรคยุติธรรมประชาธิปไตย ได้คะแนนเสียงร้อยละ 36.3 ส่วนคิมยองซัมแห่งพรรคประชาธิปไตยเพื่อการรวมประเทศ ได้คะแนนเสียงร้อยละ 28 คิมแดจุงแห่งพรรคประชาธิปไตยเพื่อสันติภาพ (Peace Democratic Party) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 27.1 ดังนั้น โนแทอูจึงได้เป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐที่ 6 (Sixth Republic) โดยเข้าดำรงตำแหน่งในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

3.4.2.5 การเรียกร้องบทลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย

การปฏิรูปการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย ภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1987 ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจาก ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1987 ที่โนแทอูได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยคิมแดจุงและคิมยองซัมซึ่งมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้กับระบอบเผด็จการได้รับความพ่ายแพ้ ดังนั้นเมื่อโนแทอูเคยมีบทบาทในการใช้กำลังทหารเข้ายึดอำนาจและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมที่ควางจู การที่จะสะสางปัญหาซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ในสมัยที่อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำประเทศ จึงกลายเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากถ้ากระทำดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อตนเอง ในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วย ดังนั้น เพื่อลดกระแสกดดันจากฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยและนักการเมืองฝ่ายค้าน สมาชิกสภาแห่งชาติทั้งพรรคฝ่ายค้านและพรรคฝ่ายรัฐบาลจึงได้เสนอร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้น

เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยที่ควางจู (Gwangju Democratization Movement) ซึ่งในวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1988 สมัชชาแห่งชาติได้เห็นชอบในร่างกฎหมายดังกล่าว ผลการทำงานของคณะกรรมการและแรงกดดันจากประชาสังคมที่ต้องการทำความจริงให้กระจ่าง เพื่อสร้างความปรองดองขึ้นในสังคม ได้เป็นเหตุให้อดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวานได้ขอโทษต่อสาธารณชนผ่านโทรทัศน์ในเดือนพฤศจิกายน และให้ถ้อยคำในที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติในเดือนธันวาคมปีถัดมา ภายหลังจากนั้นจึงได้เนรเทศตนเองไปอยู่ที่วัดแพกดัม (Baekdamsa) (Kihl, January 1990) อนึ่ง ในช่วงก่อนที่โนแทจูจะเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1988 เพื่อลดกระแสการต่อต้านอันเนื่องมาจากการเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ควางจู เขาได้จัดตั้งคณะกรรมการปรองดองแห่งชาติ (National Reconciliation Committee) เพื่อเป็นองค์กรที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ในที่สุดคณะกรรมการนี้ก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้มากนัก เนื่องจาก กรรมการส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่สนับสนุนหรือมีความใกล้ชิดกับรัฐบาล อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการนี้ได้สรุปว่า การต่อต้านรัฐบาลหรือการลุกฮือของผู้ชุมนุมที่ควางจูนั้นเกิดจากการใช้กำลังปราบปรามที่เกินขอบเขตของกองทัพ พร้อมกันนั้นได้แสดงความคิดเห็นว่า ไม่มีฝ่ายใดที่ต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ การสอบสวนและการลงโทษอาจเป็นผลร้ายต่อความปรองดองของชาติ ดังนั้น จึงควรจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ผู้บาดเจ็บ และผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ที่ควางจู เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา (J.-c. Ahn, 2002)

จากความเห็นของคณะกรรมการปรองดองแห่งชาติ เมื่อโนแทจูเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแล้ว จึงได้ดำเนินการจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังเข้าปราบปรามของกองทัพ เพราะเขาเชื่อว่าวิธีการนี้ย่อมสร้างภาพลักษณ์ในทางที่ดีให้กับรัฐบาลของเขา ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีโนแทจูรวมพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านอีก 2 พรรคเข้าด้วยกัน จึงทำให้พรรครัฐบาลมีเสียงข้างมากในสมัชชาแห่งชาติ และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1990 ก็สามารถผ่านกฎหมายเยียวยาผู้ได้รับเคราะห์กรรม ในเหตุการณ์ที่ควางจู (Gwangju Compensation Act) (วิเชียร อินทะสี, 2556) โดยไม่ได้ให้ความสนใจการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ เพื่อนำบุคคลผู้กระทำผิดมาลงโทษ

ต่อมาเมื่อคิมยงซัมเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ได้ออกแถลงการณ์พิเศษในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1993 ระบุว่า รัฐบาลของเขาจะไม่ดำเนินการตามคำเรียกร้อง ในการสอบสวนและลงโทษผู้สังหารปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ญาติของผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต นักศึกษา นักกฎหมาย รวมทั้ง

ประชาสังคม ได้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับท่าทีของรัฐบาล โดยต้องการให้สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ และนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดขบวนการรณรงค์ล่ารายชื่อให้ครบ 1 ล้านชื่อ (One Million Signature Movement) ขึ้นในกลางเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 โดยเป็นการรณรงค์ในพื้นที่ทั่วประเทศ ในขณะเดียวกัน นักศึกษาก็ได้เข้าไปชุมนุมประท้วงในสำนักงานใหญ่ของพรรคเสรีประชาธิปไตย เพื่อกดดันให้รัฐบาลเสนอร่างกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ใช้กำลังปราบปรามประชาชน (J.-c. Ahn, 2002) ในเดือนพฤศจิกายนถัดมา กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ได้ยื่นอุทธรณ์การวินิจฉัยของอัยการต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำพิพากษาว่า การวินิจฉัยของอัยการไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะการเอาผิดผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมที่ควางจู่สามารถกระทำได้ภายใต้การออกกฎหมายพิเศษ การให้เหตุผลว่าการกระทำรัฐประหารหรือยึดอำนาจได้สำเร็จไม่สามารถดำเนินการฟ้องร้องได้นั้น ถือเป็นความผิดพลาด ส่วนข้อยกเว้นและข้อจำกัดด้านอายุความก็ไม่ควรนำมาใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการกบฏ และการล้มล้างระเบียบและกฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ (Oh, 1999)

ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1995 สมัชชาแห่งชาติได้ยึดถือคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นบรรทัดฐาน ในการออกกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย 18 พฤษภาคม (Special Act Concerning the May Democratization Movement) และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Special Application Act Concerning the Statute of Limitations for Crimes Against Constitutional Order) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ยกเลิกข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Han, August 2005) ด้วยเหตุนี้ กฎหมายทั้งสองฉบับจึงให้อำนาจที่จะเอาผิดย้อนหลังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหาร เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 และการปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู่ เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 ซึ่งเมื่อกฎหมายพิเศษมีผลบังคับใช้ อัยการจึงได้จับกุมและสอบสวนผู้เกี่ยวข้องในการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งได้แก่อดีตประธานาธิบดีชอนดุษวาน อดีตประธานาธิบดีโนแทอู และนายทหารอีก 14 คน (วิเชียร อินทะสี, 2556)

เมื่อสำนักอัยการได้สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาเสร็จสิ้น จึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาความผิด โดยในคำร้องได้ระบุข้อกล่าวหาไว้ดังนี้ (Oh, 1999) ข้อกล่าวหาแรก การยึดอำนาจโดยรัฐประหาร เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1979 ซึ่งเตรียมการมาอย่างดี ถือเป็นกรกระทำที่ผิดกฎหมาย ข้อกล่าวหาที่ 2 อดีตประธานาธิบดีชอนดุษวานและอดีตประธานาธิบดีโนแทอู

สะสมทรัพย์สิน และความมั่งคั่งอย่างผิดกฎหมาย โดยใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งในการเรียกรับผลประโยชน์ ซ้ำกล่าวหาที่ 3 กระทำผิดอาญาโดยการฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ และยึดอำนาจอย่างผิดกฎหมาย ใช้กองทัพและทหารเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย และกล่าวหาที่ 4 อดีตผู้นำทั้งสองได้นำประเทศไปสู่การคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มธุรกิจ ซึ่งการคอร์รัปชันของผู้นำทั้งสองกระตุ้นให้เกิดการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ในระดับล่างลงมา อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ และขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันอย่างเป็นธรรม (Oh, 1999) ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1966 ศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาตัดสินบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการยึดอำนาจในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 และเหตุการณ์ปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจูในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 โดยอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิต ในฐานะที่เป็นตัวการ (ringleader) ส่วนอดีตประธานาธิบดีโนแทกู ศาลพิพากษาให้จำคุก 22 ปี 6 เดือน นอกจากนี้ ได้มีคำพิพากษาให้ยึดทรัพย์สินอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน จำนวน 283 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอดีตประธานาธิบดีโนแทกู จำนวน 355 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเวลาต่อมาจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษา โดยศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษา โดยให้จำคุกอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวานตลอดชีวิต และให้จำคุกอดีตประธานาธิบดีโนแทกู 17 ปี ส่วนศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (Koh, January 1997)

3.5 สรุปท้ายบท

ในบทนี้ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยประเด็นแรกของการศึกษา คือ รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง

จากการศึกษาวิเคราะห์ผ่านพัฒนาการทางการเมือง ซึ่งได้สร้างรัฐธรรมนูญ และหล่อหลอมสถาบันทางการเมืองขึ้น พบว่า ทั้งประเทศไทยและเกาหลีใต้ เคยอยู่ภายใต้การปกครองแบบอำนาจนิยมหรือมีผู้นำทางการเมืองเป็นฝ่ายทหารอยู่หลายปี อีกทั้งยังมีการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยจากประชาชน และถูกปราบปรามจากผู้นำทหารในขณะนั้น เช่นเดียวกัน แต่เมื่อระบอบการเมืองได้เปลี่ยนไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประเทศเกาหลีใต้

ไม่เกิดการรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนระบอบการเมืองไปเป็นแบบอำนาจนิยมดั้งเดิมอีกเลย ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ยังมีประชาธิปไตยที่ไม่มั่นคง มีการยึดอำนาจทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญอยู่หลายครั้ง ซึ่งครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ประกอบกับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ขัดต่อหลักการของประชาธิปไตย จึงทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของประเทศไทยที่จะดำเนินไปอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพต้องสะดุดลง

สำหรับพัฒนาการทางการเมืองของไทย พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 - 2500 ความขัดแย้งและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจเพื่อความอยู่รอดในการรักษาสถานภาพเดิมทางสังคม ทั้งในด้านอำนาจและผลประโยชน์ มีมาทุกยุคทุกสมัยจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่ยุคเริ่มเข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยกับการสืบทอดอำนาจของคณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยนำกลไกระบบพรรคการเมือง กับวิธีการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบรัฐสภาไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อควบคุมการบริหารงานราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล)

ในปี พ.ศ. 2501 - 2520 ความขัดแย้งและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมือง เริ่มเข้มข้นและขยายผล โดยยกระดับความเป็นประชาธิปไตยแบบครึ่งใบภายใต้รัฐธรรมนูญของรัฐบาลทหาร จนก้าวสู่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (แต่ก็เกิดปรากฏการณ์ของการยึดอำนาจรัฐประหารสำเร็จและไม่สำเร็จหลายครั้ง)

การปฏิรูปทางการเมืองของรัฐบาลเฉพาะกิจนายอานันท์ ปันยารชุน ในยุคคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เข้าสู่เกมการช่วงชิงอำนาจของพรรคการเมือง ด้วยการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเต็มใบแบบสุดโต่ง ตามนัยของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารมีอำนาจมากหรือที่เรียกว่า Strong Executive เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้รัฐบาลอย่างเต็มที่ เป็นจุดเริ่มต้นของระบอบทักษิณนิคม (Thaksinomic Model) โดยมี ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จนในที่สุดนำไปสู่การยึดอำนาจทำรัฐประหารอีกครั้งของคณะนายทหาร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ที่มีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหาร

หลังจากนั้นความขัดแย้งและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ประชาธิปไตยในยุคคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) กับ รัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งนำไปสู่ยุคสองมาตรฐานกับการแบ่งแยกประชาชน จนเกิดความวุ่นวายจากการ

ชุมนุม เดินขบวนประท้วงของกลุ่มพันธมิตรฯ (คนเสื้อเหลือง) กลุ่ม นปช. (คนเสื้อแดง) และกลุ่ม อสป. (คนเสื้อน้ำเงิน)

จากการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการทางการเมืองของไทย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การเมืองและรัฐบาล ขาดเสถียรภาพ คือ มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง การพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของไทยเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การรัฐประหาร เป็นต้น (ดังที่กล่าวไว้ว่า ระบบการเมืองไทยยังไม่อาจก้าวข้ามการรัฐประหารได้ แม้ว่าพลวัตการพัฒนาทางการเมืองจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องไปเว้นวรรคในช่วงเวลาสั้นๆ เพราะความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่การรัฐประหาร)

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พัฒนาการทางการเมืองของไทยขาดเสถียรภาพ คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งแม้ว่าจะมีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยตำแหน่งหน้าที่หรือการใช้อำนาจรัฐบ้างหลง โดยมีกลไกการควบคุมการใช้อำนาจ ก็คือ ให้มีการประกาศทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การศึกษาหลักนิติธรรมและหลักกฎหมาย โดยให้มีกลไกในการทำหน้าที่วินิจฉัย ซึ่งได้นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ศาลปกครอง คณะกรรมการโทรคมนาคมแห่งชาติ คณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่ง และสำหรับผู้กระทำความผิดอาจจะต้องถูกดำเนินคดีอาญาสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาโดยไม่มีการอุทธรณ์ ซึ่งแม้ว่าแนวทางการพัฒนาการเมืองที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่ส่งเข้าไป (Input) ในระบบการเมือง ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองให้มีรูปแบบความเป็นประชาธิปไตย เช่น การกำหนดให้นายกรัฐมนตรี หรือสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน รวมทั้งมีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นเพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายการเมืองหลายหน่วยงาน แต่เมื่อพิจารณาถึงผลผลิต (Output) หรือผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้รับในท้ายที่สุดแล้ว ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาทางการเมือง

สำหรับพัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ พบว่า ในปี ค.ศ. 1987 ถือได้ว่าเป็นการเริ่มบทใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ เนื่องจาก มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีการยกเลิกบางมาตราในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องหลักประกันสิทธิของประชาชน ซึ่งสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ

ที่แก้ไข ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า เกาหลีใต้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน กองทัพซึ่งเคยเข้าแทรกแซงการเมือง และถูกผู้นำการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามนั้น ตามรัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไข กำหนดให้กองทัพทำหน้าที่ด้านความมั่นคง ปกป้องดินแดน และให้วางตัวเป็นกลางในทางการเมือง

สำหรับสาระสำคัญที่เกี่ยวกับประธานาธิบดี กำหนดให้ประธานาธิบดีต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ ในด้านของสมัชชาแห่งชาติ นอกจากปฏิบัติหน้าที่ในด้านการออกกฎหมายแล้ว ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร โดยสมัชชาแห่งชาติหรือคณะกรรมการมีอำนาจเรียกบุคคลในฝ่ายบริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนมาตบข้อซักถามในที่ประชุมได้

จากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงเป็นหลักประกันสำคัญที่ผู้นำการเมืองไม่อาจที่จะใช้วิธีการขู่ฉลเพื่อให้ตนอยู่ในตำแหน่งที่ยาวนานได้อีก เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้ดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว สมัชชาแห่งชาติมีอำนาจในการตรวจสอบและถ่วงดุลการบริหารงานของประธานาธิบดี ส่วนกองทัพ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีความเป็นกลางทางการเมือง สำหรับสื่อสารมวลชน รัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำหน้าที่ด้วยเหตุนี้ แต่ละฝ่ายจึงสามารถตรวจสอบการทำงานและใช้อำนาจถ่วงดุลกันได้

บทที่ 4

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้

4.1 ความนำ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นหัวข้อที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนของกระบวนการทางการเมืองที่แสดงออกในรูปของปรัชญา อุดมการณ์ ทักษะคติ และความเชื่อทางการเมือง ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรที่จะก่อให้เกิดเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นรูปแบบของระบบการเมืองของสังคมนั้นๆ ดังนั้น เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์จึงมีผลโดยตรงต่อรูปแบบของระบบการเมือง เพราะจะมีการถ่ายทอดสืบทอดระบบการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่ อีก รุ่นหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า จุดเน้นของการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ การศึกษาอุปนิสัย เฉพาะของระบบการเมืองของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับปรัชญา อุดมการณ์ และค่านิยมของสมาชิกของสังคมนั้นๆ อีกทั้งยังสะท้อนถึงกระบวนการสร้างผู้นำ และการอบรมขัดเกลาทางการเมือง (political socialization) ที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของสังคม ส่วนอนุวัฒนธรรมทางการเมือง (political sub-culture) เป็นวัฒนธรรมย่อยของแต่ละสังคม โดยแบ่งออกตามกลุ่มศาสนา ภูมิภาค ชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย หรือตามสถานภาพทางสังคม ของคนในสังคมนั้นเป็นต้น การศึกษาวัฒนธรรมย่อยทางการเมืองจะเน้นการมองไปที่ทัศนคติและ ค่านิยมของแต่ละกลุ่มว่ามีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากกระแสหลักของทั้งสังคม หรือไม่ เพียงใด หากวัฒนธรรมย่อยมีความโดดเด่นเห็นอิทธิพลกระแสหลัก อาจจะทำให้เกิด ปัญหาด้านบูรณาการทางการเมือง เพราะอาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมขึ้น

ซึ่งจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ว่า เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศ ที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ ซึ่งในประเด็นที่ 2 คือ วัฒนธรรมทางการเมือง ดังนั้น ในบทนี้จะกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยและเกาหลีใต้ โดยมองระบบการเมืองเชื่อมโยงกับมิติทางประวัติศาสตร์ว่าได้ก่อให้เกิดเป็นรูปลักษณะ ทางอุดมการณ์และค่านิยมทางการเมืองที่เป็นแบบฉบับอย่างไร และในเวลาต่อมาเมื่อเกาหลีใต้ ได้นำระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของตะวันตกมาปรับใช้ให้เกิดการผสมผสานระหว่าง ของเก่ากับของใหม่ ทำให้ระบบการเมืองยุคใหม่ของเกาหลีใต้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปเช่นใด

และก่อให้เกิดเป็นแบบแผนของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่นเฉพาะซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากของไทยอย่างไร

4.2 วัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

การเสริมสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมทางการเมืองเพื่อการดำรงอยู่ของรัฐ มีจุดเริ่มต้นความเคลื่อนไหวของมวลชนครั้งแรกในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เนื่องจาก เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมในการผลักดันอุดมการณ์ของปัญญาชนในการล้มล้างอำนาจเผด็จการ โดย สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2551) ได้กล่าวว่า เป็นครั้งแรกที่ขบวนการของประชาชนสามารถใช้พลังของตนล้มล้างเผด็จการได้ ดังนั้น ระยะเวลาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงเป็นยุคที่ประชาธิปไตยเฟื่องฟูอย่างมาก ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพเต็มที่ ผลสะท้อนของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงทำให้เกิดกระแสการต่อสู้เพื่อเอกราช ประชาธิปไตย และความเป็นธรรม ขึ้นสูงมาก โดยมีขบวนการนักศึกษาเป็นแกนนำ และมุ่งที่จะวิพากษ์โจมตีโครงสร้างของสังคมและอำนาจของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน

พัฒนาการการเติบโตของวัฒนธรรมทางการเมือง จึงได้เริ่มมีการขยายออกไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของประชาชน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬที่มีผลสะท้อน (impact) ต่อการสร้างขบวนการทางสังคม อันนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16 ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จึงทำให้นับตั้งแต่นั้นเรื่อยมาการเมืองภาคประชาชนได้แผ่ขยายออกไปทั่วทุกพื้นที่ของประชาชน โดยการตระหนักให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค มาตรฐานของประชาชน อันได้แก่ ค่านิยมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีคุณธรรมของความเป็นพลเมือง การอภิปรายประเด็นสาธารณะ มติมหาชน เป็นต้น (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552) พัฒนาการดังกล่าวจึงส่งผลต่อการปฏิรูปประเทศในยุคหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นยุคการปฏิรูปประเทศในปัจจุบัน

4.2.1 วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย

ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทยไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากระบบของการเมืองบางระบบเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ซึ่งระบบของการเมืองที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยนั้น สามารถจำแนกได้ 3 ระบบ คือ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ระบบราชการ และระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552)

4.2.1.1 ระบบเจ้าขุนมูลนาย

จากที่กล่าวถึงพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ในหัวข้อที่ 3.2 พบว่าพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย เป็นไปตามทฤษฎีชนชั้นนำ (Elitist Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางสังคมและการเมืองที่มีทัศนะหรือมีการปฏิบัติที่นำไปสู่การแบ่งแยกคนในสังคม เป็นผู้นำที่เป็นผู้ปกครองกับมวลชนที่ถูกปกครอง ชนชั้นนำจะอยู่ในระบบการเมืองทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็ระบบเผด็จการหรือประชาธิปไตย ถึงแม้จะมีการเลือกตั้ง อำนาจทั้งหลายก็ยังคงอยู่ในมือของคนกลุ่มนี้เสมอ

เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2543) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยทางวัฒนธรรมบางประการ กล่าวคือ ชาวบ้านที่ใช้ชีวิตอยู่กันเป็นชุมชนมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบเครือญาติและเพื่อนบ้าน ทำให้พวกเขาให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างมาก ประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เห็นว่าผู้มีอำนาจเป็นที่พึ่งพิงได้ อันเป็นวัฒนธรรมที่ตกทอดจากอดีตที่ชาวบ้านต้องมีสังกัดและพึ่งพิงอยู่กับเจ้าหรือเจ้านาย แบบอุปถัมภ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการตัดสินใจในการให้การสนับสนุนทางการเมืองของชาวบ้านในรูปแบบที่พวกเขา มีแนวโน้มที่จะเลือกคนที่เขารู้สึกว่ามีความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วย และเลือกนักการเมืองในแบบที่พวกเขาคาดว่าจะเป็นที่พึ่งและให้การคุ้มครองได้ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดทัศนคติตัดสินใจของผู้นำชุมชนและหัวหน้าคณะก็จะสะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้เป็นอย่างดีไม่ว่าเขาจะได้รับประโยชน์จากความเชื่อเช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543) กล่าวว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มักจะชอบรัฐบาลอุปถัมภ์ (Patronage Government) หรือรัฐบาลที่ดี (Good Government) มากกว่า ธรรมภิบาล (Good Governance) คนไทยส่วนใหญ่จะเป็นแต่เพียงผู้ร้องขอ (Beg) การร้องขอเพียงอย่างเดียวก็จะมีผลทำให้การเมืองเป็นไปในทิศทางที่ระบบทุนต้องการ

4.2.1.2 ระบบราชการ

นักวิชาการจำนวนมากต่างมีความเห็นตรงกันว่า ถ้าสังคมหรือประเทศใดที่พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์มีแต่ความอ่อนแอ โครงสร้างหรือสถาบันทางการเมืองที่จะเข้ามาทำหน้าที่แทน คือ ระบบราชการ (Bureaucracy) ดังปรากฏในกรณีของประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ ที่เห็นได้ชัดเจน คือ สังคมไทยซึ่งเป็นรัฐราชการ (Bureaucratic polity) ดังนั้น สังคมไทยจึงมีความยากลำบากที่จะเปลี่ยนให้เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก เนื่องจาก ชนชั้นปกครองในระบบราชการไทย ซึ่งได้แก่ ผู้นำฝ่ายทหาร ข้าราชการพลเรือน ผู้มีอำนาจ และนักวิชาการไทย ยังมีความต่อเนื่องในเรื่องของวัฒนธรรมอำนาจนิยม (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552)

ระบบราชการเป็นระบบที่ครอบงำการเมืองไทยมาโดยตลอดทุกยุคสมัย โดยมีปัญหาที่เกิดจากระบบราชการ และส่งผลให้ประชาธิปไตยไม่โตเต็มที่ เพราะระบบราชการไทยเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญ เป็นโครงสร้างอำนาจมาแต่ดั้งเดิม จึงเป็นกลไกหลักในการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการนำไปปฏิบัติ จนมีคำกล่าว่ว่าประเทศไทยเป็นรัฐราชการ เป็นระบบที่ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นการปกครองแต่ดั้งเดิมของประเทศไทย สถาบันราชการมักจะทำหน้าที่เป็นหลักของสถาบันทางการเมืองทุกสถาบัน นั่นคือ เป็นอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหาร ในเวลาเดียวกัน ฝ่ายการเมืองซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย กับฝ่ายบริหาร (ระบบราชการ) ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัตินั้นก็ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด (พฤทธิสถาน ชุมพล, 2540) ด้วยเหตุที่ว่าส่วนใหญ่ข้าราชการประจำทั้งทหารและพลเรือนได้เข้าไปทำหน้าที่ของฝ่ายการเมืองเสียเอง ดังนั้น บทบาทของสถาบันพรรคการเมืองจึงยังไม่สามารถ ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล หรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรักษาผลประโยชน์ของราษฎรได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างฝ่ายบริหารกับประชาชน การบริหารราชการจึงเป็นไปโดยระบบข้าราชการประจำมากกว่าจะเป็นไปในระบบพรรคการเมือง (ไพบุลย์ ช่างเรียน, 2527)

ชนชั้นนำของระบบราชการจึงต้องเป็นบุคคลที่มีบารมีพอสมควร และจะต้องสะสมกันมานาน ทั้งในด้านความสามารถ การศึกษา และบางครั้งรวมถึงชาติกำเนิดด้วย พฤติกรรมแห่งความมีอำนาจของข้าราชการไทย เป็นผลของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย ซึ่ง Siffin และ Riggs อ้างถึงใน กระทบ ท่องธรรมชาติ (กระทบ ท่องธรรมชาติ และคณะ, 2531) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า พฤติกรรมทางการเมืองการปกครองแบบนี้ มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของข้าราชการมาก กล่าวคือ การที่ระบบราชการไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

เป็นสิ่งที่ทำให้ข้าราชการมีอำนาจมากขึ้น และเข้าแทรกแซงการเมืองจนทำให้สถาบันทางการเมืองของไทยอ่อนแอลงไป

กระมล ทองธรรมชาติ (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2531) ยังได้ให้ความเห็นว่าระบบราชการไทยกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการเมืองไทย โดยได้เข้ามาแทนที่อำนาจของพระมหากษัตริย์ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 สถาบันทางการเมืองต่างๆ ไม่สามารถพัฒนาให้มีความเข้มแข็งทัดเทียมกับระบบราชการได้

เสน่ห์ จามริก (เสน่ห์ จามริก, 2540) ให้ข้อสังเกตไว้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมการเมืองระบบราชการ (Bureaucratic Polity) ซึ่งมีรากฐานมาจากโครงสร้างอำนาจของสังคมไทย กล่าวคือ เป็นระบอบและกระบวนการเมือง ซึ่งเน้นจุดสำคัญอยู่ที่ศูนย์อำนาจภายในวงราชการ และเป็นเวทีที่ขาดการต่อสู้ช่วงชิงฐานอำนาจในหมู่ผู้นำ และกลุ่มอำนาจฝ่ายต่างๆ ทั้งทหารและพลเรือน

4.2.1.3 ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

วัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของไทย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็เป็นผู้อุปการะเด็ก เด็กต้องอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ วัฒนธรรมแบบพึ่งพาผู้ใหญ่หรือเคารพผู้ใหญ่นี้ จึงแตกออกไปเป็นวัฒนธรรมความสัมพันธ์ย่อย อีก 3 แบบ คือ ความสัมพันธ์รูปแบบผู้นำอาวุโสในพรรคการเมือง วัฒนธรรมของขวัณ และความสัมพันธ์แบบวงศาคณาญาติ (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552)

4.2.1.3.1 ความสัมพันธ์รูปแบบผู้นำอาวุโสในพรรคการเมือง

เชาวนะ ไตรมาศ (เชาวนะ ไตรมาศ, 2540) ระบุว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมแบบบุคลิกฐาน ซึ่งเน้นระบบผู้นำอาวุโส ก่อให้เกิดภาวะอนุรักษ์และผูกขาดอำนาจ ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง หรือสนับสนุนส่งเสริมคนดีมีความสามารถรุ่นใหม่ให้เติบโตก้าวหน้าได้ตามศักยภาพหรือขีดความสามารถของตัวเอง เมื่อโอกาสของคนรุ่นใหม่ถูกปิดกั้น การเติบโตขยายตัวของพรรคถูกจำกัด บทบาทของตัวบุคคลก็มีความโดดเด่นเหนือบทบาทของพรรค พรรคจะผันแปรไปตามภาวะผู้นำอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวบุคคล และกลุ่มบุคคลที่มีการร่วมมือ และแปรเปลี่ยนสภาพไปตามภาวะอุปถัมภ์ ซึ่งไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนแน่นอน พรรคการเมืองไม่มีโอกาสขยายตัวให้มีการเติบโต โดยการพึ่งพารากฐานของสมาชิกใหม่ได้ หากแต่ต้องพึ่งเฉพาะแต่ในฐานสมาชิกเก่ากลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเท่านั้น โอกาสความก้าวหน้า และบทบาทสำคัญต่างๆ จึงถูกยึดกุมอยู่โดยกลุ่มสมาชิกเก่า ซึ่งถือเป็นปฐพีบุคคล ความเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ของพรรคการเมือง จึงเกิดขึ้นได้

ค่อนข้างยาก ในการคัดสรรผู้นำทางการเมืองของพรรคคนนั้น จะเป็นสิทธิที่ผูกขาดอยู่แต่เฉพาะในกลุ่ม ส.ส. เก่า ที่ได้รับเลือกตั้งอยู่ประจำ ในกรณีที่มาชิกในกลุ่มซึ่งมีสิทธิพิเศษดังกล่าวอยู่นั้น ขาดความสามารถหรือความเหมาะสมในการบริหารประเทศ หรือกรณี ที่มี ส.ส. ใหม่ หรือ บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งเป็นบางครั้ง หรือเพียงครั้งเดียว เป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงหรือมีความเหมาะสมสูงสุดในการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองก็จะเสียโอกาส และไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว พรรคการเมืองส่วนใหญ่ผูกขาดสิทธิในการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองไว้แต่เฉพาะในกลุ่มแกนนำ อำนาจที่เป็นคณะกรรมการบริหารของพรรคส่วนสมาชิกที่อยู่นอกกลุ่มแกนนำนอกจากจะไม่มีโอกาสได้เข้ารับตำแหน่งสำคัญในทางการเมืองแล้ว ในตำแหน่งการเมืองอื่นที่มีความสำคัญน้อยกว่า ก็ยังไม่ค่อยได้รับสิทธิโอกาสเข้าไปมีบทบาทในการดำรงตำแหน่งนั้นด้วย ดังจะเห็นได้จากการพยายามดำรงรักษาคนอาวุโสของพรรคไว้ให้นานที่สุดเท่าที่สุขภาพจะเอื้ออำนวยได้ หรือแม้กระทั่งการเสียชีวิตในตำแหน่งในที่สุด หรือการดำรงอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งถูกแย่งยึดโดยกลุ่มอำนาจของคนรุ่นใหม่

ตามที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองไทยทุกพรรคไม่สามารถเติบโตเป็นสถาบันการเมืองได้

4.2.1.3.2 วัฒนธรรมการให้ของขวัญ

วัฒนธรรมการให้ของขวัญ เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของคนในภูมิภาคตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยที่เป็นคนมีน้ำใจ ของฝากของกำนัล เป็นสิ่งที่ดีงาม มีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ เป็นวัฒนธรรมตะวันออกที่ดีงาม

ทุกเทศกาลปีใหม่หรือวันเกิดของบุคคลที่เคารพ คนไทยจะมีความกตัญญูกตเวทีระลึกถึงผู้มีพระคุณนำของขวัญไปให้ ต่อมาได้มีการนำเอาความกตัญญูที่ว่านี้มาใช้ผิดที่ผิดทางโดยนำมาใช้กับการเมือง จากของขวัญที่มีมูลค่าพอเหมาะ จึงเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นของขวัญมูลค่ามหาศาลและยากแก่การตรวจสอบ วัฒนธรรมของขวัญ จึงแปรเปลี่ยนไปเป็นเรื่องผลประโยชน์ที่ให้เพราะคาดหวังผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกลับคืนมา (อุไรวรรณ ธนสถิตย์, 2552)

4.2.1.3.3 ความสัมพันธ์ระบบวงศาตนาญาติ

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2548) มีความเห็นว่าวัฒนธรรมของประเทศกำลังพัฒนาเป็นแบบสมัยเก่า กล่าวคือ ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ซึ่งเป็นคุณสมบัติส่วนตัวที่รวมเอาลักษณะหลายอย่างมาผสมผสานกันในทางรัฐศาสตร์หมายความว่า นักการเมืองและข้าราชการมีพันธะต่อญาติ เพื่อน และผู้สนับสนุน ซึ่งขัดกับบทบาทของสังคมสมัยใหม่ เพราะสังคมสมัยใหม่ไม่ยึดตัวบุคคล และ

พยายามรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น การคอร์รัปชันของประเทศกำลังพัฒนาจึงมาจากความคิดของคนที่มีมุมมองตัวเองว่ามีพันธะทางสังคมที่ต้องปฏิบัติต่อกัน

จิโรโชค วีระสัย (จิโรโชค วีระสัย, 2540) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ กลุ่มลูกหลาน และกลุ่มล่อแหลม โดยระบุว่าประเทศที่เป็นประชาธิปไตยค่อนข้างสมบูรณ์ มักมีกลุ่มหรือองค์การต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหรือ วงศาคณาญาติเป็นจำนวนมาก ส่วนประเทศที่ยังไม่มีการพัฒนาประชาธิปไตยเต็มที่ มักมีระบบสังคมที่ถือกลุ่มวงศาคณาญาติขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มลูกหลาน แทนที่จะเป็นกลุ่มหลากหลายตามทฤษฎีพหุนิยม การมีกลุ่มลูกหลาน (Nepotistic groups) มาก ย่อมหมายถึง การช่วยเหลืออุปถัมภ์สนับสนุนกันในกลุ่มเครือญาติและเกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ เพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาต่อส่วนรวม

โดยสรุป ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในสังคมไทย ในปัจจุบันจึงค่อนข้างจะเป็นไปตามระบบอุปถัมภ์ไม่ใช่ระบบคุณธรรม ปัญหาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ต่อผลการเลือกตั้ง (หัวคะแนน) เห็นได้ชัดในต่างจังหวัด ส่วนในเขตเลือกตั้งกรุงเทพฯ นั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ดังนั้น ปัจจัยจากระบบอุปถัมภ์จึงไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง แต่เมื่อมองภาพรวมของประเทศแล้ว จึงกล่าวได้ว่าการเมืองไทยยังไม่มีเสถียรภาพ

4.3 วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำเกาหลีใต้ : การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตย

4.3.1 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีคิมยองซัม

การที่คิมยองซัมได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสืบต่อจากประธานาธิบดีโนแทอู ถือเป็นยุคในการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ เนื่องจากคิมยองซัมถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้กับเผด็จการมาตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีปักจงฮี แม้ในบางช่วงคิมยองซัมได้ร่วมเป็นพันธมิตรทางการเมืองกับประธานาธิบดีโนแทอู และกลุ่มอำนาจเดิมก็ตาม

รัฐบาลคิมยองซัมได้เข้าบริหารประเทศตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ซึ่งถือเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนอย่างแท้จริง ในรอบระยะเวลากว่า 32 ปี ภายหลังการเกิดรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 1961 (วิเชียร อินทะสี, 2556) ถึงแม้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยได้เริ่มขึ้นในสมัยรัฐบาลโนแทอู แต่ประธานาธิบดีและกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองล้วนเป็นกลุ่มคนกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่เคยมีอำนาจในสมัยรัฐบาลชอนดุษวาน

จึงส่งผลให้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยไม่มีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงสมัยรัฐบาลคิมยงซัม พัฒนาการทางการเมืองได้ก้าวหน้ามากขึ้น กล่าวคือ มีความพยายามในการระดมระดมหรือสิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ของรัฐบาลเผด็จการทหาร พร้อมกับส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและหลักการประชาธิปไตย แต่อำนาจการเมืองและการบริหารของประธานาธิบดีคิมยงซัมยังคงอยู่ในลักษณะการรวมอำนาจ ที่เป็นผลมาจากรัฐบาลเผด็จการทหารในอดีต ฉะนั้น จึงเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถทำให้ลักษณะการเมืองแบบเก่าหมดสิ้นไปได้ ซึ่งปัจจุบันนี้ ต้องถือเป็นข้อจำกัดทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน และแม้ว่าตลอดระยะเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาลคิมยงซัมได้ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่างๆ แต่ก็สำเร็จเพียงเล็กน้อย (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยประธานาธิบดีคิมยงซัม ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องชำระสะสางสิ่งตกค้างของระบอบอำนาจนิยม และแทนที่ด้วยหลักการและวิธีการประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

4.3.1.1 การขจัดอิทธิพลของทหารออกจากการเมือง

กองทัพของเกาหลีใต้ได้เข้ามามีอิทธิพลในทางการเมืองนับตั้งแต่การรัฐประหารใน ค.ศ. 1961 ที่นำโดยนายพลปักจงฮี ถัดจากนั้นนายพลปักจงฮีได้ลาออกจากกองทัพ และได้เข้าดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้โดยปกครองแบบเผด็จการจนถึง การถูกสังหารใน ค.ศ. 1979 ภายหลังจากนั้นกองทัพภายใต้การนำของนายพลชอนดุษวานและนายพลโนแทอูก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในทางการเมืองต่อ โดยนายทหารทั้งสองคนได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของเกาหลีใต้ (วิเชียร อินทะสี, 2556) ดังนั้น ตลอดระยะเวลาราว 30 ปี ที่ทหารเข้ามากุมอำนาจทางการเมือง รูปแบบการเมืองจึงเป็นแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม ประชาชนมีบทบาทจำกัดในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล จึงนำไปสู่การใช้อำนาจโดยไม่ชอบของผู้นำการเมืองและรัฐบาล เมื่อใดที่ประชาชนต้องการมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น ก็มักถูกปราบปรามจากฝ่ายรัฐบาล เพราะผู้นำการเมืองต้องการรักษาอำนาจ รวมทั้งการสืบทอดอำนาจในกลุ่มผู้นำ ดังจะเห็นได้จากการที่ทหารบางส่วนก่อตั้งกลุ่มที่ไม่เป็นทางการขึ้นในกองทัพมาตั้งแต่ช่วงประธานาธิบดีปักจงฮี ซึ่งรู้จักกันในชื่อ ฮานาเฮว (การรวมกลุ่มแบบลับของนายทหาร ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่แถบเมืองแทกูหรือในพื้นที่จังหวัดเคียงชัน อันเป็นบ้านเกิดของผู้นำทหารที่สำคัญ คือ ปักจงฮี ชอนดุษวาน และโนแทอู สมาชิก

ของกลุ่มมักได้รับประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งและการแต่งตั้งโยกย้าย รวมทั้งการเข้ามามีอิทธิพลในทางการเมือง) (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ภายหลังการเข้ารับตำแหน่งในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีคิมยงซัมซึ่งเคยมีบทบาทในการเรียกร้องประชาธิปไตย มีแนวความคิดว่า การที่กองทัพเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองไม่ส่งผลดีต่อประชาชน ดังนั้น กองทัพจึงควรปฏิบัติหน้าที่หลักในการป้องกันประเทศมากกว่า ส่วนกิจกรรมด้านการเมืองควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายพลเรือนหรือนักการเมือง ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน และนโยบายในช่วงที่หาเสียงไว้มาก่อนกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ เพื่อให้กลไกของรัฐบาลนำไปสู่การปฏิบัติ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับการดำเนินการไม่ให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองนั้น ภายหลังการเข้ารับตำแหน่งประมาณ 1 เดือน ประธานาธิบดีคิมยงซัมได้เริ่มต้นปฏิรูปกองทัพ ขจัดกลุ่มทหารที่รวมตัวกันเพื่อการต่อรองในด้านตำแหน่ง ทั้งนี้เพื่อให้ทหารและกองทัพมีลักษณะเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง ซึ่งวิธีการสำคัญที่ประธานาธิบดีคิมยงซัมนำมาใช้ก็คือ การสลายขั้วอำนาจโดยได้โยกย้ายและดำเนินการทางวินัยกับนายทหารที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง อีกทั้งได้สั่งให้สลายกลุ่มฮานาเฮว อันเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและชกัโยอยู่เบื้องหลังการเมืองของประเทศ (ของฮิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557) นอกจากการโยกย้ายและดำเนินการทางวินัยกับทหารแล้ว รัฐบาลคิมยงซัมยังได้ปรับโครงสร้างและภารกิจของหน่วยงานด้านทหาร โดยให้ปรับหน้าที่ซึ่งไม่ใช่ภาระงานด้านการทหารออก คงให้เหลือเฉพาะหน้าที่ด้านการทหารและการป้องกันประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ผู้บังคับบัญชาหรือนักการเมืองใช้ประโยชน์จากบุคลากรเพื่อสร้างความได้เปรียบในทางการเมือง พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ต่อรัฐมนตรีกลาโหมแทนประธานาธิบดีดังที่ปฏิบัติกันมา (Cha, 1993)

ความพยายามในการขจัดอิทธิพลของกองทัพออกจากการเมืองได้รับปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีชอนดุษวานและอดีตประธานาธิบดีโนแทอู ในข้อหาการยึดอำนาจ เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 และการใช้กำลังทหารปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 (วิเชียร อินทะสี, 2556) เมื่อผลการพิจารณาคดีของศาลระบุว่าจำเลยมีความผิดตามคำฟ้อง จึงเป็นผลให้ภาพลักษณ์ของกองทัพตกต่ำลง ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มความชอบธรรมให้กับรัฐบาลคิมยงซัมในการจัดระเบียบของกองทัพใหม่ เพื่อให้ทหารยุติการแทรกแซงทางการเมือง โดยรัฐบาลพลเรือนซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

เป็นฝ่ายกำหนดนโยบายและมีอำนาจเหนือกองทัพ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

ผลจากการต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นผลให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รวมทั้งความพยายามของฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทหารยุติการแทรกแซงทางการเมือง ทำให้ผู้นำการเมืองต้องรับฟังและปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง สิ่งนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองเกาหลีใต้ที่ปลอดจากการแทรกแซงของกองทัพ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการรัฐประหาร หรือการเข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล จากสถิติเกี่ยวกับนายทหารที่เกษียณอายุราชการ ในการเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่า ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การเข้าดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ในช่วง ค.ศ. 1963 - 1979 อยู่ที่ร้อยละ 27.5 ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1980 - 1988 อยู่ที่ร้อยละ 19.3 ในช่วง ค.ศ. 1993 - 1998 อยู่ที่ร้อยละ 4.5 ในด้านการเป็นสมาชิกสภาแห่งชาติ ในช่วง ค.ศ. 1963 - 1979 อยู่ที่ร้อยละ 11.6 ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1981 - 1988 อยู่ที่ร้อยละ 10.5 ในช่วง ค.ศ. 1988 - 1992 อยู่ที่ร้อยละ 6.7 เป็นต้น (Croissant, 2004)

นอกจากปัจจัยภายนอกของกองทัพที่ทำให้ทหารต้องถอนตัวออกจากการเมืองแล้ว ปัจจัยภายในกองทัพก็ย่อมมีอิทธิพลเช่นกัน โดยเฉพาะกลุ่มทหารที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มวงใน หรือเป็นสมาชิกฮานาเฮว ซึ่งไม่ได้รับการเลื่อนชั้นหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ อันเนื่องมาจากไม่ได้ใกล้ชิดกับอดีตผู้นำทหาร เช่น ปักจงฮี ชอนดูฮวาน และโนแทอู หรือไม่ได้มีภูมิฐานะที่เกิดที่จังหวัดเคียงชัง จึงย่อมมีความต้องการให้กองทัพปลอดจากการเมือง ความเป็นเอกภาพของกองทัพในการที่จะเข้าไปแทรกแซง หรือกดดันทางการเมืองอีก จึงย่อมมีน้อยลง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

4.3.1.2 การปราบปรามคอร์รัปชัน

การคอร์รัปชันในเกาหลีใต้ มีทั้งการคอร์รัปชันในรูปแบบการบริหารราชการ การคอร์รัปชันทางเศรษฐกิจ และการคอร์รัปชันทางการเมือง ซึ่งใน 3 รูปแบบนี้ การคอร์รัปชันทางการเมืองได้ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบมากที่สุด เนื่องจาก ผู้ใช้อำนาจในทางมิชอบ ดังกล่าวเป็นผู้นำการเมือง นักการเมือง และข้าราชการ ซึ่งสามารถกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ ซึ่งมีผลต่อสาธารณะ หรือเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองและพวกพ้องสามารถก้าวเข้าสู่อำนาจและตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงการอยู่ในตำแหน่งได้อย่างยาวนาน ซึ่งการใช้ อำนาจในทางมิชอบนี้อาจมีตั้งแต่การใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ การใช้กลอุบายในการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นเพื่อเปิดโอกาสให้ดำรงตำแหน่งได้โดยไม่จำกัดวาระ

การโกงการเลือกตั้ง การปิดกั้นและปราบปรามผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในทางการเมือง รวมทั้ง การเรียกรับสินบนเพื่อนำไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง หรือเพื่อสร้างการสนับสนุนทางการเมือง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ในเกาหลีใต้ การคอร์รัปชันทางการเมืองได้เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในสมัยรัฐบาลอำนาจนิยม ซึ่งได้แก่ สมัยรัฐบาลอีซึงมัน รัฐบาลปักจงฮี และรัฐบาลชอนดุกฮวาน เมื่อพิจารณาเฉพาะช่วง รัฐบาลอีซึงมัน พบว่า ประธานาธิบดีอีซึงมันได้ใช้อำนาจโดยมิชอบ ขัดขวางสมาชิกพรรค ฝ่ายค้านไม่ให้เข้าประชุมสมัชชาแห่งชาติ (วิเชียร อินทะสี, 2556) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้บังคับตำแหน่งประธานาธิบดีโดยไม่จำกัดวาระ ผ่านการพิจารณา อีกกรณีหนึ่ง คือ ประธานาธิบดีอีซึงมันยังใช้ตำรวจซึ่งเป็นกลไกของรัฐ ในการโกงการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สังกัดพรรครัฐบาลได้รับการเลือกตั้ง

ในสมัยรัฐบาลปักจงฮี พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republic Party) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล ได้รับประโยชน์จากเงินที่นักธุรกิจและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ หรือ แชนบอล (jaebol) บริจาคให้แก่พรรคเพื่อจัดตั้งกองทุนการเมือง (political fund) เป็นจำนวนมาก ซึ่งในข้อเท็จจริง เงินเหล่านี้ก็คือสินบนที่จ่ายให้นักการเมืองและผู้มีอำนาจในรัฐบาล เพื่อแลกกับประโยชน์ที่จะได้รับในรูปเงินกู้ยืมจากธนาคาร เงินกู้ต่างประเทศ ใบอนุญาต การนำเข้าและส่งออกสินค้า และอื่นๆ ซึ่งอัตราการบริจาคโดยทั่วไปอยู่ระหว่างร้อยละ 10 - 20 ของมูลค่าเงินกู้ที่นักธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจได้รับ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

การคอร์รัปชันดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบการเมืองของเกาหลีใต้ เพราะ ผู้นำสามารถใช้อำนาจ เงิน และกลไกของรัฐ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนและ พวกพ้อง การตรวจสอบจากสมัชชาแห่งชาติก็เป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเข้มแข็งกว่า การแสดงความคิดเห็นหรือ การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลถูกปราบปราม สภาพที่เกิดขึ้นนี้ ในที่สุดก็ได้นำไปสู่การสิ้นสุดอำนาจ ของรัฐบาลเผด็จการ เมื่อกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และตรวจสอบการทำงานของ รัฐบาลมีความเข้มแข็งขึ้น

4.3.1.3 การกำหนดให้นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน

ประธานาธิบดีคิมยงซัมได้มีนโยบายให้สมัชชาแห่งชาติผ่านร่างกฎหมาย จริยธรรมข้าราชการ (Public Servants' Ethics Law) ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1993 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ และต่อมา ได้รวมไปถึงนักการเมืองท้องถิ่นต้องเปิดเผยทรัพย์สินของตนเองและสมาชิกในครอบครัวทุกปี

ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง ทั้งนี้เพื่อให้การเมืองปลอดจากการคอร์รัปชัน และนักการเมืองต้องเป็นบุคคลที่สะอาด (clean politician) (Kihl, 2005)

ต่อมาเมื่อกฎหมายการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินมีผลบังคับใช้ได้เป็นผลให้ข้าราชการและสมาชิกสภาแห่งชาติมากกว่า 1,100 คน ต้องเปิดเผยทรัพย์สินต่อสาธารณะ ผลจากการเปิดเผยทรัพย์สินดังกล่าวทำให้บุคคลเหล่านี้บางรายกลายเป็นที่ต้องสงสัยเกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพย์สิน และบางคนต้องลาออกจากตำแหน่ง (Cha, 1993) เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินในครั้งแรกนี้ ได้เป็นผลให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งสาธารณะ 94 คน ได้รับคำแนะนำให้ลาออก และอีก 140 คน ได้รับการตักเตือน (Kihl, 2005)

การกำหนดให้สมาชิกสภาแห่งชาติ ผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในทางการเมือง และข้าราชการประจำระดับสูง ต้องเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของตนเองในแต่ละปี จึงเป็นการสกัดกั้นช่องทางไม่ให้บุคคลเหล่านี้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเองเรียกรับผลประโยชน์ ดังนั้น การที่ผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในทางการเมือง และข้าราชการประจำระดับสูง ต้องเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของตนเอง จึงถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการเกื้อหนุนประการหนึ่งต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตย

4.3.1.4 การปฏิรูปกฎหมายการเลือกตั้งและกฎหมายปกครองท้องถิ่น

รัฐบาลคิมยงซัมได้ดำเนินการปฏิรูปการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ระบอบประชาธิปไตย โดยได้ปรับเปลี่ยนกฎหมายการเลือกตั้ง รวมถึงกฎหมายการปกครองท้องถิ่น โดยในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 1994 ประธานาธิบดีคิมยงซัมได้ลงนามในกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้ง กฎหมายการเงินสนับสนุนทางการเมือง และกฎหมายการปกครองท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วกฎหมายเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างโปร่งใส ไม่ต้องการให้เงินเข้ามามีอิทธิพลในการเลือกตั้ง และกฎหมายการเลือกตั้งใหม่นี้ได้ใช้ครอบคลุมไปถึงการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น และการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น โดยประการแรกได้กำหนดวันหรือช่วงเวลาการเลือกตั้งไว้ในกฎหมาย เพื่อให้เกิดความแน่นอนในการจัดการเลือกตั้ง ประการที่ 2 เพิ่มเสรีภาพในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยเพิ่มช่องทางการหาเสียงผ่านสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ประการที่ 3 ลดระยะเวลาในการหาเสียงเลือกตั้ง ทำให้การเลือกตั้งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และประการที่ 4 เพิ่มมาตรการและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายการเลือกตั้ง เช่น การให้ถือว่าผลการเลือกตั้งเป็นโมฆะ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

นอกจากนี้ ในส่วนของการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ ได้มีการแก้ไขกฎหมายการเลือกตั้งให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกพรรคการเมือง เนื่องจากในอดีตพรรครัฐบาลมักจะเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะการจัดสรรที่นั่งของสมาชิกสภาแห่งชาติที่ถือเป็นตัวแทนพื้นที่ทั่วประเทศให้แก่พรรคการเมือง ถือเอาจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับในการเลือกตั้ง ซึ่งโดยทั่วไปพรรครัฐบาลมักได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไป จึงทำให้ได้รับที่นั่งตัวแทนพื้นที่ทั่วประเทศมากตามไปด้วย ทั้งนี้ในความเป็นจริงในบางครั้งผู้ชนะในพื้นที่เขตเลือกตั้ง ได้คะแนนมากกว่าผู้แพ้ไม่ก็คะแนน ในกฎหมายใหม่จึงได้กำหนดให้การจัดสรรที่นั่งขึ้นอยู่กับคะแนนเสียงรวมทั้งหมดที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับ (Oh, 1999)

ในส่วนของกฎหมายการให้เงินสนับสนุนทางการเมือง ได้ระบุถึงการนำระบบใบเสร็จรับเงินมาใช้ การจัดระบบกลุ่มผู้ให้การสนับสนุน การเพิ่มจำนวนเงินสนับสนุนจากรัฐบาลที่ให้กับพรรคการเมือง อีกทั้งการเพิ่มสิทธิและอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเงินสนับสนุนทางการเมือง ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1997 ได้มีการปรับปรุงรายละเอียดเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งตามกฎหมายปฏิรูปการเมือง โดยให้ยกเลิกระบบการบริจาคเงินตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่ไม่มีเงินสามารถสมัครเข้ารับการเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น การรวมตัวหรือชุมนุมกันในที่สาธารณะเพื่อหาเสียงให้กระทำได้ ซึ่งถือเป็นการลดขอบเขตการเลือกตั้งโดยใช้เงินเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ข้อกำหนดของกฎหมายฉบับนี้ก็มีปัญหาต่างๆ เช่น การถูกมองว่ามีลักษณะปกป้องอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองที่มีอยู่ก่อน อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้รับการประเมินว่าเป็นกฎหมายที่มีบทบาทและมีส่วนช่วยในการปฏิรูปการเมือง (ของอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557) ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้ว แม้ว่ากฎหมายเลือกตั้งและการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับเงินสนับสนุนทางการเมืองนั้นจะมีข้อจำกัด แต่ก็ถือว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติที่มีความหมาย และถึงแม้ในการเลือกตั้งยังคงมีการคอร์รัปชัน การใช้จ่ายเงินซื้อเสียง การพูดจาใส่ร้ายป้ายสี และหมิ่นประมาทฝ่ายตรงข้าม แต่การเข้าไปแทรกแซงของรัฐหรือการทุจริตในการเลือกตั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตแล้วถือว่าลดจำนวนลงไปมาก

กฎหมายการปกครองท้องถิ่นที่ประกาศใช้โดยประธานาธิบดีคิมยองซัม ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย และการให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง โดยได้แบ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ ซึ่งได้แก่ มหานครและนคร ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลโดยตรง และจังหวัดประเภทที่ 2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับต้น ได้แก่ เมือง เขตหรือคูน (gun) ของจังหวัด

เขตหรือคู (gu) ของมหานครหรือนคร ในด้านจำนวนสมาชิกขององค์กรปกครองท้องถิ่นได้แตกต่างกันไปตามขนาด ด้านวาระการดำรงตำแหน่งกำหนดไว้ 4 ปี การตัดสินใจใดๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น ถ้าขัดต่อกฎหมายในระดับประเทศ รัฐบาลมีอำนาจที่จะขอให้ทบทวนแก้ไข หรือระงับการบังคับใช้ได้ (Oh, 1999) การรื้อฟื้นการปกครองท้องถิ่นขึ้นมาอีกครั้ง นับตั้งแต่การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เมื่อ ค.ศ. 1948 แต่มายกเลิกในสมัยประธานาธิบดีปักจุงฮี จึงถือเป็นอีกช่องทางสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสร้างประชาธิปไตยในเกาหลีใต้เข้มแข็งขึ้น (วิเชียร อินทะสี, 2556) เพราะประชาชนสามารถเลือกบุคคลในการทำหน้าที่ในฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมทราบถึงความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่ มากกว่าการที่รัฐบาลในส่วนกลางเป็นผู้ตัดสินใจแต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็สามารถใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลในส่วนกลางได้อีกด้วย โดยดูจากจำนวนผู้สมัครของพรรครัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้ง

ถึงแม้มีการประกาศใช้กฎหมายการปกครองท้องถิ่นใน ค.ศ. 1994 แต่เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ พบว่า ยังมีปัญหาอยู่บางประการ ทำให้การปกครองท้องถิ่นไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ กล่าวคือ ประการแรก กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมากกว่าฝ่ายสภา เนื่องจากฝ่ายสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องพิจารณามติหรือการตัดสินใจใหม่ ถ้าฝ่ายบริหารเห็นว่าการตัดสินใจของฝ่ายสภาขัดต่อกฎหมายระดับชาติหรือสวัสดิภาพของส่วนรวม นอกจากนี้การดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหารก็ได้รับหลักประกัน เพราะฝ่ายสภาไม่มีอำนาจในการถอดถอน ประการที่ 2 การที่บรรดาผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกเทศมนตรีมีอำนาจมาก อาจเป็นเหตุนำไปสู่การร่วมมือกับนักธุรกิจหรือผู้มีฐานะมั่งคั่งในการแสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากการร่วมมือกัน และประการที่ 3 ประชาชนยังไม่มีช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลองค์กรปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในด้านการลงประชามติ และการถอดถอน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ฝ่ายที่ถูกตรวจสอบต้องรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น นอกเหนือไปจากการอาศัยช่องทางการประชุมประท้วง และการร้องเรียน (Seong, 2000)

เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลเกาหลีใต้ได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหาร และสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่นขึ้นในวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1995 ซึ่งถือเป็นการเลือกตั้งกลางวาระของประธานาธิบดีคิมย็องซัมพอดี โดยพรรคเสรีประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรครัฐบาล ส่วนพรรคฝ่ายค้าน ได้แก่ พรรคประชาธิปไตยซึ่งมีคิมแดจุงให้การสนับสนุน และ

พรรคสหเสรีประชาธิปไตย (United Liberal Democrats) ซึ่งมีคิมจองพิลเป็นผู้นำต่างส่งผู้สมัครลงแข่งขันในการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคประชาธิปไตยได้รับชัยชนะ โดยเฉพาะในเขตมหานครโซล เช่นเดียวกับตำแหน่งผู้อำนวยการเขตที่ผู้สมัครพรรคประชาธิปไตยได้รับเลือกตั้ง 23 ตำแหน่ง จากทั้งหมด 25 ตำแหน่ง โดยพรรครัฐบาลได้ 2 ตำแหน่งที่เหลือ และถ้าพิจารณาในภาพรวมทั้งประเทศแล้ว ผู้สมัครในนามพรรคเสรีประชาธิปไตยได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ร้อยละ 30.1 และสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น ร้อยละ 32.2 นอกจากนี้เป็นของผู้สมัครพรรคฝ่ายค้านและผู้สมัครอิสระ (Koh, 1996) ผลที่ออกมาเช่นนี้ย่อมเป็นการบ่งบอกถึงความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อนโยบายของรัฐบาลคิมยงซัมในบางด้าน ความพ่ายแพ้ของพรรครัฐบาลในการเลือกตั้งครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในระดับชาติ เพราะชัยชนะของพรรคประชาธิปไตยซึ่งคิมแดจุงเป็นผู้ให้การสนับสนุน ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้คิมแดจุงเข้าสู่วงการการเมืองเกาหลีได้อีกครั้ง ภายหลังจากที่เขาแสดงเจตนารมณ์ขอยุติบทบาททางการเมือง เมื่อประสบความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเป็นครั้งที่ 3 เมื่อ ค.ศ. 1992 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

4.3.2 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง

คิมแดจุงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนให้พรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่น เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995 จึงทำให้คิมแดจุงกลับมาอยู่ในวงการเมืองอีกครั้ง และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 คิมแดจุงได้ก่อตั้งพรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่ (National Congress for New Politics) ขึ้น ต่อมาในการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 1996 พรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่ไม่ได้ที่นั่งในสมัชชาแห่งชาติตามจำนวนที่คิมแดจุงคาดหวังไว้ ดังนั้น คิมแดจุงจึงเห็นถึงความจำเป็นในการร่วมมือกับพรรคสหเสรีประชาธิปไตย เพื่อเป็นหลักประกันในการได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดี คิมแดจุงจึงแสดงเจตนาในการร่วมมือกับคิมจองพิล ซึ่งได้กลายเป็นที่มาของแนวร่วม DJP (Kim Dae-jung & Kim Jong-pil) (S. Kim, 2000) ต่อมาในการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ 15 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1997 คิมแดจุงผู้สมัครจากพรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่ได้รับคะแนนเสียงคิดเป็นร้อยละ 40.3 ส่วนอีเฮวซางผู้สมัครจากพรรคหนึ่งประเทศ (Grand National Party) ได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 38.7 คิมแดจุงซึ่งเคยพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีมาแล้ว 3 ครั้ง จึงได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและเป็นประธานาธิบดีคนถัดไปของเกาหลีใต้ ซึ่งจากผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่ผู้สมัครของพรรครัฐบาลพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง โดยผู้สมัครพรรคฝ่ายค้าน ประสบความสำเร็จ จึงนับเป็นพัฒนาการที่ก้าวหน้า

ประการหนึ่งของการเมืองเกาหลีใต้ที่เปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมือง จากพรรครัฐบาลไปสู่พรรคฝ่ายค้านตามเส้นทางของประชาธิปไตย กล่าวคือ เป็นไปตามการตัดสินใจของประชาชน ชัยชนะของคิมแดจุงยังได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับส่วนยอดของการเมืองเกาหลีใต้ เนื่องจากในอดีตผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มาจากจังหวัดเคียงชังหรือพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาหลีใต้ เช่น ปักจงฮี ชอนดุษวาน โนแทกู และ คิมยงซัม ดังนั้น คิมแดจุง จึงเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่มาจากจังหวัดชอลลาหรือพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ยากจน นอกจากนี้ปัจจัยด้านภูมิภาคนิยมถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คิมแดจุงได้รับชัยชนะ เนื่องจากฐานเสียงของเขาในจังหวัดชอลลา และฐานเสียงของคิมจงพิลในจังหวัดชุงชองต่างทุ่มคะแนนเสียงให้ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนั้น สามารถพิจารณาได้ดังนี้

4.3.2.1 การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกระงับอำนาจจากรัฐบาลอำนาจนิยม

ในช่วงที่เกาหลีใต้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอำนาจนิยม นับตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีชุงม็อน ปักจงฮี และชอนดุษวาน รัฐบาลได้ใช้หน่วยงานและกลไกของรัฐในการปราบปรามผู้ต่อต้านผู้นำการเมืองและรัฐบาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นผลให้ผู้ต่อต้านหรือผู้ตกเป็นเป้าหมายในการปราบปรามบางรายต้องเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ ถูกจับกุมคุมขัง ถูกให้ออกจากงาน หรือไม่ก็กลายเป็นบุคคลสูญหาย ในสภาพการณ์ดังกล่าว ครอบครัวของผู้ได้รับเคราะห์กรรมจะร้องขอความเป็นธรรม หรือสื่อสารมวลชน จะรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น ไม่สามารถกระทำได้ เพราะผู้มีอำนาจจะใช้วิธีการต่างๆ ในการข่มขู่ หรือทำให้เกิดความหวาดกลัว ทำให้ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏต่อสาธารณะ หรือไม่มีน้ำหนักพอที่จะทำให้กลไกของรัฐดำเนินการนำบุคคลที่ใช้อำนาจโดยมิชอบมาลงโทษ และที่สำคัญกลไกของรัฐกลับรับใช้หรือตอบสนองต่อผู้มีอำนาจ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ในช่วงที่ประธานาธิบดีคิมแดจุงเป็นผู้นำเกาหลีใต้ ในฐานะที่เขาจะมีภูมิหลังในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน จึงได้ผลักดันให้กฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขเยียวยาผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในอดีต ผ่านการพิจารณาของสมัชชาแห่งชาติจำนวน 4 ฉบับ (H.-Y. Cho, 2002) ได้แก่ ฉบับแรก กฎหมายการฟื้นฟูเกียรติและการจ่ายค่าชดเชยหรือเยียวยาแก่ผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย (Act on Restoration and Compensation for Those Involved in the Democratization Movement) ซึ่งผ่านการพิจารณาในเดือนธันวาคม ค.ศ.

1999 โดยมีสาระสำคัญ คือ การฟื้นฟูเกียรติและการจ่ายค่าเยียวยาให้แก่ผู้เสียชีวิต
 สูญหาย ได้รับความเจ็บ หรือถูกจับกุมคุมขังในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย และโครงการ
 จัดกิจกรรมรำลึก ซึ่งได้รวมไปถึงการสร้างอนุสรณ์สถาน ฉบับที่ 2 กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหา
 ความจริง กรณีการเสียชีวิตอันมีเหตุต้องสงสัย (Special Act to Find the Truth on
 Suspicious Deaths) ซึ่งผ่านการพิจารณาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1999 โดยมีสาระสำคัญ คือ
 การกำหนดให้มีการสอบสวนคดีผู้เสียชีวิต อันมีเหตุต้องสงสัยว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่
 รัฐในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องประชาธิปไตย ฉบับที่ 3 กฎหมายคณะกรรมการสิทธิ
 มนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission Act) ซึ่งผ่านการพิจารณาในเดือน
 เมษายน ค.ศ. 2001 โดยมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 ศึกษากฎหมายและกฎหมายรองที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
 สอบสวนและเยียวยาการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเลือกปฏิบัติ และศึกษา
 ประเด็นสิทธิมนุษยชน และฉบับที่ 4 กฎหมายโครงการรำลึกขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อ
 ประชาธิปไตย (Democratization Movement Commemoration Projects Law) ซึ่งผ่านการ
 พิจารณาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2001 โดยมีสาระสำคัญ คือ การสร้างอาคารและสวนรำลึก
 ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ
 ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย การให้ความรู้และการปลูกฝังจิตวิญญาณประชาธิปไตย
 และการจัดทำโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนประชาธิปไตย (H.-Y. Cho, 2002) ซึ่งการออกกฎหมาย
 ทั้ง 4 ฉบับนี้ มีทั้งการเสนอของสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ สังกัดพรรครัฐบาลและพรรคฝ่าย
 ค้าน รวมทั้งภาคประชาสังคมด้วย (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ในด้านการให้ความเป็นธรรมและการดำเนินการตามกฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริง
 กรณีการเสียชีวิตอันมีเหตุต้องสงสัยเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ในช่วงรัฐบาลเผด็จการ
 ที่มุ่งกำจัดบุคคลที่ต่อต้านรัฐบาลหรือต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เพราะเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อผู้นำ
 และความมั่นคงของรัฐบาล เมื่อกฎหมายนี้ผ่านการพิจารณาของสมัชชาแห่งชาติ
 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1999 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงขึ้นในสังกัดสำนัก
 ประธานาธิบดี (Presidential Truth Commission on Suspicious Death) โดยประกอบด้วย
 สมาชิก 9 คน ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ โดยประธานคณะกรรมการ
 มีฐานะเทียบเท่ารัฐมนตรี ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการแทรกแซงการทำงานจากหน่วยงานของรัฐบาล
 (Hong, 2002)

ความพยายามในการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนหรือผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำที่เกิดขึ้นในยุคเผด็จการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นการสร้างความชอบธรรมและความเข้มแข็งให้แก่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลใดก็ตามในขณะที่อยู่ในอำนาจ แม้จะใช้อิทธิพลดังกล่าวปกปิดความผิดของตนเองได้ แต่เมื่อหมดอำนาจหรือประชาชนสามารถเข้าไป มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองแล้ว การปกครองโดยยึดหลักกฎหมายที่ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันก็ย่อมเกิดขึ้น จึงมีความแตกต่างไปจากระบบอำนาจนิยม

4.3.2.2 การปฏิรูประบบราชการ

ในการปฏิรูประบบราชการ รัฐบาลคิมแดจุงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหาร (Administrative Reform Committee) ขึ้น โดยเน้นการปรับโครงสร้างองค์กร การปฏิรูปการบริหาร การแก้ไขกฎระเบียบ การปราบปรามการคอร์รัปชัน การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ และการวางรากฐานการให้บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-government) (P. S. Kim, 2010) ในด้านการแก้ไขกฎระเบียบและกฎหมายต่างๆ อันเป็นปัญหาในการปฏิบัติงานและการบริการประชาชนนั้น ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิรูปกฎระเบียบ (Regulation Reform Committee) ขึ้น เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ผลจากการศึกษาของคณะกรรมการเป็นผลให้รัฐบาลยกเลิกกฎระเบียบจำนวน 4,465 เรื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของกฎระเบียบทั้งหมด 11,125 เรื่อง ยกเลิกกฎหมายจำนวน 23 ฉบับ และปรับปรุงแก้ไขอีก 248 ฉบับ สำหรับในด้านโครงสร้างของส่วนราชการ ได้มีการยุบรวมกระทรวง อันเป็นการลดขนาดของส่วนราชการ ดังเช่นการยุบรวมกระทรวงข่าวสารและกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน จึงเป็นผลให้กระทรวงที่มีอยู่เดิม 23 กระทรวงนั้น ลดลงเหลือ 17 กระทรวง และยังได้ดำเนินการลดกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีเกินกว่าภาระงานจำนวน 17,957 คน พร้อมกันนั้นได้ปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลให้เป็นระบบเปิดมากยิ่งขึ้น โดยเน้นระบบการจ้างสัญญาจ้าง (contracted service) ในตำแหน่งที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความชำนาญพิเศษจากภาคเอกชน ด้วยการจ่ายค่าตอบแทนในอัตราสูงพร้อมกับการเสนอแนะวิธีการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกษียณราชการก่อนกำหนดโดยความสมัครใจ และการจ่ายค่าตอบแทนให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

การปฏิรูประบบราชการดังกล่าวมีเป้าหมายอยู่ที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบราชการ แต่เมื่อพิจารณาในอีกด้านหนึ่ง การที่รัฐบาลเน้นให้ระบบราชการต้องเน้นที่เป้าหมายในการให้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ก็ถือเป็นการสร้าง

ความชอบธรรมและสร้างพลังสนับสนุนให้ระบอบประชาธิปไตย เพราะระบอบประชาธิปไตย เน้นให้ระบบราชการตอบสนอง หรือรับผิดชอบต่อประชาชน ไม่ได้มุ่งเน้นที่การตอบสนอง ความต้องการของผู้นำหรือกลุ่มผู้ปกครอง ดังนั้น เมื่อระบบราชการมีความคล่องตัว ประชาชน ก็ยอมได้รับบริการที่มีคุณภาพจากรัฐ และโอกาสที่นโยบายของรัฐบาลจะประสบความสำเร็จ ในทางปฏิบัติจึงมีอยู่สูง ฉะนั้นเมื่อกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยก้าวไปข้างหน้า และกลไก ของระบบราชการเกื้อหนุน จึงถือเป็นปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้การพัฒนาประเทศของเกาหลีใต้ เป็นไปอย่างมั่นคง แม้ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ก็ตาม (วิเชียร อินทะสี, 2556)

4.3.3 การสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีโนมูเฮียน

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 2002 โนมูเฮียน (Roh Moo-hyun) ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคประชาธิปไตยแห่งสหรัชมารใหม่ ได้คะแนนเสียง ร้อยละ 48.9 โดยได้คะแนนเสียงในจังหวัดชอลลาเหนือและชอลลาใต้เกินกว่าร้อยละ 90 โดยเฉพาะที่ความจุได้มากถึงร้อยละ 95.2 ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ถือเป็นฐานเสียงที่หนาแน่นของ อดีตประธานาธิบดีคิมแดจุง (วิเชียร อินทะสี, 2556) การประสบความสำเร็จในการได้รับเลือกตั้ง ประธานาธิบดีของโนมูเฮียน ปัจจัยหนึ่งมาจากจุดเด่นของเขาที่เป็นนักกฎหมายด้าน สิทธิมนุษยชน และมีความมุ่งมั่นที่จะจำกัดอิทธิพลของความเป็นภูมิภาคนิยมออกจาก วงการเมืองเกาหลีใต้ จึงทำให้เขาได้รับการสนับสนุนจากคนรุ่นใหม่ ซึ่งงานสำคัญและ ค่อนข้างใหญ่ของโนมูเฮียน ภายหลังการได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ก็คือ การปฏิรูป พรรคการเมือง เนื่องจากโนมูเฮียนได้รับฉันทามติและได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ก็เพราะ ชูประเด็นการปฏิรูปพรรคการเมืองไว้ด้วย โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 2002 โนมูเฮียนได้ให้ คำมั่นสัญญาในการก่อตั้งพรรคการเมือง ซึ่งจะเป็นการก่อตั้งพรรคการเมืองที่ใช้ต้นทุนต่ำ โดยใช้ระบบออนไลน์ โดยการกำหนดเป้าหมาย ให้เป็นการปฏิวัติทางการเมืองและ ผ่านกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม สมาชิกพรรคต้องจ่ายค่าสมาชิก อำนาจในการ เสนอชื่อและอำนาจในการใช้ดุลยพินิจต้องเป็นของสมาชิกพรรค และเมื่อโนมูเฮียนได้รับเลือกตั้ง เป็นประธานาธิบดีแล้ว การปฏิรูปพรรคการเมืองก็ได้เกิดขึ้น โดยการก่อตั้งพรรคของเรา (Uri Party) หรือฮอลลินอูรีดั่ง หรืออูรีดั่ง (Uri-dang) ขึ้น (วิเชียร อินทะสี, 2556)

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โนมูเฮียนได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี คือ การประกาศ เจตนารมณ์ในการสานต่อนโยบายการผูกสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือที่รัฐบาลคิมแดจุงริเริ่ม ดำเนินการไว้ อันเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้อยู่ในลักษณะ

ผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างกันอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ซึ่งทำให้ทั้งเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ต่างได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ ร่วมกัน แน่แน่นอนว่าท่าทีเช่นนี้ย่อมสอดคล้องกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ ซึ่งไม่มีประสบการณ์ตรงกับสงครามเกาหลีที่ความต้องการให้สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกจากเกาหลีใต้ และตามผลสำรวจความคิดเห็นของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 พบว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีแนวความคิดก้าวหน้ามากกว่าสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ ในประเด็นคำถามที่ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการ การปฏิรูปกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือแชบอล และความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกา (K. Cho, 2003) ด้วยเหตุนี้ โนมูเฮียนที่มีนโยบายที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคคลเหล่านี้ จึงมีความได้เปรียบมากกว่าคู่แข่ง

สำหรับการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยประธานาธิบดีโนมูเฮียน ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ สามารถพิจารณาได้ดังนี้

4.3.3.1 การสร้างความโปร่งใสให้กับระบอบการเมือง

ในช่วงรัฐบาลเผด็จการซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ระบอบการเมืองของเกาหลีใต้เป็นแบบอำนาจนิยม และภายหลังการเริ่มต้นกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ประเด็นของภูมิภาคนิยม (regionalism) ก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในระบบการเมือง ด้วยเหตุนี้ การที่จะขจัดวัฒนธรรมทางการเมืองในเชิงลบให้หมดไปได้นั้น การปฏิรูปการเมืองจึงกลายเป็นปัจจัยซึ่งรัฐบาลโนมูเฮียนให้ความสำคัญ แต่การปฏิรูปการเมืองซึ่งเป็นการต้องการกับสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัตินั้นนับเป็นประเด็นที่ท้าทาย อย่างไรก็ตาม เมื่อประธานาธิบดีโนมูเฮียนเริ่มต้นการบริหารงานก็ได้สอบสวนการใช้เงินหรือกองทุนการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยมุ่งหวังให้กองทุนการเมืองมีความโปร่งใส โดยการระดมทุน ขนาดของกองทุน และรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับกองทุน ต้องเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบ โดยทั้งพรรคฝ่ายค้านและพรรครัฐบาลต้องถูกตรวจสอบเป็นพิเศษ ซึ่งการตรวจสอบกองทุนการเมืองที่อยู่ในข่ายของการกระทำผิด ได้ดำเนินการไปในช่วง 9 เดือนแรก (วิเชียร อินทะสี, 2556)

นอกจากนี้ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังกำหนดจุดยืนให้การตรวจสอบของอัยการบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยไม่คำนึงถึงการเป็นพรรครัฐบาลหรือพรรคฝ่ายค้าน ผลการตรวจสอบปรากฏว่ามีการรับเงินจำนวนหลายพันล้านวอนจากบริษัทหรือกลุ่มธุรกิจ ซึ่งเข้าข่ายผิดกฎหมายการเลือกตั้ง โดยผลจากการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกองทุนการเมืองดังกล่าวได้นำไปสู่

การปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับการเมือง เพื่อให้การเมืองใสสะอาด ดังนั้น ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 17 ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2004 จึงเกิดความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับสมัชชาแห่งชาติ ในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเน้นประเด็นการให้ความสนับสนุนด้านการเงินและอาหาร การจ่ายภาษีเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง การให้สาธารณชนเป็นฝ่ายจัดการเลือกตั้ง และการใช้จ่ายในการเลือกตั้งต้องมีลักษณะสมเหตุสมผล (วิเชียร อินทะสี, 2556) โดยต้องอยู่ภายใต้การควบคุม จากความพยายามดังกล่าว ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 17 ถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งที่ใสสะอาดที่สุดของเกาหลีใต้

ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังได้ยึดหลักการแยกการทำงานระหว่างพรรคการเมืองกับรัฐบาล ซึ่งในอดีตประธานาธิบดีในฐานะประธานพรรครัฐบาลได้บริหารภารกิจประจำวันของพรรคด้วยการรับรายงานและตัดสินใจในประเด็นปัญหาทางการเมือง ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการใช้อำนาจหรือมีอิทธิพลเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนี้ประธานาธิบดีในฐานะที่เป็นประธานพรรคยังต้องทำหน้าที่ระดมเงินทุนเข้าพรรค และการจัดสรรเงินทุน พร้อมกับมีอำนาจในการเสนอชื่อบุคคลที่จะเป็นสมาชิกคณะกรรมการในสมัชชาแห่งชาติ การที่ประธานาธิบดีโนมูเฮียนแยกกิจกรรมที่เป็นของพรรคและการบริหารประเทศออกจากกัน จึงทำให้เขาไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการรับ การจัดสรร หรือการแจกจ่ายเงินกองทุนการเมือง รวมถึงการแต่งตั้งบุคคลจากพรรคการเมืองให้เข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

รัฐบาลโนมูเฮียนยังได้เปลี่ยนการบริหารงานภาครัฐที่ยึดแนวทางอำนาจนิยม และการถือตามสายการบังคับบัญชาในแนวตั้ง มาเป็นแนวนอนตามหลักการของประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญนายกรัฐมนตรีนับเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ส่วนประธานาธิบดีเป็นผู้ควบคุมดูแลด้านยุทธศาสตร์ของชาติ ส่วนด้านการบริหารงานประจำวันของรัฐบาลนั้นนายกรัฐมนตรีนับเป็นผู้ดูแล ถ้าการทำหน้าที่นี้บรรลุตามเป้าหมายก็จะทำให้การบริหารงานในระดับที่สูงขึ้นเกิดผลดี ตามไปด้วย นอกจากนี้รัฐบาลยังได้เพิ่มอำนาจและให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ส่วนในสำนักประธานาธิบดีได้ยกเลิกระบบสายการบังคับบัญชาสูงสุดในการปฏิบัติงาน แต่เน้นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังให้ความเป็นอิสระแก่ตำรวจ อัยการ สำนักข่าวกรอง และสำนักบริหารกิจการภาษี ประธานาธิบดีไม่ต้องรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองจากสำนักข่าวกรองเหมือนเมื่อก่อน ซึ่งมีลักษณะเป็นการเข้าแทรกแซงการเมือง สำนักข่าวกรองได้ดำเนินแผนปฏิรูปตนเอง และพยายามรักษาความเป็นกลาง ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังได้แต่งตั้งบุคคลที่มีชื่อเสียงเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรียุติธรรม สำหรับประเด็นที่อาจก่อให้เกิดผลไม่ดีต่อระบบ

การตรวจสอบของอัยการ ประธานาธิบดีโนมุเฮียนได้พบปะกับอัยการ เพื่อสอบถามความเห็น และดำเนินความพยายามในการปรับปรุงการจ้องครของอัยการ การแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับ ความล้มเหลวของตำรวจในช่วงที่ผ่านมาเพื่อที่จะฟื้นฟูความเชื่อมั่นจากประชาชน ส่วนภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของสำนักบริหารกิจการภายในอดีตเนื่องจากการสมรู้ร่วมคิด กับฝ่ายการเมือง ก็ได้ชำระสะสางและดำเนินการปฏิรูปองค์กร เพื่อให้สามารถบริการประชาชน ได้อย่างแท้จริง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ในช่วงท้ายของวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ประธานาธิบดีโนมุเฮียนถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวพันกับการคอร์รัปชัน เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นย่อมมีผลให้ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ในรัฐบาลลดลง การที่จะนำนโยบายด้านอื่นๆ ไปดำเนินการก็ได้รับความสนับสนุนจากประชาชน ลดลง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเกาหลีใต้ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านข้อมูลข่าวสาร การเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของประชาสังคม และการที่ประเทศต้องแข่งขันในด้านต่างๆ กับประเทศอื่นๆ มากขึ้น ผู้นำการเมืองจึงไม่อาจ ใช้วิธีการแบบผู้นำในอดีตในการรักษาอำนาจของตนเองได้อีกต่อไป การที่จะอยู่ในตำแหน่ง ได้อีกนานเท่าไรนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับกติกาแล้ว ยังต้องขึ้นอยู่กับเสียงของประชาชนด้วย ลักษณะเช่นนี้ได้กลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้ ภายหลังการ ก้าวเข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยใน ค.ศ. 1987 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

กล่าวโดยสรุป ในยุคที่ผู้นำซึ่งมีแนวคิดก้าวหน้าบริหารประเทศ รัฐบาลได้ใช้ ความพยายามในการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยประชาชนต้องได้รับความ เป็นธรรมจากรัฐบาล การกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันก่อให้เกิด การบาดเจ็บและการเสียชีวิต รัฐบาลต้องรับผิดชอบกับการกระทำดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของประชาธิปไตย เพราะไม่เช่นนั้นผู้นำการเมืองและนักการเมือง ย่อมฉวยโอกาสในการใช้กลไกต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ในการอยู่ในอำนาจของตนเอง มากกว่าการคำนึงถึงสวัสดิภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในทำนองเดียวกัน การสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบราชการ และการให้ความสำคัญ ในด้านผู้ใช้แรงงาน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประชาธิปไตยมีพัฒนาการอย่างมั่นคง โดยปิดช่องทางไม่ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากการปฏิรูป ดังกล่าวได้ทำให้ระบอบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีความโปร่งใสแล้ว ยังได้กลายเป็น ปัจจัยหนุนในการช่วยให้เกาหลีใต้กลายเป็นประเทศชั้นนำในเวทีโลกอีกด้วย

4.3.4 การแก้ปัญหาประเด็นภูมิภาคนิยม (regionalism)

เหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ความจู้ (ดังที่กล่าวโดยรายละเอียดในบทที่ 3) แสดงให้เห็นถึงนัยทางการเมืองและสังคมของเกาหลีใต้ได้หลายประการ โดยความสำคัญของเหตุการณ์ไม่ได้อยู่ที่ฝ่ายทหารหรือผู้มีอำนาจในขณะนั้นส่งกองทัพจากส่วนกลางมาปราบปรามผู้ชุมนุม เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาล โดยก่อความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง และภายหลังการปฏิบัติภารกิจเสร็จสิ้น รัฐบาลได้นำบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มาลงโทษ แต่ในข้อเท็จจริง เหตุการณ์ที่ความจู้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงความไม่พอใจของคนในพื้นที่จังหวัดชอลลาเหนือ และชอลลาใต้ ที่มีต่อชนชั้นผู้ปกครอง ตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมา โดยในยุคที่เกาหลีแบ่งออกเป็น 3 อาณาจักร ซึ่งได้แก่ โคกูเรีย (Goguryeo) ตั้งอยู่ตั้งแต่ตอนกลางของคาบสมุทรเกาหลีขึ้นไป แพกเซ (Baekje) ตั้งอยู่แถบพื้นที่จังหวัดชอลลาเหนือและจังหวัดชอลลาใต้ และซิลลา (Silla) ตั้งอยู่แถบพื้นที่จังหวัดเคียงซังเหนือและจังหวัดเคียงซังใต้ ซึ่งทั้ง 3 อาณาจักรต่างทำสงครามกันเพื่อขยายดินแดน ในที่สุดซิลลาสามารถรวมแพกเซและโคกูเรียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งได้ ท่ามกลางการต่อต้านของคนในอาณาจักรแพกเซ ต่อมาใน ค.ศ. 918 ดินแดนเกาหลีได้รวมกันเข้าเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้การนำของวางกอน (Wang Geon) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์โคเรีย (Goryeo) ซึ่งปกครองเกาหลีระหว่าง ค.ศ. 918 - 1392 พระเจ้าแทโจ (Taejo) ได้มีทัศนคติต่ออาณาจักรแพกเซเดิมว่าเป็นดินแดนของพวกหัวแข็งและพวกกบฏ (a perverse and rebellious land) (K.-b. Lee, 1984) เนื่องจากคนในอาณาจักรแพกเซเดิมมีความรู้สึกไม่พอใจที่ดินแดนของตนถูกรวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเกาหลี ถ้าหากให้บรรจู้เข้ารับราชการทั้งฝ่ายพลเรือนและกองทัพ หรือแต่งงานกับเชื้อพระวงศ์และขุนนาง ก็อาจนำภัยมาสู่อาณาจักรได้ ดังนั้นจึงได้มีการกีดกันคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อาณาจักรแพกเซเดิม ในการเข้ารับราชการและแต่งงาน โดยมีการตราเป็นกฎหมายของราชสำนักขึ้น (Yea, 2003)

ถัดมาในยุคเกาหลีสมัยใหม่ การพัฒนาประเทศในช่วงที่ประธานาธิบดีปักจุงฮี เป็นผู้นำโครงการลงทุนต่างๆ ด้านอุตสาหกรรมได้กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดเคียงซัง เหตุผลส่วนหนึ่งก็สืบเนื่องจากประธานาธิบดีปักจุงฮีเกิดที่จังหวัดเคียงซังเหนือ ดังนั้นคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชอลลาจึงไม่ได้รับผลจากการพัฒนามากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเคียงซัง ดังการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 8 แห่งขึ้นในพื้นที่จังหวัดเคียงซัง ในขณะที่มีนิคมอุตสาหกรรมเพียง 1 แห่งในพื้นที่จังหวัดชอลลา นอกจากนั้น ผลการศึกษาเกี่ยวกับคนงานทั้งชายและหญิงที่เข้ามาทำงานในกรุงโซล ผลปรากฏ

ว่า คนงานที่มาจากพื้นที่จังหวัดชอลลาได้รับการเลือกปฏิบัติในด้านการจ้างงานที่สำนักงานมากที่สุด โดยอยู่ในตำแหน่งที่ค่าตอบแทนต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับคนงานที่มาจากพื้นที่อื่น (Yu, 1990) และเมื่อพิจารณาถึงผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในภาคราชการพบว่าผู้ที่มาจากพื้นที่จังหวัดเคียงชัง ดำรงตำแหน่งระดับสูงมากกว่าในอัตราส่วนของประชากร เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งประเทศ ดังในสมัยรัฐบาลปักจองฮีในช่วงภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญยูซิน ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลเป็นเผด็จการอย่างเต็มตัว ข้าราชการระดับสูงที่มีพื้นเพจากจังหวัดเคียงชัง คิดเป็นร้อยละ 38.2 ของจำนวนข้าราชการระดับสูงทั้งหมด ในขณะที่จังหวัดเคียงชังมีประชากรคิดเป็นร้อยละ 30.6 ของประชากรเกาหลีใต้ทั้งหมด ส่วนข้าราชการระดับสูงที่มีพื้นเพจากจังหวัดชอลลาคิดเป็นร้อยละ 14.6 ของจำนวนข้าราชการระดับสูงทั้งหมด ในขณะที่จังหวัดชอลลามีประชากรคิดเป็นร้อยละ 18.6 ของประชากรเกาหลีใต้ทั้งหมด (Chul, 1994)

จากสภาพดังที่กล่าวมาจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลที่ส่วนกลาง นับตั้งแต่ช่วงที่ยังเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และรัฐในสมัยใหม่ ได้กีดกันและเลือกปฏิบัติต่อคนในพื้นที่จังหวัดชอลลา ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การเรียกร้องประชาธิปไตยซึ่งเกิดขึ้นที่ควางจูในจังหวัดชอลลา รัฐบาลนอกจากไม่ได้รับฟังข้อเรียกร้องแล้ว แต่กลับใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง ความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งในอดีตจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความรู้สึกภูมิภาคนิยม (regionalism) ที่เข้มข้นระหว่างคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชอลลา กับคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเคียงชัง ยิ่งบุคคลที่ขึ้นเป็นผู้นำเกาหลีใต้ถัดจากประธานาธิบดีปักจองฮี คือ ประธานาธิบดีชอนดูฮวานและประธานาธิบดีโนแทอู ต่างก็มาจากจังหวัดเคียงชัง

เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู นอกจากได้สะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างผู้ที่มีความด้อยกว่าในอำนาจและสถานภาพทางสังคม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ถูกโดดเดี่ยวและกลายเป็นดินแดนชายขอบ ซึ่งถูกรัฐส่งทหารเข้าปราบปรามอย่างไร้ความปราณีแล้ว เหตุการณ์นี้ได้ถือว่าเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดกระแสต่อต้านสหรัฐอเมริกาขึ้นในเกาหลีใต้ นับจากการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาได้เข้าไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในดินแดนส่วนใต้ของคาบสมุทรเกาหลี จัดการปกครองชั่วคราวก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลีขึ้น ถัดจากนั้นก็ได้อำนวยความช่วยเหลือเกาหลีใต้ให้รอดพ้นจากการถูกยึดครองเมื่อเกิดสงครามเกาหลี รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเกาหลีใต้ในการฟื้นฟูประเทศในช่วงหลังสงคราม นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เมื่อเกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล และเรียกร้องประชาธิปไตยขึ้นในเกาหลีใต้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวต่างก็มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ของสถานทูต

สหรัฐอเมริกาในเกาหลีใต้ พร้อมกับเชื่อว่าสหรัฐอเมริกา น่าจะให้การสนับสนุน เหตุผลก็เพราะ สหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นต้นแบบของประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน (N. Lee, 2007)

ด้วยเหตุนี้ ประชาชนเกาหลีใต้ที่ต่อต้านระบอบเผด็จการ จึงมีทัศนคติในเชิงลบ ต่อสหรัฐอเมริกาที่ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับการกดขี่ และถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพภายใต้ การใช้อำนาจอย่างไร้ขอบเขตของผู้นำการเมือง จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ภายหลังเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมที่ความจู่ กระแสการต่อต้านสหรัฐอเมริกาจึงได้เพิ่มสูงขึ้น ดังผลการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา โดยสื่อมวลชนของเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 1988 ร้อยละ 95 ของผู้แสดงความคิดเห็นเชื่อว่า สหรัฐอเมริกาเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติทางทหารที่ความจู่ และใน 2 ปีถัดมา ร้อยละ 75 ของผู้แสดงความคิดเห็นก็เชื่อว่า สหรัฐอเมริกามีส่วนช่วยไม่ทางใดก็ทางหนึ่งในการใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมที่ความจู่ (N. Lee, 2007) และในปัจจุบัน กระแสการต่อต้านสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้จำกัดวงอยู่เฉพาะประเด็นทางการเมืองเท่านั้น เพราะยังคงมีประเด็นที่สืบเนื่องจากการแบ่งแยกเกาหลีออกเป็น 2 ส่วน ฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในเกาหลีใต้ ความขัดแย้งในประเด็นด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเปิดตลาดสินค้า นอกจากนี้ ความภาคภูมิใจในความเป็นชาติของตนเองที่มีสูงขึ้นในหมู่คนเกาหลีใต้ โดยเฉพาะในยุคของกระแสเกาหลี (Korean Wave) หรือฮัลลยู (Hallyu) ก็เป็นปัจจัยให้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกาไม่สมควรวางอยู่บนกรอบของความสัมพันธ์ในลักษณะผู้อุปถัมภ์กับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์เหมือนดังในช่วงของสงครามเย็น

ภาพสะท้อนจากเหตุการณ์ที่ความจู่ดังกล่าว ได้เป็นบทเรียนให้ผู้นำการเมืองของเกาหลีใต้ ในช่วงระยะเวลาถัดมาต้องใช้ความพยายามลบความเหลื่อมล้ำในด้านการพัฒนา และแก้ไขปัญหาความรู้สึกในการถูกเลือกปฏิบัติระหว่างคนใน 2 พื้นที่ โดยต้องถือว่าประชาชนมีความเท่าเทียมกัน และสามารถดำรงตำแหน่งในภาครัฐราชการและภาคธุรกิจได้ ตามความรู้และความสามารถที่ตนมี แต่ความพยายามดังกล่าวนี้ต้องเผชิญอุปสรรคในช่วงที่กลุ่มอำนาจนิยมยังมีอิทธิพลอยู่ โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลชอนดุกฮวานและรัฐบาลโนแทอู

4.4 ค่านิยมเอเชีย (Asian value)

มิติทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับค่านิยมของเอเชีย เป็นประเด็นสำคัญที่นักวิชาการทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการชาวจีน-เกาหลี-ญี่ปุ่น ให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยมักจะอ้างว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศในเอเชียมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และสามารถพัฒนาสังคม จนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม (ดั่งกรณีของญี่ปุ่น) เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ดั่งกรณีของเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง) และเป็นประเทศที่จะก้าวไปสู่สังคม อุตสาหกรรมใหม่ (ดั่งกรณีของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ภายในช่วงเวลาอันสั้น นั้น เป็นเพราะประเทศเหล่านี้มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรม (culture traits) ดังนี้

มีระบบการเมืองเป็นแบบเผด็จการ มีระบบสังคมที่อิงอยู่กับการเกษตร มีระบบครอบครัว ที่ยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่ และอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ พุทธศาสนา ลัทธิเต๋า และ ลัทธิคณทรน หากจะพูดในเชิงรูปธรรมแล้ว สังคมเอเชียจะมีคุณลักษณะพิเศษ คือ มีวินัย ทำงาน หนัก มีกฎหมายและระเบียบที่เข้มงวด ให้ความสำคัญด้านการศึกษา มีค่านิยมเกี่ยวกับ ครอบครัวเป็นหลักของชีวิต เน้นผลสัมฤทธิ์ในการทำงานและการดำรงชีวิต มีเลือดรักชาติ อย่างแรงกล้า นิยมเผด็จการ นิยมการทำงานเป็นกลุ่ม และ ยกย่องผู้มีอำนาจ (การยอมรับ อำนาจ) (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีความพยายามดึงค่านิยมของเอเชีย มาอธิบายและใช้เป็นเครื่องชี้ นำ วัฒนธรรมทางการเมืองในเอเชีย ก็จะทำให้เกิดประเด็นที่ขัดแย้งกันระหว่างประชาธิปไตย กับความนิยมในอำนาจเผด็จการและลัทธิชาตินิยม กล่าวคือ สังคมในเอเชียมักยกย่องการใช้ อำนาจและการยอมรับอำนาจตามประเพณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้อำนาจที่มีอยู่ ทำการปกครองและ/หรือบีบบังคับให้คนอื่นปฏิบัติตาม ในขณะที่การอบรมสั่งสอนลูกหลาน (political socialization) ก็ ย้ำให้ คน ยอมรับ อำนาจ นั้น โดยปราศจากข้อสงสัย (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ประเด็นนี้จะแตกต่างจากตะวันตกที่ยึดถือความเสมอภาคและ เสรีภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย แต่เมื่อนำระบอบประชาธิปไตยจาก ตะวันตกมาใช้ ค่านิยมพื้นฐานจะมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ประชาธิปไตยในสังคม ตะวันตกมีพื้นฐานที่ทำให้ระบบการเมืองพัฒนาไปในทิศทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้อย่างเต็มที่ แต่ในสังคมตะวันออกค่านิยมในลัทธิเผด็จการและการยอมรับอำนาจเป็นตัวการ สกัดกั้นมิให้การพัฒนาประชาธิปไตยก้าวไปสู่ความสมบูรณ์แบบ แม้ว่าจะมีความพยายาม ให้เกิดมีขึ้น ส่วนค่านิยมในลัทธิชาตินิยมนั้น เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และประเทศ

ที่ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกทั้งหลาย และมีการใช้ค่านิยมนี้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และการพัฒนาประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ในสังคมตะวันออก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและเศรษฐกิจนั้น ในมิติทางวัฒนธรรมจะถูกโยงเข้ากับค่านิยมแห่งเอเชีย โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมแห่งเอเชียหลัก (dominant Asian value) ที่ครอบงำอยู่ในเอเชียตะวันออก โดยมีจุดกำเนิดที่ประเทศจีนแต่ก็ได้มีอิทธิพลสูงต่อวิถีชีวิตของผู้คนรอบๆ ประเทศจีนด้วย โดยลัทธิขงจื้อมีหลักที่สอนให้ปฏิบัติตน เช่น การให้เคารพและเชื่อสัตย์ต่อผู้ที่มีอำนาจ และมีอายุมากกว่า การที่ผู้ที่มีอำนาจและอาวุโสมากกว่าให้ความเมตตาต่อผู้ที่มีอำนาจและอาวุโสน้อยกว่า การตระหนักรู้ซึ่งกันและกัน การรับผิดชอบในหน้าที่ของบุตรหลาน การเน้นความดีมีคุณธรรม การมีความรู้และการศึกษา นอบน้อมต่ออำนาจ มีวินัยทางสังคม ยอมรับการชี้นำโดยรัฐบาล เน้นในคุณค่าของครอบครัว การสร้างฉันทานุมัติมากกว่าการแข่งขัน และการยอมรับในชุมชนเหนือตัวบุคคล (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ได้ถูกเสนอให้เห็นว่าเป็นวัฒนธรรมในด้านบวกที่ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดย Han อ้างถึงใน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ได้อธิบายว่า ในช่วงเริ่มต้นที่มี การพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมนั้น ประเทศในเอเชียตะวันออกต้องการรูปแบบของรัฐที่มีการปกครองอย่างเข้มงวด (paternalistic state) ที่ตัวรัฐเองจะจะสามารถทำการช่วยเหลือชี้นำ และรวมถึงปกป้องการทำวิสาหกิจของภาคเอกชน ทำการสร้างการร่วมแรงร่วมใจกันทำเพื่อส่วนรวม การทำให้สังคมมีระเบียบวินัย และมีความสอดคล้องกัน โดยลักษณะต่างๆ เหล่านี้ จะสอดคล้องกับค่านิยมแห่งเอเชีย

ในทางตรงกันข้าม ค่านิยมแห่งเอเชียก็มีด้านลบแฝงอยู่ด้วย เช่น การเล่นพวกเล่นพ้อง (cronyism) การเกื้อกูลญาติสนิทมิตรสหาย (nepotism) การเลือกที่รักมักที่ชัง (favouritism) การเน้นการไม่เป็นทางการ (informalism) เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ (patron - client networks) ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ทำให้เกิดการคอร์รัปชันและทุนนิยมแบบเล่นพรรคเล่นพวก (crony capitalism) ที่เป็นสาเหตุหลักอันหนึ่งในการทำให้เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเอเชียตะวันออกตามมา โดย Han อ้างถึงใน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ได้เสนอข้อคิดว่า ในยุคใหม่ที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์นั้นต้องการความโปร่งใส การตรวจสอบได้ ชีตความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก ทรรศนะการมองที่เป็นสากล การปฏิบัติที่เป็นสากล การเน้นในการริเริ่มที่มาจากภาคเอกชนและความเป็นอิสระของภาคเอกชน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นค่านิยมแบบตะวันตกที่ค่านิยมแห่งเอเชียไม่ได้ให้ความสำคัญ ดังนั้น สิ่งที่ถูกพิจารณาว่าทำให้เกิดความล้มเหลว

ทางเศรษฐกิจก็ถูกมองได้ว่าเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจได้ด้วยเช่นกัน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าค่านิยมแห่งเอเชียจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ และจะมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและต่อการทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

Flynn อ้างถึงใน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ได้กล่าวถึงค่านิยมเอเชียในด้านลบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะสอดคล้องกับรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและการเมืองในประเทศเอเชียตะวันออก โดย Flynn เรียกว่า แบบของการจัดการปกครองโดยใช้เส้นสาย (governance mode of rule by connection) ที่มาจากหลักที่ว่าความสัมพันธ์นั้นจะมาจากกฎเกณฑ์ทางค่านิยมต่างๆ ที่ขึ้นอยู่กับฐานตำแหน่ง (position) ทางสังคม ไม่ว่าจะฐานตำแหน่งนั้นจะเป็นครอบครัวพื้นเพของถิ่นฐาน การยอมรับในระบบสายชั้นการบังคับบัญชา หรือระบบความเสมอภาคก็ตาม โดยกฎเกณฑ์นี้จะเป็นที่รับรู้ ยอมรับ รวมตลอดจนควบคุมการตัดสินใจและพฤติกรรมต่างๆ กล่าวคือ จะเป็นการใช้การเมืองดำเนินการทางธุรกิจและเศรษฐกิจโดยผ่านเครือข่ายของความสัมพันธ์

ในแบบของการจัดการปกครองโดยใช้เส้นสายนี้ มีข้อสังเกตใน 2 ลักษณะ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) คือ

1. ในระดับมหภาค คือ การที่วัฒนธรรมหลัก (หรือวัฒนธรรมหลักที่ได้มีการปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมรองในแต่ละที่) เช่น ค่านิยมแห่งเอเชียแบบลัทธิขงจื้อ ระบบสายสัมพันธ์ และระบบอุปถัมภ์ ที่อยู่บนฐานของระบบความสัมพันธ์ ได้ทำให้ถูกแปรรูปไปเป็นความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและการเมือง เช่น ระบบที่รัฐมีอำนาจในการควบคุมอย่างเข้มงวด (state paternalism) การไม่แบ่งแยกธุรกิจออกจากการเมือง (business and politics collusion) การขึ้นนำจากรัฐและการปกป้องวิสาหกิจของเอกชนจากรัฐ ซึ่งลักษณะนี้ก็คือแนวคิดในเรื่องรัฐพัฒนา (developmental state) ที่เป็นตัวแบบที่เด่นชัดของรัฐในเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะในญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่นักการเมืองข้าราชการระดับสูง นักการเงินการธนาคาร และนักธุรกิจของบรรษัทขนาดใหญ่ จะร่วมมือกันในการวางแผนและดำเนินการทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาประเทศ ส่วนของประเทศไทยจะเห็นลักษณะนี้ได้ชัดในช่วงที่มีการใช้รูปแบบของภาครัฐ - สังคม (corporatism) ในช่วงที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี

2. ในระดับจุลภาค คือ การที่วัฒนธรรมแบบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ ได้ถูกนำมาแปลงเป็นวัฒนธรรมทางธุรกิจที่คดโกง ซึ่งมีการปฏิบัติกันในการทำธุรกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวของปัจเจกบุคคล โดยปัจเจกบุคคลเหล่านี้จะได้แก่

นักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักธุรกิจการเมือง เช่น การที่นักการเมืองในพรรคต่างๆ ให้ความช่วยเหลือแก่นักธุรกิจผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินให้แก่พรรคการเมือง โดยใช้อำนาจรัฐเข้าไปช่วยก็เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ตัวอย่างกรณีของไทย คือ กรณีที่มีการคดโกงในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (Bangkok Bank of Commerce - BBC) ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างนักการเมือง นายธนาคาร และธนาคารแห่งประเทศไทย

4.4.1 การผสมผสานระหว่างโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและด้านลบของค่านิยมแห่งเอเชีย

ในกรณีของประเทศเกาหลีใต้ ในระดับมหภาคหรือระดับโครงสร้างมีการเปิดประเทศเข้าสู่เสรีทางการเงินสูง ในขณะที่ขาดการกำกับดูแลระบบการเงินภายในอย่างเหมาะสม ประกอบกับวัฒนธรรมการเมืองที่มีความใกล้ชิดกันระหว่างธุรกิจและการเมือง ในรูปแบบของตัวแบบรัฐพัฒนา (developmental state) ที่กลุ่มบรรษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของเกาหลีใต้ หรือกลุ่มแชบออล (chaebols) จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลมาก ความสัมพันธ์นี้ทำให้เกิดการดำเนินการของบรรษัทในกลุ่มนี้อย่างไร้ประสิทธิภาพ เพราะการขึ้นและปกป้องจากรัฐทำให้การดำเนินการที่ผิดพลาดและการสูญเสียจากการบริหารถูกซ่อนไว้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547)

Camdessus อ้างถึงใน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) อดีตกรรมการอำนวยการของ IMF กล่าวถึงกรณีของเกาหลีใต้ว่า ได้ทำให้เกิดความคลุมเครืออย่างเป็นระบบ กรณีของแชบออล จะต้องถูกยกเครื่องใหม่ทั้งหมดภายใต้โครงการเจรจาต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล บรรษัท และสถาบันการเงินใกล้ชิดกันมาก จนมีลักษณะเปรียบเสมือนการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องกัน (incestuous)

ในระดับจุลภาคหรือระดับของความสัมพันธ์ส่วนตัว การจัดการปกครองแบบเส้นสาย ถูกเสนอผ่านความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือความสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของพรรคการเมือง หรือทั้งสองอย่าง การเป็นพรรคเป็นพวกนอกเหนือความสัมพันธ์ที่เป็นทางการนี้ ได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของก๊กเหล่าที่หลากหลายในเกาหลีใต้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547)

ลักษณะเดียวกันนี้ได้เกิดขึ้นในประเทศไทย ในขั้นแรกหลังจากประเทศไทยมีนโยบาย เปิดเสรีทางการเงินโดยจัดให้มี BIBF (Bangkok International Banking Facilities) ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักๆ ของ BIBF คือการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาค และในขณะเดียวกันก็เป็นการดึงดูดให้มีเงินทุนหมุนเวียนเข้ามาในประเทศ แต่การที่จะดึงดูดเงินทุนให้ไหลเข้ามานั้น ก็ต้องอำนวยความสะดวกในการที่จะให้เงินทุนถูกโอนย้ายออกได้สะดวกด้วย ดังนั้น ประเทศไทยได้เปิดตัวสู่ตลาดการเงินโลกและโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ

อย่างเต็มตัว แต่การเปิดเสรีทางการเงินเข้าสู่ตลาดการเงินโลกนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกระบวนการกำกับดูแลการให้กู้ยืมเงินที่ธนาคารในประเทศยืมมาจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศอย่างเหมาะสม ประกอบกับประเทศไทยมีรูปแบบของการจัดการปกครองแบบใช้เส้นสาย จึงทำให้เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเหมือนกับเกาหลีใต้

ในระดับมหภาคที่เป็นโครงสร้าง แม้ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยจะ ไม่มีความชัดเจนในการใช้ตัวแบบรัฐพัฒนาเหมือนประเทศเกาหลีใต้ แต่ประเทศไทยก็มีรูปแบบของความสัมพันธ์แบบการไม่แบ่งแยกธุรกิจออกจากการเมือง (business and politics collusion) โดยรัฐบาลไทยมักจะมีแนวคิดว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศนั้น รัฐบาลจะต้องคุมไว้ไม่ให้ล้ม การกระทำเช่นนี้จึงทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจตามมา (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) เพราะสถาบันการเงินของไทย โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่จะปล่อยเงินกู้หรือดำเนินธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ โดยไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากนัก เพราะอย่างไรรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยมักจะให้หลักประกันว่าธนาคารต่างๆ จะต้องไม่ล้ม

ในระดับจุลภาคหรือระดับของความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างนายธนาคารและนักธุรกิจการเงินในสถาบันทางการเงินต่างๆ และนักการเมือง ทำให้เกิดการปล่อยเงินกู้โดยไม่มีหลักค้ำประกันอย่างเหมาะสมให้แก่นักการเมืองและในหมู่พวกพ้องภายในเครือข่ายเดียวกัน โดยคนเหล่านี้จะนำเงินไปลงทุนในธุรกิจที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิตอย่างแท้จริง เช่น การลงทุนเพื่อเก็งกำไรในตลาดหุ้น หรือการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรระยะสั้น (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) ลักษณะดังกล่าวนี้ได้ถูกขนานนามว่า ทุนนิยมแบบเล่นพรรคเล่นพวก (crony capitalism)

กล่าวโดยสรุป ทั้งประเทศเกาหลีใต้และประเทศไทย ต่างมีการผสมผสานระหว่างกลไกของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (จากการที่ทั้งสองประเทศเข้าสู่ตลาดการเงินโลก) และกลไกทางด้านวัฒนธรรมของค่านิยมแห่งเอเชียในด้านลบที่กลายมาเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างธุรกิจและการเมืองในระดับมหภาค และความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างนักธุรกิจและนักการเมือง (และนักธุรกิจการเมือง) ในระดับจุลภาค ซึ่งกลไกทั้งสองนี้ได้ร่วมประสานกันในการก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นมา

จากที่กล่าวมาในข้างต้น การใช้ค่านิยมของคนเอเชียมาอธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีใต้ อาจเป็นการตอกย้ำถึงรูปลักษณะของระบบการเมืองที่ยังคงยึดลัทธิเผด็จการและอำนาจนิยมเป็นสำคัญ อันเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์และความเชื่อของคนเกาหลีที่กระทำ

ติดต่อกันมาช้านาน ทำให้รูปลักษณ์ของอำนาจนิยมในเกาหลีจึงมีปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทั่วไป แม้ว่านักรัฐศาสตร์และนักการเมืองของเกาหลียุคใหม่จะพยายามสร้างแนวทางและรูปแบบเพื่อให้การเมืองของประเทศของพวกเขาพัฒนาเป็นประชาธิปไตยมากเพียงไรก็ตาม ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็คงเป็นเพราะปัจจัยทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมตามประเพณีที่แตกต่างจากประเทศตะวันตกนั่นเอง

4.5 สรุปท้ายบท

การศึกษาในบทนี้ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอยซึ่งในประเด็นที่ 2 คือ วัฒนธรรมทางการเมือง

จากการศึกษาพัฒนาการทางการเมืองของไทย พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองไทยมีจุดเปลี่ยนของพัฒนาการความเคลื่อนไหวเป็นครั้งแรกในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเสมอภาคทางสังคม อันมาจากการกล่อมเกลางานการเมืองในหมู่ชนวนการนักศึกษาเป็นผลให้การก่อตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้เกิดขึ้น และภายหลังต่อมาแนวคิดเสรีภาพ ความเสมอภาคทางสังคม ได้มีอิทธิพลต่อการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของชนชั้นกลางเรื่อยมา แต่ทั้งนี้กลับพบว่าอุดมการณ์ความเสมอภาคทางสังคม ได้ถูกยอมรับจากเพียงกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศยังคงยอมรับในอำนาจนิยมภายใต้การครอบงำของระบอบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยในขณะนั้นมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม ภาวะเช่นนี้ เรียกว่า ประเทศไทยได้ตกอยู่ในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือกันอย่างประนีประนอมระหว่างเผด็จการอำนาจนิยมกับประชาธิปไตย โดยการวางนโยบายพัฒนาความเจริญเพื่อมุ่งแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ระหว่างประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท ความพยายามในการปรับเปลี่ยนดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการหล่อหลอมกลมกลืนทางความคิดใหม่ของชนชั้นกลางที่อยู่ในเมืองหลวง ให้มีแนวคิดการแข่งขันแบบเสรี จากผลดังกล่าว จึงทำให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเสรีภาพขึ้น ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเสถียรภาพทางประชาธิปไตยอันนำไปสู่ประชาธิปไตยเต็มใบ โดยผลจากการวางรากฐาน

อันมั่นคงได้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยอย่างชัดเจน จนนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2540) หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” อันมีหลักการมุ่งเน้นหลักสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค การมีแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น การปฏิรูปกลไกของรัฐ ทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร ที่เน้นการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และทางตุลาการ ที่ได้มีการตั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบการกระทำอันทุจริตของนักการเมือง อีกทั้ง การมีฐานมวลชนในการตรวจสอบการบริหารของพรรคการเมือง อันแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสของการตรวจสอบได้จากประชาชน หลักการดังกล่าวได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย

ในส่วนของการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีใต้ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกาหลีใต้มีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำเกาหลีใต้ ในด้านการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตย ในยุคที่ผู้นำซึ่งมีแนวคิดก้าวหน้าบริหารประเทศ

สำหรับการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยประธานาธิบดีคิมยงซัม ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนั้น เป็นการชำระสะสางสิ่งตกค้างของระบอบอำนาจนิยม และแทนที่ด้วยหลักการและวิธีการประชาธิปไตย โดยการขจัดอิทธิพลของทหารออกจากการเมือง การปราบปรามคอร์รัปชัน การกำหนดให้นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน การปฏิรูปกฎหมายการเลือกตั้งและกฎหมายปกครองท้องถิ่นในสมัยประชาธิปไตยคิมแดจุง เป็นการให้ความเป็นธรรมและความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระทำของรัฐบาลในช่วงเผด็จการ และกระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและการสร้างความปรองดอง ภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงจากการเรียกร้องประชาธิปไตย ในปี ค.ศ. 1980 ที่เมืองควางจู ที่สามารถเปลี่ยนสังคมที่มีความขัดแย้ง ไปสู่สังคมที่ประชาชนสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง โดยปัจจัยดังกล่าว คือ การจัดการกับความจริง และการสร้างความยุติธรรมในสังคมภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรง หรือการสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) (สถิติร ธนานิติโชติ, 2555) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยการค้นหาความจริง

การนิรโทษกรรม การลงโทษผู้กระทำผิด การเยียวยาชดเชยผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง การปฏิรูปองค์กรหรือสถาบันที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของสังคม เป็นต้น มาใช้ในการสร้างความปรองดองในชาติ กล่าวคือ ความปรองดองของเกาหลีใต้นี้ เกิดขึ้นภายหลังจากการมีกฎหมายพิเศษที่ออกมาเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตยและการดำเนินคดีกับรัฐบาลที่สั่งปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ที่เมืองกวางจู ในปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการฟ้องร้องและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ใช้อำนาจรัฐไปในทางที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในสมัยประชาธิปไตยในมูเฮียน มีการสอบสวนการใช้เงินหรือกองทุนการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยมุ่งหวังให้กองทุนการเมืองมีความโปร่งใส โดยการกำหนดให้รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับกองทุน ต้องเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบ โดยทั้งพรรคฝ่ายค้านและพรรครัฐบาลต้องถูกตรวจสอบ มีการเปลี่ยนการบริหารงานภาครัฐที่ยึดแนวทางอำนาจนิยมและการถือตามสายการบังคับบัญชาในแนวตั้ง มาเป็นแนวนอนตามหลักการของประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญนายกรัฐมนตรีนับเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ส่วนประธานาธิบดีเป็นผู้ควบคุมดูแลด้านยุทธศาสตร์ของชาติ

บทที่ 5

การเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตย ของไทยและเกาหลีใต้

5.1 ความนำ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง พบว่า พัฒนาการทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีลักษณะหลากหลายและขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้พัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่งจึงมักเกิดขึ้นจากปัจจัยที่สำคัญหลายๆ ปัจจัย บางสังคมการเมือง พัฒนาการทางการเมืองจะเกิดขึ้นจากปัจจัย ทางด้านนามธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง การยอมรับกลุ่มเกณฑ์ทางการเมือง การสร้างลักษณะนิสัยประจำชาติ เป็นต้น ในขณะที่บางสังคมการเมือง พัฒนาการทางการเมืองจะเกิดจากปัจจัยทางด้านรูปธรรม อันได้แก่ สถาบันทางการเมือง ผู้นำทางการเมือง เป็นต้น ในขณะที่สังคมการเมืองบางสังคม พัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้น ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยทั้งทางด้านนามธรรม และปัจจัยทางด้านรูปธรรม

นอกจากปัจจัยทั้งสองประเภทแล้ว ปัจจุบันยังมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ได้เข้ามามีบทบาทหรือมีผลต่อพัฒนาการทางการเมือง ไม่น้อยไปกว่าปัจจัยทางด้านนามธรรมและปัจจัยทางด้านรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีก ที่มีผลต่อพัฒนาการทางการเมือง เช่น ปัจจัยหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น

จากคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สถานะถดถอยนั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงปัจจัยดังกล่าวที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ การทบทวนวรรณกรรม และการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อตอบคำถามวิจัยดังกล่าว

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า นับตั้งแต่การแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อ ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา ระบอบการเมืองของเกาหลีใต้ได้พัฒนาไปตามกระบวนการของความเป็นประชาธิปไตย โดยประชาชนได้รับสิทธิในการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง เช่นเดียวกับสมาชิกสมัชชาแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมาย และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล

รัฐธรรมนูญก็กำหนดให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยไม่มีสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง หรือสรรหาจากฝ่ายบริหารหรือองค์กรใด นอกจากนั้นฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น ต้องผ่านการเลือกตั้งจากประชาชน ส่วนพรรคการเมือง สื่อสารมวลชน กลุ่มเคลื่อนไหว หรือประชาสังคมต่างได้รับหลักประกันในด้านสิทธิและเสรีภาพ ด้วยเหตุนี้ การตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจ จึงเกิดขึ้นในระบอบการเมือง รวมทั้งนักการเมือง รัฐบาล และข้าราชการ โดยทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในการจัดสรรคุณค่าทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งนี้ก็เพื่อการมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

เมื่อย้อนไปพิจารณาตั้งแต่ ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา ก็พบว่า ระบอบการเมืองของเกาหลีใต้ได้พัฒนาไปสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ทั้งนี้ถือเป็นผลมาจากการต่อสู้ของประชาชน ซึ่งทำให้ระบอบอำนาจนิยมสิ้นสุดลง การเลือกตั้งอันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งตัวแทนได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตามวาระการสิ้นสุดของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ดังข้อมูลที่น่าเสนอในตารางที่ 5.1 ถึงแม้ผู้ใช้สิทธิในบางช่วงจำนวนอาจลดลง ซึ่งก็คงผันแปรไปตามบรรยากาศที่มีประเด็นหรือข้อโต้แย้งสำคัญอันเป็นปัจจัยเร่งเร้าให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิจำนวนมาก จึงทำให้สถิติการใช้สิทธิในช่วงดังกล่าวสูง นอกจากนี้ผู้นำกองทัพเกาหลีใต้ที่เคยผูกขาดอำนาจการเมืองมาอย่างยาวนานก็ไม่ได้กลับเข้าไปแทรกแซงการเมืองอีก นักการเมือง กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ประชาสังคม และประชาชน ต่างร่วมมือกันในการปฏิรูปการเมือง เพื่อให้ประชาธิปไตยมีพัฒนาการไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะที่เดียวกันการปฏิรูปในด้านอื่นๆ ซึ่งมีส่วนให้ระบอบประชาธิปไตยมั่นคงก็ได้เกิดขึ้นควบคู่กันไป เพราะการที่ประชาธิปไตยจะมั่นคงและมีเสถียรภาพนั้น คงไม่ใช่เฉพาะการปฏิรูปการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว เพราะถ้าในสังคมยังคงมีความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้หรือช่องว่างในสังคมยังมีอยู่มาก ประชาธิปไตยก็ย่อมจะอ่อนแอ ด้วยเหตุนี้ ในช่วงรัฐบาลคิมยองซัม การปฏิรูปด้านการเมืองได้เป็นประเด็นหลักของรัฐบาล ถัดมาในช่วงรัฐบาลคิมแดจุงและรัฐบาลโนมูเฮียน การปฏิรูปในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมได้รับความสนใจไม่น้อยไปกว่าการปฏิรูปในด้านการเมือง (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557) ผลของการปฏิรูปดังกล่าว ย่อมพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของเกาหลีใต้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ

ตารางที่ 5.1 แสดงร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และการเลือกตั้งท้องถิ่นของเกาหลีใต้ จำแนกตามปี

(หน่วย : ร้อยละ)

การเลือกตั้ง ประธานาธิบดี ครั้งที่ (ปี)	ผู้ไป ใช้สิทธิ	การเลือกตั้ง ทั่วไป ครั้งที่ (ปี)	ผู้ไป ใช้สิทธิ	การเลือกตั้ง ท้องถิ่น ครั้งที่ (ปี)	ผู้ไป ใช้สิทธิ
13 (1987)	89.2	13 (1988)	75.8	1 (1995)	68.4
14 (1992)	81.9	14 (1992)	71.9	2 (1998)	52.7
15 (1997)	80.7	15 (1996)	63.9	3 (2002)	48.9
16 (2002)	70.8	16 (2000)	57.2	4 (2006)	51.6
17 (2007)	62.9	17 (2004)	60.6		
		18 (2008)	46.3		

ที่มา : (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 แสดงร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย จำแนกตามปี

(หน่วย : ร้อยละ)

ครั้งที่	วันที่	วิธีการเลือกตั้ง	ผู้ไปใช้สิทธิ
22	6 มกราคม พ.ศ. 2544	แบ่งเขต	69.94
		บัญชีรายชื่อ	69.95
25	23 ธันวาคม พ.ศ. 2550	แบ่งเขต	74.49
		สัดส่วน	74.52
26	3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554	แบ่งเขต	75.03
		บัญชีรายชื่อ	75.03

จากคำถามวิจัย ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

นับตั้งแต่การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เมื่อ ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา เกาหลีใต้ไม่เคยประสบอุบัติเหตุทางการเมือง อันเป็นเหตุให้ระบอบประชาธิปไตย ต้องสะดุดแล้วย้อนกลับไปมีระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยมอีก ฉะนั้นปัจจัยเกื้อหนุนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ในขณะที่ประเทศไทยแม้ได้เปลี่ยนระบอบการเมืองจากเผด็จการมาเป็นประชาธิปไตย แต่กลับต้องเผชิญกับวังวนของการยึดอำนาจและรัฐประหาร หรือถ้าเป็นประชาธิปไตยก็เป็นเฉพาะแต่เพียงรูปแบบ จึงแตกต่างไปจากกรณีของเกาหลีใต้ เพราะแม้ระยะเวลาได้ล่วงเลยมานาน อีกทั้งผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ปราบปรามประชาชนที่ความจูล้วนแต่เป็นผู้ทรงอิทธิพลด้านการทหารและด้านการเมือง แต่ด้วยความมุ่งมั่นและการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของประชาชนและประชาสังคม ในที่สุดระบอบการเมืองของเกาหลีใต้ก็สามารถนำผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวมาลงโทษ อันเป็นการยืนยันในหลักการปกครองที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการนำเสนอถึงปัจจัยที่สนับสนุนต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้

5.2 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ

5.2.1 ปัจจัยสนับสนุน

5.2.1.1 ปัจจัยด้านการเมือง

ดังที่นำเสนอมาจะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมมาเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ มิได้เกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจทางการเมืองเป็นฝ่ายริเริ่มมอบอำนาจให้แก่ผู้อยู่ใต้การปกครอง แต่หากเกิดจากการต่อสู้ของประชาชนและกลุ่มต่างๆ ที่เรียกร้องให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกาในทางการเมืองและการปกครองใน ค.ศ. 1948 ประธานาธิบดีอีซึงมัน ซึ่งเป็นผู้นำประเทศคนแรก เมื่อใกล้สิ้นสุดวาระการอยู่ในตำแหน่งกลับใช้วิธีการฉ้อฉลแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งโดยไม่จำกัดวาระ รวมทั้งโง่งการเลือกตั้งเพื่อให้ตนเองและพรรครัฐบาลได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งจนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงขับไล่ และประธานาธิบดีอีซึงมันจำเป็นต้องลาออกจากตำแหน่งใน ค.ศ. 1960 หลังจากนั้นเกาหลีใต้ได้มีรัฐบาลพลเรือนปกครองเพียงช่วงสั้นๆ เพราะกองทัพได้ยึดอำนาจ และนายพลปักจงฮีซึ่งเป็นผู้นำคณะรัฐประหาร

ได้ครองอำนาจการเมืองอย่างยาวนาน จนถูกลอบสังหารใน ค.ศ. 1979 และนายพลชอนดูฮวาน ซึ่งเป็นผู้นำทหารก็ได้สืบทอดอำนาจทางการเมืองต่อ โดยในช่วงที่ผู้นำทหารผูกขาดอำนาจการเมืองนี้ การต่อสู้เพื่อให้รัฐบาลเคารพในสิทธิเสรีภาพ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้เกิดขึ้นมาโดยตลอด (วิเชียร อินทะสี, 2556) อย่างไรก็ตาม ผู้นำกองทัพกลับไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น อีกทั้งยังปราบปรามผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลและเรียกร้องการมีส่วนร่วมในทางการเมือง นับตั้งแต่ใช้วิธีการขัดขวาง การจับกุมคุมขัง และการทำร้ายร่างกาย ดังในกรณีการประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินของประธานาธิบดีปักจองฮีและ การปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ความจู่ จากเหตุการณ์เหล่านี้แม้ผู้นำทางการเมืองมีกำลังตำรวจและทหาร ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ในการควบคุมและปราบปราม แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งพลังเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชนได้ ในที่สุดการชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 ก็เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำการเมืองในขณะนั้นต้องยินยอมดำเนินการปฏิรูปการเมือง โดยแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย

นับตั้งแต่การปฏิรูปการเมืองเป็นต้นมา ผู้นำการเมืองและระบอบการเมืองในเกาหลีใต้ จึงได้อยู่ภายใต้การตรวจสอบของประชาชน ทั้งผู้นำทางการเมืองและรัฐบาลไม่อาจใช้อำนาจโดยพลการ หรือตามความต้องการของตนได้เหมือนในอดีต ความสำเร็จดังกล่าวนี้ต้องถือเป็นการต่อสู้ของประชาชนและบุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพที่รวมกลุ่มกันเป็นองค์กรต่างๆ หรือประชาสังคม ซึ่งได้แสดงบทบาทมานับตั้งแต่ ช่วงรัฐบาลอำนาจนิยม เพียงแต่ว่าในบางช่วงบางกลุ่ม อาจยุติบทบาท หรือรวมเข้ากับกลุ่มอื่น หรือในกรณีที่เป้าหมายบรรลุผลแล้ว การรวมกลุ่มและบทบาทของกลุ่มอาจลดลงไปบ้าง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

5.2.1.1.1 บทบาทของภาคประชาสังคม

ในการนำเสนอในส่วนนี้ จะกล่าวถึงบทบาทของประชาสังคมในการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้นับตั้งแต่ช่วงที่ระบอบการเมืองเกาหลีใต้ยังเป็นแบบอำนาจนิยม กล่าวคือ สมัยที่ผู้นำทางการเมือง มีแนวคิดหันเหออกจากแนวทางของประชาธิปไตย โดยใช้อำนาจในทางการเมืองเพื่อการอยู่ในตำแหน่งของตนเองให้ยาวนานขึ้น จนกระทั่งเกาหลีใต้เข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ภายหลังจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ใน ค.ศ. 1987 จากนั้นจะได้นำเสนอถึงบทบาทของประชาสังคมในยุคของการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตย

5.2.1.1.1.1 บทบาทของประชาสังคมจนถึงการชุมนุมใหญ่ ปี ค.ศ. 1987

ตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี หรือเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 1948 นั้น เกาหลีใต้มีประธานาธิบดีอึยซึงมันเป็นผู้นำรัฐบาล และบริหารประเทศจนถึง ค.ศ. 1960 ประชาสังคมในช่วงของรัฐบาลอึยซึงมันยังไม่ได้แสดงบทบาทที่โดดเด่นมากนักในการต่อสู้กับรัฐบาล โดยรัฐบาลอึยซึงมันยังคงได้รับประโยชน์จากการใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Law) ที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1948 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามผู้ที่สนับสนุนคอมมิวนิสต์ มาใช้เพื่อกำจัดฝ่ายตรงกันข้าม จึงไม่เอื้อต่อการที่ฝ่ายผู้มีความคิดเห็นตรงข้ามกับรัฐบาลจะรวมกลุ่มกันเพื่อให้รัฐบาลคำนึงถึงการใช้อำนาจที่เป็นธรรม

แม้การก่อตัวของกลุ่มต่างๆ ที่จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบ หรือเรียกร้องให้รัฐบาลรับฟังความคิดเห็นถูกขัดขวางและถูกปราบปราม แต่นักศึกษามหาวิทยาลัยที่ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากในช่วง ค.ศ. 1960 ก็ได้กลายเป็นพลังในการทำร้ายรัฐบาล เมื่อพวกเขาไม่อาจอดทนต่อการใช้อำนาจในการโกงการเลือกตั้ง การทุจริตของรัฐบาล และการใช้กลไกของรัฐเพื่อประโยชน์ในการรักษาอำนาจ ในที่สุดการชุมนุมใหญ่ของนักศึกษา อาจารย์ และประชาชนในเดือนเมษายน ค.ศ. 1960 ก็ได้เป็นเหตุให้ประธานาธิบดีอึยซึงมันต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง อันเป็นการสิ้นสุดของรัฐบาลอำนาจนิยม ซึ่งแน่นอนว่าภายหลัง จากความสำเร็จดังกล่าว กลุ่มที่มีบทบาทในการโค่นล้มรัฐบาลอำนาจนิยมจะต้องติดตามว่ารัฐบาลรักษาการณ์ที่นำโดยนายกรัฐมนตรีฮอซอง (Heo Jeong) ยึดถือแนวทางประชาธิปไตยในการบริหารประเทศหรือไม่ แต่ในทางกลับกันปรากฏว่ารัฐบาลฮอซองดำเนินการจับกุมนักศึกษา และขัดขวางการเคลื่อนไหวของขบวนการแรงงาน อันเป็นเหตุให้บรรดากลุ่มนักศึกษาต่างๆ ชุมนมประท้วงรัฐบาลขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1960 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ต่อมาเมื่อเกาหลีใต้ได้จัดการเลือกตั้งขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1960 ชางเมียงน (Chang Myon) ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความคาดหวังของคนเกาหลีใต้ในขณะนั้นต้องการให้รัฐบาลปฏิรูปการเมือง และลงโทษข้าราชการและนักการเมืองซึ่งร่วมมือกับรัฐบาลอึยซึงมันในการคอร์รัปชันและใช้อำนาจกดขี่และปราบปรามผู้บริสุทธิ์ แต่รัฐบาลชางเมียงนกลับไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง จนนำไปสู่การชุมนุมกดดันรัฐบาล แม้รัฐบาลได้ยินยอมตามข้อเรียกร้อง แต่ก็ไม่ได้กระทำอย่างเหมาะสม ดังเช่นการลงโทษตำรวจและทหารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตการเลือกตั้งและการปราบปรามผู้ชุมนุมก็กระทำเพียงการให้ออก โดยไม่ได้ดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม เมื่อเผชิญสภาพเช่นนี้ นักศึกษาจึงได้ร่วมมือกับนักการเมืองในการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย โดยให้การสนับสนุนพรรคที่มีแนวคิดก้าวหน้า โดยในช่วง

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปได้มีการก่อตั้งพรรคมวลชนสังคมนิยม (Socialist Mass Party) และพรรคสังคมนิยมเกาหลี (Korea Socialist Party) ขึ้น แม้สมาชิกพรรคเหล่านี้ได้รับเลือกตั้งเพียงไม่กี่ที่นั่ง แต่บรรดานักศึกษาก็ยังคงร่วมมือกับนักการเมืองแนวก้าวหน้าในการต่อต้านรัฐบาล โดยกลุ่มเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ พันธมิตรเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย และชาตินิยม (Youth Alliance for Democracy and Nationalism) และพันธมิตรเยาวชนเพื่อการรวมประเทศและประชาธิปไตย (Youth Alliance for Reunification and Democracy) ร่วมกันนั้นได้ร่วมมือกับกลุ่มสหภาพแรงงานที่มีแนวคิดก้าวหน้า เช่น สหภาพแรงงานครู (Teachers' Labor Union) ในการเคลื่อนไหว (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ภายหลังจากนายพลปักจองฮีได้ยึดอำนาจและดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ เพราะรัฐบาลได้จัดตั้งสำนักข่าวกรองแห่งเกาหลี (KCIA) เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลและกลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านรัฐบาล อีกทั้งยังมีการบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ (Anti-Communist Law) และกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Law) อย่างเข้มงวด นอกจากนี้รัฐบาลได้จัดให้มีกลุ่มจัดตั้ง (state-corporatist groups) ขึ้น เช่น กลุ่มฝ่ายขวาและกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล การจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรมเกาหลี (Federation of Korean Industries - FKI) หอการค้าและอุตสาหกรรมเกาหลี (Korea Chamber of Commerce and Industry) และสมาคมการค้าระหว่างประเทศแห่งเกาหลี (Korea International Trade Association) เพื่อประโยชน์ในด้านการควบคุมเงินทุนและนักธุรกิจให้ตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลยังได้ฟื้นฟูสหพันธ์สหภาพแรงงานเกาหลี (FKTU) ซึ่งในเวลาต่อมาได้ถูกรับรองว่าเป็นองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียวของผู้ใช้แรงงาน เพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐบาล (S. Kim, 2000)

ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีปักจองฮีประกาศใช้รัฐธรรมนูญยูชิน (Yushin) ใน ค.ศ. 1972 จึงเท่ากับเป็นการปิดโอกาสที่ภาคประชาสังคมจะเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย เพราะรัฐบาลได้สั่งห้ามการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลยกเลิกข้อกำหนดในการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพ และการวิพากษ์วิจารณ์รัฐธรรมนูญจึงกลายเป็นการทำลายรัฐบาล ซึ่งก็หมายถึงการถูกจับกุมคุมขัง และการถูกทรมานโดยกลไกของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการเสี่ยงในการได้รับโทษ แต่ประชาสังคมในฝ่ายที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยก็ไม่ได้ยอมแพ้ โดยเกิดการรวมกลุ่มกันของนักเคลื่อนไหว นักศึกษา

นักการเมือง นักเขียน และนักกฎหมาย เพื่อผนึกกำลังเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลหรือแฮยา (jaeya) ซึ่งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1973 ได้จัดการชุมนุมประท้วงรัฐบาล และในเวลาต่อมากลุ่มต่างๆ ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มพลังในการกดดันรัฐบาล เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรมในสังคม ดังกรณีของแนวร่วมแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National Coalition for Democracy) และแนวร่วมแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (National Coalition for Democracy and Reunification) ซึ่งก่อตั้งในช่วง ค.ศ. 1978 - 1979 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีปักจงฮีอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญชิน ประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินจำนวนหลายฉบับ เพื่อควบคุมและปราบปรามกลุ่มที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล โดยผู้ฝ่าฝืนอาจถูกจับกุมคุมขัง ถ้าหากเป็นนักศึกษาอาจถูกคัดชื่อออก และการสั่งปิดสถาบันการศึกษาที่นักศึกษาสังกัด ในกรณีที่เป็นผู้ใช้แรงงานอาจกดดันให้เจ้าของกิจการเลิกจ้าง แต่ประชาสังคมบางกลุ่มกลับยังคงเคลื่อนไหวอยู่ และภายหลังเหตุการณ์ประธานาธิบดีปักจงฮี ถูกลอบสังหารในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1979 กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ได้เห็นเป็นโอกาสอันเหมาะสม จึงได้ออกมาชุมนุมในเดือนพฤศจิกายนถัดมา (วิเชียร อินทะสี, 2556) เพื่อประกาศเจตนารมณ์ให้รัฐบาลใหม่ยกเลิกมาตรการฉุกเฉิน และแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย

แต่การที่กลุ่มทหารซึ่งยึดอำนาจในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 และนายพลชอนดุษวาน ซึ่งเป็นผู้นำการยึดอำนาจได้ปูทางการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง โดยเข้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักข่าวกรอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดของเกาหลีใต้ จึงนำไปสู่การประท้วงของประชาสังคม ผู้นำทหารจึงฉวยโอกาสประกาศกฎอัยการศึกในวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 เพื่อจัดการกับกลุ่มที่คัดค้าน โดยห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สั่งปิดมหาวิทยาลัย และจับกุมนักการเมืองฝ่ายค้านคนสำคัญ ผลจากกระทำของฝ่ายทหารได้นำไปสู่การชุมนุมต่อต้านที่ควางจู อันเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มนักศึกษา ซึ่งถือเป็นแนวหน้าของประชาสังคมในการต่อต้านเผด็จการกับฝ่ายอำนาจนิยมที่มีผู้นำทหารเป็นแกนนำ ในที่สุดก็ได้เกิดโคกนาฏกรรมครั้งรุนแรงของเกาหลีใต้ขึ้น เมื่อฝ่ายผู้นำทหารได้ใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ภายหลังจากเหตุการณ์ที่ควางจู ต้องถือเป็นช่วงที่ผู้นำทหารปฏิบัติการกวาดล้างฝ่ายที่อยู่ตรงข้าม เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคในการสืบทอดอำนาจของฝ่ายทหารต่อจากยุคปักจงฮี ด้วยเหตุนี้ประชาสังคมที่จะเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองจึงไม่อาจกระทำได้ง่ายนัก อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกกวาดล้างจากรัฐบาลชอนดุษวาน กลุ่มผู้นำนักศึกษา

ได้เห็นช่องทางการร่วมมือกับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งน่าจะเป็นยุทธวิธีที่เหมาะสมในการต่อสู้กับรัฐบาลอำนาจนิยม และการเปลี่ยนแปลงสังคมเกาหลีใต้ ด้วยเหตุนี้ในทศวรรษที่ 1980 นักศึกษาจึงขอลาพักการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้วเข้าไปทำงานในโรงงาน ในโอกาสที่เข้าไปทำงานในโรงงานก็ได้ใช้โอกาสดังกล่าวสอนให้คนงานเกิดจิตสำนึกในชนชั้น พร้อมกับช่วยเหลือในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 มีนักศึกษาจำนวนมากที่ได้เข้าร่วมการต่อสู้ในลักษณะนี้ (Koo, 2000)

ต่อมาในช่วงปลาย ค.ศ. 1983 รัฐบาลชอนดุกฮวานได้ผ่อนคลายมาตรการควบคุมและยกเลิกการจำกัดสิทธิและเสรีภาพการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักการเมือง ดังนั้น ประชาสังคมจึงได้เริ่มต้นการเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ดังการรวมตัวเป็นแนวร่วมเคลื่อนไหวของประชาชน เพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (People's Movement Coalition for Democracy and Reunification) ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1985 พร้อมกันนั้น สมาชิกสมัชชาแห่งชาติพรรคประชาธิปไตยใหม่ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้เข้ามาร่วมมือกับกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ในการกดดันรัฐบาลในประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (วิเชียร อินทะสี, 2556)

กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ของประชาสังคมในเกาหลีใต้ ได้เห็นความจำเป็นที่ต้องผนึกกำลังในการต่อสู้กับรัฐบาลอำนาจนิยม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการให้รัฐบาลเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การสร้างความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจและสังคม และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1987 จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ขบวนการเคลื่อนไหวแห่งชาติเพื่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (National Movement Headquarters for Democratic Constitution) องค์การนี้ได้ประสานความร่วมมือระหว่างนักการเมืองฝ่ายค้านกับกลุ่มต่างๆ ของประชาสังคม เพื่อให้การเคลื่อนไหวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผลจากความพยายามนี้ในที่สุด ในเดือนมิถุนายนถัดมา กลุ่มผู้นำการเมืองที่กุมอำนาจในขณะนั้นต้องยินยอมรับข้อเรียกร้องของประชาชนในการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เมื่อเกิดการชุมนุมใหญ่ขึ้นทั่วเกาหลีใต้ (S. Kim, 2007)

5.2.1.1.1.2 บทบาทของประชาสังคมภายหลังการชุมนุมใหญ่ ใน ค.ศ. 1987

การประสบความสำเร็จในการทำให้รัฐบาลต้องยินยอมปฏิรูปการเมืองโดยประชาชนเป็นผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง สื่อสารมวลชนได้รับหลักประกันในด้านเสรีภาพ รัฐบาลเคารพในหลักการสิทธิมนุษยชน และประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาขององค์กรปกครองท้องถิ่น จึงเป็นผลให้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีได้ก้าวไปสู่ความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น เมื่อกติกาของระบอบการเมืองรับรองสิทธิและเสรีภาพ จึงทำให้กลุ่มต่างๆ ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมในด้านต่างๆ เนื่องจากในช่วงรัฐบาลเผด็จการการเรียกร้องดังกล่าวถูกปิดกั้น

ต่อมาเมื่อร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ประกาศใช้ และภายหลังจากนั้นเกาหลีใต้ได้จัดให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 ซึ่งโนแทอูได้รับชัยชนะเนื่องจากการที่คิมยงซัม และคิมแดจุงต่างลงสมัครด้วยกันทั้งคู่จึงเกิดการแย่งคะแนนในกลุ่มของผู้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ผลดังกล่าวได้ทำให้ประชาสังคมฝ่ายก้าวหน้าต้องแบ่งออกเป็นฝ่ายที่สนับสนุนคิมยงซัมและคิมแดจุง นอกจากนั้น การที่กติกาการเมืองเป็นประชาธิปไตย การต่อสู้ในด้านอำนาจการเมือง พรรคการเมืองและสมาชิกสมัชชาแห่งชาติจึงถือเป็นผู้แสดงบทบาทที่สำคัญ ดังนั้น บทบาทของประชาสังคมฝ่ายก้าวหน้าที่เคยมีบทบาทในการต่อสู้กับระบอบเผด็จการจึงมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตามกลุ่มเคลื่อนไหวบางส่วนที่เห็นว่าการปฏิรูปในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย อาจไม่ใช่แค่เพียงประชาชนสามารถใช้สิทธิในการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง จึงยังคงเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลและสมัชชาแห่งชาติอยู่ (วิเชียร อินทะสี, 2556) ทั้งนี้ เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและโปร่งใส ดังกรณีการค้นหาข้อเท็จจริงและการนำบุคคลที่สังหารปรามผู้ชุมนุมที่ควางจูมาลงโทษ ซึ่งมีกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ จำนวน 297 กลุ่ม เช่น กลุ่มพันธมิตรแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยและการรวมเกาหลี (National Alliance for Democracy and Unification of Korea) และสมาคมนักกฎหมายเพื่อสังคมประชาธิปไตย (Lawyers' Association for a Democratic Society) สามารถรณรงค์ให้ประชาชนลงชื่อจำนวนหนึ่งล้านชื่อ เพื่อออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งการจัดชุมนุมตามท้องถนนขึ้นตามเมืองต่างๆ ผลจากการต่อสู้ แม้ได้ใช้ระยะเวลาอันยาวนานแต่ก็สามารถนำผู้เกี่ยวข้องมาลงโทษได้ (วิเชียร อินทะสี, 2556) หนึ่ง ในการต่อสู้เพื่อสร้างความเป็นธรรมในช่วงที่เกาหลีได้ก้าวเข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยแล้วนั้น นับว่าเป็นการต่อสู้ที่มีความหมายสำคัญยิ่งประการหนึ่ง เพราะการต่อสู้ในประเด็นนี้เป็นการมุ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำผิด แม้ดำรงตำแหน่ง

สำคัญในระดับประเทศ แต่ถ้าหากใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องแล้วก็ต้องรับผิดชอบ เหมือนกับบุคคลทั่วไป ซึ่งได้กระทำความผิดนั้นๆ การมีพวกพ้องที่ทรงอิทธิพลในสังคมก็ไม่อาจที่จะปกป้องให้พ้นจากความผิดได้ นอกจากนี้ในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมดังกล่าว ตัวแสดงหลักก็มีใช้จำกัดอยู่เฉพาะบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเท่านั้น แต่หากเป็นบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่ได้เข้ามาร่วมแสดงบทบาท จึงเท่ากับเป็นการแสดงฉันทามติอย่างเปิดเผยร่วมกัน ดังกรณีการแสดงจุดยืนของสภาอาจารย์เพื่อประชาธิปไตยแห่งเกาหลี (Korea Council of Professors for Democracy) เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1995 ที่ออกแถลงการณ์ให้มีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อลงโทษผู้ก่อการรัฐประหาร และประท้วงเพื่อเรียกร้องไม่ให้นำกรณีการฆาตกรรม ความมาใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ที่ความจู้ และในช่วงเดือนตุลาคมถัดมา ประชาสังคมราว 297 กลุ่ม ได้จัดตั้งคณะกรรมการในภาวะเร่งด่วนของชาติเพื่อออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำผิดใน เหตุการณ์สังหารหมู่ เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม (All-nation Emergency Committee on Enacting a Special Law for Punishing the Perpetrators of the May 18 Massacre) โดยการรณรงค์ให้ผู้ที่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าวลงลายมือชื่อสนับสนุน ผลปรากฏว่ามีผู้ลง ลายมือชื่อราว 1 ล้านคน (S. Kim, 2007)

นอกจากนี้กลุ่มต่างๆ ของประชาสังคมยังได้มีบทบาทที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันและการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งในระดับส่วนกลาง และระดับท้องถิ่น เพื่อไม่ให้กลุ่มที่เคยมีอิทธิพลทางการเมืองในยุคเผด็จการกลับมาใช้อำนาจ หรือขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งความต้องการให้นักการเมืองที่มีประวัติดีทำหน้าที่ ในสมัชชาแห่งชาติ ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณากฎหมายและการตรวจสอบรัฐบาลตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

แม้ประชาสังคมได้มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้และการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ในแง่ ความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นประชาสังคมนั้น บางกลุ่มเองได้เผชิญปัญหาในด้านการ จัดองค์กร และการสนับสนุนในด้านเงินทุน แน่แน่นอนว่ากลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ หรือที่รู้จักกันในฐานะองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (NGOs) นั้น บางส่วนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล โดยเฉพาะองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แต่การสนับสนุนย่อมไม่แน่นอน เนื่องจาก ต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เพราะในบางกรณีกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ดำเนินกิจกรรม ที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาล อันเป็นผลให้พรรครัฐบาลเรียกร้องให้ยุติการสนับสนุน ด้านงบประมาณ ดังการประชุมต่อด้านการเจรจาเพื่อจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี (free trade agreement) ระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกา ในสมัยรัฐบาลโนมุเฮียนหรือชื่อเรียกกรอง

ของนักการเมืองและหนังสือพิมพ์แนวอนุรักษ์นิยมต่อรัฐบาลโนมุเฮียน ในการตัดความช่วยเหลือด้านงบประมาณแก่ประชาสังคม ซึ่งดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์การเลือกตั้ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการเมืองและขัดต่อกฎหมายการเลือกตั้ง ในที่สุดรัฐบาลได้ปรับลดงบประมาณสนับสนุนประชาสังคมที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวลง (Ju, 2011) ด้วยเหตุนี้ประชาสังคมบางส่วนจึงต้องอาศัยการระดมทุน โดยการขอรับบริจาคจากประชาชน เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมโดยมุ่งหวังว่าถ้าประชาชนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ก็เชื่อว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของประชาสังคมจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งขึ้น (Park, 2001)

5.2.1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นมีความสัมพันธ์กับความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ ถ้าโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรม ย่อมก่อให้เกิดผู้ทำงาน หรือประกอบกรในหลากหลายสาขา กลุ่มคนเหล่านี้ในระยะแรกอาจยังไม่มีกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง ต่อมาเมื่อตระหนักว่าถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างหรือผู้ประกอบการ หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ดี จึงเกิดการรวมตัวกันในการต่อรอง ทั้งเพื่อประโยชน์ของกลุ่มและส่วนรวม เกิดความต้องการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และความต้องการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล เมื่อเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ หรือใช้อำนาจไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อพวกพ้อง การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจดังกล่าว ไม่ใช่ก่อให้เกิดกลุ่มผู้ใช้แรงงานเท่านั้น หากแต่ยังมีกลุ่มชนชั้นกลาง กลุ่มทางศาสนา กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มต่างๆ ในประชาสังคม ซึ่งการเรียกร้องและการเคลื่อนไหวของกลุ่มเหล่านี้ ก็ไม่ได้มีลักษณะแคบเพียงเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่ยังมีมองไปถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดความเป็นเมือง การมีโอกาและช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้หลายทาง และยิ่งเศรษฐกิจเปิดต่อโลกภายนอกมากขึ้นก็ย่อมได้รับแนวคิดและความรู้ ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่สังคมเผชิญได้ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมตามมา กล่าวคือ รัฐบาลที่เคยผูกขาดอยู่เฉพาะผู้นำการเมืองบางกลุ่มย่อมไม่สามารถบริหารหรือผูกขาดอำนาจได้อีกต่อไป เพราะจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละฝ่าย และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นถ้ากลุ่มผู้นำการเมืองปฏิเสธที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วม ความขัดแย้งก็ย่อมเกิดขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงและ

การปราบปราม แต่ถ้าประเมินแล้วว่าพลังเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ และประชาสังคมมีมากกว่า ก็อาจเป็นไปได้ที่กลุ่มผู้นำการเมืองอาจใช้วิธีการประนีประนอมโดยการปฏิรูปการเมือง

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจมีส่วนเกื้อหนุนต่อกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย เพราะผลจากการพัฒนานับตั้งแต่เกาหลีเป็นอิสระจากการยึดครองของญี่ปุ่นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจากสภาพหายนะในช่วงสงครามเกาหลี จนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 โดยใช้ระยะเวลาไม่นานนัก และได้รับการกล่าวขานว่าเป็นดินแดนมหัศจรรย์บนฝั่งแม่น้ำฮัน (Miracle on the Han River) (วิเชียร อินทะสี, 2556) ซึ่งต่อมาได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ใน ค.ศ. 1996 อันเป็นกลุ่มความร่วมมือของประเทศที่มั่งคั่ง และในปัจจุบันเกาหลีใต้จัดเป็นประเทศที่มีขนาดทางเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของเอเชีย (วิเชียร อินทะสี, 2556)

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของเกาหลีใต้ก็มีจุดอ่อนเช่นกัน โดยปัญหาส่วนหนึ่งอยู่ที่การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลอานาจีนิยม ซึ่งอยู่ภายใต้การชี้นำโดยรัฐ จึงเป็นผลให้รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทครอบงำ นับตั้งแต่การกำหนดประเภทสินค้าที่จะผลิต การให้สินเชื่อ และการลดหย่อนภาษี แนนอนว่า การจะดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่นจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลและนักการเมืองที่กุมอำนาจ เมื่อเผชิญสภาพเช่นนี้จึงก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันซึ่งอันนำไปสู่การร่วมทุจริตระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมือง เมื่อการตัดสินใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของเหตุผล กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จำนวนหนึ่งจึงเผชิญปัญหาการขาดสภาพคล่อง เพราะหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing loan - NPL) ในที่สุดได้นำไปสู่การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นใน ค.ศ. 1997 จนต้องขอความช่วยเหลือด้านการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) รัฐบาลเกาหลีใต้ในช่วงที่เผชิญวิกฤตเศรษฐกิจได้ดำเนินมาตรการในหลายด้าน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การปฏิรูปภาคราชการ การปฏิรูปกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ และการปฏิรูปด้านแรงงาน จากสภาพดังกล่าวได้ทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวขึ้น โดยใน ค.ศ. 1999 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 9.5 และใน ค.ศ. 2000 อยู่ที่ร้อยละ 8.5 และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมระหว่าง ค.ศ. 1998 - 2004 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6.1 โดยใน ค.ศ. 2003 ถือเป็นปีที่เกาหลีใต้ฟื้นตัวอย่างสมบูรณ์ และในปัจจุบันเกาหลีใต้ได้กลายเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้า ในด้าน

อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี โดยสินค้าที่ผลิตได้ในบางประเภทมีส่วนแบ่งในตลาดโลก อยู่ในอัตราที่สูง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

เมื่อพิจารณาการพัฒนาเศรษฐกิจโดยภาพรวมแล้ว กล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ได้มีส่วนเกื้อหนุนในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย เพราะการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกลุ่มบุคคลในหลากหลายอาชีพ และเกิดการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ เป็นประชาสังคม อันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง ดังข้อสังเกตของนักวิชาการที่ว่า การเติบโตและความเข้มแข็งของพลังต่างๆ ในสังคม ถือว่ามีส่วนทำให้สมรรถนะของรัฐในการแทรกแซงสังคมและการเมืองลดลง และในทำนองเดียวกัน รัฐเองจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและท่าที พร้อมกันนั้นก็ได้อ้างอิงถึงข้อสังเกตว่า ในกรณีของเกาหลีใต้ถือเป็นการยืนยันทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจและกระบวนการเป็นอุตสาหกรรมที่สภาพเงื่อนไขด้านสังคมและเศรษฐกิจเกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยที่จะวิวัฒนาการและเติบโตอย่างมั่นคงขึ้น (Chung-Si Ahn, 1997) การก่อตัวของกลุ่มต่างๆ ที่รัฐไม่ได้จัดตั้งขึ้นในยุครัฐบาลอำนาจนิยม ได้กลายเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ระบอบอำนาจนิยมต้องสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1987 และกลายเป็นพลังที่ประคับประคองให้ระบอบประชาธิปไตยก้าวเดินหน้าต่อไปโดยไม่เปิดโอกาสให้ระบอบอำนาจนิยมฟื้นตัวกลับขึ้นมาอีก สมาชิกในสังคมการเมืองต้องได้รับความเป็นธรรม และความคุ้มครองจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

5.2.1.3 ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคมถือว่ามีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเน้นพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดชนชั้นตามกลุ่มสาขาอาชีพ นอกเหนือไปจากกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเดิม เช่น ผู้ใช้แรงงาน นายทุน พ่อค้า นักธุรกิจ และผู้ประกอบการวิชาชีพต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ย่อมเกิดเป็นชุมชนเมือง การอยู่ในชุมชนหรือสถานประกอบการเดียวกันก็ย่อมมีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ และการติดต่อกับโลกภายนอก จึงมีโอกาสนในการได้รับค่านิยมและแนวคิดจากภายนอกมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้ ถ้าสังคมใดมีลักษณะพลวัตในสังคมสูง ก็ย่อมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากที่ได้นำเสนอมานี้จะเห็นว่าการก่อตัวของกลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มนักศึกษา รวมทั้งองค์กรทางศาสนา ซึ่งส่วนหนึ่งถือเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้กลายเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้

การเกิดขึ้นของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในเกาหลีใต้ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมนอกจากก่อให้เกิดการรวมตัวทั้งเพื่อเรียกร้องสิทธิในด้านการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไปจนถึงการเรียกร้องสิทธิทางการเมือง เมื่อผลการเรียกร้องประสบความสำเร็จ ดังเช่นการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย บรรดากลุ่มต่างๆ ก็ยังคงดำเนินกิจกรรมของตนอย่างต่อเนื่องในการติดตามตรวจสอบนักรบการเมือง รัฐบาล และองค์กรสาธารณะอื่นๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบกติกา ดังได้กล่าวถึงไว้แล้วในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของประชาสังคมถึงแม้ปัจจัยด้านสังคมได้เป็นองค์ประกอบร่วมกับปัจจัยอื่น ในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็งขึ้น แต่ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาอีกว่า ในช่วงระยะเวลา 2 ทศวรรษนับตั้งแต่การปฏิรูปการเมืองใน ค.ศ. 1987 ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ได้เข้มแข็งเพียงใด เพราะก่อนหน้านั้น เกาหลีใต้ได้อยู่ภายใต้การปกครองแบบอำนาจนิยมมาอย่างยาวนาน ผู้นำได้ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นอุดมการณ์ในการปกครองและการพัฒนา ซึ่งเป็นผลให้เกาหลีใต้กลายเป็นหนึ่งในประเทศที่ก้าวหน้าของเอเชีย แต่เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาของนักวิชาการเกี่ยวกับมิติของวัฒนธรรมการเมือง ก็มีสิ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนเกาหลีใต้ได้มีทัศนะในเชิงบวกและให้การสนับสนุนประชาธิปไตย แม้ระดับของความคิดเห็นอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งก็เป็นไปตามช่วงเวลาที่มีการสำรวจดังรายละเอียดที่ ปรากฏในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 แสดงแนวโน้มการสนับสนุนของประชาธิปไตยและการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถนะของประชาธิปไตย

(หน่วย : ร้อยละ)

การประเมินประชาธิปไตย	ปีที่สำรวจ			
	1997	1998	1999	2001
การสนับสนุนเชิงปทัสถาน				
- ประชาธิปไตย	90.0	85.3	90.9	85.0
- กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย				
- รวมทั้งสองประการ	90.0	81.1	86.8	74.2
	81.4	72.7	80.2	66.0
การสนับสนุนเชิงประจักษ์				
- ความชอบธรรม	68.9	53.7	55.1	44.6
- ประสิทธิภาพ	-	50.8	51.8	38.3
- รวมทั้งสองประการ	-	40.4	38.0	25.9

การต่อต้านเผด็จการ				
- ทหาร	83.7	85.5	87.0	78.7
- พลเรือน	79.1	74.3	81.0	76.4
- รวมทั้งสองประการ	69.6	68.0	74.1	65.8
สมรรถนะของระบอบ				
- ประชาธิปไตย	69.5	64.8	67.6	67.9
- ความพึงพอใจ	35.7	43.5	45.2	46.8
- รวมทั้งสองประการ	31.5	37.0	38.1	38.0
คุณภาพของประชาธิปไตย				
- ความรู้สึกมีอำนาจ	71.4	71.5	75.8	59.4
- การสนองตอบ (จากรัฐบาล)	44.7	32.0	28.5	29.9
- รวมทั้งสองประการ	34.6	27.1	22.9	23.7

ที่มา : (Shin, 2003)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในช่วงที่มีการสำรวจความคิดเห็นจำนวน 4 ครั้ง ประชาชนเกาหลีใต้ได้ให้การสนับสนุนประชาธิปไตย และกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ในเชิงหลักการและความคิดเห็น อันเป็นลักษณะการสนับสนุนเชิงปทัสถาน (normative support) อยู่ที่ร้อยละ 81.4 , 80.2 และ 66.0 ใน ค.ศ. 1997 , 1999 และ 2001 ตามลำดับ ส่วนการสนับสนุนในเชิงประจักษ์ (empirical support) ซึ่งเป็นการถามในด้าน ผลของการนำประชาธิปไตยไปใช้ มีผู้แสดงการสนับสนุนอยู่ที่ร้อยละ 40.4 , 38.0 และ 25.9 ใน ค.ศ. 1998 , 1999 และ 2001 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากตารางก็พบว่า ใน ค.ศ. 2001 ผู้มีความคิดเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบที่มีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพได้ลดลงเหลือร้อยละ 44.6 และ 38.3 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ร้อยละของผู้ที่ไม่สนับสนุนระบอบเผด็จการ หรือไม่เห็นด้วยถ้าเกาหลีใต้จะย้อนกลับไปมีรัฐบาลอำนาจนิยมอีก ไม่ว่าจะผู้ที่เป็นแบบทหารหรือพลเรือนก็มีจำนวนที่สูง ดังใน ค.ศ. 2001 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 78.7 และ 76.4 ตามลำดับ สำหรับด้านคุณภาพของประชาธิปไตย ผู้ตอบคำถามจากการสำรวจ เห็นว่าตนเองมีความสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและความต้องการภายใต้ระบอบประชาธิปไตยต่อฝ่ายรัฐบาลได้อยู่ในลำดับที่ถือว่าสูง ดังใน ค.ศ. 1997 อยู่ที่ร้อยละ 71.4 แต่ได้ลดลงเหลือร้อยละ 59.4 ใน ค.ศ. 2001 ส่วนการตอบสนองจากรัฐบาลต่อข้อเรียกร้อง อยู่ที่ร้อยละ 44.7 และ 29.9 ในช่วงเวลาเดียวกัน

การที่ผลการสำรวจพบว่า การสนับสนุนประชาธิปไตยได้ลดลงค่อนข้างมากใน ค.ศ. 2001 ก็ได้คำอธิบายว่าเป็นผลมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกาหลีใต้เผชิญ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1997 อันเป็นเหตุให้ประชาชนเกาหลีใต้จำนวนมากเกิดคำถามเกี่ยวกับคุณค่าของ ประชาธิปไตย และพุ่งความสนใจไปที่วิธีการ ซึ่งรัฐบาลในยุคอำนาจนิยมใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เห็นความจำเป็นหรือให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจก็จะผูกพัน กับประชาธิปไตยลดลง ผิดกับผู้ที่ให้ความสำคัญต่อประชาธิปไตยในด้านการเมือง (Shin, 2003) แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมตามผลการสำรวจที่กระทำกันในระยะเวลาต่อมา ระหว่าง ค.ศ. 2002 - 2003 ก็ได้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเกาหลีใต้ให้ความสนับสนุนหรือชอบประชาธิปไตย มากกว่าระบอบอำนาจนิยม แน่นนอนว่าการที่ประชาชนเกาหลีใต้บางส่วนอาจยังไม่ได้สนับสนุน ประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ ก็ต้องพิจารณาประเด็นอื่นประกอบกันไปด้วย เช่น ปัญหา การคอร์รัปชัน การเป็นสถาบันของพรรคการเมือง และความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยอื่นที่ต้องถือว่ามีส่วนในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสังคมโลก ยุคปัจจุบัน ก็คือ โลกาภิวัตน์ (globalization) อันเป็นสภาพที่คนซึ่งอยู่ต่างสังคมหรือรัฐ สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ในขณะที่เดียวกันความก้าวหน้าของระบบการขนส่ง ทำให้การเดินทางของคนและการขนส่งสินค้าใช้ระยะเวลา ลดลงกว่าในอดีต เมื่อเกิดภาวะเช่นนี้ขึ้นย่อมนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด และค่านิยมของมนุษย์อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ สิ่งต่างๆ ที่มาพร้อมกับข้อมูลข่าวสารและสินค้า ซึ่งจะไปมีผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศนั้นๆ

ด้านการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ในส่วนของ ภาคเอกชน ผลจากความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมในสมัยรัฐบาลปักจองฮี ภาคธุรกิจ จำเป็นต้องแสวงหาตลาดในต่างประเทศ เนื่องจากตลาดภายในของเกาหลีใต้มีขนาดเล็ก ในขณะที่เดียวกันภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สินค้าและบริการแข่งขันได้ในตลาดโลก (วิเชียร อินทะสี, 2556) ดังนั้น การติดต่อและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากโลกภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อภาคเศรษฐกิจเกาหลีใต้บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก มากขึ้น อิทธิพลจากโลกาภิวัตน์ย่อมมีผลให้ภาคเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการ พนักงาน และส่วนต่างๆ ของสังคมต้องปรับตัวตาม ซึ่งแน่นอนว่าการปรับตัวดังกล่าวคงไม่ใช่เพื่อ มุ่งเป้าหมายในด้านการผลิตและบริการแต่เพียงอย่างเดียว เพราะประเด็นสิทธิของพนักงานและ

ผู้ใช้แรงงาน ก็ต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสากล การให้ความสำคัญในหลักความรู้ความสามารถมากกว่าความเป็นเครือญาติในการเลื่อนตำแหน่ง ดังที่เคยปฏิบัติกันมาในกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือเซบออล การรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในกรณีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ และการให้ความสำคัญต่อชุมชนใกล้เคียงสถานประกอบการ ในประเด็นผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะต่างๆ เช่นนี้ได้ถือว่าสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยที่สมาชิกทุกคนในสังคมต้องได้รับการเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกประชาคมด้วยกัน (วิเชียร อินทะสี, 2556)

เมื่อพิจารณาในด้านภาครัฐบาลของเกาหลีใต้สมัยประธานาธิบดีคิมยงซัม รัฐบาลได้กำหนดแผนขึ้นมาสั้นมาอย่างชัดเจนในการที่เกาหลีใต้จะเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือเซ-กยเฮวา (seggyehwa) พร้อมกับจัดตั้ง คณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมของประเทศ โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญไว้ คือ ประการแรก การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ประการที่ 2 การปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกับสากลและการดำเนินธุรกิจต้องโปร่งใสไม่ผูกขาด และแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม ประการที่ 3 พรรคการเมืองต้องแข่งขันกันในการเสนอทางเลือกเชิงนโยบายต่อประชาชน ประการที่ 4 รัฐบาลในส่วนกลางและองค์กรปกครองในระดับท้องถิ่น ต้องปฏิรูปในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการ ประการที่ 5 เกาหลีใต้จำเป็นต้องคงความสมดุลในด้านการพัฒนา โดยการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับตัวแสดงต่างๆ ที่ไม่ใช่ภาครัฐ และประการสุดท้าย การเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ของเกาหลีใต้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมดั้งเดิมและความเป็นเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมด้วย (Ha, 1999)

จากแนวนโยบายดังกล่าวข้างต้น ประธานาธิบดีคิมยงซัมได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจและสังคม แต่การดำเนินการของรัฐบาลเกาหลีใต้ในขณะนั้นต้องเผชิญกับปัญหา ดังความพยายามที่จะลดการผูกขาดของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือเซบออล แต่รัฐบาลก็ไม่ได้กระทำอย่างจริงจัง เพราะหวั่นเกรงต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ หรือในกรณีการแก้ไขกฎหมายแรงงานในระยะแรก ก็มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้แรงงาน แต่ในเวลาถัดมากลับเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ แม้ต้องเผชิญปัญหาในลักษณะดังกล่าว แต่รัฐบาลเกาหลีใต้ในระยะถัดมาก็ได้ดำเนินการปฏิรูปอย่างจริงจัง ดังในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง ที่รัฐบาลต้องปฏิรูปกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อให้เกาหลีใต้รอดพ้นจากผลกระทบของภาวะวิกฤตการเงินใน ค.ศ. 1997 เป็นการสร้างความ

เป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจและให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนในสังคม (วิเชียร อินทะสี, 2556) ลักษณะเช่นนี้จึงถือเป็นปัจจัยสนับสนุนประการหนึ่งในการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็ง โดยอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เหมือนในช่วงผู้นำการเมืองเป็นแบบอำนาจนิยม

5.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้

แม้รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ที่แก้ไขใน ค.ศ. 1987 ได้รับการยอมรับว่ามีเนื้อหาเป็นประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และประชาชนมีอำนาจในการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับต่างๆ อย่างไรก็ตาม การที่เกาหลีใต้อยู่ภายใต้รัฐบาลอำนาจนิยมมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี ใน ค.ศ. 1948 จึงย่อมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย นอกจากนี้ สังคมเกาหลีใต้เองยังได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ ซึ่งมีแบบแผนและวิถีปฏิบัติในบางประการ ซึ่งอาจถือว่าขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตย แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคถึงขั้นทำให้ระบอบการเมืองของเกาหลีใต้ต้องถอยหลังจากประชาธิปไตยกลับไปเป็นอำนาจนิยมอีก เหมือนดังการเกิดรัฐประหารในหลายประเทศที่เคยเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการมาเป็นประชาธิปไตย

5.2.2.1 การขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจาก เป็นสถาบันทางการเมืองที่เกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีอุดมการณ์หรือจุดสนใจทางการเมืองร่วมกัน โดยมีการเสนอแนวนโยบายให้ประชาชนตัดสินใจเพื่อเลือกตัวแทนของพรรคในการทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและด้านการบริหาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้ามีคะแนนเสียงสนับสนุนมากพอก็อาจเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลแต่เพียงพรรคเดียว หรือไม่ก็อาจร่วมมือกับพรรคการเมืองอื่นในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ถ้าไม่เช่นนั้นก็อาจเป็นพรรคฝ่ายค้าน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นเสมือนองค์กรที่ทำหน้าที่รวบรวมความต้องการหรือเสียงสะท้อนของประชาชน เพื่อมากำหนดเป็นนโยบาย และการมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือแสดงออกซึ่งเจตนาารมณ์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง ย่อมเป็นผลดีต่อกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย แต่ถ้านักการเมืองที่มารวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง โดยมุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ไม่ว่าจะในด้านอำนาจ

เกียรติยศ หรือความมั่งคั่ง ก็ย่อมก่อผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตย แน่หนอนว่าในประเทศที่ระบอบการเมืองเป็นประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน ประชาชนมีวัฒนธรรมการเมืองที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย พรรคการเมืองก็ย่อมมีความเข้มแข็งตามไปด้วย เพราะประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง การได้รับเลือกตั้งในสมัยหน้าหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับผลงานของนักการเมือง แต่ในประเทศที่ระบอบประชาธิปไตยยังอ่อนแอหรือเพิ่งเปลี่ยนระบอบการเมืองมาเป็นประชาธิปไตย พรรคการเมืองก็มักอ่อนแอตามไปด้วย เนื่องจากพรรคการเมืองมักถูกครอบงำโดยบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในระบบราชการหรือกองทัพมาก่อน หรือผู้มีฐานะมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ จากลักษณะเช่นนี้ การกำหนดท่าทีและการดำเนินนโยบายของพรรค จึงมักตอบสนองต่อความต้องการและประโยชน์ของบุคคลเหล่านั้นมากกว่าของประชาชน การคงอยู่หรืออายุของพรรคอาจไม่ยาวนาน กล่าวคือ ถ้าบุคคลที่มีบทบาทในการตั้งพรรคหมดอำนาจหรืออิทธิพลลง พรรคก็มักสลายตัวไป สมาชิกก็จะย้ายไปอยู่กับพรรคการเมืองอื่น หรือไม่ก็ตั้งพรรคการเมืองใหม่ ดังนั้น จึงอาจไม่แปลกใจที่นักการเมืองบางคน อาจเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 หรือ 5 พรรค (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ในกรณีของเกาหลีใต้พรรคการเมืองยังคงถือว่ามีค่าความอ่อนแอ ในด้านของการเป็นสถาบัน กล่าวคือ ยังขาดความมั่นคงและอายุของพรรคสั้น ดังเช่น การเปลี่ยนแปลงชื่อของพรรค การคัดเลือกผู้สมัคร การบริหารการเงิน และการกำหนดกลยุทธ์การหาเสียง ก็เป็นไปตามความชอบหรือความต้องการของผู้นำพรรค และความเชื่อในเรื่องของฮวงจุ้ย (poongssoo or geomancy) ส่วนในด้านสาระสำคัญของการเป็น พรรคการเมือง เช่น นโยบายของพรรคกลับให้ความสำคัญน้อย รวมทั้ง การฝึกบุคคลที่จะเป็นผู้นำการเมืองรุ่นใหม่ นอกจากนี้บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาแห่งชาติก็มักเปลี่ยนพรรคการเมืองกันบ่อย เหตุผลก็เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมือง หรือไม่ก็เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ หรือไม่ก็เพื่อให้ได้รับหลักประกันในการเลือกตั้ง กรณีการรวมพรรคการเมือง 3 พรรคเข้าด้วยกัน ระหว่างคิมยงซัม คิมจงพิล และโนแทอู ในช่วงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1992 ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำทั้งสามต่างกระทำให้คิมยงซัมได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ทั้งที่คิมยงซัมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย และต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการ ในขณะที่คิมจงพิลและโนแทอูต่างสนับสนุนและมีบทบาทในรัฐบาลเผด็จการมาก่อน เช่นเดียวกันกับการร่วมมือกันระหว่างคิมแดจุงกับคิมจงพิลในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดี ใน ค.ศ. 1997 ซึ่งคิมแดจุงเป็นนักการเมืองแนวก้าวหน้า

ขณะที่คิมจงพิลเป็นนักการเมืองแนวอนุรักษนิยม ผลจากการร่วมมือกันดังกล่าวทำให้คิมแดจุงได้รับชัยชนะ เพราะฐานคะแนนเสียงของคิมจงพิลในพื้นที่จังหวัดชุงชองเหนือ (North Chungcheong) และจังหวัดชุงชองใต้ (South Chungcheong) ได้ลงคะแนนเสียงให้แก่คิมแดจุง (วิเชียร อินทะสี, 2556)

นอกจากนั้นการที่สังคมนเกาหลีได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อมาตั้งแต่ในอดีต ได้มีผลต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเมืองกับสมาชิกของกลุ่มหรือพรรค เสมือนการเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน โดยผู้นำการเมืองอยู่ในฐานะของบิดา ส่วนสมาชิกพรรคอยู่ในฐานะของบุตร แต่เนื่องจากครอบครัวถือว่าชายเป็นใหญ่หรือมีความสำคัญมากกว่า บรรดาบุตรจึงต้องเชื่อฟังและภักดีต่อผู้เป็นบิดา ดังนั้น สมาชิก พรรคการเมืองมักมีข้อจำกัดในการกระทำกิจกรรมต่างๆ และการลงคะแนนเสียงในสมัชชาแห่งชาติ เพราะต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลที่เป็นหัวหน้า ด้วยเหตุนี้โอกาสที่นโยบายและหลักการของพรรคจะกลายเป็นแนวทางให้สมาชิกยึดถือปฏิบัติตามจึงมีความเป็นไปได้น้อย เพราะการยึดถือตัวบุคคลกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญแทนเมื่อบุคคลที่มีอำนาจหรือบารมีกลายเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของพรรค การสิ้นสุดของพรรคการเมืองจึงขึ้นอยู่กับวาระหรือช่วงเวลา ผู้นำพรรคดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง กล่าวคือเมื่อผู้นำพรรคหมดอำนาจ พรรคการเมืองนั้นก็สิ้นสุดตามไปด้วย ดังกรณีของพรรคเสรี (Liberal Party) ของประธานาธิบดีอีซึงมัน พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party) ของประธานาธิบดีปักจุงฮี และพรรคยุติธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party) ของประธานาธิบดีชอนดุษวาน นอกจากนี้ การที่ผู้นำพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นผู้นำการเมืองแบบเผด็จการ การใช้อำนาจและกลไกของรัฐ ในการทำให้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามหรือคู่แข่งอ่อนแอจึงเกิดขึ้น และเป็นผลให้ระบบพรรคการเมืองในช่วงดังกล่าวมีลักษณะเป็นระบบพรรคเดียว (one-party system) โดยพรรคของผู้นำการเมืองทำหน้าที่เป็นพรรครัฐบาล ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านซึ่งมีจำนวนที่นั่งน้อย แต่ก็ยังสามารถแสดงบทบาทที่ก่อผลในทางการเมืองได้เช่นกัน (วิเชียร อินทะสี, 2556)

สำหรับในช่วงหลังจากที่เกาหลีใต้ปฏิรูปการเมืองใน ค.ศ. 1987 แล้ว ความมั่นคงของพรรคการเมืองก็ยังคงขึ้นอยู่กับบุคคลที่มีชื่อเสียง ดังกรณีของพรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1990 โดยมีคิมแดจุงเป็นแกนนำคนสำคัญของพรรค ได้ที่นั่งในการเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. 1993 จำนวน 77 ที่นั่ง แต่กลับได้เพียง 15 ที่นั่ง ในการเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. 1996 เหตุผลก็เนื่องมาจากการที่คิมแดจุงลาออกจากพรรคและไปก่อตั้งพรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่ (National Congress for New Politics) โดยได้รับที่นั่ง

ในการเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. 1996 จำนวน 79 ที่นั่ง (Chung-Si Ahn & Hoon, 1999) แต่ในเวลาต่อมาพรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่ก็ได้สลายตัว และเกิดเป็นพรรคใหม่แทนเมื่อคิมแดจุงก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยแห่งสหรัษฎวรรษใหม่ (Millennium Democratic Party) ขึ้นใน ค.ศ. 2000 ดังนั้น ถ้าจะพูดถึงความแตกต่างในด้านนโยบายระหว่างพรรคการเมืองเก่ากับพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่จึงกลายเป็นเรื่องยาก เพราะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งก็เป็นบุคคลเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาถัดมา พรรคการเมืองในเกาหลีใต้ได้มีแนวโน้มในการเป็นพรรคการเมืองในระบบ 2 พรรค โดยพรรคหนึ่งเป็นพรรครัฐบาล ส่วนพรรคตรงข้ามก็เป็นพรรคฝ่ายค้าน ดังกรณีนี้ อีเมียงปักแห่งพรรคหนึ่งประเทศ (Grand National Party) หรือฮันนาราดังได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ. 2007 โดยที่เขาเป็นนักการเมืองแนวอนุรักษ์นิยม ในขณะที่ช่วง 10 ปีก่อนหน้านั้น ผู้สมัครซึ่งมีแนวความคิดก้าวหน้าได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง และดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้ (วิเชียร อินทะสี, 2556)

5.2.2.2 ความเป็นภูมิภาคนิยม

ดังที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ควางจู (บทที่ 3) ในด้านความรู้สึกที่เลือกปฏิบัติระหว่างประชาชนที่อยู่ในโฮนัม (Honam) หรือจังหวัดชอลลาเหนือและจังหวัดชอลลาใต้ กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ยองนัม (Yeongnam) หรือจังหวัดเคียงซังเหนือและจังหวัดเคียงซังใต้ ซึ่งทั้งนี้เป็ผลมาจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลในช่วงรัฐบาลปักจองฮี และสืบเนื่องต่อมาในสมัยที่อดีตผู้นำทหารเป็นผู้นำรัฐบาล โดยการพัฒนาได้กระจุกตัวอยู่เฉพาะในพื้นที่ยองนัม อันเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ทันสมัย จึงก่อให้เกิดความแตกต่างในด้านรายได้และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ระหว่าง ประชาชนใน 2 พื้นที่ (วิเชียร อินทะสี, 2556) นอกจากนี้ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และความเชื่อ ก็มีผลให้ทางราชสำนักเกาหลีในอดีตมีทัศนคติต่อประชาชนในพื้นที่โฮนัม (วิเชียร อินทะสี, 2556) การเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจูเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 ก็ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่แสดงออกถึงความไม่พอใจของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวที่มีต่อรัฐบาลที่กรุงโซล แต่การที่รัฐบาลเลือกใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมจึงยิ่งทำให้ความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติเข้มข้นมากไปอีก จากประสบการณ์อันยาวนานดังกล่าวจึงเป็นผลให้ประชาชนใน 2 พื้นที่ต้องการนักการเมืองที่จะเป็นตัวแทนในการรักษาผลประโยชน์ของตน ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โฮนัม (วิเชียร อินทะสี, 2556) ด้วยเหตุนี้ การตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

จึงมุ่งพิจารณาผู้ที่มีภูมิลาเนาหรือมีชื่อเสียงอยู่ในพื้นที่เป็นลำดับแรก ฉะนั้น ถ้านักการเมืองคนใดได้รับคะแนนนิยมหรือการสนับสนุนอย่างท่วมท้นในพื้นที่ของนม ก็มักได้รับการสนับสนุนหรือคะแนนในพื้นที่ไฮนัมน้อยมาก ดังนั้น การตัดสินใจลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายเป็นหลัก หากแต่อยู่ที่การจะเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ได้หรือไม่ ซึ่งความผูกพันกันในลักษณะนี้มักออกมาในรูปการหาเสียงว่าเป็นลูกหลานของคนในภูมิภาคนั้นๆ

พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในแต่ละครั้ง ถือเป็นสิ่งสะท้อนในลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี ดังการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1992 ซึ่งคิมยองซัมได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยได้คะแนนในพื้นที่ของนม ร้อยละ 68.8 ในขณะที่ได้คะแนนในพื้นที่ไฮนัมเพียง ร้อยละ 4.3 ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 5.4 (วิเชียร อินทะสี, 2556) ต่อมาในการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1997 คิมแดจุงได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยได้คะแนนในพื้นที่ไฮนัมร้อยละ 94.4 ซึ่งถือเป็นคะแนนเสียงที่ท่วมท้น เหตุผลก็คือคิมแดจุงมีบ้านเกิดอยู่ในจังหวัดชอลลาใต้และเป็นนักการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ อีกทั้งประชาชนในพื้นที่จังหวัดชอลลาก็กเคยได้รับบทเรียนจากเหตุการณ์ที่ควางจู ซึ่งรัฐบาลใช้วิธีการรุนแรงในการสลายการชุมนุม ส่วนในพื้นที่ของนม คิมแดจุงได้คะแนนเสียงสนับสนุนร้อยละ 13.5 ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 5.5 จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ของนมหรือภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นย่านอุตสาหกรรมและเมืองใหญ่ของเกาหลีใต้ แน่นนอนว่าเป็นพื้นที่ที่ชนชั้นกลางและผู้ใช้แรงงานอาศัยอยู่มาก บุคคลเหล่านี้น่าจะให้การสนับสนุนนักการเมืองแนวก้าวหน้า แต่ผลออกมาว่านักการเมืองแนวอนุรักษ์นิยม กลับได้คะแนนนำ ดังในการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ 15 ที่อีเฮวซาง (Lee Hoi-chang) ได้คะแนนในพื้นที่ของนมร้อยละ 59.1 (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ตารางที่ 5.4 แสดงสัดส่วนคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ครั้งที่ 14 ค.ศ. 1992 จำแนกตามพื้นที่

(หน่วย : ร้อยละ)

ผู้สมัคร	รวม	พื้นที่เมืองหลวง	ของนม	ไฮนัม	ชุงชอง	พื้นที่อื่นๆ
คิมยองซัม	42.0	36.5	68.8	4.3	36.9	41.1
คิมแดจุง	33.8	35.2	10.1	91.9	27.8	19.7
ชองจุงยอง	16.3	20.0	12.2	2.3	24.3	29.8

ที่มา : (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ตารางที่ 5.5 แสดงสัดส่วนคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับในการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ 15 ค.ศ. 1997 จำแนกตามพื้นที่

(หน่วย : ร้อยละ)

ผู้สมัคร	รวม	พื้นที่ เมืองหลวง	ยองนัม	โฮนัม	ซุงซอง	พื้นที่อื่นๆ
อีเฮวซาง	38.7	38.3	59.1	3.3	27.7	41.6
คิมแดจุง	40.3	42.0	13.5	94.4	43.9	27.9
อีอินเจ	19.2	18.1	25.1	1.5	26.6	28.4

ที่มา : (ซองอิลจุน & วิเชียร อินทะสี, 2557)

ในการที่จะแก้ไขปัญหาคือความเป็นภูมิภาคนิยามได้นั้น จำเป็นที่นักการเมืองต้องละเลยการนำเอาประเด็นเกี่ยวกับความเป็นภูมิภาค หรือความเป็นกลุ่มมาใช้ในการหาเสียง โดยหันมาให้ความสำคัญในด้านนโยบายแทน และเนื่องจากเกาหลีใต้ในช่วงที่ผ่านมา ผู้นำรัฐบาลส่วนใหญ่มาจากจังหวัดเคียงซังเหนือและจังหวัดเคียงซังใต้ การพัฒนาหรือการแต่งตั้งบุคคลจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะผู้ที่มีพื้นเพจากพื้นที่ดังกล่าว แต่ถ้าผู้นำการเมืองหรือผู้นำรัฐบาลให้ความสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการแต่งตั้งบุคคลโดยคำนึงถึงความรู้และความสามารถ มองการทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมมากกว่าการเป็นตัวแทนของพื้นที่ ความรู้สึกในความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติอันเป็นมูลเหตุของความเป็นภูมิภาคนิยามก็ย่อมลดลงไป (วิเชียร อินทะสี, 2556)

5.2.2.3 อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ

ลัทธิขงจื้อได้เข้ามามีอิทธิพลในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของเกาหลีค่อนข้างมาก โดยในสมัยราชวงศ์โชซอน (Joseon Dynasty) ระหว่าง ค.ศ. 1392 - 1910 ชนชั้นขุนนางหรือยางบัน (Yangban) ซึ่งถือเป็นชนชั้นผู้ปกครอง นับว่าได้รับประโยชน์จากคำสอนของลัทธินี้ เนื่องจากการเข้าสู่ชนชั้นต้องผ่านการศึกษาและการสอบแข่งขัน แต่ผู้มีโอกาสเช่นนั้นได้จำกัดอยู่เฉพาะกับบุตรหลานของชนชั้นสูงที่มีฐานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ชนชั้นที่ร่วงลงมา คือ สามัญชน ถือเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชนชั้นผู้ปกครอง ส่วนชนชั้นล่าง

ลงมา คือ ทาส สำหรับการแบ่งชนชั้นเช่นนี้ได้ถือเอาการสืบเชื้อสายและอาชีพมาเป็นเกณฑ์ (Deuchler, 1992)

เมื่อพิจารณาคำสอนของลัทธิขงจื้อที่มีอิทธิพลอยู่ในสังคมเกาหลี โดยมองในด้านบวก ย่อมเห็นว่าคำสอนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญด้านการเรียนรู้หรือการศึกษา การยึดถือในหลัก จริยธรรมและศีลธรรม และการเคารพในหลักความซื่อสัตย์ ความภักดีและความถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาในด้านตรงกันข้าม ก็ได้มีผู้ชี้ให้เห็นผลในแง่ลบจากลัทธิขงจื้อ คือ ความเลื่อมใส ในจีน การแบ่งแยกออกเป็นฝักเป็นฝ่าย (factionalism) การยึดถือครอบครัวหรือวงศ์ตระกูล (familyism or clanism) การมีชนชั้น ความอ่อนแอ การทำให้ความสามารถด้านการค้าและ อุตสาหกรรมลดลง การยำเกรงต่อผู้มีตำแหน่ง และการผูกพันอยู่กับอดีต (วิเชียร อินทะสี, 2556)

ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดการตำหนิลัทธิขงจื้อว่าเป็นปัจจัยประการหนึ่งในการทำให้เกาหลี ต้องสูญเสียเอกราชและอธิปไตยให้แก่ญี่ปุ่น รวมทั้งเกาหลีไม่สามารถเข้าสู่ยุคแห่งการเป็นสมัย ใหม่ แต่ในเวลาต่อมาเมื่อเกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าด้านสังคม และการพัฒนาด้านการเมือง ได้มีผู้ประเมินว่าหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อถือเป็นปัจจัยสนับสนุน ในเชิงบวก เช่น ความสำนึกในบุญคุณและความภักดีต่อครอบครัว การตระหนักและการยอมรับ ว่ารัฐเป็นตัวกระตุ่นสำคัญใน การพัฒนา การตระหนักถึงศีลธรรมในการพัฒนาสังคม การยึดถือสถานภาพและลำดับชั้น การเน้นการพัฒนาตนเองและการศึกษา และการให้ ความสำคัญด้านความกลมกลืนทางสังคม (Eckert et al., 1990)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มชนชั้นขุนนางในสมัยโชซอนของเกาหลี เป็นกลุ่มที่ได้รับ ประโยชน์ในด้านการเมืองหรืออำนาจ เนื่องจากความได้เปรียบในการสืบเชื้อสาย ส่วนบุตรหลาน อยู่ในสถานภาพที่สามารถแสวงหาความรู้เพื่อการสอบเข้ารับราชการ ส่วนสามัญชนกลับ ขาดโอกาส ดังนั้น ระบบการเมืองในช่วงดังกล่าวจึงถูกครอบงำโดยกลุ่มชนชั้นนำซึ่งต่อต้าน ความเท่าเทียมกัน (วิเชียร อินทะสี, 2556) เมื่อพิจารณาในทางการเมือง ลัทธิขงจื้อในเกาหลี จึงถือเป็นปรัชญาทางการเมืองซึ่งมีสาระสำคัญ และหลักการตรงกันข้ามกับหลักการ ประชาธิปไตย เพราะเน้นอยู่ที่ชนชั้นนำ โดยเป็นคำสอนที่ชี้แนะแก่กษัตริย์ในการปกครอง ให้เน้นหลักศีลธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางการเมือง ความเป็นเอกภาพทางสังคม การให้ความสำคัญกับสถานภาพเดิมมากกว่าการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูป และการยึดถือ โครงสร้างความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น

ต่อมาเมื่อเกาหลีใต้ได้ผ่านพ้นยุคที่ลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลมาสู่ยุคสมัยใหม่ เมื่อมี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน ค.ศ. 1948 ที่อำนาจการเมืองไม่ได้ถูกผูกขาดอยู่ที่กษัตริย์และ

เหล่าขุนนาง แต่ถูกกำหนดให้เป็นของประชาชน การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จึงขัดแย้งกับวัฒนธรรมทางการเมือง และข้อปฏิบัติของลัทธิขงจื้อซึ่งมีอิทธิพลอยู่ในสมัยโชซอน ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือ อำนาจการเมืองได้กลับไปรวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาลกลาง ดังเช่นในสมัยรัฐบาลปักจวงฮี ทั้งที่ก่อนหน้านี้ได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นหรือในกรณีของการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน (วิเชียร อินทะสี, 2556) และในยุคของการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลปักจวงฮีได้ใช้มาตรการกีดกันการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมีเป้าหมายในการเรียกร้องค่าจ้าง สวัสดิการ และสิทธิในทางการเมือง นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับกลุ่มหรือตระกูล ก็ก่อผลในทางลบต่อการพัฒนาการเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งในอดีตครอบครัวของคนเกาหลีเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยคนหลายรุ่น และทุกคนต่างถูกพร่ำสอนในการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ครอบครัวและวงศ์ตระกูล อุทิศตนและภักดีต่อครอบครัว จากคำสอนดังกล่าวได้เป็นผลให้คนเกาหลีมีแนวโน้มที่จะไม่ไว้วางใจคนอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัวหรือวงศ์ตระกูลเดียวกัน เมื่อสังคมเกาหลีได้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ความผูกพันและความไว้วางใจที่มีต่อบุคคลในครอบครัวและวงศ์ตระกูลก็ได้ขยายไปสู่กลุ่มต่างๆ ที่ตนเองเป็นสมาชิก เช่น สมาคมศิษย์เก่า และกลุ่มคนที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน (You, 2001) ลักษณะเช่นนี้จึงเบี่ยงเบนไปจากค่านิยมประชาธิปไตยที่สมาชิกต้องยึดถือตามกติกาในการตัดสินใจ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นพวกพ้อง หรือความพอใจพอใจส่วนบุคคล ค่านิยมและแนวปฏิบัติในสังคมเกาหลีในอดีตจึงได้มีอิทธิพลต่อการเกิดการ เล่นพรรคเล่นพวก ในระบบราชการและการเมือง ดังในยุคผู้นำรัฐบาลที่มาจากกองทัพ เช่น ประธานาธิบดีปักจวงฮี ชอนดุษวาน และโนแทอู การแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการในฝ่ายทหารก็มักแต่งตั้งบุคคลที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน สถานศึกษา หรือเป็นรุ่นเดียวกันกับผู้นำการเมือง อันนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชันตามมา (วิเชียร อินทะสี, 2556)

อย่างไรก็ตาม ค่านิยมประชาธิปไตยซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การรับฟังเสียงส่วนน้อย และการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบได้กลายเป็นแนวทางที่ประชาชนเกาหลีใต้ได้ต่อสู้จนประสบความสำเร็จใน ค.ศ. 1987 ค่านิยมดังกล่าวนี้ คนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเหมาะสมและได้กลายเป็นปทัสถานในทางการเมืองการปกครอง และวิถีชีวิตในสังคมสืบมา แม้ในหลักการประชาธิปไตยถือว่าผู้นำการเมืองต้องมาจากความยินยอมของประชาชน หรือประชาชนมีสิทธิต่อต้านรัฐบาลได้ ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ขัดต่อกฎหมาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ก็มีข้อบ่งบอกถึงความแตกแยก หรือความไม่กลมกลืนกันในสังคม ดังนั้น เมื่อพิจารณาในประเด็นการที่จะเพิกเฉยต่อรัฐบาล เพียงเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมือง ตามที่

ผู้นำการเมืองชอบอ้าง ก็คงจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น แม้ว่าหลักการของลัทธิขงจื้อและหลักการประชาธิปไตย มีบางประเด็นที่ขัดแย้งกัน แต่ได้มีผู้ชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยและหลักการของลัทธิขงจื้อไปด้วยกันได้ โดยได้ให้เหตุผลประกอบ ดังนี้ คือ ประการแรก ระบบการสอบตามลัทธิขงจื้อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยในประเทศที่ลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลได้ช่วยให้คนที่มีความสามารถเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาและในระบบราชการ ประการที่ 2 การให้ความสำคัญในด้านการศึกษา แน่หนอนว่าระดับการศึกษาของคนในสังคม ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาสถาบันที่จำเป็นต่อประชาธิปไตย และประการที่ 3 ลัทธิขงจื้อถือหลักขันติธรรมในการอยู่ร่วมกับศาสนาอื่น (Fukuyama, 1995)

5.3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของ泰กับเกาหลีใต้ นั้น เป็นการศึกษาจากพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ว่ามีกระบวนการอย่างไร และกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยที่พัฒนาไปอย่างมั่นคงนั้น มีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสนับสนุน และปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรค ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาประเด็นดังกล่าวได้อภิปรายไปแล้วในส่วนต้น ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยแล้ว พบว่าเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของ泰นั้น ยังมีอุปสรรคที่ทำให้พัฒนาการทางการเมืองต้องหยุดชะงัก และขาดเสถียรภาพ ซึ่งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของ泰 ได้แก่

5.3.1 การยึดติดกับรูปแบบของประชาธิปไตย

ผู้ที่มีบทบาทต่อประชาธิปไตยจำนวนไม่น้อย ให้ความสำคัญกับรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตย ซึ่งก็คือ รัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ทางการเมืองของ泰นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ซึ่งจากการมองประชาธิปไตยในลักษณะดังกล่าว โดยละเลยการมองถึงความสามารถของรัฐบาล (ฝ่ายบริหาร) ในการที่จะใช้อำนาจบริหารเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนหรือแก้ไขปัญหาของประชาชน ด้วยความเชื่อในประชาธิปไตยที่ต้องพัฒนาสัญลักษณ์ทางการเมืองทั้ง 4 ดังกล่าว โดยเชื่อว่าถ้าปล่อยให้สัญลักษณ์ทางการเมืองดังกล่าวเติบโตไปเรื่อยๆ ในที่สุดสัญลักษณ์ทางการเมืองดังกล่าวจะสามารถให้คนที่มีความเหมาะสมเข้ามาเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองแทนประชาชนได้ และเมื่อนั้นประชาธิปไตยก็จะเกิดขึ้น

ดังตัวอย่างที่มีการถกเถียงอยู่เสมอว่า รัฐธรรมนูญควรจะเป็นอย่างไรจึงจะมีความเป็นประชาธิปไตยโดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดให้มีจำนวนที่สภา และสมาชิกสภาเหล่านั้นมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง อีกทั้งอำนาจของสภานั้นๆ สัมพันธ์กันอย่างไร ประเด็นที่มีการถกเถียงกันเสมอว่า รัฐธรรมนูญจะมีความเป็นประชาธิปไตยเพียงใดให้ดูที่ประชาชนเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาทั้งหมดหรือไม่ ถ้าสมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ก็จะเป็นประชาธิปไตยเมื่อแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเป็นเช่นนี้ จึงทำให้การโต้แย้งในประเด็นของการยึดติดอยู่กับรูปแบบของรัฐสภาที่รัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนด ยังมีกรกล่าวถึงประเด็นอื่นๆ อีก เช่น การเปิดให้ข้าราชการประจำซึ่งไม่ใช่ตัวแทนจากการเลือกตั้งโดยประชาชนเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่ ถ้าได้ก็ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย เพราะการเป็นประชาธิปไตยจะต้องให้เฉพาะตัวแทนของประชาชนเท่านั้นเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองแทนประชาชน

ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็มีแนวคิดของความไม่มีคุณภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งของพรรคการเมืองขึ้นมากล่าวโจมตี และชี้ให้เห็นว่าบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่ที่แท้จริงในการเป็นตัวแทนของประชาชน อีกทั้งยังไม่มีความรู้ความสามารถเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก เพราะฉะนั้นถ้าจะปล่อยให้บุคคลประเภทนี้เป็นผู้บริหารประเทศโดยลำพัง จึงเป็นอันตรายและเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศและประชาชนอย่างยิ่ง แต่ถึงกระนั้นบุคคลที่คัดค้านสมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งก็ยังไม่ปฏิเสธการมีรัฐธรรมนูญและรัฐสภา ดังจะเห็นได้จากทุกครั้งที่มีการทำรัฐประหารยึดอำนาจแล้ว ผู้ยึดอำนาจสำเร็จก็จะร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และกำหนดให้มีรัฐสภาขึ้น ถึงแม้จะมาจาก การแต่งตั้งทั้งหมดก็ตามเสมอ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแม้กระทั่งทหารก็ยังคงติดกับสัญลักษณ์ทางการเมืองเหล่านี้เช่นกัน (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยของไทย ถูกครอบงำหรือถูกอิทธิพลของการที่จะต้องมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้งอยู่มาก เช่น เชื่อว่าพรรคการเมืองและการเลือกตั้งจะสามารถนำมาซึ่งประชาธิปไตยได้ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาธิปไตย ก็มุ่งที่จะแก้ไขโดยการปรับปรุงหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง ด้วยการแก้ไขกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับสถาบันเหล่านั้นเป็นหลัก

โดยสรุป ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยจึงเริ่มจากปัญหาของระบบคิดและวิธีการมองประชาธิปไตย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคขั้นพื้นฐาน เมื่อระบบคิดและวิธีการมองปัญหาไม่ถูกต้อง ย่อมเป็นไปได้ที่จะหา

แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นตรงจุด ดังนั้น การแก้ไขเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างแท้จริง จะต้องแก้ที่ระบบคิดและวิธีการมองประชาธิปไตยเป็นประการแรก

5.3.2 การขาดความเป็นสถาบันทางการเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัญหาของสถาบันทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมือง ยังขาดความเข้มแข็งและยังไม่มีสภาวะความเป็นสถาบัน (Institutionalization) กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง สถาบันทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะพรรคการเมือง มีการถูกให้ยุบพรรคหรือล้มเลิกเมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหาร ผลที่ตามมาก็คือ ทำให้พรรคต้องหยุดปฏิบัติงาน ทำให้มีปัญหาในเรื่องของความสามารถในการปรับตัวในแง่ที่ไม่สามารถทำหน้าที่เผชิญกับความท้าทายต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งแตกต่างไปจากสถาบันทางการเมืองที่มีความสามารถในการปรับตัว ย่อมสามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมหรือของประชาชนได้ แม้สภาพแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไป (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ประการที่สอง การขาดองค์การที่ซับซ้อนที่จะเผชิญความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นมาอย่างรวดเร็วได้ เพราะ สถาบันทางการเมืองอย่างพรรคการเมืองของไทยในอดีต ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่ง จึงเป็นพรรคการเมืองแห่งชนชั้นที่เน้นจำนวนสมาชิกในรัฐสภา (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ซึ่งการจัดตั้งพรรคการเมืองในลักษณะดังกล่าว เป็นการตั้งที่ไม่ได้ให้โอกาสแก่สมาชิกพรรคที่จะเป็นผู้เลือกสรรผู้นำของพรรคเอง ในแง่ของโครงสร้างพรรคการเมืองของไทยส่วนใหญ่ในอดีตไม่มีการจัดองค์การอย่างเป็นระบบ การให้ความสำคัญกับสาขาของพรรคในอดีตมีน้อยมาก แต่ในปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับการจัดองค์การ ตลอดจนสาขาของพรรคที่เพิ่มขึ้น ดังปรากฏในกรณีของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีพัฒนาการมานาน เช่น พรรคประชาธิปัตย์

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่ในอดีต ไม่ได้สนใจในเรื่องของการจัดองค์การพรรคที่มากพอ ซึ่งหากพรรคการเมืองใดให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากพอ พรรคการเมืองนั้นจะมีสาขาของพรรคแผ่ขยายไปทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมากมาย นอกเหนือไปจากส่วนกลาง ที่สำคัญการมีสาขาย่อยของพรรคมาก จะทำให้พรรคได้รับการสนับสนุนจากผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น จะมีการจัดสายการบังคับบัญชา มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในพรรคที่ชัดเจนว่าหัวหน้าพรรคมีหน้าที่อย่างไร เลขาพรรคมีหน้าที่อย่างไร กรรมการกลางของพรรคมีบทบาทความรับผิดชอบอย่างไร ซึ่งการที่พรรคการเมืองมีสาขาย่อยหรือมีหน่วยย่อยมากนั้น หมายถึงว่าพรรคจะมีเป้าหมาย

มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการที่มีเป้าหมายที่มากขึ้นนั้น มองในแง่หนึ่ง คือ ช่วยให้พรรคสามารถปรับตัวในกรณีเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเกิดล้มเหลวลงได้ อย่างไรก็ตาม ในภายหลัง พรรคการเมืองของไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรของพรรคมากขึ้น แม้การบริหารงานจะยังขึ้นอยู่กับตัวแกนนำระดับสูงของพรรค

ประการที่สาม การขาดความเป็นอิสระของสถาบันหรือของพรรคการเมือง กล่าวคือ การที่สถาบันทางการเมืองหรือพรรคการเมืองนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การขาดความเป็นอิสระ คือการที่สถาบันทางการเมืองหรือพรรคการเมืองตลอดจนระเบียบวิธีการทางการเมืองของสถาบันหรือของพรรคนั้น ไม่สามารถคงความเป็นสถาบันของตนเอง คือไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ไม่มีอำนาจของตนเอง หากแต่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการครอบงำจากกลุ่มพลังทางสังคม เช่น กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งในกรณีของพรรคการเมืองไทยในระยะหลัง ได้เผชิญกับปัญหาการขาด ความเป็นอิสระของพรรค เพราะหลังจากการที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองจนทำให้การเมืองไทยกลายเป็นธุรกิจการเมือง โดยเข้ามาในลักษณะของการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการที่กลุ่มธุรกิจทำเช่นนั้นเพื่อว่าพวกตนจะได้มีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ และเพื่อเพิ่มพูนอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองให้กับตน ผลที่ตามมาก็คือ ทำให้การตัดสินใจทางการเมืองในบางเรื่องที่มีความสำคัญของพรรคการเมือง ขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528)

ประการที่สี่ การขาดความเป็นปึกแผ่น หมายถึง การมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน ซึ่งในประเด็นนี้กรณีของพรรคการเมืองไทยบางพรรค โดยเฉพาะพรรคที่มีการจัดตั้งมานาน จะมีระดับของความเป็นปึกแผ่นพอสมควร แต่บางพรรคที่มีคุณลักษณะดังกล่าวน้อย ก็จะมีปัญหาในเรื่องของความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) กล่าวโดยสรุป การที่สถาบันทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมือง ยังขาดความเข้มแข็ง และขาดความเป็นสถาบัน เพราะพรรคการเมืองของไทยยังประสบปัญหาในเรื่องของความสามารถในการปรับตัว การขาดองค์กรที่ซับซ้อนที่ไม่สามารถเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นมาอย่างรวดเร็ว การขาดความเป็นอิสระ เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้น เพราะพรรคการเมืองในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นพรรคเฉพาะกิจ ไม่เข้มแข็ง ขาดเสถียรภาพ ไม่มีอุดมการณ์ เป็นพรรคของผู้นำทางการเมือง ผลจึงทำให้ขาดความเป็นอิสระ

อย่างไรก็ตาม ในบางประเด็นของปัญหาดังกล่าว เช่น เรื่องของการขาดองค์การที่ซับซ้อน การขาดความเข้มแข็ง พรรคการเมืองหลายพรรคของไทยในระยะหลังได้มีการให้ความสำคัญมากขึ้น แม้ในทางปฏิบัติ การบริหารงานของพรรคบางพรรคจะยังคงขึ้นอยู่กับตัวผู้นำหรือแกนนำระดับสูงของพรรคมากกว่าตัวระบบที่พรรคพัฒนาขึ้นมาก็ตาม แต่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีพัฒนาการของพรรคมานาน เช่น พรรคประชาธิปัตย์ หรือแม้กระทั่งพรรคไทยรักไทย ก็มีการจัดโครงสร้างหรือการจัดองค์กรของพรรคที่ซับซ้อน การที่สถาบันทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองอยู่ในสภาพดังกล่าว โดยทั่วไปมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทย อย่างน้อยในแง่ของการที่ไม่สามารถเผชิญ ไม่สามารถแก้ปัญหา หรือไม่สามารถตอบสนองของความต้องการของสังคมหรือของประชาชนได้ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) การที่สถาบันทางการเมืองมีลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการยากที่จะให้สถาบันทางการเมืองรักษาเสถียรภาพทางการเมืองไว้ได้ เพราะเมื่อขาดความเข้มแข็งและขาดผู้นำแล้ว สถาบันทางการเมืองย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้นได้ ดังนั้น การรักษาเสถียรภาพทางการเมืองจึงทำได้ยากตามไปด้วย

5.3.3 ผู้นำทางการเมือง

พัฒนาการทางการเมืองนั้นมีความหมายที่หลากหลาย กล่าวคือ นอกจากจะหมายถึงการสร้างภาวะความเป็นสถาบันแล้ว พัฒนาการทางการเมือง ยังหมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถของระบบการเมือง โดยอาศัยภาวะความเป็นผู้นำทางการเมือง (Political leadership) อุดมการณ์ทางการเมือง (Political ideology) สถาบันทางการเมือง (Political Institution) การสนับสนุนจากมวลชน (Popular Support) และ การระดมทรัพยากร (Mobilization of resources) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า พัฒนาการทางการเมือง หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถของระบบการเมือง โดยอาศัยผู้นำทางการเมือง อุดมการณ์ การพัฒนาสถาบันทางการเมือง เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชน อันจะนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อตอบสนองต่อการเรียกร้องของสังคม

จากความหมายของพัฒนาการทางการเมืองดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พัฒนาการทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในสังคมการเมืองได้นั้น จะต้องมีการเพิ่มสมรรถนะหรือความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ซึ่งการที่จะทำเช่นนั้นได้จะต้องมีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นผู้นำทางการเมืองในการวางแผนเพื่อสร้างสถาบันทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันต้องใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชน

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ซึ่งการที่ผู้นำทางการเมืองจะทำเช่นนั้นได้ จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความสามารถในการใช้อำนาจ ซึ่งโดยทั่วไปผู้นำแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีฐานอำนาจที่แตกต่างกัน

ประการที่สอง นอกจากนี้อาจขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำทางการเมือง ว่าเป็นผู้นำประเภทไหน กล่าวคือ เป็นผู้นำทางทหาร ผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำทางด้านความสามารถในกรณี ของระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย

ประการที่สาม คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

(1) คุณลักษณะที่มีความฉลาดปราดเปรื่อง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ มีความสามารถสูงในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชน

(2) คุณลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ รักษาดีอย่างแรงกล้า และมีความคิดเชิงอนุรักษ์สูง

ถ้าผู้นำทางการเมืองสามารถสร้างสถาบันทางการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ก็มักจะรักษาอำนาจทางการเมืองการปกครองของตนไว้ได้ ซึ่งที่ผ่านมาการที่ผู้นำไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้ เพราะมีความขัดแย้งกัน ไม่ร่วมมือกัน ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ชอบเอาตัวเขาเปรียบสังคม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ในกรณีของสังคมการเมืองไทย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การเมืองไทยมีปัญหาของประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหา มาโดยตลอด โดยส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากตัวผู้นำทางการเมืองและการขาดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ

ในส่วนของพัฒนาการทางการเมืองของไทย ผู้นำทางการเมืองในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้แก่ กลุ่มชนชั้นสูง อาทิ เจ้าพระวงศ์และข้าราชการบริวาร แต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ผู้นำทางการเมืองของไทยส่วนใหญ่มาจากกลุ่มข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ อันได้แก่ ข้าราชการพลเรือน และข้าราชการทหารระดับสูง เนื่องจาก ระบบการเมืองการปกครองเป็นระบอบเผด็จการทหาร โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่าการเมืองการปกครองของไทยนั้น เป็นการปกครองแบบเผด็จการทหาร หรือที่เรียกว่า Military Authoritarian (สุรชัย ศิริไกร, 2548)

ในประเด็นความขัดแย้งที่มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมือง ทำให้ผู้นำทางการเมืองโดยเฉพาะในช่วงที่ระบอบการเมืองเป็นระบอบอำมาตยาธิปไตยนั้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ซึ่งมีนักวิชาการบางกลุ่มได้ตั้งข้อสังเกตว่าที่ผ่านมา ผู้นำทางการเมืองของไทยแทบจะไม่เคยทำในสิ่งที่ตัวเองคาดหวังให้กับประชาชนให้เป็นจริงได้ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) นอกจากนี้ ผู้นำทางการเมืองก็ไม่สามารถสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมือง เพราะทุกครั้งที่มีการรัฐประหาร นอกจากจะไม่มีการสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมืองแล้ว ยังมีการยกเลิกหรือล้มเลิกสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ซึ่งในบางครั้ง ถ้าไม่ได้มีการยกเลิกก็มักจะมีการบีบคั้นจนไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างต้องการ (สุรชัย ศิริไกร, 2548) ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ เมื่อประชาชนมีความต้องการ มีปัญหา มีข้อเรียกร้อง ระบบการเมืองจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการตลอดจนความต้องการของประชาชนได้ เพราะระบบการเมืองขาดสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่จะมารองรับการรวบรวมปัญหาความเดือดร้อน ตลอดจน ความต้องการของประชาชน (Interest Aggregation) ไปสู่รัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังระบบการเมืองของไทยมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น รวมทั้งสามารถไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อขัดแย้งที่เกิดจากการเรียกร้องของกลุ่มการเมืองกับระบบการเมือง ทั้งนี้ เพราะผู้นำทางการเมืองของไทยในยุคหลังมีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการบริหารงานมากขึ้น รวมทั้งมีความรับผิดชอบในการบริหารบ้านเมือง มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมากกว่าในอดีต (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้นำเหล่านี้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ดังจะเห็นได้จากนโยบายที่นำมาใช้ในการบริหารประเทศ และความพยายามที่จะให้มีการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ผู้นำทางการเมืองมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมือง ในแง่ของ การช่วยเพิ่มความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองความต้องการของสังคมและประชาชน โดยจะต้องมีการสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมืองให้มาช่วยรองรับการตอบสนองความต้องการของประชาชนควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในอดีตการเมืองของไทยมีปัญหาในเรื่องของ ประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาโดยตลอด โดยส่วนหนึ่งเกิดจากตัวผู้นำทางการเมือง

พัฒนาการทางการเมืองของไทยที่ผ่านมาโดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผู้นำทางการเมืองของไทยใช้เวลาหมดไปกับความขัดแย้ง การต่อสู้แย่งชิงอำนาจจะระหว่างกัน ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่มีเวลาที่จะไปสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมือง ตรงกันข้ามกลับไปยกเลิกสถาบันทางการเมืองหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร โดยเห็นว่าสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ไม่มีความสำคัญ แต่ในระยะหลัง ระบบการเมืองมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะผู้นำทางการเมืองมาจากการเลือกตั้ง มีความตระหนักถึงความต้องการของประชาชน ตัวผู้นำทางการเมืองเองมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการบริหารงานมากขึ้น มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เป็นต้น

5.3.4 การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

ทหารเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถูกกล่าวว่าเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย กล่าวคือ ทหารเป็นผู้ใช้กำลังเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยการยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภา ตลกดจนยกเลิกพรรคการเมือง และงดการเลือกตั้ง ทหารยังใช้กำลังผูกขาดอำนาจทางการเมืองและใช้อำนาจนั้นเพื่อผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มของตน เมื่อทหารไม่รู้จักหน้าที่ของตนภายใต้กติกาของประชาธิปไตย กล่าวคือ ภายใต้กติกาประชาธิปไตย การใช้อำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะอำนาจบริหารไม่ใช่หน้าที่ของทหาร แต่เป็นหน้าที่ของผู้ที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ดังนั้น การที่ทหารไม่ทำหน้าที่ของตนตามที่พึงจะกระทำภายใต้กติกาดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มต่างๆ ภายใต้ใตักติกานั้นไม่สามารถจะทำหน้าที่ของตนเองได้ จึงทำให้ระบบซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างและหน้าที่ (structure and function) ไม่สามารถจะทำงานตามที่พึงจะเป็นได้ ทั้งนี้ เพราะกลไกบางส่วนของระบบไม่ได้ทำหน้าที่ของตน แต่กลับไปทำหน้าที่อื่น ภายใต้สภาพเช่นนี้ จึงทำให้ระบบนั้นไม่สามารถทำงานได้หรือทำได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทำนองเดียวกันเมื่อทหารเข้ามาแทรกแซงและทำหน้าที่บริหารประเทศแทนพรรคการเมือง กำหนดกรอบและข้อจำกัดให้แก่รัฐสภา เป็นต้น จึงทำให้พรรคการเมืองและรัฐสภา ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างที่ควร ดังนั้น จึงทำให้ระบบของประชาธิปไตยไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

ดังนั้น จะเห็นว่าการที่ทหารยึดอำนาจทางการเมืองหรือเข้ามามีบทบาททางการเมือง จึงถูกมองว่าเป็นการก้าวก่ายหน้าที่ ซึ่งเป็นการผิดกติกาของประชาธิปไตย กล่าวคือ ทหารควร

จะมีหน้าที่หรือบทบาทเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกองทัพเท่านั้น ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกหนึ่งของรัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทหารจะต้องเป็นผู้ตามนโยบาย หรือคำสั่งของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง ไม่ใช่เป็นผู้สั่งรัฐบาลหรือเป็นรัฐบาลเสียเอง ซึ่งหน้าที่ของทหารนั้นมียุทธศาสตร์ อยู่แล้วตั้งแต่การป้องกันประเทศ จนถึงการพัฒนาประเทศ

จากการวิเคราะห์บทบาทของทหารในทางการเมืองไทยที่มีผลต่อการเติบโตของ ประชาธิปไตย พบว่าการแทรกแซงทางการเมืองด้วยกำลังของทหาร ทำให้กระบวนการพัฒนา ประชาธิปไตยหยุดชะงัก เช่น การยุบสภา การยกเลิกรัฐธรรมนูญ การงดการเลือกตั้ง การไม่อนุญาตให้มีพรรคการเมือง เป็นต้น บทบาทของทหารดังกล่าวนี้จึงเป็นการทำให้ กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยไม่มั่นคงและต่อเนื่อง ซึ่งประเด็นนี้เองได้ถูกนำมาอธิบาย ถึงความล้มเหลวของประชาธิปไตยของไทย กล่าวคือ ประชาธิปไตยของไทยต้องล้มลุกคลุกคลาน เพราะทหารเข้ามาขัดขวางการเติบโตของประชาธิปไตย ในด้านกลับกันทหารก็มองว่า กระบวนการประชาธิปไตยซึ่งมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง ตลอดจนรัฐบาลจากพรรคการเมือง ไม่สามารถรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย การมีระเบียบวินัย การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างมีขอบเขต และความรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งสภาพเช่นนี้ทหารเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์และยังเป็นอันตรายต่อประเทศชาติและประชาชน โดยส่วนรวม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ทหารจะต้องเข้ามารักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของบ้านเมือง

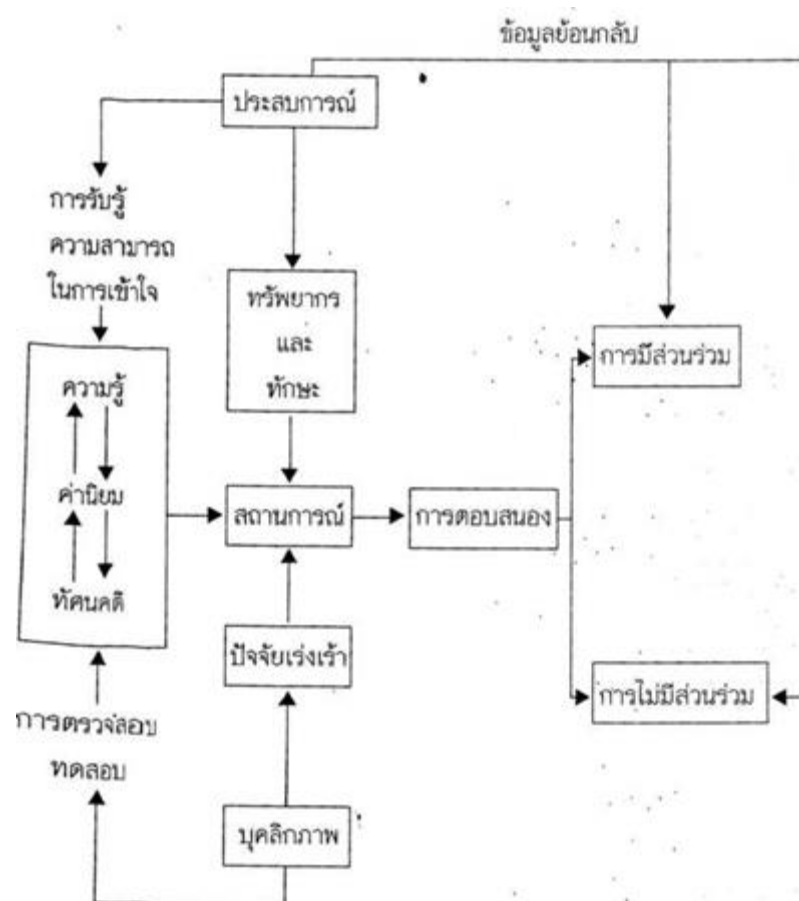
5.3.5 การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 พบว่า พัฒนาการทางการเมือง มีความหมาย ที่หลากหลาย ในทรรศนะของ พาย (Pye) อ้างถึงใน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) ซึ่งพยายาม หาจุดหรือลักษณะร่วมที่เป็นแก่นสำคัญ ของความหมายของพัฒนาการทางการเมือง โดย Pye ได้เสนอองค์ประกอบ 3 ประการของการพัฒนาทางการเมืองไว้ ได้แก่ ความเท่าเทียมกัน (Equality) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) และการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization)

ในส่วนของความเท่าเทียมกันที่ Pye กล่าวถึง ไม่ได้หมายถึงเฉพาะความเท่าเทียมกัน ตามกฎหมาย หรือสิทธิที่เท่าเทียมกันในทางการเมืองของประชาชน แต่ยังได้รวมถึงการเข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ระบบการเมืองที่มีการพัฒนา ดัชนีหรือตัวชี้วัดก็คือประชาชน นอกจากจะต้องมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายแล้ว ยังต้อง เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งในแง่ดังกล่าวการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดหรือ

ดัชนีของพัฒนาการทางการเมืองตัวหนึ่ง ซึ่งในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ในหลักการถือว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะมีมากหรือน้อย ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ วัฒนธรรมทางการเมือง ว่าเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใด ซึ่งถ้าเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองที่ดี การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะมีสูง ในแง่ดังกล่าวการที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากหรือน้อย จึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีด้วยว่าเป็นแบบใด ดังตัวแบบที่ปรากฏตามภาพที่ 5.1



จากภาพที่ 5.1 การที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จะขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคล ว่ามีความโน้มเอียงไปในทางใด ถ้าบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีทรัพยากร มีทักษะทางการเมืองสูง ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์เอื้ออำนวย เช่น ไม่ติดธุระในวันเลือกตั้ง รวมทั้งมีปัจจัยจูงใจ เช่น มีความศรัทธาและความไว้วางใจทางการเมือง โดยทั่วไปบุคคลดังกล่าวจะมีแนวโน้มของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

สูง ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 แสดงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ
<ul style="list-style-type: none"> - มีการศึกษาสูง - ชนชั้นกลาง - เพศชาย - อายุอยู่ในวัยกลางคน / แต่งงานแล้ว - อาศัยอยู่ในเมือง - เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ ชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการศึกษาน้อย (ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา) - ชนชั้นแรงงาน - เพศหญิง - อายุน้อย - โสด - อาศัยอยู่ในเขตชนบท - ไม่ค่อยชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคมไม่ชอบเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ

จากตารางที่ 5.6 พบว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บุคคลที่มีระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ได้แก่ บุคคลที่มีการศึกษาสูง เป็นชนชั้นกลาง เพศชาย มีอายุอยู่ในวัยกลางคน แต่งงานแล้ว อาศัยอยู่ในเมือง และชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม ในขณะที่บุคคลที่มีระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ได้แก่ บุคคลที่มีการศึกษาน้อย เป็นชนชั้นแรงงาน มีอายุน้อย เป็นโสด อาศัยอยู่ในเขตชนบท และไม่ค่อยชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม ที่เป็นดังนี้เป็นเพราะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีทรัพยากร และมีทักษะทางการเมืองที่สูง ในขณะที่เดียวกันมีสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น ความศรัทธาและความไว้วางใจทางการเมืองที่สูงกว่าบุคคลที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่า จึงทำให้กลุ่มหลังนี้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่า

ในส่วนของการพัฒนาการทางการเมืองของไทย การเมืองไทยในอดีตเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเหตุผลเนื่องจาก

ประการที่หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ไม่ได้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของประชาชน ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบกับ ความตื่นตัวทางการเมืองในช่วงนั้นยังมีไม่มาก เมื่อเป็นเช่นนี้การเมืองในช่วงดังกล่าวจึงเป็นเรื่องของชนชั้นนำ หรือเป็นเรื่องของผู้นำทางการเมือง

ประการที่สอง เมื่อมีการยึดอำนาจการปกครองเรียบร้อยแล้ว คณะราษฎรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะผู้นำจากฝ่ายทหารที่ไม่อยากให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขยายตัวเร็วเกินไป ดังจะเห็นได้จากการต่ออายุในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่ยินยอมให้มีสมาชิกสภาผู้แทนประเภทที่สองที่มาจาก การแต่งตั้งของรัฐบาลออกไปอีก (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) หลังจากที่ถูกกำหนด 10 ปีแล้ว การต่ออายุนี้ทำในช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วในระยะแรกคณะราษฎรมีเจตนาที่จะผูกขาดอำนาจการปกครองไว้เพียง 10 ปี โดยหวังว่าจะใช้ระยะเวลาดังกล่าวให้การศึกษาทางการเมืองและการศึกษาสามัญแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และความพร้อมที่จะปกครองตัวเองตามครรลองของประชาธิปไตย

ประการที่สาม การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่า โดยที่จะมีคนบางกลุ่มได้ประโยชน์และบางกลุ่มเสียประโยชน์จากการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่านั้น ในแง่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเมืองเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าไม่ได้ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง จึงต่างพยายามระดมทรัพยากรของตนเพื่อนำมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายคือผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าที่ตนต้องการ ในแง่นี้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีทรัพยากรมากกว่า เช่น มีอำนาจเงิน ความรู้ เป็นต้น จึงเป็นผู้ที่ได้เปรียบหรือได้ประโยชน์จากการเมืองมากกว่า เมื่อการเมืองมีลักษณะของการต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์ดังกล่าว บุคคลและกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลตามต้องการ จะต้องมทรัพยากรที่เพียงพอที่จะเข้าไปจัดการให้การเมืองเป็นไปตามที่ตนต้องการได้ ในแง่นี้จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่อธิบายได้ว่าทำไมประชาชนจึงไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประการที่สี่ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่สนับสนุนให้ประชาชนมีความตื่นตัวหรือสนใจทางการเมือง มีประชาชนจำนวนมากที่ไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ด้วยเหตุผลที่ระบุว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำทางการเมือง (Political Elites) และเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ของบรรดาผู้นำหรือชนชั้นนำเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของประชาชนหรือของคนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง ประชาชนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยทางการเมืองมีส่วนช่วยกระตุ้น ผลของการเรียกร้องดังกล่าวทำให้ผู้นำทหารจำต้องยอมให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง ยอมให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ ได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายดังที่ได้ระบุไว้ว่า

มาตรา 170 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดไว้ในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้จัดให้มีองค์กรตรวจสอบและ กระบวนการสอบสวนลงโทษ (Impeachment) กระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่หย่อนความรู้ความสามารถหรือมีพฤติกรรมไปในทางมิชอบ การส่งเสริมให้มีการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน หรือ ประชาพิจารณ์ (Public Hearings) เป็นต้น

บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น เป็นการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Participatory Democracy) โดยการพยายามที่จะทำให้ประชาชนเป็นตัวแสดงหลักตามแนวคิดของการเมืองใหม่ ผลที่ตามมาจึงทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยได้แปรเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) กล่าวคือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองไทย มีการรับรู้ต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร นอกเหนือไปจากการรับรู้ในเรื่องของพรรคการเมือง รัฐบาล รัฐสภา ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น คือ การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น และในระดับชาติ คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นดัชนีหรือตัวชี้วัดว่าระบบการเมืองมีการพัฒนาหรือไม่อย่างไร ในกรณีของการเมืองไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระยะแรก ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เนื่องจาก ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ประกอบกับชนชั้นนำเองก็ไม่ต้องการให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขยายตัวเร็วเกินไป แต่มาในระยะหลัง ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างครบถ้วน ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างกว้างขวางกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ผลจึงทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชน ที่มีองค์ประกอบอยู่หลายส่วน อาทิ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ สීමวลดชน เป็นต้น

5.3.6 โลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ (Globalization) ในแง่ของพัฒนาการทางการเมืองของไทย เห็นได้ชัดในแนวคิดของ Good Governance หรือ การจัดการปกครองที่ดี ซึ่งโลกาภิวัตน์ได้ผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่ในความสัมพันธ์ดังกล่าวรัฐต้องเชื่อฟังตลาดและขึ้นต่อกลุ่มทุนไร้พรมแดน อีกทั้งรัฐไม่ใช่ผู้มีอำนาจในการปกครองสูงสุดเหมือนในอดีตอีกต่อไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงถือเป็นกระบวนการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมพลังอำนาจของโลกให้มีอิทธิพลเหนือท้องถิ่นและครอบงำท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไทยที่มีแนวโน้มของการปรับตัวสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (Democratization)

ตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยกำลังปรับตัวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย คือ การที่สังคมการเมืองของไทยได้จัดให้มีการปฏิรูปการเมืองที่ทำให้มีโครงสร้างตามแนวคิด Good Governance ดังต่อไปนี้

(1) การปฏิรูปในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้มีความชัดเจน ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ไม่เพียงจะเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน หากแต่ยังได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังได้มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย

(2) การปฏิรูประบบการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองใหม่ โดยการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งและระบบของการเมือง กล่าวคือ ในส่วนของระบบเลือกตั้ง ได้สร้างระบบเลือกตั้งแบบใหม่แทนระบบ

เลือกตั้งแบบเดิม และเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองได้โดยง่ายและดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของระบบพรรคการเมือง ได้มีการกำหนดให้พรรคการเมืองต้องทำและเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายให้สาธารณชนทราบ โดยมีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถบริหารงานได้อย่างโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

(3) การปฏิรูประบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การปฏิรูปในประเด็นนี้เกิดขึ้นจากการที่อำนาจรัฐที่มีอยู่เหนือประชาชน ประกอบกับการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวโดยฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีอยู่ขาดประสิทธิภาพ จึงจัดให้มีการปฏิรูปตรวจสอบการใช้อำนาจขึ้น

(4) การปฏิรูปสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะการปฏิรูปพรรคการเมือง รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ ทั้งนี้เพื่อให้โครงสร้างทางการเมืองใหม่มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ

(5) การปฏิรูประบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นและการคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาทในการปกครองตนเองและบริหารกิจการท้องถิ่นได้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป โลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้ทำให้สังคมการเมืองของไทยปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยมีตัวชี้วัด คือ การปฏิรูปการเมืองตามแนวคิดการปกครองที่ดี (Good Governance)

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 ความนำ

ในบทสุดท้ายนี้จะเป็นบทสรุปที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์มาทั้งหมด ซึ่งในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ การอภิปรายผลการศึกษา บทสรุป ข้อค้นพบจากการศึกษา และข้อเสนอแนะ โดยศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประชาธิปไตยของไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย โดยศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ (1) รัฐธรรมนูญ และโครงสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง (2) วัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ได้ตั้งไว้ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และกำลังก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของประเทศไทยและเกาหลีใต้ โดยศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) กับ รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ปี ค.ศ. 1948 (แก้ไข ค.ศ. 1987) เนื่องจากในช่วงเวลาภายใต้กลไกของรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีพลวัตทางการเมืองที่สำคัญของทั้ง 2 ประเทศ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Studying) เป็นหลัก

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยเริ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แม้ว่าจะเป็นเพียงการก่อการของกลุ่มนายทหารและข้าราชการพลเรือน ที่เรียกตัวเองว่าคณะราษฎร ไม่ได้เป็นการเรียกร้องของประชาชนส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ก็ส่งผลสะท้อนต่อรูปแบบการปกครองของไทย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย

เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยที่เริ่มมาได้ 25 ปี ต้องถึงจุดที่ต้องหยุดชะงัก ในยุคของรัฐบาลเผด็จการทหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 - 2516 เนื่องจากมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย กล่าวคือ ผู้นำการปฏิวัติในขณะนั้นไม่ต้องการพัฒนาประชาธิปไตย

ซึ่งเห็นได้ชัดจากการตั้งสภาวางรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง โดยทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติด้วย โดยไม่ให้มีการเลือกตั้ง

ช่วงต่อมา เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยจากการชุมนุมประท้วงของกลุ่มนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กล่าวคือ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการชุมนุมครั้งสำคัญที่มีผลต่อยุทธศาสตร์ของผู้นำในการเปิดทางให้กับประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ของผู้นำในการพยายามเปลี่ยนระบอบการปกครองให้หวนคืนสู่ระบอบอำนาจนิยมก็เกิดขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยกลุ่มนักศึกษาถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนในลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยที่เริ่มจะผลิบานต้องหยุดชะงักลงอีกครั้ง

ต่อมา ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยครั้งที่เปิดทางให้กับการเมืองระบบพรรค โดยมีผู้ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่เดียวกันกลุ่มธุรกิจเริ่มมีบทบาทที่เป็นอิสระและมีอำนาจต่อรองมากขึ้น ภาคประชาสังคมก็เริ่มมีบทบาท มีการก่อตั้งองค์กรกรรมกร สหภาพแรงงานขึ้น ซึ่งไม่เคยปรากฏในช่วงที่ผ่านมา

เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยมีความเป็นประชาธิปไตยครบทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เมื่อสังคมไทยผ่านเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่ประชาชนประท้วงการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร และเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง และห้ามไม่ให้ทหารอาชีพเข้าแทรกแซงและดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกต่อไป โดยรัฐบาลในช่วงต่อมาจึงต้องมาจากการแข่งขันทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยการมีเสียงข้างมากในสภาและเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ภายหลังจากการเลือกตั้ง

สำหรับพัฒนาการทางการเมืองของไทยในช่วงปัจจุบันนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีทางการเมืองของรัสโทว์ (Rustow, 1970b) กล่าวคือ ขั้นตอนการเป็นประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นเมื่อขบวนการเลือกตั้งผู้นำประเทศถูกทำให้เป็นสถาบันหรือเป็นระบบกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ เมื่อผู้ปกครองตัดสินใจว่าจะเป็นแนวทางที่เป็นผลประโยชน์สำหรับพวกเขา รัสโทว์ได้อธิบายว่าระบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นเมื่อนักการเมืองตกลงที่จะจัดระเบียบความขัดแย้งภายหลังการต่อสู้เพื่ออำนาจ ฝ่ายเสรี ผู้สนับสนุนในสังคมและฝ่ายอนุรักษ์นิยมในรัฐบาลตกลงถึงความจำเป็นในการทำให้ขบวนการประชาธิปไตยเป็นสถาบันหรือโดยวิธีการที่การต่อสู้ทางการเมืองไม่เกิดการฆ่าล้างกัน (Rustow, 1970b) (กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย)

ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง และการกำหนดการขึ้นดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีว่าต้องมาจากการเลือกตั้ง แสดงให้เห็นชัดว่ากระบวนการเลือกตั้งผู้นำประเทศถูกทำให้เป็นสถาบันหรือเป็นระบบกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ โดยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่เน้นการปฏิรูปทางการเมือง

ผลของการปฏิรูปทางการเมือง โดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นเครื่องมือได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทย ดังนี้

(1) เป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กับพลเมืองมากขึ้น นอกเหนือจากการเป็นฐานรองรับความชอบธรรม โดยต่อไปจะไม่มีกรปฏิเสทพื้นที่การเมืองภาคประชาชน และทัศนคติของสาธารณะจะเข้าใจดีขึ้น

(2) การเปลี่ยนหรือย้ายระบบการตัดสินใจ จากเดิมที่กระบวนการตัดสินใจเป็นของข้าราชการและนักการเมือง มาเป็นการตัดสินใจร่วมกัน และบางเรื่องก็สามารถทำให้เป็นประเด็นสาธารณะ โดยให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมได้

(3) การเมืองภาคประชาชน รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการใช้อำนาจ ผ่านองค์กรอิสระกลาง ช่วยเป็นหลักประกันให้การเมืองแบบตัวแทนทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ไม่กดขี่ข่มเหงประชาชน และการคอร์รัปชันจะน้อยลง (โดยเฉพาะการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย)

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิรูปการเมือง โดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า การเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง การเมืองภาคประชาชนแม้จะมีผลของการเคลื่อนไหวหรือการดำเนินการที่ดูจะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นการเมืองภาคประชาชน หรือ การเมืองของพลเมือง ทั้งนี้เพราะยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการนำรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาใช้ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีการรับรองสิทธิของประชาชนและสิทธิของชุมชนในมิติต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ แต่ในทางปฏิบัติในกระบวนการมีส่วนร่วมและสิทธิของชุมชนยังไม่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเพราะสาเหตุ ดังต่อไปนี้

(1) ประชาชนมีความตื่นตัวและมีการเรียนรู้ ในขณะที่ภาครัฐและภาคการเมืองเองยังปรับตัวไม่ทันต่อแนวคิดและบรรทัดฐานทางการเมืองใหม่ สภาพทางจิตวิทยาของกลุ่ม

ทางสังคมไม่ได้เปลี่ยนไปพร้อมกัน ซึ่งในกรณีนี้ก็จะเห็นว่าประชาชนมีความต้องการในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่าระดับของการรับรู้ข้อมูล และการแสดงความคิดเห็น โดยในหลายกรณีประชาชนเรียกร้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ แต่กระบวนการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนว่าภาครัฐจะสามารถร่วมกับประชาชน ในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายได้อย่างไรนั้น ในทางปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม

(2) การบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องด้วย ยังคงมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องบัญญัติออกมาให้ครบ โดยเฉพาะในช่วงที่ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความคาดหวังสูง ในขณะที่ประชาชนเริ่มยึดเอากฎหมายรัฐธรรมนูญมาอ้างเพื่อให้รัฐปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ส่วนข้าราชการกลับยึดถือกฎหมายเก่าที่อาจจะขัดกับหลักของ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดความเชื่อมั่น และการไม่เชื่อฟังกฎหมายที่เป็นปัญหา โดยหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไปโดยไม่มีมาตรการแก้ไข ประชาชนก็จะสูญเสียความศรัทธาที่มีต่อประชาธิปไตยในที่สุด

(3) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิทธิที่รับรองโดยรัฐธรรมนูญนั้นเป็นจริงในทางปฏิบัติ แต่ในความเป็นจริงในหลายพื้นที่ กลุ่มผู้ใช้แรงงานไม่สามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ โดยมีสาเหตุเพราะบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้ แต่เป็นนโยบายของบริษัทหรือเอกชนที่รัฐบาลไม่ได้แสดงบทบาทในการเข้าแทรกแซง อีกทั้ง สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรบางอย่าง เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ คลื่นวิทยุ เพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ ก็ยังมีข้อจำกัด ส่วนของกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

(4) การใช้กลไกขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากความคาดหวังของประชาชนที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทขององค์กร โดยองค์กรส่วนใหญ่ถูกจำกัดด้วยกรอบการบริหารจัดการที่ไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรอิสระกับรัฐบาลยังไม่มีที่ชัดเจน

ประการที่สอง ปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรอิสระ

องค์กรอิสระ มีหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าองค์กรอิสระเหล่านี้ มีปัญหาในเรื่องของการใช้อำนาจ และการถูกแทรกแซงการทำงานจากกลุ่มอำนาจทางธุรกิจการเมือง ทหาร ข้าราชการ เข้าแทรกแซงโดยใช้วิธีเดียวกันกับการคอร์รัปชันเชิงบูรณาการ กล่าวคือ มีความซับซ้อนในการตั้งกรรมการสรรหา การเสนอชื่อที่หลากหลายจนตรวจสอบได้ยาก จากนั้นก็มีการฮั้วกันระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อแบ่งสรรอำนาจกัน รวมทั้งยังมีปัญหาการแทรกแซงการสรรหาบุคลากรในองค์กรอิสระ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้จัดตั้งองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร โดยรัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้มีการเลือกตั้งกรรมการสรรหาขึ้นเช่น ในมาตรา 257 (1) ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คนเป็นกรรมการ (ไตรสิทธิ์ ลินสมบุญรัตน์ทอง, 2556) ซึ่งในกรณีอื่นก็มีบทบัญญัติที่คล้ายกัน เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าต้องการให้คณะกรรมการสรรหาที่มีความเป็นกลาง เพื่อให้กรรมการสรรหาทำหน้าที่ในการแสวงหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์การอิสระที่ดีที่สุด แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า องค์การอิสระหลายองค์การ ไม่ว่าจะเป็น ปปช. ศาลรัฐธรรมนูญ ต่างก็ได้ไต่สวนและชี้ขาดในทางที่เป็นโทษแก่รัฐบาลในหลายกรณี ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกตั้งเพราะองค์การเหล่านี้มีหน้าที่ในการตรวจสอบรัฐบาล แต่ในหลายกรณี พบว่าการสรรหาบุคคลในองค์การอิสระมีการแทรกแซงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะผู้แทนของพรรคการเมืองจำนวน 4 คนนั้น มีบางกรณีที่ไม่มีผู้แทนของพรรคฝ่ายค้านเข้าร่วมด้วยเลย และมีอีกหลายกรณีที่ฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้แทนมากกว่าฝ่ายค้าน ซึ่งแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะไม่ได้กำหนดว่าต้องมีผู้แทนพรรคฝ่ายรัฐบาล 2 คน และพรรคฝ่ายค้าน 2 คน แต่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ก็เห็นได้ชัดว่าไม่ต้องการให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งหมด และไม่ต้องการให้กรรมการสรรหาคัดเลือกเฉพาะพวกพ้องของตัวเอง หรือมีแนวคิดเหมือนกับตนเองเข้าไปทำหน้าที่ในองค์การอิสระ

ประการที่สาม ปัญหาของสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง

สถาบันทางการเมืองที่ได้ผ่านการปฏิรูปทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา ในการทำหน้าที่ของตนในสภาสามารถทำหน้าที่เป็นที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิม คือ มีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2547) ดังนี้

(1) ด้านประสิทธิผลในการออกกฎหมายของรัฐสภา ซึ่งตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้รัฐสภามีประสิทธิผลในการออกกฎหมายมากขึ้น โดยดูได้จากการกำหนดให้มีการประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติโดยเฉพาะ ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้ไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน

(2) ในด้านประสิทธิผลในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารของรัฐสภา โดยรัฐธรรมนูญมีการกำหนดกลไกตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารไว้หลายเรื่อง เช่น การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีได้ การเข้าชื่อเสนอญัตติเพื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือการให้คณะกรรมการของรัฐสภาที่มีอำนาจในการเรียกเอกสาร บุคคลมาชี้แจงหรือเพื่อพิจารณาสอบสวนได้ จากการศึกษาพบว่า รัฐสภาไทยมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ก่อนการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตั้งกระทู้สดที่ทำให้รัฐสภาสามารถสะท้อนปัญหาให้รัฐบาลนำไปดำเนินการได้อย่างทันที่ การอภิปรายไม่ไว้วางใจที่มีเหตุผลมากขึ้น เป็นต้น

(3) เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลในการพิจารณาเลือกให้คำแนะนำและแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และการถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น การแต่งตั้งถอดถอนกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

(3.1) กรณีของการเลือกให้คำแนะนำและแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ส่วนใหญ่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กล่าวคือ อำนาจหน้าที่ในการเลือกให้คำแนะนำและแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งหลายซึ่งเป็นอำนาจของวุฒิสภานั้น ส่วนใหญ่วุฒิสภาได้ดำเนินการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกกรรมการเลือกตั้ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการ ปปช. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จะมีแต่กรรมการเลือกตั้ง และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง อันจะทำให้องค์กรอิสระเหล่านั้นขาดความเป็นอิสระ

(3.2) กรณีของประสิทธิผลของรัฐสภาในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้ว่ากรณีของการถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะยังไม่เข้าสู่วุฒิสภาในขั้นของการลงมติถอดถอน แต่ก็มีปัญหาในขั้นของการตรวจสอบรายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ยังไม่มีหน่วยงานที่สามารถตรวจสอบรายชื่อเหล่านั้นได้เองอย่างมีประสิทธิภาพ ยังต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ผลทำให้กระบวนการตรวจสอบรายชื่อเป็นไปอย่างล่าช้า

(4) เพื่อศึกษาถึงการเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย ว่ารัฐสภาไทยในสายตาของประชาชนสามารถทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนได้ตามที่ประชาชนคาดหวังหรือไม่อย่างไร เกี่ยวกับเรื่องนี้คือเรื่องของประสิทธิผลของรัฐสภาในการเป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทย และการทำหน้าที่ของรัฐสภาไทย ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐสภาว่าทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนได้ตามที่ประชาชนคาดหวังหรือไม่ และอย่างไร ปรากฏว่า จากผลการสำรวจพบว่า สภาผู้แทนราษฎรได้ทำหน้าที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยคิดถึงผลประโยชน์ของประชาชน

ประการที่สี่ ปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการเมือง โดยป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในแวดวงการเมือง โดยมีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันและการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันแห่งชาติ ตลอดจนการเพิ่มแนวทางเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบนักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติ โดยการรวบรวมรายชื่อ 50,000 ชื่อ เพื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อพิจารณาว่าควรมีการสืบสวนสอบสวนบุคคลดังกล่าวเพื่อดำเนินการถอดถอนต่อไป แต่การทุจริตคอร์รัปชันไม่ได้เพียงแค่หมายถึงการซื้อโงงที่ผิดกฎหมายเสมอไป ความหมายของการคอร์รัปชันที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งในบางครั้งวิธีการดักตวงผลประโยชน์ส่วนตัวจากอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้นอาจไม่ผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันไม่ให้ผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งหน้าที่ในการบริหารประเทศมีผลประโยชน์ทางธุรกิจซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัว กับ ผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งจะมีผลทำให้การบริหารประเทศบิดเบือนไปในทิศทางที่ไม่เอื้อต่อผลประโยชน์ของประเทศ

โดยทั่วไป การแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจส่วนตัวในการเมืองไทยโดยใช้อำนาจรัฐเป็นปัญหาที่มีมานาน เพียงแต่ในอดีตนักการเมืองส่วนมากจะเป็นนักการเมืองอาชีพ (ไม่ค่อยมีธุรกิจส่วนตัว) แต่ในระยะหลังมีกลุ่มทุนใหญ่เข้ามาคุมอำนาจรัฐ หรือ อำนาจทางการเมืองโดยตรงโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งการเข้ามาของกลุ่มทุน ใหญ่นี้ดังกล่าว ในบางครั้งมีจุดประสงค์ที่จะใช้อำนาจบริหารในการดักตวงผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจ ซึ่งอาจจะเป็นของกลุ่มของตน ของญาติ หรือพวกพ้อง มากกว่าผลประโยชน์ของประเทศ และของประชาชน โดยการกำหนดนโยบาย หรือแก้ไข หรือบัญญัติกฎหมาย ที่เอื้อต่อธุรกิจ ของตนเอง ของญาติ

หรือพวกฟ้อง โดยตรง เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวจึงทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีวัตถุประสงค์ในการที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับเลือกจากประชาชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีข้อกำหนดไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการถือหุ้น หรือการดำรงตำแหน่งในบริษัทเอกชน เช่น การเป็นกรรมการผู้บริหาร ลูกจ้าง ตลอดจนที่ปรึกษา รวมทั้งการมีข้อกำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองและครอบครัวต่อสาธารณชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น แต่ช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจส่วนตัวโดยการใช้อำนาจบริหารมีหลากหลาย เนื่องจากอำนาจบริหารมีลักษณะค่อนข้างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นอำนาจโดยตรงหรืออำนาจโดยอ้อม จากการที่มีบทบาทในการแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ กฎหมายและกฎระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบอำนาจของรัฐยังมีช่องโหว่ และยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังมีสภาพแวดล้อมอีกหลายประการที่เอื้ออำนวยให้รัฐมนตรีสามารถใช้อำนาจทางบริหารในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้ ซึ่งผลเหล่านี้ทำให้เป็นที่มาของการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย ผลประโยชน์ทับซ้อน

นอกจากปัญหาทั้ง 4 ประการที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีปัญหาอื่นๆ อาทิ ปัญหาที่เกิดจากกลไกรัฐเดิมไม่ยอมปรับตัว ปัญหาความไม่ชัดเจนในตัวรัฐธรรมนูญ ปัญหากฎหมายเดิมที่ขัดรัฐธรรมนูญยังบังคับใช้อยู่เนื่องจากไม่มีกฎหมายใหม่รองรับ และ ปัญหาที่มีการบิดเบือนเจตนารมณ์กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นี้ เป็นภาพสะท้อนของการปฏิรูปทางการเมืองโดยมุ่งเป้าที่จะแก้ไขปัญหาและช่องโหว่ทางการเมืองในอดีต อย่างไรก็ตาม ภายใต้รัฐบาลทักษิณซึ่งเป็นรัฐบาลที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพ (strong government) ที่ได้รับผลโดยตรงจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายบริหาร องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่คอยตรวจสอบตามแนวทางประชาธิปไตยแบบ supervisory democracy กลับไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐบาลทักษิณยังถูกวิจารณ์ว่าไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การตราพระราชกำหนดที่มีลักษณะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการแทรกแซงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

ด้านผลของการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า ประเด็นแรก การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ มีการสร้างกระแสและแนวทางปรับปรุงกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหลายวิธี เช่น การจัดตั้งองค์กรอิสระ เข้ามาตรวจสอบการทุจริตโดยไม่ถูกแทรกแซงใดๆ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น สามารถนำนักการเมืองที่ฉ้อโกงหรือทุจริตมาลงโทษได้บ้างราย นักการเมืองสถาบันการเมืองต่างๆ ต้องระมัดระวังมากขึ้น แม้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองยังคงเหมือนเดิมนอกจากนี้ ยังทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลทางการเมืองโดยเฉพาะผ่านทางศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และ ปปช.

ประเด็นที่สอง เรื่องการเปลี่ยนกฎ กติกา รูปแบบวิธีการทางการเมือง โดยการเปลี่ยนวิธีการเลือกตั้ง ทำให้สามารถควบคุมการซื้อสิทธิขายเสียงได้ในระดับหนึ่ง และทำให้นักการเมืองรุ่นใหม่เข้าสู่วงการการเมืองมากขึ้น มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น มีการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งหากการปฏิรูปสำเร็จจะทำให้มีการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้สังคมไทยมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง มีการจัดการปกครองที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นสุดท้าย คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเดิม โดยรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ หรือเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ หรือสามารถเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐได้อีกด้วย นอกจากนี้การเมืองภาคประชาชนก็มีความตื่นตัว มีวุฒิภาวะในการเรียกร้องทำหน้าที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนและประชาชน สนใจที่จะตรวจสอบผู้มีบทบาททางการเมืองและข้าราชการ ทำให้พฤติกรรมเดิมของนักการเมืองถูกปฏิเสธจากประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ดูเหมือนว่าเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า ยังขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยสาเหตุสำคัญมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยที่เคยชินกับการอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์มานาน และคุ้นเคยกับระบบอุปถัมภ์มากกว่าการเรียกร้องสิทธิเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน หรือการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากนโยบายประชานิยมในสมัยรัฐบาลทักษิณ เนื่องจากดำเนินนโยบายในลักษณะกลุ่มทุนอุปถัมภ์เข้าข่ายลักษณะการปกครองแบบพ่อขุน ที่คำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน รวมทั้งแสดงบทบาทของผู้นำที่เข้มแข็ง (strong government) (สุรชัย ศิริไกร, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับ

วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยที่หวังพึ่งพิงรัฐ มากกว่าการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบ ตะวันตก

ในส่วนของการพัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ พบว่า เป็นสิ่งที่ตกทอดมาจาก เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ และอีกด้านหนึ่งเป็นผลมาจากการเมืองระหว่างประเทศ (international politics) หรืออาจกล่าวได้ว่าปัจจัยแรกเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์การเมือง อีกปัจจัยหนึ่งเป็นเรื่องของปัจจัยภายนอกหรือสถานการณ์โลก การเมืองของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน จึงเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์การเมือง วัฒนธรรมการเมือง และสภาพแวดล้อม ในปัจจุบัน

ภายหลังการแบ่งแยกเกาหลีออกเป็น 2 ส่วนใน ค.ศ. 1945 เกาหลีส่วนใต้ซึ่งมี สหรัฐอเมริกาเป็นผู้คุ้มครอง ก็ได้สถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) หรือ เกาหลีใต้ ขึ้นใน ค.ศ. 1948 ตามรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ได้มีจุดมุ่งหมายในการให้เกาหลีใต้ ยึดถือระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วม ทางการเมือง สามารถก่อตั้งพรรคการเมือง ลงสมัครรับเลือกตั้ง และตรวจสอบการบริหารงาน ของรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจรัฐบาลและผู้นำการเมืองไม่ให้ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด แต่เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจในช่วงสงครามเย็นได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่าง เกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้อยู่ในลักษณะการเป็นศัตรูต่อกัน โดยต่างไม่ยอมรับรองสถานะของ อีกฝ่ายหนึ่ง ในที่สุดความขัดแย้งได้นำไปสู่สงครามเกาหลี (Korean War) ระหว่าง ค.ศ. 1950 - 1953 ผลของการสู้รบไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะ ทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงพักรบโดยการ ลงนามในความตกลงสงบศึก (armistice) จวบจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการลงนามในสนธิสัญญา สันติภาพ (peace treaty) เพื่อยุติสงครามเกาหลีอย่างเป็นทางการ

การแบ่งแยกเกาหลีออกเป็นสองส่วน และสงครามเย็นบนคาบสมุทรเกาหลี ได้ส่งผล กระทบอย่างมากต่อพัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้ การทำลายคู่แข่งทางการเมืองโดยการ ป้ายสีว่าสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ ถือว่าเป็นอาวุธที่สำคัญอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนทาง การเมือง สถานการณ์ที่เกาหลียังแบ่งแยกกันอยู่ก็ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิเสธหรือเลื่อนการนำ ระบอบประชาธิปไตยมาใช้ จากสภาพดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้นำการเมืองของเกาหลีใต้ ในช่วงเผด็จการ นำไปใช้ประโยชน์เพื่อส่วนตน ดังในสมัย ประธานาธิบดีช็องม็อง (Syngman Rhee) ระหว่าง ค.ศ. 1948 - 1960 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคง และกฎหมาย ปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยอ้างเหตุผลความจำเป็นเพื่อป้องกันการรุกรานและ การแทรกซึม ของเกาหลีเหนือ รวมทั้งการลงโทษผู้ฝึกฝึลัทธิคอมมิวนิสต์ และให้การสนับสนุนเกาหลีเหนือ

อย่างไรก็ตาม ผู้นำการเมืองและนักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลกลับอาศัยประโยชน์จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ในการจับกุมนักการเมืองฝ่ายค้านหรือผู้ต่อต้านรัฐบาล ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่าให้การสนับสนุนคอมมิวนิสต์ หรือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ

นอกจากนี้ประธานาธิบดีอีซึงมัน ยังได้ใช้วิธีการทุจริตในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้งประธานาธิบดี ต่อมาเมื่อเห็นว่ารัฐธรรมนูญได้จำกัดวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ก็ได้ใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่นเดิม โดยการหน่วงเหนี่ยวไม่ให้สมาชิกพรรคฝ่ายค้านเข้าร่วมพิจารณาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กรณีดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการโดยไม่คำนึงถึงกติกากฎเกณฑ์ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าไม่ได้เป็นหลักประกันให้ผู้มีอำนาจอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดกาล ทั้งนี้เพราะความอดกลั้นของประชาชนย่อมมีจำกัด ดังนั้น การที่ประธานาธิบดีใช้ตำรวจ ซึ่งเป็นกลไกของรัฐในการเฝ้าระวังการเลือกตั้ง จึงเป็นเหตุให้นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน และประชาชน ออกมาชุมนุมต่อต้าน และในท้ายที่สุดประธานาธิบดีอีซึงมันต้องลาออกจากตำแหน่ง เมื่อกองทัพปฏิวัติคำสั่งของผู้นำรัฐบาลในการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม เมื่อสิ้นสุดยุครัฐบาลเผด็จการพลเรือน เกาหลีใต้ได้อยู่ภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตย ที่นำโดยพลเรือนเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เมื่อต่อมานายพลปักจงฮี (Park Chung-hee) ได้ก่อรัฐประหารขึ้น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1961 ถัดจากนั้นก็เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจวบจนถูกลอบสังหาร ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1979 การเมืองในสมัยประธานาธิบดีปักจงฮี ถือได้ว่าเป็นระบอบอำนาจนิยมที่อิงตัวบุคคล (personalist regime) ดังที่ได้มีการทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ กล่าวคือ บาร์บารา เกดเดส (Barbara Geddes) ได้เสนอกรอบการอธิบายไว้ โดยผู้นำการเมืองอาจมาจากกองทัพ และอาจตั้งพรรคการเมืองเพื่อสนับสนุนตนเอง แต่ทั้งกองทัพและพรรคการเมืองจะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ เมื่อผู้นำสามารถยึดกุมอำนาจได้แล้ว ก็จะสร้างเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยเพื่อนฝูง เครือญาติ และพันธมิตร ในขณะเดียวกันก็จะสร้างหลักประกันในด้านการสนับสนุนและความภักดี โดยการแจกจ่ายผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ผู้นำมักพยายามอยู่ในอำนาจให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่โดยทั่วไปมักจะสิ้นสุดด้วยการรัฐประหาร การกบฏ การลอบสังหาร และการลุกฮือของประชาชน หรือไม่ก็การรุกรานจากภายนอก

นายพลปักจงฮี ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนที่ 3 ของเกาหลีใต้ ในปี ค.ศ. 1963 จากนั้นเขาก็ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกเป็นสมัยที่ 2 ในปี ค.ศ. 1967 ต่อมาเมื่อใกล้ครบกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดีปักจงฮี

ก็ได้ใช้วิธีการทุจริตในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เขาสามารถดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ได้เป็นสมัยที่ 3 และในปี ค.ศ. 1971 ก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง ถึงแม้ประธานาธิบดีปักจองฮีจะได้จัดตั้งพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party) แต่ก็เพียงการสร้างภาพและการสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้นำมากกว่าที่จะเป็นการให้ข้อเสนอทางเลือกด้านนโยบายแก่ประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น สมาชิกพรรคส่วนใหญ่ ได้แก่ บรรดาอดีตข้าราชการ หรือบุคคลที่ให้การสนับสนุนประธานาธิบดีปักจองฮีนั่นเอง

ประธานาธิบดีปักจองฮียังได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นการขยายตัวของการส่งออกภายใต้การนำของรัฐ จึงเป็นผลให้รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทอย่างมากในภาคเศรษฐกิจจนก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรมขึ้น กล่าวคือ รัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดประเภทสินค้าที่ได้รับการส่งเสริมการผลิต การให้สินเชื่อ การให้สิทธิพิเศษในด้านภาษี และการนำเข้าและการส่งออก จึงเป็นผลให้ผู้นำการเมืองและนักการเมืองใช้เป็นช่องทางในการเรียกรับผลประโยชน์ในรูปของเงินและสิ่งของ เพื่อใช้ในการแสวงหาการสนับสนุนจากบุคคลที่ใกล้ชิด ข้าราชการ และประชาชนผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เพื่อสร้างความอยู่รอดในทางการเมืองนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันบรรดากลุ่มธุรกิจก็จะได้รับหลักประกันเกี่ยวกับสินเชื่อ โควตาการส่งออกและนำเข้า รวมทั้งการลดหย่อนภาษีจากการที่ประธานาธิบดีปักจองฮีพยายามผูกขาดอำนาจการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง จึงนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลและการเรียกร้องประชาธิปไตย แต่รัฐบาลได้อาศัยกฎหมายด้านความมั่นคง และกฎหมายปราบปรามคอมมิวนิสต์ เข้าจัดการฝ่ายที่ต่อต้าน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และองค์กรทางศาสนา ในที่สุดประธานาธิบดีปักจองฮีได้ประกาศภาวะฉุกเฉินขึ้น โดยการยุบสมัชชาแห่งชาติ และห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญยูชิน (Yushin) ในปี ค.ศ. 1972 ซึ่งเพิ่มอำนาจให้กับประธานาธิบดี แต่ลดอำนาจของสมัชชาแห่งชาติลง อย่างไรก็ตาม วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกลับไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะกลุ่มต่างๆ ยังคงเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในเวลาต่อมาภายในกลุ่มผู้นำการเมืองได้เกิดความเห็นแตกต่างในการจัดการกับกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล และเป็นเหตุให้ประธานาธิบดีปักจองฮีถูกลอบสังหารในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1979 แม้จะเป็นการสิ้นสุดยุคของรัฐบาลเผด็จการปักจองฮี แต่การเมืองของเกาหลีใต้ยังไม่หลุดพ้นจากการผูกขาดอำนาจการเมืองโดยฝ่ายกองทัพ กล่าวคือ ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 นายพลชอนดุษวาน (Chun Doo-hwan) และนายพลในแทอู (Roh Tae-woo) ได้เข้ายึดอำนาจ

ภายในกองทัพ และดำเนินแผนการเข้ากุมอำนาจการเมือง อันนำไปสู่การต่อต้านจากนักศึกษา ปัญญาชน กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และองค์กรทางศาสนา จนทำให้ผู้นำทหารต้องประกาศกฎอัยการศึก แต่เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่ความรุนแรงเมื่อผู้นำทหารได้ใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู (Gwangju) ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก และนายพลชอนดูฮวานก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในปีเดียวกัน

แม้ว่าประธานาธิบดีชอนดูฮวาน จะใช้วิธีการปราบปรามกับกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตย แต่พลังของประชาสังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลในหลากหลายอาชีพ เช่น กลุ่มนักศึกษา สหภาพแรงงาน องค์กรทางศาสนา และกลุ่มสาขาอาชีพต่างๆ ได้เพิ่มจำนวนและมีการจัดองค์กรที่เข้มแข็งขึ้น รวมทั้งการเพิ่มจำนวนของกลุ่มชนชั้นกลางและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมือง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม การชุมนุมต่อต้านรัฐบาลและการเรียกร้องให้ปฏิรูปการเมืองจึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผลจากการที่รัฐบาลใช้ความรุนแรงในการขัดขวางและสลายการชุมนุมจนทำให้มีนักศึกษาเสียชีวิต จึงกลายเป็นปัจจัยเร่งให้ประชาชนเข้าร่วมการชุมนุม และขยายตัวเป็นการชุมนุมใหญ่ขึ้นทั่วประเทศ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 โดยที่รัฐบาลไม่อาจใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมได้อีก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีการดังกล่าว และเกาหลีใต้กลายเป็นที่จับจ้องของประชาคมโลก เนื่องจากการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกในปี ค.ศ. 1988 จึงเป็นห่วงเรื่องภาพลักษณ์ของประเทศ ในที่สุดกลุ่มผู้นำการเมืองจึงจำเป็นต้องรับข้อเรียกร้องในการปฏิรูปการเมือง โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ความสำเร็จดังกล่าวนี้จึงถือเป็นความเข้มแข็งของพลังประชาชนที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยเกิดขึ้น ในลักษณะของการประนีประนอม กล่าวคือ เมื่อฝ่ายผู้นำการเมืองได้ให้ความยินยอม การใช้ความรุนแรงต่อผู้เรียกร้องจึงไม่เกิดขึ้น

รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ ฉบับแก้ไข ค.ศ. 1987 ซึ่งได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้กำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง แทนการให้องค์กรหรือคณะผู้เลือกตั้ง ประธานาธิบดีเป็นผู้ทำหน้าที่ ประธานาธิบดีมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และเป็นได้เพียงวาระเดียว ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจ ประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่เลือกผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น สื่อสารมวลชนมีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในด้านสิทธิมนุษยชน ผลจากความสำเร็จนี้จึงทำให้ประชาชน

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งถือได้ว่ากระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ได้เริ่มต้นขึ้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าระหว่างปี ค.ศ. 1980 - 1987 ซึ่งเป็นช่วงระหว่างเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมที่ความจูงใจถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ประชาสังคมซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ถือเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการให้ได้มาซึ่งความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้

ภายหลังการเปลี่ยนระบอบการเมืองจากระบอบอำนาจนิยมมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว การเมืองของเกาหลีใต้ก็ไม่ได้หวนกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยมอีก ซึ่งแตกต่างจากกรณีของไทยที่ยังคงมีการรัฐประหารและกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยมอยู่ พัฒนาการทางการเมืองของเกาหลีใต้จึงถือเป็นผลจากการแสดงบทบาทอย่างสำคัญของประชาสังคมและประชาชนในการเรียกร้องและตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล โดยเริ่มต้นที่รัฐบาลโนแทอู (ระหว่าง ค.ศ. 1988 - 1993) ซึ่งเป็นรัฐบาลแรกที่ผู้นำมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ชื่อเรียกร้องที่สำคัญ ก็คือ การสอบสวนข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่ความจูง และการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอีก เพราะการที่กองทัพใช้อำนาจร้ายแรงในการสลายการชุมนุม และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนว่าผู้ชุมนุมถูกเกาหลีเหนือยิงหรือฝึกฝึคคอมมิวนิสต์ ถือเป็นการกระทำที่ไม่อาจยอมรับได้ แต่ความพยายามดังกล่าวต้องเผชิญอุปสรรค เนื่องจากประธานาธิบดีโนแทอู ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมที่ความจูงด้วย จึงสามารถควบคุมกลไกของรัฐในกระบวนการที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งถ้ายินยอมตามคำเรียกร้องตนเองและพวกพ้องก็จะต้องถูกดำเนินคดีด้วย

ต่อมาในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีคิมยงซัม (ค.ศ. 1993 - 1998) การเรียกร้องเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ความจูงได้ประสบความสำเร็จ เมื่อสมัชชาแห่งชาติได้ตรากฎหมายพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นมาโดยเฉพาะ อันเป็นผลให้มีการจับกุมอดีตประธานาธิบดีชอนดุษวานและอดีตประธานาธิบดีโนแทอู และนายทหารที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ดังกล่าวมาลงโทษ ทั้งในข้อกล่าวหาการสั่งให้สลายการชุมนุมโดยใช้กำลัง และการคอร์รัปชัน ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของกลุ่มพลังต่างๆ ในการผลักดันให้กระบวนการต่างๆ นำบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดในประเทศมารับผิดได้ ซึ่งได้กลายเป็นหลักในการปกครองโดยกฎหมายและวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้กระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษ ซึ่งหลักการนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในเวลาต่อมา ดังกรณีของบุตรชายอดีตประธานาธิบดีคิมยงซัมและอดีตประธานาธิบดีคิมแดงที่ถูกดำเนินคดี

ในขณะที่บิดาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศอยู่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากช่วงที่เกาหลีใต้มีระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม

นอกจากความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมดังกล่าวแล้ว อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ (globalization) ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยก้าวไปข้างหน้า ดังในกรณีที่ประธานาธิบดีคิมยงซัมได้ดำเนินนโยบายโลกาภิวัตน์ หรือเซ-กเยฮวา (seggyehwa) เพื่อเตรียมความพร้อมให้เกาหลีใต้ในการเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจนี้ ทำให้รัฐบาลต้องมีการปรับตัวและเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนได้เป็นตัวแสดงมากขึ้น นอกจากนี้ในช่วงต้นที่ประธานาธิบดีคิมยงซัมเข้ารับตำแหน่ง เขาก็ประสบความสำเร็จในการขจัดอิทธิพลของทหารในการเมืองเกาหลีใต้ ซึ่งฝังรากลึกมากกว่า 20 ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องผ่านการเลือกตั้งหรือผ่านความเห็นชอบจากประชาชนมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ยังสามารถแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน อันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำดังกล่าวเอื้อต่อการสร้างอิทธิพลของกลุ่มอำนาจเก่า และขัดขวางกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ดังการกำหนดให้ใช้ชื่อจริงในการทำธุรกรรมทางการเงิน

ในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข (ค.ศ. 1987) ได้กำหนดให้ฝ่ายบริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยรัฐบาลคิมยงซัมได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายและจัดการเลือกตั้งตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ต่อมาในสมัยรัฐบาลคิมแดจุง (ค.ศ. 1998 - 2003) กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ได้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าไปอีกขั้น กล่าวคือ การต่อสู้หรือการเรียกร้องทางการเมืองไม่ได้มีจุดสนใจอยู่ที่ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกต่อไป แต่อยู่ที่ความต้องการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ ดังกรณีที่รัฐบาลดำเนินการปฏิรูปกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือแชบออล (jaebol) เพื่อแก้ไขปัญหาการผูกขาดและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การปฏิรูปด้านแรงงานเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานได้รับค่าจ้างและสวัสดิการที่เหมาะสม นอกจากนั้นยังได้ปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็ก แต่ให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกาหลีใต้ฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1997 การปฏิรูปดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะถ้าระบบเศรษฐกิจมีการจัดสรรทรัพยากร

อย่างเป็นทางการ และระบบราชการสามารถตอบสนองของความต้องการและให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนก็ย่อมจะดีขึ้น

ในช่วงของรัฐบาลโนมุเฮียน (ค.ศ. 2003 - 2008) ประธานาธิบดีโนมุเฮียนมีเป้าหมายให้พรรคการเมืองมีฐานอยู่ที่มวลชนมากกว่าอยู่ภายใต้การชี้นำหรือการอุปถัมภ์ของนักการเมือง นอกจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการแยกบทบาทระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ โดยประธานาธิบดีในฐานะผู้นำพรรคการเมือง ต้องไม่เข้าไปแทรกแซงการทำงานของสมาชิกสภาแห่งชาติ เพื่อก่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้อิสระการทำงานขององค์กรที่เคยถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เช่น สำนักข่าวกรอง ตำรวจ อัยการ และหน่วยงานด้านภาษี เป็นต้น

6.3 บทสรุป

จากการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย และเกาหลีใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่ามีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ ในขณะที่ประเทศไทยกลับคืนสู่สภาวะถดถอย สรุปได้ว่า

พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้นั้น นับตั้งแต่เกาหลีใต้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา การต่อสู้ของประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลนั้นได้เกิดขึ้นมาโดยตลอด จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1987 การต่อสู้ดังกล่าว ก็ประสบผลสำเร็จ ภายหลังจากนั้นมากลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น ภาคประชาสังคม ยังคงแสดงบทบาทจนทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยที่ระบอบการเมืองไม่หวนกลับไปเป็นระบอบอำนาจนิยมดั้งเดิมอีก จึงกล่าวได้ว่า การต่อสู้และการเรียกร้องของประชาชนในระยะหลังได้กลายเป็นการสร้างบรรทัดฐานทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในลักษณะที่คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ ฉบับแก้ไข ค.ศ. 1987 ซึ่งได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันนั้น ได้กำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง แทนการให้องค์กรหรือคณะผู้เลือกตั้ง ประธานาธิบดีเป็นผู้ทำหน้าที่ ประธานาธิบดีมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และเป็นได้เพียงวาระเดียว ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจ ประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่เลือกผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น สื่อสารมวลชนมีเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในด้านสิทธิมนุษยชน ผลจากความสำเร็จนี้จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ร่วมในการตัดสินใจ และสามารถตรวจสอบการบริหารงานของรัฐสภา ซึ่งถือได้ว่ากระบวนการ
ความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ได้เริ่มต้นขึ้น

จากคำถกวิชัย ที่ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ได้รับการจัดลำดับว่า
มีความเป็นประชาธิปไตยดีกว่าประเทศไทย และได้ก้าวสู่ประเทศที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ
ซึ่งจากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้มีพลวัตไปอย่างต่อเนื่องนั้น
เมื่อพิจารณาจากปัจจัยการเมือง พบว่า กลุ่มการเคลื่อนไหวต่างๆ หรือภาคประชาสังคม
ซึ่งได้แก่ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน องค์กรทางศาสนา และกลุ่มวิชาชีพต่างๆ ซึ่งถือว่า
มีบทบาทในการต่อสู้ทางการเมืองมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลอานาจนิยม และเมื่อการเมืองของ
เกาหลีใต้ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่อะบอบประชาธิปไตย ประชาสังคมเหล่านี้ก็ยังคงแสดงบทบาทอยู่
โดยเป็นประชาสังคมที่เคลื่อนไหวในด้านการต่อต้านการคอร์รัปชัน การคุ้มครองผู้บริโภค และ
ด้านสิ่งแวดล้อม

ประกอบกับการออกกฎหมายพิเศษเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนที่ลุกขึ้นเรียกร้อง
ประชาธิปไตย และการดำเนินคดีกับรัฐบาลที่สั่งปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ที่ควางจู
ปี ค.ศ. 1980 โดยข้อเรียกร้องที่สำคัญ ก็คือ การสอบสวนข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่ควางจู และ
การนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำในลักษณะดังกล่าว
เกิดขึ้นอีก สมัชชาแห่งชาติได้ตรากฎหมายพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นมาโดยเฉพาะ อันเป็นผลให้
มีการจับกุมอดีตประธานาธิบดีชอนดุษวานและอดีตประธานาธิบดีโนแทอู และนายทหาร
ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ดังกล่าวมาลงโทษ ทั้งในข้อกล่าวหาการสั่งให้สลายการชุมนุม
โดยใช้กำลัง และการคอร์รัปชัน ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง
ของกลุ่มพลังต่างๆ ในการผลักดันให้กระบวนการต่างๆ นำบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดในประเทศ
มารับผิดได้ ซึ่งได้กลายเป็นหลักในการปกครองโดยกฎหมายและวัฒนธรรมทางการเมืองที่
ผู้กระทำผิดต้องได้รับการลงโทษ ซึ่งหลักการนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในเวลาต่อมา

ปัจจัยการเมืองอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อประธานาธิบดีคิมยงซัมเข้ารับตำแหน่ง
ก็สามารถขจัดอิทธิพลของทหารในเมืองของเกาหลีใต้ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักให้ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองต้องผ่านการเลือกตั้ง หรือผ่านความเห็นชอบจากประชาชนมีความมั่นคงยิ่งขึ้น
ในขณะเดียวกันก็ยังได้แก้ปัญหาการคอร์รัปชัน อันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่าง
นักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำดังกล่าวเอื้อต่อการสร้างอิทธิพล
ของกลุ่มอำนาจเก่า และขัดขวางกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย

ในส่วนของสถาบันทางการเมือง ได้กำหนดให้พรรคการเมืองมีฐานอยู่ที่มวลชนมากกว่า อยู่ภายใต้การชี้นำหรือการอุปถัมภ์ของนักการเมือง นอกจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการแยก บทบาทระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ โดยประธานาธิบดีในฐานะผู้นำพรรคการเมือง ต้องไม่เข้าไปแทรกแซงการทำงานของสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ เพื่อก่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจ และตรวจสอบซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้อิสระการทำงานแก่องค์กรที่เคยถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เช่น สำนักข่าวกรอง ตำรวจ อัยการ และหน่วยงานด้านภาษี เป็นต้น

สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมตามมา ผลจากการประสบความสำเร็จ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้จึงถือเป็นปัจจัยสนับสนุนอีกประการหนึ่งในการพัฒนา ประชาธิปไตย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิตจากภาคเกษตรกรรมมาเป็น ภาคอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดการอพยพแรงงานจากชนบทมาสู่เมือง และเกิดย่านโรงงาน อุตสาหกรรม กลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคการผลิตและบริการได้ถูกกดค่าจ้างแรงงานตามนโยบาย ส่งเสริมการส่งออกสินค้าที่เน้นการให้สินค้ามีต้นทุนต่ำ เพื่อให้แข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มผู้ใช้แรงงานจึงพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรอง แต่รัฐบาลได้ขัดขวางการกระทำ ดังกล่าว เพราะหวั่นเกรงถึงผลกระทบที่มีต่อนโยบายของรัฐบาลและผลประโยชน์ของ กลุ่มผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกรวบปรวมแต่กลุ่มผู้ใช้แรงงานก็ยังคงรวมตัวกัน เพื่อต่อสู้ โดยการเรียกร้องไม่ได้จำกัดวงแคบอยู่เฉพาะประเด็นค่าจ้างแรงงานเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ยังก่อให้เกิดชนชั้นกลาง อันประกอบด้วย บุคคลในหลากหลายสาขาอาชีพ ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วบุคคลเหล่านี้มีการศึกษาสูง ได้รับข้อมูล ข่าวสารจากหลายแหล่ง มีวิจารณ์ญาณในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และต้องการมีสิทธิและ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น คุณลักษณะเช่นนี้จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากการขยายตัวของกลุ่มผู้ใช้แรงงานและชนชั้นกลาง อันเนื่องมาจากการพัฒนา เศรษฐกิจแล้ว นักศึกษาก็ถือเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เพราะ ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความต้องการกำลังคนในสาขาต่างๆ สถาบันการศึกษา จึงต้องเพิ่มการรับนักศึกษาเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งแน่นอนว่านักศึกษาที่อยู่ในวัยแห่งการศึกษาและการแสวงหาความรู้ย่อมมีมุมมองที่กว้างขึ้น จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี จึงเกิดการเปรียบเทียบกับสิ่งที่สังคมเกาหลีใต้ในขณะนั้น กำลังเผชิญอยู่ อันเป็นมูลเหตุให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ประชาชน ได้มี

สิทธิเสรีภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล แม้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ได้ก้าวไปข้างหน้า แต่ก็ยังมีปัจจัยที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยอยู่ ซึ่งได้แก่ การก่อตั้งและการดำรงอยู่ของ พรรคการเมืองยังคงขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ดังนั้น จึงส่งผลให้ประเด็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบาย กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญรองลงไป บุคคลที่มีบารมีหรือเป็นแกนนำในการจัดตั้งพรรคอาจกลายเป็นผู้กำหนดท่าทีของพรรคและบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยสมาชิกส่วนใหญ่กลับแทบไม่มีบทบาท ด้วยเหตุนี้ เมื่อบุคคลที่เป็นแกนนำในการก่อตั้งพรรคลาออกจากพรรคเพื่อไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ หรือยุติบทบาททางการเมือง พรรคนั้นก็มักจะสลายตัวไป จากลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าตัวบุคคลมีความสำคัญมากกว่าอุดมการณ์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพรรคการเมืองของเกาหลีใต้ นั้น ได้มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การเป็นพรรคการเมืองในระบบ 2 พรรค

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยอีกประการหนึ่ง ก็คือ ความเป็นภูมิภาคนิยม (regionalism) ซึ่งเป็นปัญหาระหว่างคนในพื้นที่ยองนัม (Yeongnam) หรือจังหวัดเคียงซังเหนือและจังหวัดเคียงซังใต้ (North and South Gyeongsang Provinces) กับคนในพื้นที่โฮนัม (Honam) หรือจังหวัดชอลลาเหนือและจังหวัดชอลลาใต้ (North and South Jeolla Provinces) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกเลือกปฏิบัติ เพราะการพัฒนาในสมัยรัฐบาลอานาจนียิม โดยเฉพาะในสมัยประธานาธิบดีปักจองฮี คนในพื้นที่ยองนัมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาของรัฐมากกว่าคนในพื้นที่โฮนัม นอกจากนี้ผู้นำการเมืองโดยส่วนใหญ่เป็นคนที่มิถุมิลำนาคอยู่ในพื้นที่ยองนัม การแต่งตั้งหรือการเลื่อนตำแหน่งในระบบราชการผู้ได้รับประโยชน์ดังกล่าวก็คือบุคคลที่มาจากภูมิภาคเดียวกันกับผู้นำ ลักษณะเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบในด้านการเมืองอย่างมากโดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมที่ควางจู กล่าวคือ ในการเลือกตั้งถ้าผู้สมัครได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นในพื้นที่ยองนัม โดยทั่วไป ก็จะได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนน้อยในพื้นที่โฮนัม ลักษณะเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้ลงคะแนนเสียงไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองเท่ากับตัวบุคคล

อีกปัจจัยหนึ่ง คือ อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ ที่มีต่อกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ แม้ว่าคำสอนของลัทธิขงจื้อได้เน้นความกลมกลืนในสังคม การเคารพผู้อาวุโส และการให้ความสำคัญกับ กลุ่มและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับระบอบการเมืองแบบเผด็จการ แต่ก็ได้มีผลการศึกษาในเชิงประจักษ์ที่สรุปว่าคำสอนของลัทธิขงจื้อไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะอย่างน้อยคำสอนของลัทธิขงจื้อที่ให้ความสำคัญในด้าน

การแสวงหาความรู้และการศึกษา ย่อมมีส่วนหล่อหลอมให้คนเป็นผู้มีเหตุผลมากขึ้น ประกอบกับสังคมเกาหลีใต้ได้มีพลวัตอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น แนวคิดจากตะวันตกย่อมมีอิทธิพล ต่อแนวคิดของคนในสังคมเกาหลีใต้ด้วยเช่นกัน

ในขณะที่พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย ไม่ค่อยราบรื่นนัก เนื่องจากมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย แม้ว่า ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 จะนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง และการกำหนดการขึ้นดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี โดยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่เน้นการปฏิรูปทางการเมือง แต่การเมืองไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ทั้งนี้ เพราะยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาใช้ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประการที่สอง ปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรอิสระ ประการที่สาม ปัญหาของสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง ประการที่สี่ ปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน อีกทั้ง ยังมีปัญหาอื่นๆ อีก เช่น ปัญหาที่เกิดจากกลไกรัฐเดิมไม่ยอมปรับตัว ปัญหาความไม่ชัดเจนในตัวรัฐธรรมนูญ ปัญหากฎหมายเดิมที่ขัดรัฐธรรมนูญยังบังคับใช้อยู่ เนื่องจากไม่มีกฎหมายใหม่รองรับ และปัญหาที่มีการบิดเบือนเจตนารมณ์กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น (กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อ 6.2 การอภิปรายผลการศึกษา)

ประกอบกับ ปัญหาการแทรกแซงการเมืองของทหาร ทำให้มีการรัฐประหารและฉีกรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ส่งผลให้ระบบการเมืองขาดเสถียรภาพ อีกทั้งปัญหาความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง การออกแบบรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชัน การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยของคนไทยที่เคยชินกับการอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

จากการศึกษาพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

6.4 ข้อค้นพบจากการศึกษา

จากการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของประเทศไทยและเกาหลีใต้ มีข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

(1) การออกแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองที่สร้างคุณภาพของกลุ่มต่างๆ ในสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดช่องทางทางการเมือง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบในทางการเมือง เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้การพัฒนาทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของประเทศไทยกับเกาหลีใต้มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(2) ประเทศเกาหลีใต้ที่ประสบความสำเร็จในเส้นทางสู่ประชาธิปไตย เพราะผู้นำทางการเมืองมีความศรัทธาในประชาธิปไตย ส่วนประเทศไทยนั้นหากนำมาเปรียบเทียบจะเห็นว่าประชาธิปไตยถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือเข้าสู่อำนาจของผู้นำทางการเมืองมากกว่าการที่ผู้นำทางการเมืองจะมีความศรัทธาในประชาธิปไตยจริงๆ

(3) ตัวแปรหลักในการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

การพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนนั้นจะต้องอาศัยตัวแปรหลัก 3 ตัวแปร ได้แก่

ตัวแปรแรก สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องเอื้ออำนวย เช่น มีชนชั้นกลางที่มีรายได้อยู่ในระดับกลางเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีการศึกษา สังคมมีสื่อมวลชน มีสภาพของชุมชนเมือง ประชาชนโดยทั่วไปมีความตื่นตัวทางการเมือง รู้จักสิทธิ มีระเบียบวินัย รู้จักการทำหน้าที่

ตัวแปรที่สอง ได้แก่ การปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการ อันได้แก่ การที่รัฐธรรมนูญมีการส่งเสริมการจัดตั้งพรรคการเมือง การจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง และองค์การควบคุมต่างๆ รวมถึงกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง อันเป็นความพยายามที่จะปฏิรูปการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ตัวแปรที่สาม ได้แก่ วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย อันจะส่งผลถึงพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนและกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งสังคมไทยยังคงมีลักษณะแบบอำนาจนิยมอยู่ มีระบบอุปถัมภ์ในสังคมที่ส่งผลถึงการปฏิบัติงานในวงราชการและแม้ในวงธุรกิจ ซึ่งขัดต่อหลักคุณธรรมและความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

6.5 ข้อเสนอแนะ

6.5.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

(1) ควรเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน การส่งเสริมการเลือกตั้งที่โปร่งใส ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย คือ การรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ การรู้จักหน้าที่พลเมือง เป็นต้น

(2) การสร้างหรือให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ยอมรับในความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง

(3) การให้ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และสถาบันทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยที่เหมาะสม อันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม เช่น การสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบันทางการเมือง

6.5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาพัฒนาการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะทำให้เส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทย มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง มีเสถียรภาพ และยั่งยืน อีกทั้งควรศึกษาประเทศอื่นๆ ที่ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพ เป็นกรณีศึกษาเพิ่มเติม

รายการอ้างอิง

- Ahn, C.-S. (1997). *Economic Dimensions of Democratization in South Korea*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Ahn, C.-S., & Hoon, J. (1999). *South Korea*. Tokyo: United Nations University Press.
- Ahn, J.-c. (2002). The Significance of Settling the Past of the December 12 Coup and the May 18 Gwangju Uprising. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Journal*, 42(3), 124 , 130.
- Almond, Powell, & Thinapan Nakata. (1975). *The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students*. Bangkok Praepittaya International.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1965). *The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Boston: Little.
- Barro, R. J. (1999). Determinants of Democracy. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Journal of Political Economy*, 107(6), 182.
- Bermeo, N. (1992). Democracy and the Lessons of Dictatorship. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Comparative Politics*, 24(3), 274-276.
- Buzo, A. (2007). *The Making of Modern Korea*. London: Routledge.
- Campbell, D. F. J. (2013). Democracy Ranking. Retrieved from democracyranking website: http://democracyranking.org/wordpress/?page_id=40
- Cha, V. D. (1993). Politics and Democracy under the Kim Young Sam Government : Something Old, Something New. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Asian Survey*, 33(9), 857-860.
- Cho, H.-Y. (2002). Sacrifices Caused by State Violence under Military Authoritarianism and the Dynamics of Settling the Past during the Democratic transition. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Journal*, 42(3), 164-165.

- Cho, K. (2003). Continuity and Change in the 2002 Presidential Election. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Journal*, 43(2), 262.
- Chul, Y. S. (1994). South Korea's Top Bureaucratic Elites, 1948-1993 : their Recruitment Patterns and Modal Characteristics. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Journal*, 34(3).
- Collier, D., & Steven, L. (1997). Democracy with Adjectives : Conceptual Innovation in Comparative Research. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *World Politics*, 49(3), 434-437.
- Croissant, A. (2004). Riding the Tiger : Civilian Control and the Military in Democratizing Korea. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Armed Forces & Society*, 30(3), 365-366.
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy : Participation and Opposition*. New Haven Yale University Press.
- Deuchler, M. (1992). *The Confucian Transformation of Korea : A Study of Society and Ideology*. Cambridge: Harvard University Press.
- Diamond, L. (1992). Economic Development and Democracy Reconsidered. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *American Behavioral Scientist*, 35(4/5), 485. วิทยาลัย
- Diamond, L. (1994). Rethinking Civil Society : Toward Democratic Consolidation. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Journal of Democracy*, 5(3), 7-11.
- Eckert, C. J., Lee, K.-b., Lew, Y. I., Robinson, M., & Wagner, E. W. (1990). *Korea Old and New a History*. Seoul: Ilchokak.
- Eriksen, E. O. (2009). *The Unfinished Democratization of Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Friedman, E. (1994). *Democratization : Generalizing East Asian Experience*. Boulder: Westview Press.
- Fukuyama, F. (1995). Confucianism and Democracy. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Journal of Democracy*, 6(2), 24.

- Geddes, B. (1999). What Do We Know about Democratization after Twenty Years? [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Annual Review of Political Science*, 2, 120.
- Gruel, J. (2002). *Democratization : A Critical Introduction*. New York: Palgrave.
- Ha, Y.-S. (1999). *The Historical Development of Korean Globalization : Kukchehwaand Segyehwa*. Seoul: Yonsei University Press.
- Han, I.-s. (August 2005). Kwangju and Beyond : Coping with Past State Atrocities in South Korea. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Human Rights Quarterly*, 27(3), 1007.
- Heady, F. (1966). *Public Administration : A Comparative Perspective*. Englewood Cliffs Prentice-Hall.
- Henderson, G. (1968). *Korea : The Politics of the Vortex*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hong, S.-r. (2002). Finding the Truth on the suspicious Deaths under South Korea's Military Dictatorship. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Journal*, 42(3), 143.
- Huntington, S. P. (1965). *World Politics : Political Development and Political Decay* (Vol. XVII).
- Huntington, S. P. (1984). Will More Countries Become Democratic? [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Political Science Review*, 99(2), 202-203.
- Huntington, S. P. (1991). Democracy's Third Wave. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Journal of Democracy*, 2(2), 38.
- Ju, C. B. (2011). *Government Funding of Environmental NGOs in Korea*.
- Karl, T. L. (1990). Dilemmas of Democratization in Latin America. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Comparative Politics*, 23(1), 8-9.
- Kihl, Y. W. (2005). *Transforming Korean Politics : Democracy, Reform, and Culture*. Armonk: M.E. Sharpe.

- Kihl, Y. W. (January 1990). South Korea in 1989 : Slow Progress toward Democracy. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Asian Survey*, 30(1), 67-73.
- Kil, S. H. (2001). *Development of Korean Politic-A Historical Profile* (S. H. Kihl & Ching-in Moon Eds.). Albany: State University of New York Press.
- Kim, C. I. E. (January 1986). South Korea in 1985 : An Evenful Year Admisting Uncertainty. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Asian Survey*, 27(1), 69.
- Kim, J. (1997). *Divided Korea : The Politics of Development, 1945-1972*. Seoul: Hollym.
- Kim, P. S. (2010). *The Civil Service System in The Republic of Korea*. Boca Raton Taylor & Francis Group.
- Kim, S. (2000). *The Politics of Democratization in Korea : The Role of Civil Society*. Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- Kim, S. (2007). *Civil Society and Democratization in South Korea*. London: Routledge.
- Koh, B. C. (1996). South Korea in 1995 : Tremors of Transition. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Asian Survey*, 36(1), 57-58.
- Koh, B. C. (January 1997). South Korea in 1996 : Internal Strains and External Challenges. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Asian Survey*, 37(1), 1-9.
- Koo, H. (2000). *Engendering Civil Society : The Role of the Labor Movement*. London: Routledge.
- Kurlantzick, J. (2013). Democracy in Retreat : The Revolt of the Middle Class and the Worldwide Decline of Representative Government. <http://philoflanguage.wordpress.com>
- Lee, K.-b. (1984). *A New History of Korea*. Seoul: Ilchokak.
- Lee, N. (2007). *The South Korean Student Movement : Undongkwon as a Counterpublic Sphere*. London: Routledge.
- Lerner, D. (1958). *The Passing of Tradition Society : Modernizing the Middle East*. Glencoe: Free Press.

- Lipset, S. M. (1963). *Political Man : Social Bases of Politics*. Garden City Doubleday.
- Lipset, S. M. (1983). *Political Man : The Social Bases of Politics*. London: Heinemann Education Books Ltd.
- Lipset, S. M. (2003). *Political Man : The Social Bases of Politics* (R. Dahl, I. Shapiro & J. A. Cheibub Eds.). Cambridge: The MIT Press.
- Oh, J. K.-c. (1999). *Korean Politics : The Quest for Democratization and Economic Development*. Ithaca: Cornell University Press.
- Organski, A. F. K. (1965). *The Stages of Political Development*. Newyork: Knopf.
- Park, W.-s. (2001). Only Active Citizen Participation Can foster NGOs. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Korea Focus*, 9(1), 52-54.
- Przeworki, A., & Bova, R. (1991). Political Dynamics of the Post-Communist Transition : A Comparative Perspective. *World Politics*, 44(1).
- Pye, L. W. (1966). *Aspects of Political Development*. Boston: Little Brown.
- Pye, L. W. (1990). Political Science and the Crisis of Authoritarianism. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *American Political Science Review*, 84(1), 9.
- Pye, L. W., & Verba, S. (1965). *Political Culture and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Rosenbaum, W. A. (1975). *Political culture*. London: Thomas Nelson.
- Rudra, N. (2005). Globalization and the Strengthening of Democracy in the Developing World. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *American Journal of Political Science*, 49(4), 704-730.
- Rustow, D. (1970a). Transitions to Democracy : Toward a Dynamic Model. [การพัฒนาการเมืองเปรียบเทียบระหว่างจีนกับไทย]. *Comparative Politics*, 2(3), 337-363.
- Rustow, D. (1970b). Transitions to Democracy : Toward a Dynamic Model. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Comparative Politics*, 2(3), 360-362.
- Schmitter, P. C., & Karl, T. L. (1992). *The Types of Democracy Emerging in Southern and Eastern Europe and South and Central America*. Boulder: Westview Press.

- Schmitter, P. C., & Terry Lynn Karl. (1991). What Democracy Is ... and Is Not. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Journal of Democracy*, 2(3), 85-87.
- Scholte, J. A. (2000). *Globalization : A Critical Introduction*. New York: Palgrave.
- Seong, K.-R. (2000). *Delay Decentralization and Incomplete Democratic Consolidation*. Stanford: Hoover Institution Press.
- Seth, M. J. A. (2010). *Concise History of Modern Korea : From the Late Nineteenth Century to the Present*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Shin, D. C. (2003). *Mass Politics, Public Opinion, and Democracy in Korea*. New York Oxford University Press.
- Sorensen, G. (1993). *Democracy and Democratization*. Boulder: Westview Press.
- West, J. M. (January 1997). Martial Lawlessness : The Legal Aftermath of Kwangju. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Pacific Rim Law & Policy*, 6(1), 87.
- Wit, D. (1967). *A Comparative Survey of Local Government and Administration*. Bangkok: Kurusapha Press.
- Yea, S. (2003). *Reinventing the Region : The Cultural Politics of Place in Kwangju City and South Cholla Province*. Lanham Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- You, J.-k. (2001). *Values, Culture, and Democracy : A Korean Perspective*. Washington, D.C. : The World Bank.
- Yu, E.-Y. (1990). Regionalism in the South Korean Job Market : An Analysis of Regional-Origin Inequality among Migrants in Seoul. [พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง]. *Pacific Affairs*, 63(1).
- เฉลิมเกียรติ พิวนวล. (2533). ประชาธิปไตยแบบไทย : ความคิดทางการเมืองของทหารไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชาวนระ ไตรมาศ. (2540). พรรคการเมืองไทย : ภูมิหลังทางโครงสร้าง - หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2548). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2543). อิทธิพลในการเมืองท้องถิ่นของไทย : ศึกษากรณีเมืองเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์, 31(2), 229-230.

- เสนห์ จามริก. (2540). การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). การเมืองของพลเมืองสู่สหัสวรรษใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ไตรสิทธิ์ สีนสมบูรณ์ทอง. (2556). ประชาธิปไตยในประเทศไทย. นนทบุรี: โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟฟิก แอนด์ ปริ้นต์ติ้ง.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2527). สังคมการเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2528). การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2531). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง. (2539). การปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง.
- คณะนักวิจัยในหน่วยวิจัย Economist Intelligence Unit. (2013). The Economist. Retrieved from Economist Intelligence Unit website: www.eiu.com
- จิโรช วีระสัย. (2540). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). พัฒนาการทางการเมืองไทย : อำมาตยาธิปไตย ธนาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ของอิลจุน, & วิเชียร อินทะสี. (2557). ประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีสมัยใหม่. โซล: อีเมจิน บุคส์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2538). การปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2530). ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2543). ปฏิรูปการเมืองไทย : ประเด็นหลักอยู่ที่ไหน. สยามรัฐสัปดาห์วิชาการ, 47, 14-15.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2526). การเมืองระบบพ่อบุญอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2551). รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ทางการเมือง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหายบล็อกและการพิมพ์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2517). ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ. วารสารธรรมศาสตร์, 16-18.

- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2547). ประสิทธิผลของรัฐสภาไทย : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. นนทบุรี: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันพระปกเกล้า.
- นิยม รัฐอมฤต. (2542). การเมืองไทยยุคปัจจุบัน : ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. (2540). การกระจายอำนาจและการปฏิรูปการเมืองในเกาหลี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมา สุปก่าปิง. (2551). ความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- พททิสาน ชุมพล, ม. ร. ว. (2540). ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รอง ศยามานนท์. (2520). ประวัติศาสตร์ไทยในระบบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2530). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2557). มติชนออนไลน์สัมภาษณ์พิเศษ. Retrieved from matichon website: www.matichon.co.th
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2545). การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2546). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2544). วัฒนธรรมทางการเมือง : การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง.
- วิเชียร อินทะสี. (2554). พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : สองทศวรรษภายหลังจากชุมนุมใหญ่ใน ค.ศ. 1987. กรุงเทพฯ: กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิเชียร อินทะสี. (2556). พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร อินทะสี. (กันยายน 2550 - กุมภาพันธ์ 2551). เกาหลีใต้ภายใต้ระบอบอำนาจนิยมของรัฐบาลประธานาธิบดีอึนซึงมัน. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2, 39-55.
- วิชัย สังข์ประไพ. (2543). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภนิตย์, ส., & วิเชียร อินทะสี. (2544). กฎหมายรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเกาหลี. ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สตีธร ธนานิธิโชติ. (2555). การสร้างความปรองดองแห่งชาติ : กรณีศึกษาเกาหลีใต้: สถาบันพระปกเกล้า.

- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2542). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2538). การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสาร
และตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมุทวนิช, ช., & พิศัยกย จันทวรินทร์. (2524). ข้อมูลพื้นฐานกึ่งศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2547).
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, ม. (2531). เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย : หน่วย
ที่ 8-15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, ม. (2547). ประมวลสาระชุดวิชา 83703 การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ :
การศึกษาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบแนวทางการจัดการปกครอง. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, ม. (2548). เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย. นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2551). สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2548). การพัฒนาการเมืองเปรียบเทียบระหว่างจีนกับไทย กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2552). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า
, 7(3).



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก. รัฐธรรมนูญของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญที่ใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศมา
รวมทั้งสิ้น 19 ฉบับ คือ

ฉบับ ที่	ชื่อรัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	ระยะเวลาที่ใช้	รวม	หมายเหตุ
1	พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการ ปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	39	27 มิ.ย. 2475 – 10 ธ.ค. 2475	5 เดือน	ร่างโดยคณะราษฎร มีหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นหัวหน้าในการยกร่าง ถูกยกเลิกเพราะมีการ ประกาศใช้ฉบับถาวร
2	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร สยาม พ.ศ. 2475	68	10 ธ.ค. 2475 – 9 พ.ค. 2489	13 ปี 5 เดือน	ร่างโดยคณะกรรมการ ยกร่างของสภาผู้แทนฯ ถูกยกเลิกโดยนายปรีดี พนมยงค์ ให้เหตุว่าต้องการให้มี ประชาธิปไตยมากขึ้น
3	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489	96	10 พ.ค. 2489 – 8 พ.ย. 2490	1 ปี 6 เดือน	ร่างโดยสภา ผู้แทนราษฎร ถูกยกเลิกโดยคณะ รัฐประหาร 2490
4	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490	98	9 พ.ย. 2490 – 22 มี.ค. 2492	1 ปี 4 เดือน	ร่างโดยคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 รัฐธรรมนูญ ฉบับได้ตุ่มประกาศใช้ ภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490

					ทำได้สำเร็จ
5	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492	188	23 มี.ค. 2492 – 29 พ.ย. 2494	2 ปี 6 เดือน	ร่างโดยสภาร่าง รัฐธรรมนูญ มีประกาศใช้ภายหลัง คณะทหารจี้ให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีและ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งแทน
6	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495	123	8 มี.ค. 2495 – 20 ต.ค. 2501	5 ปี 10 เดือน	ร่างโดยคณะรัฐประหาร ประกาศใช้ภายหลัง จอมพล ป.ทำ รัฐประหารเงียบ (29 พ.ย. 2494) และถูก ยกเลิกโดยการทำ รัฐประหารของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อ 20 ต.ค. 2501
7	ธรรมนูญกา ปกครอง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502	20	28 ม.ค. 2502 – 20 มิ.ย. 2511	9 ปี 4 เดือน	ร่างโดยคณะปฏิวัติ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับ ชั่วคราวที่มีอายุในการ บังคับใช้ นานที่สุด
8	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511	183	21 มิ.ย. 2511 – 17 พ.ย. 2514	3 ปี 4 เดือน	ร่างโดยสภาร่าง รัฐธรรมนูญเป็นรัฐ ธรรมนูญที่ใช้เวลา

					ในการร่างนานถึงเกือบ 10 ปี ถูกยกเลิกโดยจอมพลถนอมกิตติขจร ทำการปฏิวัติตัวเองเมื่อ 17 พ.ย. 2514
9	ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515	23	15 ต.ค. 2515 – 6 ต.ค. 2517	1 ปี 9 เดือน	ร่างโดยคณะปฏิวัติ เป็นธรรมนูญการปกครองที่ให้อำนาจพิเศษแก่ฝ่ายบริหารอย่างมาก คล้ายคลึงกับธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 ทำให้มีการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งนำไปสู่การปฏิวัติของประชาชน 14 ตุลาคม 2516
10	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517	238	7 ต.ค. 2517 – 6 ต.ค. 2519	2 ปี	ร่างโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตยสูง ถูกยกเลิกโดยการรัฐประหาร นำโดยพลเรือเอกสัจด์ ชะลออยู่ (6 ต.ค. 2519)
11	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519	29	22 ต.ค. 2519 – 20 ต.ค. 2520	363 วัน	ร่างโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ประกาศใช้ภายหลังการ

					รัฐประหาร 6 ต.ค. 2519 มีลักษณะคล้ายกับ ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2515 มีการกำหนด ขั้นตอน การพัฒนา ประชาธิปไตยไว้ถึง 12 ปี ถูกยกเลิกโดยการ รัฐประหารนำโดยพลอากาศเอกสงัด ชะลอ อยู่ (20 ต.ค. 2520)
12	ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520	32	9 พ.ย. 2520 – 21 ธ.ค. 2521	1 ปี 1 เดือน	ร่างโดยคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2520 มีเจตนารมณ์และหลักการคล้ายธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2515 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519
13	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521	206	22 ธ.ค. 2521 – 23 ก.พ. 2534	12 ปี 2 เดือน	ร่างโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับสมญานามหลากหลายว่าเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ เนื่องจากความในบทเฉพาะกาลให้คงใช้

					บางมาตราของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ก็เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีอายุยืนยาวมากที่สุดฉบับหนึ่ง
14	ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534	33	1 มี.ค. 2534 – 8 ธ.ค. 2534	9 เดือน	เป็นธรรมนูญการปกครองชั่วคราว ที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติร่างขึ้นก่อนที่จะมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อไป ธรรมนูญฉบับนี้ให้อำนาจพิเศษแก่ฝ่ายบริหารอย่างมาก
15	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534	223	9 ธ.ค. 2534 – 11 ต.ค. 2540	5 ปี 10 เดือน	ร่างโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เป็นรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาและเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ช่วง 17 – 20 พ.ค. 2535
16	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	336	11 ต.ค. 2540 – 19 ก.ย. 2549	8 ปี 11 เดือน	สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ

					<p>ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน คำนึงถึงความ คิด เห็น ของประชาชนเป็นสำคัญ</p> <p>สมาชิกสภาว่าางรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ซึ่งมาจากบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพ ได้จัดทำขึ้นเสร็จ แล้ว รัฐสภาสมัยรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 พิจารณาให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ ถูกยกเลิกเนื่องจากการรัฐประหารภายใต้การนำของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน</p>
17	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2540	39	19 ก.ย. 2549 – 24 ส.ค. 2550	11 เดือน	<p>คณะปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน นำมาใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศชั่วคราว</p>

18	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	309	24 ส.ค. 2550 – 22 พ.ค. 2557	6 ปี 9 เดือน	<p>ช่วงที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 17 นั้น</p> <p>ได้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้มี "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" (ส.ส.ร.) กำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก</p> <p>จากนั้นได้ทำการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ และจัดให้มีการออกเสียง "ประชามติ" การลงประชามติมีขึ้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550</p> <p>โดยผลที่ออกมาคือ ประชาชนลงคะแนนรับร่างรัฐธรรมนูญ 57% ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ 41% จึงทำให้ร่างรัฐธรรมนูญผ่าน และประกาศใช้เป็น</p>
----	---	-----	--------------------------------	--------------------	--

					กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ
19	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557	48	22 ก.ค. 2557 ถึงปัจจุบัน (มี.ย. 2558)		



ภาคผนวก ข. การแก้ไขรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ	วันที่ประกาศใช้	สาระสำคัญ	สาเหตุการแก้ไข
รัฐธรรมนูญ	7 กรกฎาคม ค.ศ. 1948	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบประธานาธิบดี - การเลือกประธานาธิบดีเป็นแบบทางอ้อม โดยสมาชิกแห่งชาติเป็นผู้เลือก - ระบบสภาเดี่ยว วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี 	
ครั้งที่ 1	7 กรกฎาคม ค.ศ. 1952	<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกตั้ง ประธานาธิบดีโดยตรง - ระบบสภาคู่ (สภาล่าง วาระ 4 ปี สภาสูง วาระ 6 ปี) 	ประธานาธิบดีอีซึงมันต้องการได้รับเลือกตั้งอีกครั้งสมัย
ครั้งที่ 2	29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1954	ยกเลิกการจำกัดวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานาธิบดีอีซึงมันสามารถดำรงตำแหน่งในวาระที่ 3

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ	วันที่ประกาศใช้	สาระสำคัญ	สาเหตุการแก้ไข
ครั้งที่ 3	15 มิถุนายน ค.ศ. 1960	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบสภา นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร - ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งได้ 2 วาระ วาระละ 5 ปี โดยสมาชิกแห่งชาติเป็นผู้เลือก 	การปฏิวัติ 19 เมษายน
ครั้งที่ 4	29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1960	<ul style="list-style-type: none"> - ลงโทษผู้ต่อต้านการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตยและผู้ร่ำรวยโดยมิชอบ 	การปฏิวัติ 19 เมษายน
ครั้งที่ 5	26 ธันวาคม ค.ศ. 1962	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบประธานาธิบดีโดยประธานาธิบดีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร - ระบบสภาเดี่ยว วาระ 4 ปี 	การรัฐประหาร 16 พฤษภาคม
ครั้งที่ 6	27 ตุลาคม ค.ศ. 1969	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานาธิบดีลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งในวาระที่ 3 ได้ 	ประธานาธิบดีบักจองฮีสามารถดำรงตำแหน่งในวาระที่ 3

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ	วันที่ประกาศใช้	สาระสำคัญ	สาเหตุการแก้ไข
ครั้งที่ 7	17 ธันวาคม ค.ศ. 1972	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่จำกัดวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี - การเลือกประธานาธิบดีทางอ้อม - สมาชิกสภาแห่งชาติส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง 	<p>ประธานาธิบดีปักจองฮีสามารถดำรงตำแหน่งได้ตลอดชีวิต</p>
ครั้งที่ 8	27 ตุลาคม ค.ศ. 1980	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว 7 ปี - การเลือกประธานาธิบดีทางอ้อมโดยคณะผู้เลือกประธานาธิบดี - สมาชิกสภาชาติมีวาระ 4 ปี 	<p>- การขึ้นมามีอำนาจของทหารกลุ่มใหม่ภายหลังการยึดอำนาจเมื่อ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1979</p>
ครั้งที่ 9	29 ตุลาคม ค.ศ. 1987	<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกประธานาธิบดีโดยตรงดำรงตำแหน่ง ได้วาระเดียว 5 ปี - สมาชิกสภาชาติมีอำนาจตรวจสอบรัฐบาล 	<ul style="list-style-type: none"> - การชุมนุมใหญ่เดือน มิถุนายน ค.ศ. 1987 - แถลงการณ์ 29 มิถุนายน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายบุญวัฒน์ สว่างวงศ์ เกิดวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2527 ที่กรุงเทพมหานคร

สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ภูมิศาสตร์) จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2549

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2554

และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2555

